

קובץ גליונות

פרשת תזריע-מצורע

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

"והגית בו יומם ולילה"

בתהילת השי"ס

בסיום השי"ס

מצורף:

16 עמודים

זמני השבת

בחסות:

גינת דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:33	7:47	8:26
בני ברק	6:49	7:49	8:23
קרית ספר	6:42	7:48	8:25
בית שמש	6:33	7:48	8:25
אופקים	6:41	7:48	8:24
חיפה	6:42	7:50	8:25

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ הרב שמעון הכהן ב"ר יהושע אליקים ז"ל

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

יקרה היא מפנינים

הזפיע

יקרת דניאל

שיעורי עיון על סדר פרשיות התורה
מאת הגאון רבי דניאל גינזבורג שליט"א
מראשי ישיבת "בית מאיר"

ויקרא במדבר

ניתן להשיג
בהנויות הספרים המובחרות

גיליון מס' 425 פרשת תזריע מצורע
תשפ"א שנה תשיעית

לע"נ מרת מלכה מחלה הגר ע"ה בת
הרב מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו - תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו החשוב
ממקורבי רבינו
ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי יצא יצוא ועמד וקרא וגו' (הפסרת תזריע, מ"ב ה י"א)
מפני מה חשב נעמן שאלישע צריך לצאת אליו?
ובכלל, מדוע שלח עשר ככרי כסף, ששת אלפים זהב, ועשר חליפות בגדים (לעיל פסוק ה')?
ויש לומר:

מובא בספרי (זוטא פ' פנחס) שאותה נערה ששבו מארץ ישראל, היתה בקיאה בהלכה. והיא אמרה לנעמן את הלכות ודיני טהרת מצרע. וכיון שבטהרת המצרע יש חילוק בין עשיר לעני, נעמן שלח הרבה כסף, כי חשב שצריך להביא קרבן לפי עשרו, ומה שחכה שיצא אליו, כי למדה אותו שכתוב (י"ד ג'): ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן וכו', לכן חכה שאלישע יצא אליו ויקרא לו.
ולכן גם הביא הרבה חליפות בגדים, כי שמע שבגדי המצרע טמאים ורצה להחליף בגדיו.

רופאו האישי של רבנו, ד"ר ר' משולם הרט, אמר פעם לפניו, שחלוקה לשון בני אדם מלשון תורה, כי בשפה רפואית, כשאדם חולה, לדוגמא מי שלא עלינו סובל מלחץ דם גבוה, אומרים שהאדם חולה, וכאשר עשה מה שצריך לבריאותו ונרפא, נחשב שהאדם התרפא מחליו, ואלו בתורה אצל מצרע אנו מוצאים שהנגע חולה ולא האדם חולה, וכשנרפא, נתרפא הנגע, וכלשון הפסוק: 'והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', ולא כתוב שנרפא המצרע מן הנגע.
והסכים רבנו להסברו של הרופא, שהצרעת היא דבר חיצוני שלא שיק לעצם האדם, וכשהאדם משפר את דרכיו, הרי ממילא הוא מרפא את הצרעת ונשאר בריא!
ובאמת, הרי כל ענין הצרעת אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, כלשון הרמב"ם סוף פרק ט"ז מטמאת צרעת.

(שבענו מסוביך)

הערות הקוראים

אייר תשפ"א - לסדר 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו'
מאד נהנית מ'הדברי שי"ח' של חג הפסח - ורצוני להוסיף כמה דברים בענין הבריתות והסנדקאות של מרן שר התורה שכתבתם בתחילת החוברת שמשתדל מאד בזה כידוע.

- א. יש לשון מבהיל ב'הגהות מיימוניות' בהל' מילה ברמב"ם פ"ג הל"ה וז"ל: מה שחומדין ומתאווין לאחוז התינוק בשעה שנימול על הברכים ולהיות בעל ברית, בזה יש סמך לדבר במדרש שוחר טוב וכו' עיי"ש
- ב. גם האדמו"ר"ם משתדלים הרבה בסנדקאות, ואף נוסעים לחו"ל בעבור זה, כמדומה לפי זכרוני שהאדמו"ר ממכנובקה זי"ע לעת זקנתו טרח לנסוע ללונדון להיות סנדק.
- ג. עיקר הסיבה שמרן כ"כ משתדל בזה הוא כפי שאמר בעצמו כי כך ראה אצל החזו"א ואצל אביו זי"ע, וידוע שכל אורחותיו לפי מרן החזו"א זי"ע, שמעתי מאחד שראה את החזו"א זי"ע בשבת ברח' רמב"ם חוזר מסנדקאות, מהלך רב מביתו שגר לעת זקנתו, וראה שכיסה פניו ועיניו בטלית ברחוב כי היה קשה לו לראות את אלו המטלטלים בשבת (אגב: סיפר לי הרב י. ג. שליט"א שהוא היה הילד האחרון שהחזו"א זי"ע היה סנדק שלו בערב שבת לפני פטירתו בליל שבת ט"ו חשון תשי"ד, והחזו"א זי"ע לרוב קירבתו לאביו זי"ע שהרי היה מבאי ביתו המקורבים, שאפי' לא שאל רשות להיות סנדק רק כאילו לקח לעצמו בפשיטות וכמו שכתוב ב'הגהות מיימוניות' הנ"ל).
- ד. גם אני לפני עשרות שנים לויתי את מרן שליט"א לסנדקאות בבית אבי זי"ל לברית שעשה אחי ה"ו בשבת, והיה זה ברח' טבריה בקצה השני של העיר מהלך נכבד מבית מרן. [ובחזור כשהגענו למקום מסוים נפרד ממני ואמר מכאן אני כבר יודע הדרך - בינו נא זאת - א. שאין מכיר העיר ולכן צריך מלוה - ב. לא להטריח בחינם ממקום שמכיר].
- ה. שאלתי את מרן מה לכיון בהיותי אצל הנכדים שלי סנדק ואמר לי בשם החיד"א זי"ע א. להמשיך לרך הנימול נשמה קדושה ב. שלא יפגום בריתו ג. שיאריך ימים ושנים.... וגם כאן כתמיד ניכרת הענוה הגדולה שאינו שומר לעצמו שום דבר וחושב שהאיש הפשוט יכול להיות סנדק ולכוין כמוהו [דרך אגב לשאלתי לא ניחא לו לתת סנדקאות לאיש שאינו צלול בדעתו כגון לחולה אלצהיימר] עוד אספר לפי זכרוני שפעם פגשתי למרן במעלית של אולם 'יד עזרא' בחזרתו מברית שם ושאלתיו דבר הלכה וענה לי בענוה גדולה כדרכו בקודש.

תודה רבה על הכל - יצחק א. טפר

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

קרבה שנת השבע (ה)

תחילת שנת שישי

זכרונות מערב שמיטה. קבלת קהל של רבינו בשנת תשע"ה

כהמשך לפעילות הגדולה סביב לימוד הלכות שביעית, כדאי להעתיק כאן דברים מרתקים ביותר, שכתב נכד רבינו, רבי אריה קניבסקי בחודש אייר תשע"ה, אמצע שנת השמיטה הקודמת בגליון פנימי היוצא לאור על ידי ארגונו רב הפעלים 'אורחות יושר', ואלו דבריו: ...גם ממרחק הזמן שחלף, ואלפי האנשים שעברו מאז בחדרו של סבי, עדין אני זוכר בבירור את היום בו החל סבי להורות "ללמוד שביעית", היה זה לפני כשנה וחצי (שנת תשע"ג), יהודי שגילו בריאותיו את המחלה האורורה, נכנס לסבי ומירר בבכי על מצבו הנורא. סבי הקשיב בשימת לב ואח"כ אמר, "תיכף כבר שמיטה, תתחיל ללמוד הלכות שביעית והקב"ה יעזור שתזכה ל"וצוית את ברכת", לרפואה שלימה..."

היה זה כאמור בתחילת השנה השישית! עד שעתידה שנת שמיטה להיכנס, תחלוף כמעט שנה... ואיש עוד לא העלה בדעתו לעסוק בנושא זה, אולם סבי כבר התעקש: אם בכל חג שלוש יום קודם החג כבר דורשים מענינו של חג, בשמיטה שדיניה מרובים ונמשכים על פני שנה שלמה, וביחוד שדינים רבים כבר מתחילים קודם שנת השמיטה בפועל, הרי שראוי להתחיל ולעסוק בזה כבר בתחילת השנה השישית.

ללמוד הענין ולשמור הדבר היטב

הגר"א מן שליט"א מעיד: שאלתי ביום ה' כ' אדר תשס"א בענין עצרת התעוררות שעושים על הסתלקות אברך יקר אחד ז"ל, ו"הספד" אין עושים משום שלשים יום קודם החג, מהו הספד ומהו התעוררות?

תשובה: הספד הוא על הנפטר, והתעוררות מה שהציבור צריך להתעורר, ולספר שבחו ולומר מה שיש ללמוד ממנו גם זה בכלל התעוררות.

לשאלה במה לעורר את הציבור אמר: צריך לשאול את הרבנים במה צריך חיזוק. לשאלה מהו דבר השווה לכל נפש, השיב: במשנה (אבות פ"ה מ"ח) תנן: דבר בא לעולם כו' ועל פירות שביעית, ושם מ"ט: בד' פרקים הדבר מתרבה, במוצאי שביעית מפני פירות שביעית, והנה המצב כיום (שנת תשס"א היתה מוצאי שביעית) הוא כמו מגיפה, גם הסכנה מהעריבים, וצריך לחזק שביעית!

שאלה: מדברים לפני ציבור שכולם שומרי שמיטה.

תשובה: ללמוד הענין ולשמור הדבר היטב ולדבר מזה - זה משפיע על כלל ישראל, כמאמר ר' ישראל סלנטר שכאשר הפרוש מאישיושוק מתרפה בהתמדה הסטודנט מפריז מחלל שבת (דרך שיחה א' תרכ"ז)

שלושת רבעי שנה לפני שמיטה

גם הגאון רבי אברהם הורביץ זצ"ל, שזכה ללמוד בחברותא עם ראש קהילות יעקב ז"ע, מעיד בספרו (אורחות רבינו) ... בשמיטה תשי"ט למדתי עם מו"ר הגה"ק זצוק"ל כל הלכות שביעית, סדר למודנו: למדנו כל הסוגיות בבבלי בעניני שביעית, מסכת שביעית המשניות עם הר"ש, כל הירושלמי שביעית וכן סוגיות בירושלמי השייכות לשביעית בגמרות אחרות בירושלמי, כל הלכות שביעית ברמב"ם (ביד החזקה) וחזו"א, (איני זוכר אם למדנו לפי הסדר שכתבתי יתכן שהקדמנו למוד אחד לפני השני), למודנו זה נמשך כשנה וחצי, התחלנו כשלושת רבעי שנה לפני שמיטה וסיימנו בערך לפני סוף השמיטה, למדנו כל יום משעה עד שעתיים עכ"ל.

מון הגר"י אדלשטין זצ"ל עם להבחל"ח כ"ק אדמור מצאנו שליט"א מחזקים את שומרי השמיטה

כמאמר ר' ישראל סלנטר שכאשר

רבינו בשמחה משפחתית רוקד יד ביד עם הגאון רבי אברהם הורביץ (מימין) ועם הג"ר משה ברזם (משמאל).

פנינים על הפרשה

בעניני לשון הרע עבר עבירת תנועה, והמשטרה מבקשת עדות, ויודע שיפסקו שלא על פי דין ויודע שיפסקו שלא על פי דין תורה - קנס או בית סוהר, מה יעשה? צריך להעיד כדי שלא ישנה הדבר שוב. ובשם חמי [שליט"א] אמרו שאין כאן בארץ ישראל דינא דמלכותא דינא, אבל לגבי חוקי תנועה - שגם בית דין היה מחוקק להם חוקים, יש משום דינא דמלכותא דינא. (א.ה.) כבר מילתנו אמורה בהקדמה, כי אין כאן פסקי הלכות, ויש צורך בשאלת חכם בכל מקרה.) אמא לי רבנו. החפץ חיים ביקש מתלמידיו שילמדו לדבר לפני ציבור ואמרו לו הרי הציבור לא שומע ויושן, אמר להם אף אם התועלת היא שבשעה זו שמדברים הוא מונע מהם לדבר לשון הרע, ואם המדבר בשעה זו מונע מדבר דברים אחרים, זה כדאי.

(כל משאלותיך)

וספרתם לכם במ"ח קנינים התורה נקנית

ומתרחק מן הכבוד

כידוע שרבינו שליט"א מעולם לא סידר קידושין לאנשים, ואמר בעונה שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין ושנינו (קידושין ו' א') כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יה' לו עסק עמהן. אמנם היה פעם אחת שסידר לאחד שנישא בשנית שהיה תלמיד חכם שהפציר מאד ברבינו, ואמר שמוכן לקחת אחריות על עצמו אם יהיה איזה בעיה הלכתית.

כידוע במהלך כל השנים התפלל רבינו בביהכ"נ לדרמן למטה, והיה יושב באמצע ביהכ"נ ולא ישב במזרח מימין. וכשעבר המנין של רבינו להתפלל בקומה השניה של הבית הכנסת, הכינו לרבינו מקום במזרח של בית הכנסת, ולא הסכים בשו"א לשבת במזרח, ואמר "אני לא רב", והוכרחו לסדר לרבינו מקום באמצע הבית הכנסת סמוך לקיר הצפוני של הבית הכנסת.

(קנייני חיים)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת, יש ללחוץ על הלחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

חסד עם הציבור, יזכה לחזור בתשובה. אך יש להבין כיצד הוא יחזור בתשובה אם אינו חושב כלל על תשובה.

הביאור בזה כי יש תשובה שבאה באתערותא דלעילא, שמן השמים משפיעים עליו התעוררות לתשובה, ואף שאינו מתכוון כלל לחזור בתשובה, ואינו חושב על זה ואינו יודע כלל שיש לו על מה לחזור בתשובה, מן השמים משפיעים עליו שיתעורר ויחזור בתשובה.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל דוגמא לאתערותא דלעילא, אם אדם בא להיכנס לרופא, וצריך להמתין שם, ובחדר ההמתנה יש ספרי קודש, והוא מחכה ואין לו מה לעשות, ופתח ספר שהיה מונח שם, וזה היה ספר מוסר, ונפתח לו בדיוק במאמר עם דברי חיזוק שהשפיעו עליו ועוררו אותו, הרי אם לא היה בא לשם הוא לא היה מתעורר, אם כן מן השמים עשו שיבוא לחדר ההמתנה, ושיחכה שם, ושיהיה שם ספר כזה, ויפתח בדיוק את הדף הזה, שיש בו דבר שמתאים בשבילו ומעורר אותו, וזוהי אתערותא דלעילא.

ואם כן יש לפרש כי זהו שאומרים 'יסלח לכל עוונם', שהרי צריך זכויות לאתערותא דלעילא, שמן השמים יתנו לו התעוררות כזו, ומדוע מגיע לו? מפני שהוא עוסק בצרכי ציבור, ובזכות זה יזכה לאתערותא דלעילא, שהוא יפתח ספר מוסר שלא בכונה ועל ידי זה יחזור בתשובה, ולכן יסלח לכל עוונם – על ידי שיחזור בתשובה. כך יתכן לפרש בזה.

והנה זה נאמר על מי שעוסק בצרכי הציבור בגשמיות, קל וחומר מי שעוסק בצרכי ציבור ברוחניות, וכגון שיושב ועוסק בתורה ומשפיע השפעה רוחנית על הציבור, הרי זה עוד יותר, ובדאי 'יסלח לכל עוונם', וזוכה להשפעה מן השמים שאפילו אם יש לו עוון הוא יחזור בתשובה.

המתחזק בבין הזמנים נוטל שכר כולם

ובין הזמנים הרי זה זמן שיש בו רפיון, ולומדים בו פחות מכל השנה, ועל כגון זה נאמר הפסוק בתהלים (קט, קכו) עת לעשות להם הפרו תורתך, ופירשו בזה חז"ל (ירושלמי סוף ברכות) כי אימתי הוא היעת לעשות להם? בזמן שיפרו תורתך – בזמן שיש רפיון מתורה, כי אז מי שמתחזק זוכה לזכות עצומה מאד ונוטל שכר כולם, מפני שיש רפיון אצל אחרים והוא אינו כן אלא הוא מתחזק ועוסק בתורה, וזו זכות עצומה מאד.

והטעם בזה, מאחר שיש רפיון, וכך הטבע שבין הזמנים גורם לרפיון, כמו שכתוב על דור המדבר (במדבר י, לג) ויסעו מהר השם, ואמרו חז"ל (ילקוט בהעלותך תשכט) שנסעו בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, וכל זמן שהיו בהר סיני, הר השם, ועסקו בתורה, זה היה טוב להם, אבל כשנוסעים הטבע הוא שיש שמחה, ושמחו בנסיעתם, שכבר יורד העול, כי כשנוסעים ומצאים בדרך אין כל כך עול תורה, וכתוב שזו הייתה פורענות (ענין שבת קטז וברמב"ן בהעלותך: וקרא החטא פורענות אף על פי שלא אירע להם ממנו פורענות) שהיו כתינוק הבורח מבית הספר, וכך טבע האדם להיות בלי עול. ולכן **אם אדם מקבל עליו עול תורה נגד הטבע, בזמן שיש רבים שהפרו תורתך והוא מתגבר נגד ההשפעה שמבחוץ, זהו דבר עצום מאד ונוטל שכר כולם.**

וכן שמעתי ממו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל על מה שאמרו באבות (ה, ב) עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול, עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם, ע"כ.

והיינו שהקב"ה מאריך אפו ומחכה שיחזרו בתשובה רק עד עשרה דורות ולא יותר, ובדורו של נח שעברו עשרה דורות שהיו מכעיסין ובאין ולא חזרו בתשובה, הביא הקב"ה עליהם את מי המבול, אבל בדורו של אברהם שעברו שוב עשרה דורות שהיו מכעיסין ובאין – לא נענשו, מפני שאברהם אבינו תיקן את הקלקול והחזיר בתשובה את בני דורו, ועל זה קיבל 'שכר כולם', היינו השכר של כל העשרה דורות. וצריך ביאור איזה שכר יש להם, ועל מה מגיע להם שכר, הרי הם היו מכעיסין ובאין?

ופירש בזה הגר"א דסלר, כי שכר כולם היינו השכר של כל העשרה דורות אם הם היו צדיקים, ואברהם אבינו בא לאחר עשרה דורות שהשפיעו השפעה של טומאה, שהיו מכעיסין ובאין ועובדי עבודה זרה, ומכעיסין ובאין היינו שכל דור הוסיף והוסיף והוסיף, עד שמלאה סאתם בסוף העשרה דורות, שיותר מזה כבר אין ארך אפיים, ואלמלא אברהם אבינו הם היו נענשים שוב בעונש כמו

חירות של תורה בחודש ניסן

אנו עומדים לאחר פסח, זמן חירותנו, ונמצאים בחודש ניסן, שהוא חודש הגאולה, והרי אמרו חז"ל (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, אם כן החירות היא עסק התורה, וזמן חירותנו הוא זמן של תורה, כי עסק התורה זה החירות, והוא זמן של הצלחה בתורה.

אך במציאות אנו רואים שאחרי פסח יש שיוצאים לטיולים, וכבר היו מזה אסונות רחמנא ליצלן, ואם עוסקים בתורה כראוי לזמן חירותנו – אין טיולים, ואם אין טיולים אין אסונות! ונמצא כי 'זמן חירותנו' לא לכולם הוא זמן חירותנו, ולא כולם הם בני חורין.

ובכלל, בין הזמנים הוא זמן שחסר בו תורה, ולומדים בו פחות מכל השנה, ואמנם יש ישיבות בין הזמנים ומתחזקים בהם, אך עם כל החיזוקים זה לא כמו באמצע הזמן, אלא פחות תורה, וחסרה זכות התורה, ולכן אין זה פלא שהיו אסונות רחמנא ליצלן, מפני שחסרה זכות התורה.

השפעת קדושת התורה

ובזמן שעוסקים בתורה הרי זה משפיע קדושה גם על אלו שלא עוסקים בתורה, וכבר הזכרנו מדברי מרן החזון איש זצ"ל שכתב באגרתו (ח"ג סב) "ואם היו בני תורה עמלים בתורה לאמיתתה, היו מצילים ילדים הרבה ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיוצא בזה – בשפע קדשם, בהשתתף רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי, הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגה. וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם", עכ"ל.

והיינו שבמקום שיש בעל תורה אמיתי, רואים את ההשפעה על כל הסביבה, היכן שנמצא 'בעל תורה אמיתי', שיושב ולומד תורה וכל הנהגתו על פי התורה, עם תפילה ומידות טובות והתמדה בתורה, אף אם אינו מתעסק עם הציבור ואינו מדבר דיבורים של השפעה, עצם מציאותו משפיעה! והקדושה משפיעה, כי כשיש קדושה אזי הקדושה משפיעה.

ועל עסק התורה אמרו חז"ל (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם, ואפילו חמישה, ושלושה, ושניים, ואפילו אחד שעוסק בתורה שכינה עמו, ואמנם יש מעלה יתירה בעשרה, כמו שאמרו בגמרא (ברכות ו, א) שבעשרה קדמה שכינה ואתיא, כלומר שבמקום שיש עשרה שעוסקים בתורה, אזי השכינה מקדימה ובהא לשם לפנייהם, וכבר לפני שהם באים יש שם קדושה, קדמה שכינה ואתיא – היינו שיש שם קדושה, כי במקום שעוסקים בתורה יש קדושה, והקדושה משפיעה.

עוסקי התורה מזכים את הרבים

ונמצא שאלו שעוסקים בתורה הם מזכי הרבים, כי הם משפיעים על אחרים, וכמו שכתב החזון איש שבעל תורה אמיתי משפיע על הסביבה, ואף שאינו מדבר כלום עם אחרים, אלא רק יושב ולומד ומתפלל כמו שצריך עם תפילה בכונה ודבקות בתורה, הוא מזכה את הרבים!

והרי על מזכה הרבים אמרו חז"ל (אבות ה, יח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וחטא היינו שגגה, כידוע שיש שלוש דרגות בעבירות: חטא עוון ופשע, וכפי שמוזכרים בווידי חטאתי עוונתי פשעתי, וכאן אמרו שכל המזכה את הרבים, אפילו 'חטא' בשוגג לא בא על ידו, ואינו נכשל אפילו בשוגג, בזכות שמזכה את הרבים. ומי שעוסק בתורה הרי הוא משפיע בקדושתו ומזכה את הרבים, ואם כן אין חטא בא על ידו!

סליחת עוון בזכות זיכוי הרבים

ובשבת אנו אומרים מי שברך, לאחר היקום פורקן, מי שברך לכל מי שמייחדים בתי כנסיות לתפילה וכו', וממשיכים ואומרים: וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם וכו' ויסלח לכל עוונם! והיינו שהעוסקים בצרכי ציבור, וצרכי ציבור היינו אפילו גשמיות, זוכים בזה לסליחת עוון, וכאמור 'עוון' זהו מזיד, והוא יותר מחטא, ומן השמים יש סליחת עוון למי שעוסק בצרכי ציבור ועושה טובות לאנשים.

ולכאורה כיצד יתכן לזכות לסליחה בלא תשובה? ומסתבר שהביאור בזה שהוא אכן יעשה תשובה! ובזכות שהוא עוסק בצרכי ציבור, באמונה, ועושה

המבול, ואמנם מבול ממש לא היה, כי כבר נשבע הקב"ה שלא יביא עוד מבול לעולם, אבל היה עונש אחר כעין זה, מפני שהיה כל כך הרבה חטא, במשך עשרה דורות, אך אם הם היו צדיקים אזי היו עשרה דורות של מצוות, והיה מגיע להם שכר גדול מאד על זה, ואת השכר הזה נטל אברהם אבינו, השכר שהיה מגיע לכל העשרה דורות אם הם היו צדיקים.

והטעם שנטל שכר גדול כל כך, מפני שכאשר יש 'מכעיסין' ובאין' עם כזו השפעה של טומאה בעולם, צריך מאמץ גדול להתגבר כנגד השפעת הטומאה של כל העולם, וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה מב, ח) שנקרא "אברהם העברי" (בראשית יד, יג) שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד, והתגבר התגברות כזו נגד הטבע ונגד ההשפעה של כל העולם, שכבר עשרה דורות היו מכעיסין ובאין, וכל דור הוסיף עוד קשיים לאברהם, וכיון שהתגבר נגד קשיים והשפעת טומאה של עשרה דורות כאלה, מגיע לו השכר של העשרה דורות אם היו צדיקים, כי לפי המאמץ מגיע השכר (אבות ה, כג).

ונמצא לפי זה, כי בימי בין הזמנים, שיש רבים שלא לומדים בהם, אזי יותר קשה ללמוד, ואם כן מי שלומד נוטל שכר כולם, ומקבל את השכר שהיה מגיע לכולם אם הם היו לומדים, כזה שכר גדול ומיוחד מגיע למי שלומד בבין הזמנים! וזהו המעלה של עסק התורה בבין הזמנים.

העוסק בתורה בן חורין משליטת היצר

ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, זמן חירותו הוא בתורה, כי עסק התורה זה החירות! ויש להבין למה באמת עסק התורה זה חירות, ומדוע מי שעוסק בתורה נקרא בן חורין, וכי מי שאינו עוסק בתורה הוא עבד, אם כן מי הוא האדון שלו, ואיזו עבדות יש לו?

והביאור בזה, כי בדרך הטבע היצר הרע שולט על האדם, והאדם נכנע ונשלט על ידי יצרו, ועל זה אנו מבקשים בברכות השחר "ואל ישלוט בנו יצר הרע", וזו תפילה שהיצר הרע לא ישלוט עלינו, כי ליצר הרע יש כוח גדול לשלוט על האדם שיעשה חטא, וצריך סיעתא דשמיא ותפילה שהיצר הרע לא ישלוט, והזכויות לכך הם עסק התורה! ומי שעוסק בתורה נקרא 'בן חורין' שאין עליו שליטה, שאינו כפוף ליצר הרע והיצר הרע לא שולט עליו, ובלי תורה הוא עבד של היצר הרע! כי היצר הרע שולט עליו והוא עבד שמוכרח לעשות את כל מה שיצרו הרע דורש ממנו, ואין לו כוח להתגבר עליו, והכוח נגד היצר הרע הוא רק תורה! וזהו שאמרו אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה.

והאדם עצמו דהיינו הנשמה הרי הוא רוצה רוחניות, אך היצר הרע שולט עליו ולא נותן לו, וכבר אמרו (ב"ב טו, א) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המוות, ואיתא שם יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, והיינו שהכל הוא אותו המלאך, ו'מלאך' זהו כוח רוחני מן השמים, שקודם הוא יצר הרע המסית את האדם, ואחר כך הוא השטן שמקטרג עליו בבית דין של מעלה, ולבסוף הוא מלאך המוות שנוטל את נשמתו.

תורה ומוסר תבלין ליצר הרע

והעצה נגד היצר הרע היא לעסוק בתורה, וכמו שאמרו חז"ל (בב"ב שם ובקידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ויש שבאים בטענה שהרי יש יצר הרע ומה הם יכולים לעשות, וכפי שמוכר בגמרא שם שכן טען איוב לפני הקב"ה, והתשובה לזה היא כי יש עצה: שהתורה היא התבלין! ועל ידי עסק התורה זוכים לחירות מהיצר הרע.

ובאמת כל עסק התורה הוא תבלין ליצר הרע, כי קדושת התורה משפיעה, אכן במשנה ברורה (סימן א') מביא מקדמונים שהתורה הכי חזקה שמשפיעה יש נגד היצר הרע, היא תורת היראה, לעסוק בספרי יראה המוסיפים יראת שמים. ויש הרבה ספרי יראה שחיברו רבותינו הראשונים והאחרונים, מפני שיש יצר הרע וצריכים הדרכה כיצד להילחם בו, בהוספת יראת שמים, וגם לידע את הדרכים, וכפי שמבאר המסילת ישרים ונותן דרך ושיטה על פי כוחות הנפש, איך מתחילים עם זהירות, והדבר הראשון הוא תורה, כמו שאמר רבי פינחס בן יאיר בברייתא: תורה מביאה לידי זהירות, ומהירות מגיעים גם לזריזות ולכל המעלות עד קדושה, וזה בידענו! וזהו אנו מאושרים, שיש לנו דרכים ועצות איך להתקדש, להגיע עד מעלת הקדושה.

ובאמת קדושה אינה מידת חסידות, וכבר אמרה תורה והייתם קדושים, וזה שייך לכל אחד לפי מדרגתו, ואפילו אדם שעוסק במלאכה פחותה יכול לזכות לזה כמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר, וכידוע שבתל אביב היה סנדלר בעל מדרגה שהיה נותן ברכות, ורובנים היו באים אליו לקבל ברכות.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו ספרי מוסר ויש לנו תורה ואנו יכולים ללמוד והננו מסוגלים לזה, בעזרת השם נזכה כולנו לסייעתא דשמיא, לאתערותא דלתתא ודלעילא בכל מה שצריך בעזרת השם.

מתוך משא רבינו שליט"א לחיזוק סדר הלימוד הקבוע של בני הישיבות הקטנות הגדולות ואברכים עם אבותיהם על ידי 'תפארת בחורים', בבית המדרש לדרמן – כ"ד ניסן תשפ"א

ולכן אם עוסקים בתורה ביחד, ההורים עם הבחורים, ובציבור שזה מרובים העושים, וגם עוסקים בזה בקביעות, שזה גם כן דבר גדול מאד, הקביעות של תורה, שעוסקים בקביעות ביחד, אין לשער הזכות שבה.

ובאמת כתוב במסילת ישרים (פרק ג) שאדם שעושה מעשים טובים צריך לדעת את החשיבות של המעשים שהוא עושה, כי ידיעת החשיבות מוסיפה חיזוק, ועל ידי זה הוא יעשה עוד פעם, וביותר שמחה, עם יותר אהבה, ויותר בשלמות! לכן הכרת החשיבות של המעשים זה דבר עצום.

ורבינו יונה כתב בשערי תשובה (ד, ט) לגבי מצות שמחת יום טוב "כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות", והיינו שיש שכר על המצוה עצמה, אבל על שמחת המצוה שאדם שמח במצוה השכר יותר גדול, והזכיר רבינו יונה שלושה לשונות של הפלגה: יגדל, וישגא, מאד! שכר השמחה על המצוה, שעושים בשמחה, ומתי יש שמחה? אם יודעים את החשיבות!

ולכן צריכים לדעת את החשיבות של אלו שעוסקים בתורה, הבחורים וההורים, שעוסקים בתורה ביחד, שתלמוד תורה כנגד כולם, ואין לשער את החשיבות שבה, איזו מדרגה יש להם! ומתקדשים בקדושת התורה!

ולא רק הם בעצמם מתקדשים, אלא הם גם משפיעים קדושה על הסביבה, כמו שכתב החזון איש שבעל תורה אמיתי אפילו אחד משפיע קדושה, ואם יש ציבור גדול שלומדים ביחד אזי הקדושה משפיעה יותר, ומושב שיש בה ישיבה הרי זה משפיע על כל המושבה, וידוע כי המקומיים כאן בבני ברק אפילו אלו שאינם בני תורה הרי הם מושפעים מבני ברק, ויש להם אופי ומהות אחרת מאלו שגרים במקומות ללא ישיבות.

וזהו הזכות הגדולה של עסק התורה, ובפרט שעוסקים ביחד הורים עם הבחורים, לכן זה נקרא 'תפארת בחורים', כי זה תפארת! וזה דבר נפלא, והוא דבר טוב לאלו הלומדים בעצמם, אך זה גם טוב לכל הציבור, כי זה משפיע השפעה טובה על כל הציבור, וכמו שכתב החזון איש שיש השפעה ניכרת על הסביבה, וצריכים לדעת את החשיבות של הדבר הגדול הזה.

תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א, א), עסק התורה הוא יותר מכל המצוות, וכשאדם עוסק בתורה שכינה שרויה עמו, כמו שאמרו (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה ביניהם וכו' ומניין אפילו חמישה וכו' ואפילו אחד כשעוסק בתורה שכינה עמו, ואילו כשעושה מצוה לא כתוב שיש שכינה, ואמנם גם מצוה מקדשת, אבל תורה זה יותר, כנגד כולם! וכן אמרו (שם ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, ואילו על ידי מצוות לא מצינו שנעשה בן חורין, וזו מעלה מיוחדת בעסק התורה.

ופה שעוסקים בתורה ביחד, ההורים עם הבחורים, יש בזה גם מצות ושיננתם לבניך (דברים ו, ז), וזה גם עסק התורה, ושניים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם, ובפרט אם יושבים יותר, ועוסקים בתורה בציבור, במקום שיש עוד רבים העוסקים, אין לשער הזכות שבה.

ובמשנה הוזכר מעלת עשרה שעוסקים בתורה, אכן ודאי שגם אם יש יותר מעשרה, הרי זה מוסיף יותר קדושה, וככל שציבור העוסקים בתורה מרובים יותר, כך הקדושה יותר גדולה. כמו שמצינו (ברכות מט, ב) לענין זימון בברכת המזון, שאם מברכים בעשרה מוסיפים שם השם ואומרים 'נברך אלוקינו', ויש תנא שסובר שגם במאה מוסיפים שם 'נברך השם אלוקינו', וכן באלף וברביבא מוסיפים עוד שם, ואמנם ההלכה היא שלא מוסיפים, רק בעשרה ולא יותר, אך מכל מקום אין חולק על עצם הדבר שכל שציבור העוסקים יותר גדול כך יש יותר קדושה, ורק שלענין נוסח הברכה אין חילוק בזה ומברכים אותה הברכה, אבל באמת המציאות היא שיש יותר קדושה.

וכמו שכתב רש"י (ויקרא כו, ח) על הפסוק "וירדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה וירדופו", וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים וירדפו, והיינו כי חמישה מאה זה אחד כנגד עשרים, ואילו מאה רבבה זה אחד כנגד מאה, אלא אינו דומה מועטין העושים את התורה למרובין העושים את התורה, ע"כ. והיינו שמרובין העושים זה כוח אחר לגמרי, עם סיעתא דשמיא מיוחדת וזכויות מיוחדות של מרובים העוסקים.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **יוכבד הלוי** ע"ה
בת הרה"ח ר' משה יהושע העשיל ז"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ו - תנצב"ה

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
מרת **מחלה הגר** ע"ה
בת הרב מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו - תנצב"ה

‘פיקודי ה’ ישרים משמחי לב’ – אימתי
הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט”א ע”פ חז”ל בילקוט
תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת תזריע מצורע תשפ”א (שנה ב') לפ”ק * גליון 65 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

‘אשה כי תזריע’

האדם והבריאה

אמרו חז”ל (ויקרא רבה יד, א, וע’ רש”י כאן) “אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך”.

והביאור בזה מפני שנשמת האדם קדמה למעשה בראשית, וכדאיתא **במדרש (תנחומא תזריע א)** “רוח אלוקים מרחפת” – זו נפשו של אדם הראשון, והיינו כי הנשמה נבראה לפני כל מעשה בראשית, והגוף נברא בערב שבת לאחר כל מעשה בראשית, וכשאדם הולך אחרי תאוות הגוף אומרים לו יתוש קדמך, מפני שגוף האדם בטבעו גרוע מבעלי החיים וכמו שכתב **החובות הלבבות** (בהקדמה לשער עבודת האלוקים) כי בכמה עניינים גוף האדם גרוע מבעלי החיים, והגוף נברא לבסוף לאחר כל מעשה בראשית, אבל אם הנשמה והשכל הם המנהיגים אותו, אזי אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, שהוא הראשון והחשוב מכולם.

‘ובמלאות ימי טהרה כו’ תביא כבש בן שנתי לעולה וכו’

בענין קרבנות יולדת שמתה

כתבו הראשונים (רמב”ן ורשב”א) בקדושין יג, דיוולדת שמתה קודם שהקריבה חטאתה, אין היורשין מקריבין עולתה, כיון שדין העולה להקריבה אחר החטאת, דכללא הוא בכל מקום חטאת קודמת לעולה, והרי את החטאת א”א להקריב משמתה בעליה, לכך גם עולתה אינה קריבה.

והוסיפו הראשונים שם, דדין זה הוא בין אם הפרישה עולתה מחיים בין שלא הפרישה, ואפ”ל למ”ד שעבודא דאורייתא, נמי אין היורשין מחויבין להפריש העולה ולהקריבה, והטעם לכך כתבו, משום ‘דכל שלא קרבה החטאת לא חלה עליה עדיין חובת עולה כלל’.

וצ”ע מפני מה הוצרכו להוסיף טעם זה, הא כיון דס”ל שאפ”י הפרישה עולתה מחיים אינה קריבה לאחר מיתה, משום שאסור להקריבה קודם לחטאת, א”כ ה”ה בשלא הפרישה אין מקריבין לאחר מיתה מטעם זה, ולמ”ל למימר טעם אחר, דאכתי לא חיילא חובת העולה.

והנה בפ”י הרא”ש ספ”ב דקנין, הביא בשם **הריצב”א** דיוולדת שלא הפרישה חטאתה ומתה, מקריבין היורשין במקום חטאתה עולת נדבה, כדין מותר חטאת, ומשום דהשעבוד נכסים שחל מחיים לחטאת, משתנה לאחר מיתה לנדבה כדין מותר חטאת. מבואר מכך, דשעבוד נכסים דקרבנות לא חל רק להקרבן שנתחייב בו המת, אלא הוא זכות המזבח, והוי כחיוב ממון למזבח, ולכך אפילו שאין הקרבן ראוי עכשיו לחובתו של המת מ”מ שעבוד הנכסים קיים למזבח.

ולפ”ז י”ל דעולת יולדת נמי, היכא דלא הופרשה מחיים, משום שעבוד נכסים יתחייבו להפרישה לאחר מיתה, אלא דעכ”פ אין בה דין עולת יולדת, כיון שבשעת הפרשתה כבר אין כאן יולדת ורק משום שעבוד נכסים צריך להפרישה, וכיון שאין בה דין עולת יולדת שוב א”צ להקריבה דוקא אחר החטאת, ולכך הוצרכו הרמב”ן והרשב”א להוסיף הטעם דליכא חובת עולה כלל עד לאחר הקרבת החטאת וליכא שעבוד נכסים עדיין, ולכן אין היורשין חייבין להקריב עולתה.

(ספר הערות וביאורים ע”ס הרמב”ם)

שאיפה לתורה והכרת חשיבותה

החינוך מבאר בכל המצוות את שורשי המצוה, דהיינו התועלת הגלויה שיש לאדם מקיום המצוה, ואף על פי שאין זה הטעם האמיתי שהוא מסתרי תורה, כי יש גם תועלת פשוטה בכל מצוה, מה שאנחנו יכולים להתעורר מקיום המצוה, וכמו בהנחת תפילין שאנו אומרים ב”הנני מכוון” וציוונו להניח על היד כנגד הלב לשעבד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית”ש, וכל זה הוא מסגולת המצוות שניתנו לצרף בהן את הבריות (בראשית רבה מד, א).

וגם במצוות ספירת העומר כתב החינוך (מצוה ש”ו) שיש בזה תועלת גלויה על צד הפשט, “לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא”, עכ”ד.

והיינו כי תכלית יציאת מצרים היתה לקבלת התורה, וכשיצאו ישראל ממצרים ידעו כי זו היא התכלית, וכבר ידעו מה זה תורה והחשיבו את התורה, והיו מהם שלמדו תורה במצרים כמו שאמרו (יומא כה, ב) “מימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר לך ואספת את זקני ישראל, היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו” – זקני ישראל שהיו גדולי תורה ושבת לוי כבר עסקו בתורה במצרים, וכיון שהחשיבו את התורה, הייתה להם שאיפה חזקה מאד לקבל את התורה.

ויודע כי אדם ששואף לדבר טוב מאד, ככל שהוא מחשיב יותר את הדבר, הוא יותר צמא ומשתוקק להגיע לזה, וכשיצאו בני ישראל ממצרים, מרוב שהחשיבו את התורה הייתה להם שאיפה ותשוקה גדולה מאד לקבלת התורה, שחיכו וציפו לזה “**כעבד ישאף צל**” – כמו עבד שנמצא בבית הסוהר ורוצה לצאת לאוויר העולם, וספרו את הימים שכבר עברו ושמחו בכל יום שעובר, הנה עבר עוד יום ועוד יום, עשר ימים ועשרים ימים, וכבר מתקרבים אל היום הנכסף של קבלת התורה, זהו ענין ספירת העומר.

וכל מצוה שאדם עושה מתוך כוונה והכרת חשיבות המצוה היא מצוה אחרת לגמרי, וכתוב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות כי כשאדם חושב לעשות מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו, והיא הנותנת לו את הכוח הדוחף לגמור את המצוה, והיינו מפני שהמחשבה לעשות מצוה באה מפנימיות הלב, שהוא מכיר את חשיבות המצוה ורוצה לעשות מצוה, והמחשבה הזאת מקדשת את האדם ומושכת אותו לעוד קדושה, וכמו שאמרו חז”ל (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה, כי קדושת המצוה מושכת לקיים עוד מצוה.

ומטעם זה אמרו חז”ל (קידושין מ, א) “מחשבה טובה הקב”ה מצרפה למעשה שנאמר אז נדברו יראי ה’ איש אל רעהו ויקשב ה’ וישמע ויכתב ספר

זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", והיינו מפני שהוא השתדל ורצה לקיים את המצוה, ורק האונס עיכב בידו, ומקבל את השכר עבור הבחירה וההשתדלות בעשיית המצוה, אף על פי שלא הצליח בפועל לקיים את המצוה.

וכמו שכתב **בחובות הלבבות** (שער הביטחון פ"ד) כי שכר המצוה אינו עבור מעשה המצוה בפועל, אלא עבור הבחירה שאדם מחליט שהוא רוצה לקיים את המצוה, וההשתדלות שהוא משתדל לקיים מה שהוא יכול, אבל התוצאה אינה תלויה ביד האדם אלא בידי שמים, ואמנם על ידי הבחירה וההשתדלות זוכה לסייעתא דשמיא שיוכל לגמור את המצוה, אבל גם אם לא עלה בידו לגמור את המצוה לא יפסיד את שכרו, ויקבל את שכר המצוה עבור הבחירה וההשתדלות.

ולכן בכל מצוה שאדם עושה צריך להרגיש את חשיבות המצוה, ואמנם מצינו (פסחים ח, א) כי גם מי שנותן צדקה כדי לזכות לעולם הבא ולא מתוך הכרת חשיבות המצוה הרי הוא צדיק גמור, אבל הרי יש דרגות יותר מצדיק, וכמו שאמרו בפ"ו דאבות על העוסק בתורה לשמה "ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ישר ונאמן", וביאר **ברוח חיים** שם כי הם דרגות שונות זו למעלה מזו, וחסיד היא דרגה יותר גבוהה מצדיק, ומי שמקיים המצוה רק לשם העולם הבא הוא אמנם צדיק אבל לא יותר מזה, וככל שמחשיבים יותר את המצוה זוכים יותר.

וכמו כן צריך אדם לדעת את יקר חשיבות התורה, וכמו שכתב **רבינו יונה במדרגה העשירית** (שע"ת ג, קנו) כי לפעמים אדם מאבד את העולם הבא מחמת שאינו מכיר את חשיבות התורה, וכתב שם כי חיבר את שער התורה (שאינו תחת ידינו) "למען יכספו הלבבות לתורה, ואשר אין כח בהם ללמוד ידעו הדר כבוד עסק התורה ויזכו בידיעתו, ולא תאבד נפשם מן העולם הבא", והיינו שבביל אלו שלומדים תורה שיחשיבו יותר את הלימוד שלהם, וגם אלו שאינם יכולים ללמוד, לכל הפחות שידעו את חשיבות התורה ויזכו לעולם הבא.

ועוד כתב שם רבינו יונה (אות ק"ס) כי יש כאלה שנקראים שונאי השם, מחמת דברים טבעיים שבלב, והם אפילו אנשים שעוסקים בתורה ובמצוות ומקיימים את כל התורה כולה, "אם נפשם רעה ובקרב לבם יקשה להם כאשר חבריהם עוסקים בתורה, וירע בעיניהם להיות בני אדם עובדים את השם ויראים מלפניו", ולמשל מי שהוא מרביץ תורה ומזכה הרבים, וחברו מצליח יותר ממנו בזיכוי הרבים, אם איכפת לו על מה שחברו מצליח יותר ומקנא בהצלחתו, הרי הוא נקרא משונאי השם שאין להם חלק לעולם הבא.

[אמנם יש קנאה אחרת של חלישות הדעת, שהוא שמח בהצלחת חברו, אבל איכפת לו על עצמו, מדוע הוא אינו מצליח כמו חברו, וקנאה זו היא קנאה כשרה, וכמו שביאר המסילת ישרים בפ"ד מה שאמרו חז"ל (ב"ב עה, א) שכל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו, וכל אחד נכווה מחופתו של חברו, וביאר המסילת ישרים "כי אין זה מטעם הקנאה אשר תיפול רק בחסרי הדעת, אלא מפני ראותו עצמו חסר מן השלמות מדרגה שהיה יכול להשיגה כמו שהשיגה חברו", עכ"ד.]

ועל כל פנים יתכן שאדם יאבד את חלקו בעולם הבא מחמת שאינו מחשיב כראוי את עסק התורה, וככל שמחשיבים יותר את עסק התורה והמצוות גם השכר הוא גדול יותר. לכן אומרים "לשם יחוד" קודם לבישת הציצית והנחת התפילין, ומזכירים בתוך הדברים לשעבד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש וכו', וכל הכוונות שם פשוטות מאד, שמכוונים לקבל את כל התועלת הרוחנית שיש מהציצית והתפילין, ומזכירים זאת ב"לשם יחוד" כדי לדעת את חשיבות המצוה שעומדים לקיים.

ובאמת ידוע כי בכל שנה ושנה חוזרת ההשפעה שהיתה באותו הזמן, ולמשל חג הפסח הוא "זמן חירותנו", והיינו כמו שמזכירים בתפילה **"ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם"**, וענין החירות הוא שיצאו ממ"ט שערי טומאה ונכנסו לקדושה, והחירות היא חירות מיצר הרע וממלאך המוות, והתקרבות לתורה כמאמרם (אבות ו, ב) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל שנה ושנה בחג הפסח חוזרת ההשפעה של חירות, שהזמן הזה מסוגל יותר להתרחקות מהטומאה, ולהתחזק יותר באהבת התורה.

וכיון שהזמן מסוגל לכך הרי גם להיפך, אם יש לאדם אפשרויות לזכות בזמן הזה לזכויות של תורה, והוא אינו מנצל את האפשרות שיש בידו, זהו חטא חמור שהוא מזלזל בחשיבות התורה.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו שאיפה לתורה, ויש לנו הכנה טובה מאד לקבלת התורה, יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא!

השאיפה לתורה היא הדבקות בה

בימי חוליו האחרון של מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוקללה"ה (שבט תשע"ב), פתח מרן יבלחט"א את שיעורו היומי בדברי התעוררות לרפואתו, בהם הפליג בעוצם דבקותו של מרן זצוק"ל בתורה, שיסודה בקנייני התורה השנויים באבות ומסורים ביד כל אחד מאיתנו, להתעלות בהן עוד ועוד.

וכה אמר בתוך דבריו:

יש בדורנו ספר תורה חי שגופו הוא ארון הקודש, רבינו יוסף שלום בן חיה מושא לרפואה שלמה, הגוף בטל לנשמה, והדבקות בתורה היא בלי היסח הדעת אף לא לרגע אחד, ממש לא יאומן כי יסופר הדבקות בתורה מתוך שמחת התורה.

מצינו בפ"ו דאבות בדברים שהתורה נקנית בהם שני חלקים, בשמחה והשמח בחלקו, וכתבו המפרשים כי שמחה היינו בשעת הלימוד, ושמח בחלקו גם בשעה שאינו לומד. והיינו מפני שגם בשעה שאינו לומד הוא חושב כל הזמן מתי יוכל כבר לחזור ללימודו, וכשיש לאדם שאיפה ללמוד תורה והוא מחכה לתורה, נמצאת מחשבתו דבוקה בתורה.

וכמו שכתב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות כי בשעה שאדם חושב לעשות מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו והוא נמצא בתוך הקדושה, וקדושת המצוה היא שנותנת לו כוח וסייעתא דשמיא לגמור את המצוה, וכך גם אם בשעה שאינו לומד הוא מחכה לתורה, הרי הוא מוקף כל הזמן בקדושת התורה, ועל ידי זה גם נעשה שמח בחלקו, כי הקדושה נותנת שמחה.

ניתן לקבל את הגיליון במייל : MIMEGED111@GMAIL.COM

כמו כן לתרומות והנצחות, ולשליחת ד"ת, עובדות והנהגות ממרן שליט"א ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

יולדת המבקשת משכנה שיפסיק את הבניה עד שתתאושש

אִשָּׁה בִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה (יב-ב).
שאלה

מעשה ביולדת תוך ז' ימים ללידתה, שהגיעה הביתה וביקשה משכנה שבנה על הגג שיפסיק בנייתו, כיוון שמפריע לה לישון, השכן טען שהפסקת העבודה תגרום לו הפסד כספי, וגם תדחה לזמן רב את השלמת הבניה הנחוצה לו מאד, האם יכולה לעכב מלהמשיך לבנות?

תשובה

מעיקר הדין אינה יכולה לעכב עליו, כיון שהבניה לזמן מועט, אינה מהדברים שאפשר לעכב, והרי זה מהדברים הרגילים, שכל אדם שיש לו אפשרות לבנות בונה לזמן קצר, ואין אדם יכול לעכבו, וכמבואר בחזון איש.

אך נראה כיון שמדובר כאן בפקודת נפש באופן שלאשה אין מקום לנוח בו, ואם ימשיכו לעשות רעש, היא עלולה להנזק מזה, חייב השכן להפסיק לבנות, אולם האשה צריכה לשלם את כל הנזקים שיגרמו לו, כיון שמן הדין מותר לו לבנות, אלא דהיא מסוכנת, הרי עליה לשלם לו ולפצותו כדין כל פיקוח נפש.

אך אם נמצאה לה דירה אחרת חייבת לעבור לשם, דעל הניזק להרחיק את עצמו אף במקום שהשני גורם לו סכנה, כמבואר בשו"ת רדב"ז (ח"א סימן תקנ"א) על שמעון הרוצה לגדל את בנו בסממנים שיש להם ריח המזיק לילדי שכנו ראובן, אם הוא גיריה דיליה דהיינו שבשעת השימוש מיד מגיע הריח לילדי ראובן, אינו יכול לעשות זאת, אבל אם הוא לא היה גיריה דיליה, היה על הניזק להרחיק את עצמו גם כשהדבר מהווה סכנה לילדים,

ע"ש. (חש"ח בבא בתרא כ ע"ב).

האם מותר למכור דם

שכיסוהו בעפר למפעל תעשייתי

אָדָם בִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשׂוֹר שְׂאֵת אוֹ סַפְחָת אוֹ בִּהְרֵת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשׂוֹר לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן ... (יג-ב).

שאלה

מפעל תעשייתי מעוניין לקנות מהמשחטות הגדולות בארצנו, את דם העופות השחוטות, שנשפך מרכבות עופות ושכיסו אותם בעפר, הם רוצים לרכוש את כמויות הדם ולשטוף אותם מהעפר שכיסו אותם, ולהשתמש בדם לצורך תעשייה. האם הדבר מותר?

תשובה

לכאורה דבר זה תלוי במחלוקת הפוסקים, דהנה נאמר בשולחן ערוך (י"ד סימן כ"א): כיסהו הרוח, פטור מלכסות, ואם חזר ונתגלה, חייב לכסות. אבל אם הוא עצמו כיסהו ונתגלה, אינו חייב לכסותו פעם אחרת.

ובדרכי תשובה (שם סי' פ"ה) הביא מחלוקת האם לאחר

שכיסוהו מותר לו לגלות את הדם, או שרק אם נתגלה מעצמו אינו חייב לכסותו, אבל לכתחילה אסור לגלותו. דעת השמלה חדשה (שם סי' ג') דלכתחילה אסור לגלותו לצורך הדם, וכן פסק בתבואות שור (שם סי' יח) שלא מבעיא אם מכסה על מנת לגלותו שאין זה כיסוי טוב, אלא שאפילו אם כיסהו בצורה טובה ורק אחר כך נצרך לדם, אין לגלותו דמחזי ככסוהו על מנת לגלותו.

מאידך דעת התורת חיים (חולין דף פ"ז ע"א) והפרי חדש (ציינים התבואות שור) שמותר לגלות הדם לכתחילה, ויעוין בפרמ"ג (שפ"ד שם סי' כ"א) שהביא את ב' הדעות. ויעוין גם בספר הערות על מסכת חולין (דף פ"ה ע"ב) שמו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל נקט בפשיטות כמו הדעות האוסרות.

אך יתכן שאם מוכר רק חלק מהדם, וחלק ישאר מכוסה דשרי, כי הרי לכיסוי הדם לא צריך שכל הדם יהיה מכוסה, וכעין זה כתב התבואות שור (שם) לבאר איך מותר לכסות במקומות שרגילים לכבדם, והשיב שלא מכבדים מיד וממילא חלק מהדם יבלע באדמה וסגי בזה למצוות כיסוי.

לקנות את הדם עם העפר כדי לזבל בהם שדות

דברנו עד כה היה למכור את הדם המכוסה, כדי להפריד את העפר מן הדם ולהשתמש בדם, וזה אסור כי יחויב שנית בכיסוי, אולם אם רק מזבלים הקרקע עם העפר שיש בו דם ולא מגלים את הדם, שרי לכולי עלמא. (חש"ח ביצה ח ע"ב).

איך יתכן שאדם הנמצא

בחדר, מותר לו לצאת רק דרך החלון

וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבֵּית שְׂבַעַת יָמִים (יד-לח).

חידה

איך יתכן שאדם הנמצא בחדר, אסור לו לצאת ממנו דרך הפתח, כי אם דרך החלון או הגג או שאר פרצה שבבית?

תשובה

נאמר במסכת נדרים (דף נו ע"ב) ומנין שאם הלך הכהן מן הבית שנראה בו כנגע לביתו והסגיר... שהסגרו מוסגר, תלמוד לומר והסגיר את הבית מכל מקום. ויעוין בר"ש בנגעים (פ"ב מ"ו) שכתב על פי התוספתא, שאם עמד הכהן בתוך הבית המנוגע והסגיר, בדיעבד הסגרו הסגר. ע"ש.

וכן כתב המשנה למלך (פ"ד מטומאת צרעת ה"ה ד"ה ואחר) בשם הר"י קורקוס בדעת הרמב"ם שאף אם הסגירו מתוך הבית, הסגרו הסגר. [הדמלי"מ עצמו פליג וסובר שההסגר לא חל, יעו"ש]. והקשה הר"י קורקוס דלכאורה קשה, אם הכהן הסגיר את הבית כשהיה בתוכו, איך הוא יצא ממנו, הרי אחרי סגירת הבית, אסור לפתחו שבוע שלם? ותירץ הר"י קורקוס שיצא דרך הגג או החלון וכיוצא בזה.

הנה פתרון החידה, כהן שראה נגע בבית ואמר הרי הוא מוסגר, והוא עצמו היה בתוך הבית או משהו אחר, אסור לו לצאת, כיון שהכהן הסגיר אותו ואסור לו לפתוח את הדלת לצאת, ואם פתח עבר על מצות עשה של "והסגיר".

אכן יעוין במשנה בנגעים (פי"ב מ"ו): "אינו הולך לתוך ביתו ומסגיר, ולא בתוך הבית שהנגע בתוכו ומסגיר, אלא עומד על פתח הבית שהנגע בתוכו ומסגיר, שנאמר... והקשה התפארת ישראל (אות מז) מה ההוא שיסגיר הכהן בהיותו בתוך הבית, "מאין יצא הכהן, ודוחק לומר דאתא לאפוקי שלא יצא הכהן אחר ההסגר דרך חלונות או דרך פרצה, אלא נ"ל דאין צריך רק להסגיר את הבית... אבל עכ"פ רשאי לפותחו רגע בינו וביני, עכ"ל. מכאור בדבריו, שלמרות שהסגיר את הבית מתוכו, בכל זאת מותר לו לפתוח את הדלת כדי לצאת, ודלא כשיטת הר"י קורקוס הנ"ל.

לסיכום: לשיטת הר"י קורקוס אליבא דהרמב"ם, כהן שהסגיר את הבית בהיותו בבית, אסור לו לצאת דרך הדלת לאחר שהסגיר הכהן את הבית, ויצטרך לצאת דרך החלון. וצ"ע אם מותר לפרוץ פרצה בקיר, דאולי גם זה נוגד את ה"והסגיר".

ויתכן שהלכה זו יכולה להיות נוהגת גם בזמן הזה, כמבאר ברמב"ם (פי"א מטומאת צרעת ה"ו) שכתב שצרעת נוהגת אף שלא בפני הבית, ויעוין בתפארת ישראל (בהקדמתו לנגעים בקונטרס מראה כהן) שכתב ח"ל: ומימי תמהתי למה אין נוהגים כן בזמן הזה, ושאל שאלה זו את רבינו עקיבא איגר, ע"ש.

קיימת היכי תמצא פשוטה נוספת על החידה, כגון כהן שנמצא בבנין גדול, ובאחד הדירות נפטר אדם, אסור לכהן לצאת מן הבית דרך הפתח, כי חדר המדרגות הוא במצב של סוף טומאה לצאת, אבל מותר לו לצאת מהחלון החוצה. אכן איסור זה הוא רק לפי שעה, עד שיוציאו את המת. (חש"ח נדרים נו ע"ב).

האם מותר לרפאות צרעת באמצעות הקרנות

ובשר כי יהיה בו בערו שחין ונרפא (יג-יח).
שאלה

בספר אילת השחר (על התורה, תורה, עמ' פד) הביא את המסופר בספר תולדות אדם שפעם אחת זרחה צרעת קטנה על הרגל של ר' זלמלע מוולוז'ין והרופא אמר שצריך לחתכה, והגר"ז אמר שיש לה מראה בהרת ולדעתי איסור לאו של קציצת בהרת נוהג גם בזמן הזה, ע"ש, וכתב על כך האילת השחר שכנראה דסבר דאף על פי שאין בזמן הזה כהן הראוי לראות נגעים מ"מ אסור לקצוץ בהרת.

ועוד ציין שם לדברי השאילת יעב"ץ (ח"א סימן קלח) שכתב דנגע שהוא בודאי מראה טמא, אין צריך שהכהן יטמאהו אלא מעצמו הוא טמא, וכתב על כך דדבריו מחודשים דבפשוטו אפי' נגע שבודאי טמא לא נטמא עד שיאמר לו הכהן שהוא טמא, ע"ש.

ויש להסתפק מה הדין כאשר יש לאדם נגע בזמן הזה, ולפי כל הסימנים יש לזה דין של נגע צרעת, והרופא אומר שהנגע הזה הוא ממאיר, האם מותר לרפאות את הנגע על ידי הקרנות הממיתות את הנגע [כשאין בזה חשש

של פיקוח נפש אם לא יעשו כן, או שגם באופן זה יש חשש של קציצת בהרת?

תשובה

שאלתי שאלה זו את מרן בעל אילת השחר זצ"ל, והשיב לי, יתכן שאין איסור אלא בקציצה ולא בהקרנה.

ובמהרש"ם (ח"ג סימן ר) כתב לדון דבזמן הזה לא שייך האיסור של קוצץ בהרת, כיון דאין לנו כהן מיוחד, וציין לחינוך (מצוה קעב) שכתב דמצות מצורע נוהג בכל זמן שיש חכם לראות הנגעים, וברמב"ם (פי"א מטומאת צרעת) כתב דכל האיסור של קוצץ בהרת הוא בגלל שלא מראה אותו לכהן, אם כן בזמן הזה לא שייך איסור זה, ע"ש. ולדבריו בעניננו בלאו הכי אין חשש, וכל דברינו אמורים לפי שיטת הגר"ז שיש איסור קוצץ אף בזמן הזה.

לסיכום: נחלקו הדעות אם יש איסור של קציצת בהרת בזמן הזה, דעת המהרש"ם שאין איסור, ור' זלמלע מוואלוז'ין חשש שיש איסור.

כשעושה הקרנות וגורם שהנגע יטהר, שמעתי ממרן ראש הישיבה שהדבר מותר, ויתכן שסברתו היא על פי הרשב"א שאם לא מתכוון לטהר הבהרת והוא לא נקצץ מיד אין איסור של קציצת בהרת.

אם הבהרת תתייבש מההקרנות מיד, צריך עיון אם עדיין מטמא בנגעים, ואם לא נטהר, צריך עיון אם מותר לעשות את הטיפול לשיטות שיש איסור בזמן הזה. (חש"ח יבמות ד ע"א).

איך יתכן שמותר לומר גנאי על חברו

שאלה

נאמר במסכת בבא מציעא (דף כג ע"ב) אמר רב יהודה אמר שמואל בהני תלת מילי עבדי רבנן דמשנו במלייהו במסכת בפוריא ובאושפיו, ופרש"י (דף כד ע"א) באושפיו, שאלהו על אושפיו אם קבלהו בסבר פנים יפות ואמר לאו, מדה טובה היא כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינם מהוגנין לבוא תמיד עליו, ויכלו את ממונו, עכ"ל רש"י. והקשה מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (בהש"ח) ק"ק לרש"י דמ"מ נמצא שאומר וגורם גנאי לשני?

תשובה

אולי אפשר לומר דמיירי באופן שיודע האורח, שכדאי לו לאושפיו שיאמרו עליו גנאי זה, כשעל ידי זה לא יבואו עליו אנשים שאינם מהוגנין ויכלו את ממונו. ונכעין המעשה שאירע למו"ח החזן יחזקאל שראה מהחלון שבאים השוטרים הרוסים לחפשו כדי להגלותו והוחבא בבידעם, וכשנכנסו השוטרים ושאלו את הרבנית היכן הוא? השיבה להם, הוא עשה לי צרות חוקתיו מהבית, והאמינו לה ועזבו את הבית].

עוד יתכן לתרץ על פי מה שכתב בחידושי הריטב"א שהקשה הא אמרינן בברכות (דף נח ע"א) אורח טוב מהו אומר כמה טרח בעל הבית בשבילו, וי"ל דהתם באומר כן בפני בני אדם מהוגנין שלא יטריחו עליו, והכא בשאומר כן לפני בני אדם שאינם מהוגנין והכי משמע במסכת ערכין (טו ע"א). עכ"ד. ואם כן לאנשים המהוגנים יאמר את האמת שבעל הבית טרח בשבילו, ומה איכפת לבעל הבית מה יחשבו עליו האנשים שאינם מהוגנים, ואדרבה זה טובה בשבילו שלא יבואו אליו. (חש"ח ב"מ כד.).

גליון מתנת חיים

פרשת תזריע מצורע תשפ"א

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א

שרשי לשון הרע

דברי רש"י ואיך כל דבריו הק' מדויקים וקולעים אל המטרה.

ראשית יש להעיר כי אנו מוצאים במדת הקנאה דבר משונה מכל שאר תאוות וחמדות, כי בכולן האדם מבקש ההנאה, ואם כי כל זמן שחסר לו אותה ההנאה הוא מצטער, הרי צערו הוא רק על החפץ או ההנאה שחסר לו ומיד כשמשיג אותה נח צערו. אבל קנאה אינה כן אלא כאשר מחמת חמדתו הוא מצטער על שאין לו אותו חפץ אשר ביד חברו, מיד הוא זוקף צערו על בעל החפץ ההוא ונעשה לשונאו עד כדי כך כי גם אם יזדמן לו להשיג החפץ שחמד, עדיין שנאתו במקומה עומדת.

הערה זו מביאה אותנו להתבונן היטב במהלך המחשבה של האדם הלקוי במדה מגונה זו – ונראה כי עוברת בדמיונו השתלשלות דברים על הסדר דלהלן. א' הוא רואה חפץ חשוב ברשות חברו וחומד אותו וחושב לעצמו 'הרי יש לו דבר חשוב יותר ממני שיש לי'. ב' אח"כ הוא ממשיך לחשוב 'הלא אני ג"כ כדאי שיהי לי חפץ חשוב זה'. ג' וממחשבה זו עובר לדמות בדמיונו 'הרי באמת יותר ראוי שאותו חפץ יהי ברשותי ולא ביד חברי'. ד' ומיד ממשיך דמיונו לדמות כאילו ה' כבר ברשותו ושואל לעצמו 'מה לחפץ שלי בידו'. ה' עד שבתוקף דמיונו הוא צועק בפנים לבו 'הרי הוא גנב – מה שבידו שלי הוא', ומרעיונו זה מתפרץ נהר שוטף של כעס התובע נקמה על שרואה חפץ שלו ביד חברו, זהו משי"כ רש"י **כל לשון קנאה המתחרה לנקום נקמת דבר**, כמה גדולים דברי חכמים.

קנאה ותחרות

הנה טבע בני אדם הוא להיות בתחרות זה עם זה, ורוצים שרק הם יהיו חשובים כל ימיהם, ואם העולם מתחשבים עם חבריהם יותר מהם הרי הם נכזים מחופתם של חבריהם ומצטערים על כל שבח הנאמר עליהם מפני אותו דמיון הנ"ל הבא להם מחמת קנאה, ומדמין בנפשם כאילו באו חבריהם והורידו אותם בידים ממעלתם וזהו מה שדוחף אותם בעת ההזדמנות לספר עליהם לה"ר, כי זהו נקמתם להוריד שוב את חבריהם ממקום מעלתם אשר חמסו מהם, ובזאת נחה דעתם. ומהאי טעמא גם רוצים לשמוע דברי גנות על חבריהם ונוטים לקבלם בלבם כי גם עי"ז טועמים טעם הנקמה אשר היא מתוקה מדבש

שנאה וקנאה

הנה בפרשת כי תצא [דברים כ"ב, י"ג-י"ד] כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה ושם לה עלילות דברים, ובפרש"י שם כתב בשם הספרי בזה"ל עבירה גוררת עבירה עבר לא תשנא סופו לבא לידי לשון הרע, עכ"ל. הרי משמע מדבריו כי אין לה"ר עבירה מקורית, ואילו שה"י עובר על לא תשנא לא ה"י בא לידי עבירה של לה"ר כלל, וטומאת העבירה של לא תשנא היא הנותנת מקום ליפול בפח היצר של לה"ר. ואף אם אין אנו מרגישים כל פעם תקפה של מדת השנאה, מ"מ נראה שזה הכלל, **עבר על לא תשנא סופו לבא לידי לה"ר**. וצריך להתבונן מהי השנאה ההיא ומאיפא היא באה, כי זה הרי אנו מבינים, מי שמדבר לה"ר בטח כבר עבר על מצוות ואהבת לרעך כמוך, כי על אוהב לא מדברים לה"ר ולא מקבלים לה"ר, אבל איך נעשה לשונאו של כל האנשים אשר עליהן הוא מדבר.

התירוץ הוא כי סיבת רוב השנאות היא הקנאה וכדברי ר"ח ויטאל בשערי קדושה ח"ב שער ד' **הקנאה היא גרמא לבא ליד שנאה**. ועל כן נרחיב הדברים להבין היטב מדה זו ולהכיר עד כמה היא גרמא בניזקין בעוון דיבור לה"ר ושמיעתה וקבלתה.

כל לשון קנאה – המתחרה לנקום נקמת דבר

בביאור מהותה של מדת הקנאה האיר עינינו רש"י בפירושו עה"פ בפרשת פנחס בד"ה בקנאו את קנאתי וז"ל שם **כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר** עכ"ל. והנה בזה חידש לנו רש"י חידוש גדול דלא רק כשמשתמשים בלשון קנאה לתאר מעשה קנאות כמו של פנחס יש במשמעותה לשון של נקמה, אלא **כל לשון קנאה** ר"ל גם במקום שמשתמשים בלשון קנאה לתאר רגש אדם הרואה חפץ חשוב ביד רעהו וכועס בלבו ורוצה שגם לו יהי כך, הכוונה היא כי התעורר בו איזה התחרות לנקום נקמת דבר. ובאמת זה פלאי כי מה עשה לו חברו שירצה לנקום ממנו הלא האדם בעצמו מרגיש רק צער וכאב על שחסר לו אותו חפץ ואין כאן מקום לכעס של נקמה, והדבר צריך ביאור.

לבאר דבר זה צריכים אנו לירד לעומקן של כוחות הנפש של האדם, ולבחון הדק היטב את מהלך המחשבה של בעל הקנאה, ועי"ז נראה כמה נפלאים

ובשמיעתם את הלה"ר מתנחמים כי אמנם אין העולם מחשיב אותם כל כך, ודמיונם מוליך אותם להרגיש כאילו עי"ז חזרה עטרה ליושנה. ויוצא מזה דמדה פחותה זו של קנאה היא הסבה הראשונה להשורש של לה"ר, הן סיפורו הן שמיעתו והן קבלתו.

על כן צריכים אנו להכיר גנותו של מדת הקנאה, כי כל אדם המעיין על מדותיו לתקן גריעות נפשו ימצא שאף הוא סובל – לכל הפחות במדה מסוימת – משנאה זו הבאה מקנאה עד שמרגיש בעצמו שכמה אנשים בסביבתו עצם מציאותם בעולם מפריע לו, והוא תמיד בפחד שהם יקחו מקום חשוב בעולם – מקום שהוא מדמה כאילו הוא באמת המקום שלו – ועל כן הוא מוכן גם לספר וגם לשמוע לה"ר עליהן בחולשת טבעו, ומצדיק זאת כאילו מגיע להם הצער והנזק על אשר דחו אותו ממחיצת אותו המקום, ומשו"ה גם לבו אטום ונעשה אכזרי מלהרגיש כלימתם.

מהו הרפואה לחולי זה

באורחות חיים להרא"ש בסימן קי"ג כתב בזה"ל אל תתן בלבבך קנאה שזו היא חולה רעה שאין לה רפואה. ובביאור אור יחזקאל שם כתוב בזה"ל מחלה רעה היא מפני שאינו מכיר במחלתו והקנאה פנימית היא ומושרשת באדם מטבעו, לכן אין לו רפואה כי כשמשתרשת בלבו הופכת היא גם לשנאה, וכבר כתב בארחות צדיקים כי בכל שנאה יש תקוה וכשיתוקן הדבר תסור השנאה חוץ מן השנאה מחמת קנאה. אבל גם לזה תמצא רפואה אם ישריש בלבו יסודות האמונה שלא הכל אפשר להבין ולא הכל צריך להבין, וכמש"כ המסילת ישרים בפרק י"א לו ידעו ולו יבינו כי אין האדם נוגע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלוא נימא, והכל מה' הוא כפי עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת, הנה לא הי' טעם להצטער בטובת רעיהם כלל, עכ"ל האור יחזקאל שם.

וז"ל הס' שערי קדושה לר"ח ויטאל זצ"ל בחי"ב שער ד' הקנאה היא גרמא לבא לידי שנאה וגם היא יותר קשה, כי מורד על הקב"ה – למה השפיע טובה לחבירו יותר ממנו, ועי"ש מה שהאריך בזה.

ועל החמדה כתב שם בזה"ל החמדה אב הטומאה כי היא מביאה לידי שנאה וקנאה וכו' והיא עשירית שבעשרת הדברות שקולה ככולה וכו' והוא כופר בהשגחה שאינו מאמין שהכל עי"י השגחתו ית' וכו'.

אבל הבטחון אין מעלה כמוהו והוא כמ"ש אשרי כל חוסי בו כי מאמין שיש לעולם אלוך ויכול ומשגיח עכ"ל.

וראיתי בשם ר' דניאל מקעלם זצ"ל עצה לבעל קנאה לחשוב כך, אילו נולד אדם בעל כנפים הרי הי' בעל מום, וכמו כן אילו הי' האדם מקבל את שהוא מקנא ברעהו הי' לו זה למום, כי אם אמנם באמת הי' צריך לאותו דבר הי' הקב"ה נותן לו, ואם אין לו ודאי שאינו צריך לכך כי מיותר היא לו, ודבר מיותר הרי הוא מום.

היוצא ברור מכל הני"ל כי מי שסובל מחולי הנפש של חמדה קנאה ושנאה אשר הן הן השרשים שמהן מתפשט הנגע של לה"ר וכנ"ל, עצה יחידה יש לו והוא להתחזק באמונה ובטחון ולחיות חייו על פיה - כי הבוטח בה' חבד יסובבנהו ואינו סובל מכל אלו באשר יודע ומאמין שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאתו ית' לטובתו השלימה כל הימים. ועל כן מי שרוצה לתקן עוון לה"ר לא יספיק לו הלימוד בהלכות לה"ר לבד, אלא קודם הלימוד או אחר הלימוד יתבונן מעט במאמרי חז"ל כמו אלו שהבאנו לעיל, המדברים בגנות מדת הקנאה ובמעלת מדת הבטחון, ועי"ז ישקוט רוחו בקרבו ולא ירגיש כלל כאילו חבריו מפריעים אותו, ואדרבה יסתכל בעין טובה עליהם ולא ירצה בגנותם כלל.

הנה בכמה מקומות כתב החפץ חיים זצוק"ל כי אם נזכה לתקן חטאי הלשון נזכה מהרה למשיח צדקו וא"כ תפילתינו היא שנכיר השורש ונעקור קנאה ותחרות מקרבינו ואז יהי נקל לנו לנצור לשוננו מרע כאשר נלמוד הלכות לה"ר עי"מ לעשותם, ובזה נזכה ליגאל ב"ב.

ואסיים בדברי הרמב"ם בתיאור ימות המשיח וז"ל בסוף הלכות מלכים, ובאותו הזמן לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה **ולא קנאה ותחרות** שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהי ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם שנא' כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים עכ"ל.

הרי שרק תיקון אחד יהי' בלב כל ישראל לימות המשיח כדי שיזכו שיתמלא הארץ דעה את ה' – **שלא יהי' קנאה ותחרות.**

ימי העומר – אבילות על חסרון התורה

מרן רה"י הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל היה אומר, דמה שקבעו חז"ל אבילות לדורות על כ"ד אלף תלמידי ר"ע שמתו בין פסח לעצרת, הוא כדי שנדע דע"י מיתתם נחסרה תורה מישראל כדאי' בגמ' יבמות דף ס"ב ע"ב והי' העולם שמם ופרש"י שנשכתחה תורה, והן אמנם אח"כ בא ר"ע לרבותינו שבדרום ושנאה להם, אבל ודאי נחסר תורה מכלל ישראל, דאילו אותם כ"ד אלף לא היו מתים, עולם התורה הי' נראה אחרת לגמרי, כי במציאות אותם חמשה תלמידים לא יכלו להרבות תורה ככ"ד אלף, וזהו שקבעו לנו חז"ל אבילות לדורות.

והוסיף על כך מרן הגרא"ק זצוק"ל, דהנה בגמ' חגיגה דף ה' ע"ב איתא אמר ר"א שלש דמעות הללו [של הקב"ה] למה, אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן וכו', כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה עי"כ. ומבואר מזה דעיקר צער הגלות הוא על ביטול תורה, דהרי מחמת הגלות אנו סחופים ומדולדלים מלאים טרדות ויגיעות, וכשם שהקב"ה מוריד דמעות על מקדש ראשון ושני שנחרבו כך הוא מוריד דמעה על ביטול תורה. וכשם שחז"ל קבעו לנו את שלושת השבועות בין י"ז בתמוז לט' באב כימי אבילות על חורבן הבית, כמו כן קבעו לנו את ימי העומר כימי אבילות על חסרון התורה וכמש"נ דעם מות כ"ד אלף תלמידים, נאבד עמן הרבה חכמה והי' הפסק מסויים במסירת התורה.

מערכי תורה

תז"מ

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מצורע - אבלות וטומאה

כתוב (י"ג, מ"ה) 'והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא'. הנה בפירוש כפילות הכתוב 'וטמא טמא יקרא' פירש בתרגום 'ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי', ומבואר דפירש דשניהם הם מה שהמצורע קורא, שקורא טמא טמא. אכן ברמב"ם פרק י' מהלכות טומאת צרעת כתב וז"ל ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם, שנאמר וטמא טמא יקרא, הטמא מודיע שהוא טמא. הרי מבואר שהרמב"ם מפרש דהטמא הראשון קאי על המצורע, ור"ל דהטמא, הוא טמא יקרא.

ובאמת דכן מדודק בטעמי המקרא, שהרי בין הטמא הראשון לטמא השני יש פסיק, ולדעת הרמב"ם הוא מבואר היטב דהטמא הראשון מייירי ממי שקורא, והטמא השני מייירי ממה הוא קורא.

והנה לפי הרמב"ם נמצא דבתחילת הפסוק הכתוב קורא אותו 'צרוע', וכמש"כ 'והצורע אשר בו הנגע', ובסיפא דקרא קורא אותו 'טמא', וצריך ביאור השינוי איך נקרא.

ונראה לבאר בזה עפ"י דברי הגמ' במועד קטן דף ט"ו דאמרינן שם דמצורע הוא גם אבל, גם טמא, וגם מנודה. והנה דין פריעה ופרימה הוא מדיני האבילות שיש במצורע, וכמו שכתב רש"י ועל שפם יעטה כאבל, וכן כתב הרמב"ם פ"י מטומאת צרעת ה"ו וז"ל מצות עשה שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש וכו' ועוטה על שפם כאבל, ומבואר דדין פריעה ופרימה הוא מדיני אבל של מצורע, אבל הדין דטמא טמא יקרא, הוא בשביל להזהיר אחרים מפני טומאתו, וכמו שכתב רש"י שמשמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו, וכ"כ הרמב"ם פ"י מטומ' צ"ה, והיינו דדין זה הוא מחמת טומאתו של המצורע.

ולפי זה נמצא דהפסוק מייירי משתי עניינים, גם מדיני אבל של מצורע, וגם מדיני הטומאה של מצורע. אשר לפי זה יש לבאר השינוי מרישא דקרא לסיפא דקרא, דבתחילת הפסוק דמדובר בדין פריעת ראשו ועטיית שפמו, שזה הוא מדיני אבילותו, ואין שייך כלל לדני טומאתו, כתוב 'והצורע', ורק בסיפא דקרא דמייירי מדין טמא טמא יקרא, אז כתוב 'והטמא', כיון שזהו הרי מדיני טומאתו.

[אמנם ברמב"ם בספר המצות (מ"ע ק"י) כלל פריעה ופרימה ועטיית שפם, עם הדין שמכריז על עצמו שהוא טמא, שכולם הם דין להיות המצורע ידוע לכל עד שיובדלו ממנו בני אדם, יעו"ש].

והנה בגמ' לא נתפרש על מה המצורע אבל. [ובאבן עזרא כתב בטעם האבילות שהמצורע יתאבל על רוע מעשיו כי בעבור מעשיו בא לו זה הנגע]. ויש לומר הביאור בזה עפ"י דברי הגמ' בנדרים דף ס"ד ע"ב, ארבעה חשובין כמת, ואחד מהן מצורע, דכתיב אצל מרים, אל נא תהי כמת, והיינו דכיון שבשרו נשחת, הרי זה מיתת הבשר החי, ואף שאינו מת ממש, כי עדיין יש בו חיות, אבל בהאכל בשרו יש בו בחינת מיתה. וי"ל דלכן אמרה תורה בדד יושב מחוץ למחנה מושבו, שזהו כסילוק מן העולם ע"י שאינו מן הישוב, וכמו שאיתא בגמ' והובא ברש"י, דמשום שהוא הבדיל בין איש לרעהו אף הוא יבדל.

ולפי זה יש לומר ביאור ענין האבילות דמצורע, שהוא אבילות על עצמו, כיון שמת הוא, ואם קרובים חייבים באבילות על המת, ק"ו שראוי לו להתאבל על עצמו.

וסעד לזה דהנה הרמב"ם סידר דין טומאת צרעת בפנ"ע אחר הלכות טומאת מת, ולא כלל הלכות טומאת צרעת עם הלכות מטמאי משכב ומושב, ולהמבואר שיש בו ענין של מיתה י"ל דהוא מענין טומאת מת מחודשת ולכן קבעו אחר דיני טומאת מת שהוא דין טומאה בפנ"ע.

'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא'

כתוב (י"ג, ט"ו) 'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא', בחידושי מרן רי"ז הלוי כתב לבאר בכפילות הכתוב, 'טמא הוא צרעת הוא', דבבשר חי איכא שני דינים, חדא, שהוא סימן טומאה כמו שער לבן, ושנית, שהוא עצמו נגע, כדחזינן דמצטרף לכגריס, וזהו כפילות הכתוב, דהבשר החי טמא הוא צרעת הוא, דטמא הוא, ר"ל שהוא סימן טומאה, וצרעת הוא, ר"ל שהוא עצמו נגע הצרעת.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן, דאמנם כן הוא גזירת הכתוב דהמחיה היא נגע, אבל אכתי טעמא בעי מדוע נחשב המחיה נגע, והלא בעצם הוא בשר חי ולא צרעת. והנה הטעם לזה מפורש להדיא לעיל פסוק י"א, 'צרעת נושנת היא בעור בשרו', ופירש רש"י, מכה ישנה היא תחת המחיה,

וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה, ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר הואיל ועלתה מחיה אטהרנה. ומבואר בדברי רש"י, שכוונת הפסוק ללמדנו, שלא נחשוב שהמחיה אינה נגע וטהורה היא, אלא באמת תחתיה היא מלאה לחה, ורק מלמעלה נראית היא בריאה, ואע"פ שזה בתוך הגוף ואינו ניכר בחוץ, מ"מ חידשה תורה דחשוב נגע. ועפ"י נראה דיש לפרש הפסוק 'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא', ר"ל טמא הוא, והטעם, כי צרעת הוא, דבאמת הבשר החי אינו אלא מלמעלה, אבל תחתיה היא מלאה לחה.

נגעים - בשורה היא לישראל

הנה בענין נגעי צרעת לכאורה יש כאן דבר פלא, שמחד גיסא איתא בגמ' בערכין דף ט"ז. אמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל גזל ועל צרות העין, והרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת כתב וזה השנוי האמור בבגדים ובבתים שקראה אותו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו וכו'. ומבואר דהטעם דנגעים באים על האדם הוא משום חטאיו ומעשיו הרעים, ומאיך איתא בחז"ל והובא כאן ברש"י על הפסוק (י"ד, ל"ד) ונתתי נגע צרעת, בשורה היא לישראל שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו האמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן, וצריך ביאור דאז שהנגעים הם עונש על החטאים, או שהם בשורה לישראל, ואיך אפשר לומר בחדא מחתא שהוא גם עונש על חטאים וגם בשורה למצוא המטמוניות.

ונראה לבאר בזה, דהנה בפשטות אותן מטמוניות היו שייכים לבעל הבית שבקירותיו היו טמונין, אכן בתוס' הרא"ש בב"מ דף כ"ה ע"ב כתב לחדש דאותן מטמוניות שהטמינו האמוריים לא היה קונה אותם בעל הקרקע שהבית נפל בחלקו, אלא היה שלל זה מתחלק לכל ישראל. ולפי דבריו נמצא דהבשורה על המטמוניות אינה בשורה מיוחדת לבעל הבית, דהרי הוא אינו זוכה במיוחד באותן מטמוניות, ובעה"ב וכל ישראל שוין במטמוניות אלו, ונמצא דהבשורה היא בשורה לכל ישראל שכולם זוכים וחולקים במטמוניות. מעתה יש לומר דבאמת הנגע יש בו שתי תכליתים, שהוא גם עונש וגם בשורה, והדבר מתחלק דלגבי בעל הבית הוא עונש, שבשבילו הוא עונש שהרי ביתו מנותן, והתכלית של הבשורה, היא בשביל כל ישראל, שבשבילם הרי זה בשורה שזוכין במטמוניות. ויש להוסיף דהדברים מדוקדקים בלשון הכתוב, דהפרשה מתחלת 'כי תבואו אל ארץ כנען ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם', דבזה מדבר הכתוב אל כל ישראל, ושם הוא דנרמז הענין שהוא בשורה להם, ואח"כ כתוב 'ובא אשר לו הבית', שבשביל בעל הבית הענין של הנגע הוא דבר אחר, והוא נבדל מכל ישראל בתכלית של הנגע.

פריעה ופרימה במצורע מוחלט

כתוב (י"ג, מ"ה) והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וגו'. ויש לדקדק מהו שהזכיר כאן הכתוב שהצרוע יש בו נגע. ויש לבאר דהנה דין פריעה ופרימה ועטיית שפם הם רק במצורע מוחלט, אבל מצורע מוסגר, אינו פורע ופורם, וכדתנן במגילה דף ח: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה. ולפי זה יש לומר דלכן הזכיר הכתוב כאן שמייירי מצורע שיש בו נגע, ר"ל שכבר נקבע והוחלט שזה ודאי נגע, והיינו שהוא מצורע שנתברר שיש בו נגע, דרק במצורע כזה הוא דיש דין פריעה ופרימה, ולא במצורע מוסגר שעדיין לא הוחלט שיש בו ודאי נגע.

אין כהן מצורע מטהר מצורע

בתורת כהנים (פ"א פ"ה) ילפינן מהכתוב (י"ד, ג') 'ויצא הכהן אל מחוץ למחנה' דרק כהן שיכול ליכנס לתוך המחנה, מטהר את המצורע, למעוטי כהן מצורע, שאינו יכול ליכנס לתוך המחנה, שהוא אינו מטהר את המצורע, וכן פסק הרמב"ם (פי"א מטו"צ) דהכל כשרין לטהר את המצורע, אפילו זב אפילו טמא מת, ואין כהן מצורע מטהר מצורע.

ויש לבאר הטעם בזה, דהנה עוד איתא בתורת כהנים על הכתוב לקמן (פסוק ל"ה) דכתיב 'ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר', דמתיבת לאמר ילפינן, שיאמר לו הכהן דברי כיבושין, והיינו דהכהן לא רק מטמא ומטהר באמירתו, אלא גם אומר לו דברי כיבושין, וכבר האריכו הקדמונים שהכהן מתקן את המצורע. ולפי זה אפשר ליתן טעם, דלכן כהן מצורע אינו ראוי שיראה נגעי מצורע אחר, דאיך יאמר דברי כיבושין, ויתקן את חבריו מנגעיו, בעת שהוא בעצמו פגום באותו ענין עצמו, וקשויט עצמן תחילה.

והנה יש להעיר למה הוצרך למעוטי כהן מצורע מלטהר מצורע, והלא כיון דקיי"ל דמצורע ישב בדד, וכמש"כ הרמב"ם פרק י' ה"ז דדין המצורע שיהיה לו מושב לבדו, א"כ איך יוכל לבא לראות נגעי חבריו. [ולומר דבא למעוטי כהן מצורע בימי ספורו, דאז אינו יושב בדד, יש לדון בזה, דלכאורה בימי ספורו גם לא נתמעט מלטהר מצורע, דהרי מיעוטא דכהן מצורע הוא ממה דמשתלח חוץ למחנה, וכמו שנתבאר לעיל מדברי התורת כהנים, וא"כ הא בהא תליא, וכן נקט המנחת חינוך, וצ"ע בזה].

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון ר' ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

מידות האדם ע"פ התורה

פרק א' משנה א'. משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'.

המידות והמוסרים ניתנו בסיני

יש להתבונן שהתנא פותח את מסכת אבות שכולה עניינים של מידות ומוסרים, במשנה המתארת את השתלשלות העברת התורה מדור לדור, וצריך הסבר מה השייכות והקשר בין מהלך מסירת התורה מהר סיני לענייני המידות והמוסרים המוזכרים במסכת.

ובפירוש הרע"ב כתב לבאר זאת חז"ל "אומר אני, לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבריו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמידות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני".

ומבואר בדברי רבינו עובדיה מברטנורא, שלא רק ההלכות המיוסדות על מצוות התורה ניתנו מסיני אלא חז"ל קיבלו גם את כל דרכי המידות והמוסר מסיני, ולכן כתב התנא בראשית דבריו שמשה קיבל תורה מסיני ומסרה לדורות הבאים להדגיש שזה מתייחס גם למידות והמוסרים, והדברים צריעים ביאור וכי כל המימראות הכתובות במסכת אבות ניתנו בסיני למשה רבינו, הרי אי"ז דיני התורה אלא אדרבא כמו שאמרו חז"ל "דרך ארץ קדמה לתורה".

עוד יש לעיין שבכל המסכתות בש"ס המשניות נכתבו בדרך של סתם משנה, שכן הייתה דרכו של רבינו הקדוש לסתום את המשניות כפי ההלכה ללא הזכרת בעל המימרא, ורק במקומות שבהם יש מחלוקת הוזכרו בעל המימראות, אולם מסכת אבות שונה משאר המסכתות בדבר זה, כיון שבכל מימרא מוזכר בעל המאמר גם כשאין מחלוקת על דבריו, וכן מודגש פעמים רבות "הוא היה אומר" שזהו לשון שלא מצינו בשאר המקומות.

אלא ביאור הענין הוא, שודאי שהמידות וההנהגות לא נמסרו לנו בסיני בפני עצמן, אלא כוונת הרע"ב היא שחז"ל הוציאו ולמדו את כל המידות והמוסרים מתוך התורה שניתנה בסיני, כיון שבתורה כלולים כל החכמות שבעולם וגם המידות והמוסרים נמצאים וכלולים בתורה, וכאשר לומדים "שור שנגח את הפרה" אפשר לראות את המידות הנכונות, אמת שלא כל אדם יכול למצוא זאת בלימוד התורה כיון שצריך לדעת איך למצוא את זה שם, אולם התנאים שלמדו את התורה בצורה המושלמת והנכונה ידעו להוציא את מתוכה את המידות והמוסרים.

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא

וכמו שידוע **שמרן החזו"א** היה בקי עצום בעל עניני הרפואה עד שגדולי הרופאים היו משתוממים מכושר הבנתו וניתוחו, ולמותר לציין שהוא לעולם לא למד באוניברסיטה את תורת הרפואה, והוא עצמו הסביר פעם שאת כל הידע שלו ברפואה הוא הוציא מהמשנה באהלות בס"פ. שמפורט שם כל חלקי גוף האדם, ואני למדתי פעמים רבות משנה זאת ובכל זאת איני מבין כלום ברפואה, אלא הביאור הוא כמו שאמרנו קודם שצריך לדעת איך ללמוד את עומק ופנימיות העניינים בתורה, ורק אז אפשר לראות איך שהתורה כוללת כל החכמות שבעולם.

וזהו הטעם שרגילים ללכת להתייעץ עם גדולי הדור בכל מיני עניינים שלא קשורים לתורה כלל, כיון שהלומד ומתיגע בלימוד התורה יכול להוציא ממנה עצה ותושיה לכל בעיה ומכאוב, וכד הוינא טליא דכרינא את תחילת הנהגתו הציבורית של **מרן הרב שך**, ובני הישיבה עמדו אז משתוממים כיצד ייתכן ש"ר" לייזער" שפרוש מכל עניני העולם הזה ינהיג את הציבור הרי אין לו שייכות עם שום דבר שאינו תורה מזוככת, ואולם לא רחקו הימים וכולם ראו את עוצמת הנהגתו והיאך שהוא היטיב להנהיג את הציבור בצורה שלא ראינו כמותה עד לתקופתו וגם לא לאחריו, ללמדינו שהלומד את התורה בשלמות יכול להוציא ממנה עצה ותושיה לכל דבר.

וכפי שבשנים האחרונות מגיעים להתייעץ עם מרן **הגרי"ח קנייבסקי** בעניני עסקים רפואה שידוכים וכו', ולכא' העומד מן הצד תמה מה השייכות של שאלות אלו להגר"ח, הרי בעסקים צריך לשאול את המומחים בתחום וכן בעל ענין, **אלא שבתורה מונח כל החכמות של הבריאה כולה**, ומי שידוע איך ללמוד יכול להוציא זאת מתוכה ואינו נזקק כלל למקור מידע חיצוני.

וידוע שפעם היתה שאלה ציבורית קשה שהגיע לפתחו של **האדמו"ר מגור** ה"בית ישראל", ושלח לשאול זאת את **הרב מטשעבין**, והוא החזיר שלא מצא לזה תשובה בשום מקום, ואמר הבית ישראל שא"כ בטוחני שאין כזאת שאלה בכלל, דהרי ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא והרב מטשעבין יודע את כל התורה כולה ואם הוא לא יודע תשובה כנראה שאין כזאת שאלה, (והחסידים מסיימים סיפור זה שלאחר זמן התברר שבאמת כל השאלה בטעות יסודה...).

ובזה מבואר מדוע שונה מסכת זו משאר המסכתות, ורבינו הקדוש לא סתם את המשניות אלא פירט כל מאמר בשם אומרו, דאדרבא מחמת שאי"ז מידות או מוסרים שנאמרו במפורש שבעל המאמר הוא רק השליח להביאם לתלמידים, אלא הם נלמדים מהתורה עצמה וכל אחד יצא לו מוסרים ומידות לפי חלקו והבנתו בתורה וא"כ המאמר מיוחס אליו בדוקא, וזהו גם הביאור בנוסח התנא "הוא היה אומר", שהכוונה היא שאלו מוסרים ומידות אשר יצאו לו לפי חלקו והשגתו בתורה.

המידות שנלמדות מהתורה לעומת הנימוסים של אומות העולם

ויש לעמוד על נקודה נוספת בענין זה, שהנה לשון הרע"ב הוא "חכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבריו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמידות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני".

ומבואר בדבריו יסוד גדול מאוד, שצריכים אנו לדעת שיש חילוק מהותי בין הנימוסים של אומות העולם לבין המידות וההנהגות הטובות של עם ישראל, שעל אף שגם אצל אומות העולם יש נימוסים והנהגות של בין אדם לחבירו, אולם שורשם אינו בשלמות נפשם ורוממות נשמתם אלא אדרבא זה נובע **מאנוכיות**, שהאדם רוצה שיהיה לו טוב והוא מבין שבשביל זה מוכרח שיהיה סדר בבריא, כיון שלולי הכללים והחוקים אין אפשרות קיום נורמלית, אבל אי"ז מחמת שיש להם רצון פנימי להיטיב ולהתנהג בדרך הישר.

ולכן מוצאים אנו בהיסטוריה של אומות העולם, שהיו תקופות שהאנשים הנאורים והנימוסיים ביותר קידשו את הרצח והאכזריות בשם האידיאולוגיה, כמו שקרה בזמן השואה שהגרמנים ימ"ש שהיו באותו הזמן האומה המתורבתת ביותר, הגיעו לשפל המדרגה של אכזריות וביטול צלם אנוש, וכבר ידוע המעשה על אריסטו גדול הפילוסופים המוסריים בדורו, שפעם ראו אותו עושה מעשה נבלה מכוער ושאלו אותו והרי כל השקפתו היא להתנהג במוסריות, וענה וכי ה... הוא... נכון שאני מאמין ומדבר ע"ז אבל זה לא אני, ודבר זה ייתכן רק מחמת שהמידות והנימוסים שלהם לא מגיעים מזיכרון נפשם ורצונם להיטיב, אלא אדרבא מתוך אנוכיותם שמבנים שצריכים זאת להתקיים.

והיינו דאיתא בגמרא (ע"ז ד.) "מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבריו, אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבריו, והיינו דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר: הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו", ויש להתבונן שלא כתוב שאחד היה הורג את השני אלא שהאחד יבלע את חבריו, ואפשר להמליץ שהכוונה היא שהאדם מגיע לשפל כזה עד שרוצה לשמוע את האנקות והצעקות של חברו מתוך בטנו ממש.

ולצערנו אפשר לראות זאת גם אצלנו בעסקי שכנים, שגם האנשים שכלפי שאר העולם נוהגים במידות טובות ומופלות, כשמגיע הענין לתוך הבנין שלהם מתעוררת בקרבם קנאה וצרות עין ברמה שקשה לתאר, כיון שבמידה והנימוסים וההנהגות הטובות לא מגיעים מתוך תורת ה' אלא רק מתוך אנוכיות, יכול להיווצר מצב ששוכחים את הכל והתכונות השליליות של האדם מתגלות.

ומספרים שאברך הגיע **להגראי"ל שטינמן** להתייעץ על מצבו, שדירתו כבר צרה מלהכיל את כל צאצאיו והוא צריך דירה גדולה יותר, ומסתפק האם לקנות דירה חדשה בבנין אחר או שמא להרחיב את דירתו הנוכחית, והטעים את הצדדים שבדירתו הנוכחית יש לו שכנים טובים ומוכרים ואינו יודע מה יהיה בבנין החדש, וענה לו הרב שטינמן "לאחר שתעשה שיפוצים בדירה אתה תגלה שכנים חדשים שלא הכרת".

לא יצטרך לשום דבר שילמדו, כי הרי התורה כבר חקוקה ונמצאת בו משכלו שבא מעצמות התורה, וכאשר הוא ישתמש בו התורה תתגלה לו מתוכו ותעלה ידיעתה לפניו.

וכל מה שאנו איננו זוכים לכך זהו משום שאף שאלוקים עשה את האדם ישר המה ביקשו חשבונות רבים, והגם שמעצם בריאתו ישרים אנחנו ובתוך שכלנו גלומה התורה מכל מקום כעת נוסף עליה עוד אחרות זרות כהנה וכהנה, והחשבונות הרבים שקיימים גם הם בשכל אינם מאפשרים לו לגלות מתוכו את התורה.

ואכן לגבי אברהם אבינו איתא בחז"ל (בראשית רבה פס"א) שנעשו לו כליותיו כשני רבנים ומלמדות אותו תורה, כי הוא הבינו מדעו אותו להבדל ולעמוד לפני ה' לשרתו וממילא נותר שכלו בזכותו לדעה את ה'.

ומעתה בין נבין נא זאת שכלל שהאדם יהיה יותר ישר כך הוא יותר יזכה לידיעתו יתברך שהיא היא ידיעת תורתו, וכמידת הישרות שבנפשו כך מידת הידיעה ועמקוה שתתגלה אליו משכלו.

וזוהו שכתב רבינו יונה שהדין הם עיקר גדול בידיעת הבורא יתעלה יותר משאר הוראות, ולא רק הדין עצמו אלא גם, ובעיקר, הנהגת הישר שמתנהלת על פיהם, כי אין לך התנהגות ישרה יותר מאשר עסקי המון שבין איש לרעהו, שבהם אדם צריך ללך בדרך אמת ולהזהר שלא לגרום שום דבר לחבירו היפך הצדק והישר, מה שלא קיים עד כדי כך בשאר דיני התורה כקדשים וטהרות, ולפיכך כגדול ישרות ההנהגה שיהג האדם בדיני הממונות כך הוא יזכה יותר לרוחב הידיעה.

זהירות בב' לחבירו גם כשאין חיוב

ומכאן יש לנו להוסיף לקח שהדין נותן שאין לדקדק דקדוק רק בדברים המפורשים ובמקומות שקבעו לנו מסמרות, כי גם בכגון דא שלא פורש מה ייעשה בו - לעיתים רבות הישר אומר שיש לנהוג בצורה מסוימת, ואם כך הישר מחייב הרי שזו הדרך לידע את ה' וכך הוא רצון הקב"ה שנעשה. וכעין זה מצינו ברמב"ם בפירוש המשניות (כלים פרק י"ב מ"ז) שכתב שאף שגזל עכו"ם מותר מן הדין בכל זאת אין זו דעה נכונה, כי הדבר הוא היפך הישרות וההנהגה הראויה והדבר מרגיל את האדם לתכונות רעות בנפשו. ובאמת פעמים רבות שאדם נתקל במהלך חייו במקרים שנראה שאין בהם דין מפורש, אולם אם רק יהיה ישר עם עצמו יבין אל נכון כי הישרות מחייבת לנהוג במידת הרחמים, ואם הוא רוצה למצוא דעת אלוקים עליו לנהוג ביושר.

ולדוגמא ניתן להביא מקרים של גזל זמן או גזל שינה וכיוצא בזה, בחור שמסיים ללמוד בשעה מאוחרת וכשנכנס לחדרו כשכולם ישנים מרעיש ומדליק אור - גם אם חושב בטעות שאין בזה משום איסור **הרי חוסר ישרות ודאי יש כאן, הלא יש ליתן לחבירו את הזכות המגיעה לו כבן אנוש ולא להצר לו ולגרום לו צער והפסד**. ישנם שמתפללים שמו"ע ארוך מאד ובכך מונעים מחבריהם שרוצים לשבת בתחנון (לא משום שכבר אין להם כח לעמוד אלא שע"פ דין יש לישב בתחנון), ואם היה בעל מידות היה מתיישב מקדימה או מתפלל פחות באריכות.

ועוד אפשר למצוא כהנה וכהנה מקרים שבהם גורם צער לחבירו אף בלי ליגע בממונו באופן ממש, וכגון נזקי קור וחום אויר וריח, שמלכתחילה אין מקום להתדין בכל מקרה לגופו אם מותר או אסור, אלא יש ללכת אחרי הסברה הפשוטה של צורך הרבים וכיו"ב שהם זכאים בכך מן הישר ולפי זה לנהוג ולהתנהג.

וכאשר אדם מתרגל לנהוג בישרות הדבר מעלהו לדקדק בכל מעשיו לפני משורת הדין ולחשוב תמיד מה היא זכותו ומה לא, בלי לגרום שום גרם של נדנוד הפסד בין אדם לחבירו.

ובענין זה זכורני מסבי ז"ל, שהיה מנהל בית היתומים דיסקין, ופעם ראיתי שותה כוס מים מתוך הברז במוסד (ולא שולח את שליחיו לקנות לו מכספי המוסד בקבוק שתיה...) ולאחר מכן לא פחות ולא יותר אלא משלשל מטבע של עשר אגורות לתוך קופת בית היתומים. וזאת כנראה כיון שבחזוה עמו לא היה מותנה שיכול הוא לשנות מים מכספי המוסד, ולכן שילם את שוויים...

ואנוכי לא הבנתי ושאלתי אותו, סבא, הרי ברור שאתה יכול לשנות ממימי המוסד שאותו אתה מנהל, ומדוע יש לך לשלם על כל כוס? ואילו הוא פנה ואמר (באידיש), **אם אני מנהל - איני גנב...**

וניתן להאריך עוד רבות בזה וכיוצא בזה, ומה שעכ"פ נוכל לקחת עמנו לקראת זמן הביניים הבא עלינו לטובה הוא ענין כיבוד אב ואם, שבאמת מלבד עצם גדלות המצוה יש כאן ענין רב של ישרות, הלא הור"ק מאכילים אותך ומשקים אותך ודואגים שלא יחסר לך דבר, והישרות מכריחה שאין זה מן הדין לאכול לחם חסד אלא יש להביא תמורה הולמת, ועל כל פנים להודות על כך כדקא יאות.

ואם חלילה לא ינהג האדם בישרות בל יתפלא מדוע אין הוא מבין את הגמרא. הלא אין עקום מתדבק בישר, וככל שנתהלך בדרכי הישר כך נזכה בעזרתו יתברך לצלוח ולרכב על דבר אמת.

ולאחרונה הגיע אלי אברך שגר בבנין שכל שכניו מסוכסכים ע"ז והוא עצמו מראשי המחרחרים, וסיפר לי שנהיתה לו צרה בבית והוא תולה זאת באותו ענין ורוצה לתקן את העוולות שעשה והתפשר עם כל שאר השכנים, ושמתחיל שמחה גדולה והצטתי לו שאני יקרא עכשיו לשכנים ונעשה פגישת גישור ופיוס, והוא ענה שבדאי חייבים לעשות זאת מיד כיון שכבר אינו יכול לסבול את הצרה ההיא, אבל באותו נשימה הוסיף אבל קודם שהרב יאסוף את כולם יש לי כמה תנאים, וכאן התחיל למנות את כל הדברים שעליה גופא נסוב הסכסוך, והתברר שגם בשעתו הקשה אינו מסוגל לוותר ולהתגבר על מידותיו הרעות.

ובזה חלוקים המוסרים והמידות שמלמדים אותנו חכמינו במסכת אבות, שאינם הנהגות "שבדו מלבם" משכל אנושי, אלא כולם נלמד מהתורה שהיא תורת חיים והיא זו שמגלה לנו את הדרך הנכונה והאמתית האין לחיות כדי להיות טוב באמת.

שם. והו מתניין בדין.

"הדינים הם שורש גדול לתורה"

כתב רבינו יונה "והטעם על שאמר הו מתניין בדין כדי להזהיר על הדין משאר הוראות שהם עיקר גדול בידיעת הבורא יתברך ויתעלה, וכמו שאמר ירמיה הנביא השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאום ה'. ואין ישכיל אדם לדעת את ה' והוא דבר הנמנע, אך בזאת ידענו לעשות דין ומשפט כי ה' עושה אלה, וזהו שנאמר דן דין עני ואביון אז טוב הלא היא הדעת אותי וגו', **כי הדין הם שורש גדול לתורה ומהם נשתת העולם**" וכו'.

ומבואר בדברי רבינו יונה שדיני הממונות הם עיקר גדול בידיעת הבורא יתברך יותר משאר כל חלקי התורה, והדבר צריך ביאור על מה ולמה הו כן, שכן מה נשתנו דיני ממונות מזרעים ומועד, קדשים וטהרות. ואדרבה נימא איפכא, שמא דיני הממונות הנוגעים לחיי הארציים של האדם אינם ידיעת הבורא כמו העיסוק בנגעים ואהלות.

ונוסף על זאת יש להתבונן במה שכתב רבינו יונה 'אך בזאת ידענו לעשות דין ומשפט כי ה' עושה אלה', שמשמע שלא הלימוד בדיני ממונות דוקא הוא ידיעת הבורא אלא ההנהגה שבאה בעקבותיו לעשות דין ומשפט, והדבר יפלא, מה יש במעשים בפועל ידיעתו ית', הלא אין זה מסתבר לכאן' כי אם לענין הלימוד.

והביאור נראה, דהנה קי"ל דקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, והיינו שהתורה היא שורש כל הנמצאים כולם והבריאה כולה ממנה מושתת ועומדת מכוח התורה.

ודברים מצינו בזה להרדב"ז בתשובה (ח"ג סי' אלף ס"ח, תרמ"ג) שנשאל על ידי השואל מדוע אין כותבין בתוך ספר התורה נקודות וטעמים למען ירוץ הקורא בו, והביא שם על זה דברי הגמ' בשבת (פ"ח) שבשעה שעלה משה למרום שאלו המלאכים מה לילוד אשה בינו ורצו שהתורה תשאר אצלם, עד שהשיב להם משה וכי תורה למה לכם, כלום יש בכם רציחה ונאיפה שתוכלו לקיים מאמר לא תרצח ולא תנאף וכו'.

ויש להבין מה עלה בסלקא דעתך לפני המלאכים, וכי הם לא ידעו תשובה זו שאין בידם לקיים את התורה, וביאר שם הרדב"ז שעל כרחך הם היו קוראים בתורה "קריאה אחרת ורוחנית בלא פיסוק תיבות על דרך שמוותיו של הקב"ה, והודיעם הקב"ה שיש לתורה קריאה אחרת גשמית על דרך פיסוק תיבות בעניני בני אדם בטומאה וטהרה באיסור והיתר ופטור וחייב וכן כל שאר דיניהם".

ומכאן העלה הרדב"ז שלכן ציווה הוא יתעלה שיכתבו את התורה בלא נקודות וטעמים, למען יהיו בתורה את שתי הקריאות, רוחנית וגשמית, 'כדי שמי שיכול להשיג ישיג', ועיין שם בדבריו שלתורה יש שורש גבוה מעל גבוה שקיים עוד מעל שנראה לעין הרואה.

ובגמ' איתא (ב"ב טו. מנחות ל.) להקשות הכיצד משה כותב 'וימת שם משה' טרם נעשה הדבר, ורבי מאיר קאמר שהקב"ה אומר ומשה כותב בדמיו, ולכא' המובן צ"ב וכי מה בכך שכותב בדמיו והא סוף סוף מה שכתב עדיין לא בא.

ורבינו הגר"א דרש בזה שב'דמיו' הוא לשון 'מלאכתך ודמעתך לא תאחר', והיינו שמשם רבינו לא היה כותב את המילים ממש אלא רק את האותיות, והיה כותבם בסדר מעורב ומדומע לפי סדר ושורש עליון והקב"ה לאחר מכן סידרם בסדר מילותיהם על פי השתלשלות מהאותיות.

ומתבאר שהתורה היא המקור והשורש לכל הברואים, וכולם ממנה נחצבו, וכיון שהתורה היא היא רצונו ית' והוא הליבש את רצונו בדברי התורה, הרי שרצון ה' ית' משתלשל בתורה והוא המחיה את כל העולמות כולם, כי הוא ית' ומאמרו חד. וממילא עולה על פי זה, שכאשר אדם עוסק בדברי תורה בשכלו הרי הוא יגיש לעסוק בתורה על ידי השתלשלות התורה עצמה, שכן שכלו נחצב משורש התורה, וממנו יש בכוחו לעסוק בה ולירד לעומק דבריה.

ובאמת אם אדם יעמוד בישרותו שעימה נולד וכן ילמד את התורה - הוא

מלחמת החיים

"אשה כי תזריע - אמר רב שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף, כך תורתו נתפרשה אחר כל בהמה חיה ועוף"

(ויקרא יב, ב, רש"י)

המושגית הגר"ש וולבה ביאר את היחס בהקדמת בריאת בעלי החיים לאדם, על פי המשך המדרש (שם) "אמר רבי שמואל בן תנחום 'אחור וקדם צרתני'. אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למעשה בראשית, ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך שלשול קדמך".

גדלות האדם מצד נשמתו הטהורה שחוצבה מתחת כסא הכבוד, גבוהה מכל הברואים כולם, והוא קודם עוד למעשה בראשית, אך מצד הגוף והחומריות שבו הוא הפחות שבבריאה ואף למעשה נברא אחרי כל היצורים כולם. ולכן אם זוכה ומתרום במעשיו אומרים לו "אתה קדמת למעשה בראשית" ואם ירד במעשיו אומרים לו "יתוש קדמך".

וביד האדם ניתנה האפשרות לבחור היכן ברצונו למקם את עצמו בחשיבות, שהרי נשמת האדם גבוהה אף מן המלאכים, ובחולין (צא, ב) מבואר ד"חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת", ומאידך יכול להידרדר לשפל מתחת לבהמה כדברי החכם מכל אדם "ומותר האדם מן הבהמה אין" (קהלת ג, יט).

והוא משל לאירוע בו מיישנכנס קודם הוא הנכבד יותר, למרות שהתבוננות בשטח מגלה שלפניו הגיעו עוד מוצרים וסדרנים רבים. אך כל בר דעת מבין שהם לא באו, אלא בכדי להכשיר את המקום לקראת בוא המוזמנים הנכבדים שהכל יהיה ערוך ומסודר עוד קודם בואם.

כך אומרים לאדם (סנהדרין לח, ב): אם אתה ממוקם את עצמך כחלק מהווית העולם, הרי שבעלי החיים השפלים באו הנה עוד לפניך ויתוש קדמך ואף השלשול קדמך. אך אם

אתה מהנכבדים והנעלים יותר, ויחסך לצרכי העולם הוא שהעולם נברא לשימוש האדם, שהרי "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי" (מדרש רבה קהלת ג, יט). אם כן למרות ששאר הנבראים באו לעולם עוד לפניך, אך כל מטרת בואם כ"משרתי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך" (מסילת ישרים א) שהרי אתה הוא נור הבריאה.

אך התורה הקדושה מלמדת הלכות טהרת האדם לאחר תורת בהמה חיה ועוף, משום שהיא עוסקת בתיקון החומר שבו, ולא בעסק המושכלות ורוממות רוחו שהוא מעל בעלי החיים.

ואכן עניין זה הוא מוקד מאבקי האדם בחייו עלי חלד, כדברי רש"י (בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים - ירדו לשון ירדו ולשון ירידה, זכה - רודה בחיות ובבהמות, לא זכה נעשה ירוד לפניו". משום שכאשר החומר שולט באדם הוא עשוי להיות קטנוני ושפל אף מן הבהמה. ומאידך יש בכוחו להעפיל לפסגות הגבוהות בעולם, כדברי הרש"ר הירש (תהלים ה) "ותחסרהו מעט מאלוקים - גבוה ומרומם מכולם עומד האדם הטהור כעבד חושי ובעל הכרה, היחידי שנקרא למלא את תפקידו מתוך בחירה חופשית ומוסרית ואשר על ידי הבחירה הזו הינו אחר ה' עצמו, היצור היחידי בעל התרות המוחלטת".

יתן ה' ונוכה להבדיל בין האור ובין החושך, בין המשיכה אחר חומריות הגוף ואפסיותו, לבין רוממות נשמת האדם המעפילה אלי רום להולכים במסילת הישרים העולה בית ה'.

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

הזכרת גשמים בימות החמה

בדין חזרה על שאלת גשמים בימות החמה, כל שלושים יום כשמוספק אם אמר 'מוריד הטל' או 'ותן ברכה' חוזר: "עד זמן זה חזקה שאמר כמו שרגיל עד עתה, אבל מכאן ואילך כבר הורגל לשונו לומר כהלכה" (אורח חיים קיד, ה; משנה ברורה שם).

ותמה מרן הגר"ש אלישיב היאך ייתכן לקבוע זמן לכאן או לכאן, כגון שאם לא זכר אם הזכיר במנחה האחרונה בסוף השלושים נידון כלא אמר וחוזר, ואמנם כשמתפלל תיכף ערבית ביום הל"א אמרינן שהוא בחזקת בוודאי אמר ואינו חוזר.

ולא משמע שלאחר השלושים יום הוא רק 'ספק' משני טעמים: א] לשון השולחן ערוך שהורגל לומר כדן.

ב] מבואר בברכות (א, כא) שמעיקר הדין "ספק התפלל אינו חוזר ומתפלל" ורק מפני ש"הלוואי שיתפלל אדם כל היום" חוזר ומתפלל בנדרה. והרי בחזרתו על הזכרת גשמים בימות החמה אין זה בתורת נדרה מחמת ספק, שהרי אף בשבת שאי אפשר להתפלל בנדרה (ק"א, א) חוזר אם מוספק אם הזכיר כימות הגשמים.

ואם כן חוזר כיון שסבור שבוודאי הזכיר כהרגלו בימות הגשמים, והרי בוודאי לא מתהפך תיכף מחזקת שהזכיר לחזקת שלא הזכיר. מכוח זה סבר רבינו שיש 'זמן ביניים' שאמנם לא הורגל לשונו בוודאות לומר כימות החמה, אך מידי ספק לא נפיק. אמנם יש לברר מהו זמן זה, שהרי חכמים לא תקנו זמן שלוששים, אלא רק גילו דעתם שלאחר שלושים יום כבר הרגיל לשונו לומר אחרת.

ולכן מיישמרגיש בעצמו שכבר הורגל לשונו לומר 'ותן ברכה' אף שלא עברו לו יום או אמר 'צ' פעמים (קיד, ט) ומסתפק האם הזכיר בתפילה גשמים, שאינו חוזר ומתפלל, כיון שהוא רק בתורת 'ספק' וכל עוד אין 'חזקה' שאמר שלא כדן אינו חוזר, כדן המוספק אם התפלל אם לא, שמחמת הספק אינו מחויב לחזור ולהתפלל.

כמו כן המקפיד להתפלל מילה במילה מתוך סידור (ולא רק מביט בסידור מלמעלה על עיקר הברכה ולמעשה אומר מוזכרונ) ומסתפק אם הזכיר, כיון שאינו בחזקה שאמר כטעות בשגרת לשונו, שהרי מעיין בתוך הסידור אינו חוזר (פניני תפילה פרק ט).

הגיליון הוקדש

לזכר נשמת

הרה"ק ישעי' ב"ר משה מקרסטיר זיע"א

נלב"ע ג' אייר תרפ"ה

הונצח ע"י א. ג. פ. מאנטוורפן

בין צרעת למספר לשון הרע

“נגע צרעת פי תהיה באדם; והוא אל-הכחן”
(ויקרא יג, ט)
בפרשתנו נלמד העונש הגדול למספרי לשון הרע הלוקים בצרעת, ומאחר ובמידה שאדם מודד בה מודדים לו (סוטה א, יז) התקשו המפרשים מהי המידה כנגד מידה בעונש הצרעת אל מול עוון סיפור הלשון הרע. הנראה בזה הוא שכפי שהצדק מחכה בפענוע שוב ושוב, ולרגע נדמה לו שמיטיב עם עצמו בזה ומרגיע את הגירוי, אך אליבא דאמת רק מוסיף לעצמו בזה ומגביר את הפצעים והופך אותם למוזהמים עם מוגלה מרובה יותר. כך המספר לשון הרע על חברו, נדמה בעיניו שמרגיע את כעסו כלפיו ושואף מקלקל בזה לחבריו בזה שמספר לשון הרע בגנותו, אך באמת ככל שנותן מדרך כך רגל ליצר הרע, כך הוא דורש עוד ועוד, ונראה לומר ש“משביעהו – רעב, מרעיבהו – שבע” (סנהדרין ק, א) הוא לא רק ביצר העריות, ואין היצר מסתפק בסיפור הקטן שסיפר, אלא מפתהו להתיר חרצובות לשונו ולהרחיב את הדיבור בלשון הרע חמור יותר, ואינו אלא כמחכה בבשרו שרק מגדיל את ההיזק עוד ועוד.

שו"ת הלכה למעשה

טעה ולא חזר לראש התפילה

שאלה מי שהזכיר ‘מוריד הגשם’ בימות החמה וסיים הברכה אך חזר ל“אתה גיבור” ולא לראש התפילה, האם יוצא בזה ידי חובה בדיעבד.

תשובה כיון שצריך לחזור לראש התפילה, נידון כמי שהתחיל שמונה עשרה מ‘אתה גיבור’ ולא יוצא בזה אף בדיעבד.

טעה בערב שבת

שאלה מי שטעה במנחה של ערב שבת ואמר “ותן טל ומטר”, האם בערבית

ספירת העומר

עד למחרת כשבא לספור. האם יכול להמשיך ולספור בברכה.

תשובה יכול להמשיך בברכה. ומה שכתב במשנה ברורה (תפ”ט, ז) שבימים שמשלים שבוע, ספירת הימים היא לעיכובא, כיון שלא מזכיר ימים כלל, וא”כ יש להחמיר בזה, אכן כבר כתב בבה”ל (ד”ה יספור) “ואפשר דדעת הט”ז שאף בזה יש להקל... וצריך עיון למעשה”. ומספק נראה להקל בזה.

לאחר ברכת המפיל

שאלה בירך ברכת ‘המפיל’ וזכר שטרם ספר ספירת העומר.

תשובה יברך ויספור, למרות שכבר בירך ‘המפיל’.

ואומנם מובא ב‘אשי ישראל’ [שו”ת הלכות תפילה מהגר”ח קניבסקי] שהחזו”א אמר שלא לברך אשר יצר לאחר המפיל, כנראה סמך בזה על דברי המשנה ברורה (ד, א) “יש אומרים שיכול לסמוך על עשיית צרכיו בלילה, על אשר יצר דשחרית. וצ”ע לדינא”. אך בוודאי אף החזו”א איש יודה, כשזכר שלא התפלל ערבית לאחר שבירך המפיל, שיתפלל. והוא הדין לספירת העומר, שעיקר זמנה הוא בלילה.

אשר יצר לאחר המפיל

על השינה, אלא כהגדרת הביאור הלכה (רל”ט, סווד) “על מנהגו של עולם הוא מברך”. עד שמסתפק אם יברך, כשמוספק אם יצליח להירדם קודם עלות השחר.

וא”כ בוודאי שלא יפסיד ברכת אשר יצר או מצות ספירת העומר לצורך כך.

גובה הבימה בבית הכנסת

תשובה אמנם אין זה לעיכובא, אך לכתחילה יש להשתדל שיהיה גבוה טפה, שהרי ברכת כהנים ‘לעלות לדוכן’ (סוטה לח, ב), וכן ‘לעלות לתורה’.

שאלה לדינא, האם לברך ‘אשר יצר’ לאחר ברכת המפיל.

תשובה יברך (מנחם הגדול”ש אלישיב). ואין זה נחשב שמפסיק בין הברכה לשינה, ומחשיב את ברכת המפיל לברכה לבטלה, מדברי תוס’ בברכות (י”א, ב) (ורבנן) מתבאר שברכת המפיל לא באה

שאלה כשבונים בית כנסת, האם יש עניין לבנות במקום גבוה את הבימה לקריאת התורה, וכן את מקום עלית הכהנים לדוכן לפני ארון הקודש.

מוקד ההלכה
שע”י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

זכות גדולה להשתתף בהוצאות באמצעות
בקופת בית הוראה הכללי ירושלים
שע”י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות
וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא”ל:
Beithorah@gmail.com

יֵאִיר בִּזְרִי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 51 – תזריע מצורע תשפ"א – שנה ב'

עונש וחטא המצורע

שאיבדו את הצלם דמות אדם לפתוח בפרשה חדשה הוא זה אשר תעשה להם לטהרם להתגלח אדם חדש.

אכן דבר נוסף יש שאף הלומד תורה אם מידותיו מקולקלים אי"כ אין לתורתו נשמת ישראל כלשון הזוהר שמביא הח"ח בשמה"ל רוח מסאבא עלה ולא נשמתין דישאל גם שלומד אין זו תורת ה' של נשמת ישראל, ומובן בזה מה שאמרו חז"ל שמות וחיים ביד הלשון שאם לומד תורה חיים ואם לשה"ר מות וצ"ב הרי אם תורה חיים אי"כ בלא תורה זה מות ולמה צריך להוסיף שלשה"ר מדבר אכן לפמשי"כ הח"ח מדובר שיש בו תורה אבל כבר אינה תורת חיים חיי הנפש אלא תורה דמסאבא.

והנה ההקדמה לפרשת מצורע היא פרשת מילה וצריך ביאור הפתיחה בפרשת מילה בין שטומאת בעלי חיים לטומאת אדם אכן לפמשי"כ נראה דהנה כתב הרמ"א בתש"י שמילה היא ההכנה לתורה האדם נהיה אדם שראוי לתורה אכן בזה הפתיחה שיש בו תורה שבה ע"י מצות מילה וקילקל בחברת אנשים שאינם מהוגנים בלצים.

הגאון רבי יצחק הוטנר במאמרים לפסח כותב מדוע נקרא לשון הרע בשם זה הרי בלשון יש עוד דבורי רע וביאר שלשה"ר מאבד האדם את מהותו הלשון נהיית רע חפצא אחר.

הנה השם אדם וכל שמו לנפש חיה תורת חיים במה לרוח ממללא ואם הרוח ממללא רע אי"כ חסר בשם אדם שלו והיינו כמשנ"ב רוח ממללא בתורה אי"כ אדם הוא בשאר דברים אי"כ זהו שפל אנשים.

מהותה של ספירת העומר כותב האוה"ח הוא מקרבן שעורים העומר לקרבן שתי הלחם מאכל אדם ימים אלו ימים של עליה לעזוב שיחו ושיגו באנשים וחפצים לחיות בחברה כשירה שיחם ושיגם בתורה וחכמה.

כל מהותו של ספירה הוא כימי ספירתו של מצורע קיבלת בפסח הנגעים התרפאו עדיין לא בבית צריך שבעה ימים לראות שיהיו בשלמות כדי להגיע לדף חדש דף של חיים עם אנשים כשרים הטהרה והטומאה במצורע ע"י כהן ורק כהן שחברתם היא שבת לוי בתורה וחכמה.

ושמעתי בשם הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל אם היה הקב"ה שואל את ישראל אם חפצים בתורה ולא היו אומרים נעשה ונשמע מה היה הקב"ה אומר להם שכתוב בתורה

אמר הגר"מ זצ"ל שכתוב שאסור לדבר לשה"ר והפשוטים אולי לא היו מקבלים, יסוד עם ישראל הוא תורה חברת אנשים גדולים כשרים חכמים או חברת לצים המבחר אם נזר הבריאה ומקבל חלקו בתורה וכל הבריאה שקשה כאשר מגיעה לתכלית בשבועות מדי שנה מקבלים להיות או תחילת הבריאה או התכלית ביהמ"ד שמוכן יבוא אליו הראוי מקבל התורה.

רש"י בתחילת פרשת תזריע שנתפרש תורתו של בעלי חיים קודם האדם ובחז"ל הטעם שאם אדם מתגאה אומרים לו יתוש קדמך (הבריאה השפלה יתוש בריה קלה יש לו כגמ' בגיטין לענין טיטוס יותר חשוב ממוך) והנה צריך ביאור ואם אינו מתגאה ג"כ יש את הטענה יתוש קדמך.

ונראה חדא כמשנ"ב בנזה"ת וכבר בראשונים שהכל מתוקן לסעודה עין רבנו בחיי כמשל שאדם בונה בית מדרש קירות וספסלים וספרים אבל האדם נכנס לבסוף שעבורו הכל אבל אם הוא מתושבי ביהמ"ד אי"כ הכל הוא עבורו.

אכן עוד בראשונים שבאדם שתי תכונות הגוף שנברא אחרון אבל נשמת ישראל נבראו ראשונים, אחר וקדם צרתני יש בריאה מאוחרת ויש בריאה שהיא הראשונה נשמת ישראל וביאר הנפשה"ח מהו נשמת ישראל שנבראו ראשונים בבריאה הרי איתא בחז"ל שהתורה קדמה לכל ותיירץ שהכל דבר אחד נשמת ישראל ותורה דבר אחד הוא, וא"כ האדם תלוי במצבו אם החומר שולט בו אי"כ הוא אחרון ויתוש קדמו ואם שיחו ושיגו בתורה אי"כ הוא קדם לכל הבריאה.

הנה בפרשת מצורע פתחה התורה ה' אדם כי יהיה בעור בשרו נגע צרעת הנה הוזכר כאן אדם לא בני ישראל ושאר כנויים לישראל רק אדם וכן מצינו כינוי זה בתורה אדם כי ימות באהל.

ונראה ע"פ דברינו שם האדם שהוא החשוב מכל השמות שיש לאדם כמש"כ בחז"ל איש גבר וכו' שבו שתי תכונות אדמה לעליון שהוא תפארת הבריאה או אדמה השפל בבריאה ע"י תורה נשמת ישראל נחשב כאדם ובלא זה עפר אדמה. וכאן בפרשת מצורע החתימה מי קודם יתוש או אדם כאן פרשת מצורע האדם שחברתו לצים ולא בני תורה אי"כ איבד תואר אדם ונפל חשכים.

וטעם הדבר במצורע משני סיבות ע"פ הרמב"ם בסוף הלכות צרעת שהגורם לצרעת ולשה"ר הוא חברת אנשים פחותים לצים וכדו' וכמאמר החכם אדם חכם שיחו ושיגו בחכמה אדם בינוני שיחו ושיגו בחפצים בנינים וכסף אדם לץ שיחו ושיגו באנשים וכותב הרמב"ם התפקיד של בדד ישב הוא לשנות חברה לצאת ממה שהיה בתחילה יורד לתהום שערו פרוע בגדיו פרומים (ביטניק) ובחז"ל ראשו פרוע בלא כומתא וסודרא בלי כיפה תדע את מצבך האמיתי נראה שיש חליפה כובע האמת ריק מכל בלא כובע ועוד יותר אסור בת"ת ואזי רואה האדם את עומק נפילתו עד תהום עושה תשובה ומה תשבותו כותב הרמב"ם להיות בחברת אנשים כשרים מי הם אנשים כשרים אלו ששיחם ושיגם בדברי חכמה ותורה זהו המבחן לאדם כשר אדם השלם מה שיחו ושיגו אי"כ בפרשת מצורע הוא המבחן של אדם אם יתוש קדמו או הוא נזר הבריאה.

גם ענין גלוח השערות רואים בכמה מקומות שישודו הוא כאדם אחר בלויים במצורע נזיר וכך בהלכה משומד שחוזר לצור מחצבתו מתגלח כמצורע וכן בלויים בשביל עם ישראל שגלחו כמצורע אחר חטא העגל

שלוח מחנות לטמאים

ונראה שמדויק מאד כדרך השניה מדברי הרמב"ם שאחר שהביא בהלכ' ב' שדין שמשלחין את המצורע מירושלים שהוא מחנה ישראל הוסיף ומשלחים אותו חוץ לג' מחנות הנה יסוד הדין הוא שהיו ג' מחנות ושלוח מג' מחנות ולא רק מדין מחנה ישראל ודו"ק.

ונראה שבוזה פלגי הרמב"ם והר"ש דהנה הרמב"ם כתב בהלכ' ט' שאם נכנס המצורע להר הבית לוקה שמונים שכן גרס שם בתוספתא עיין בהגר"א שם אכן בהר"ש איתא שמירי במצורע שהיה גם זב הרי דנחלקו שלהרמב"ם המחנות הם הגורמים דין חילוק מלקויות וכמשנ"ב שהיו כל מחנה בקדושה אחרת מדין קדושת המקדש שיש קדושת ירושלים ויש קדושת הר הבית וכל מחנה דין שלוחו לעצמו ולכן מצורע הנכנס להר הבית כבר עבר שתי קדושות במקדש ולוקה שמונים אכן בהב"ש ס"ל שהכל חד דינא הוא שהיו קדושת המקדש כך המצורע יותר מרוחק מהזב א"כ הכל חד דין הרחקה למצורע מהמקדש דין הרחקתו כבר מירושלים אבל יסוד ההרחקה הוא מהמקדש וא"כ רק אם הוא גם מצורע וגם זב לקי תרתי וכמשנ"ב ועיין בהר"ש שם בכלים שכתב שבירושלים לוקה יותר וחמיר יותר כיון שמוברים הם והוא כמשנ"ב שהיו הרחקה יותר מהמקדש.

ומדויק כן ברמב"ם בכמה דוכתיה שדין ההרחקה שבירושלים הוא מדין קדושת המקדש ולא כפרשה לעצמה מדין קדושת מחנה ישראל והרמב"ם לשיטתו שלענין נטילת לולב ועוד קרי ליה לירושלים מקדש במתני' הלולב נוטל במקדש שבעה היינו כל ירושלים דכמשנ"ב שם קדושת מקדש על ירושלים.

ונראה כמה ראיות לזה דהנה בפרטי המצות כתב הרמב"ם שלא יכנס טמא למקדש והוא מקרא ולא יטמא את מחניהם הרי דקרי לכל השליח מקרא לטמאות המקדש שהביא מקרא דלא יטמא את מחניהם לדין שלוח מצורע מירושלים ש"מ ששם מקדש עליו. וכן בהלכ' א' שם מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שנאמר וישלחו מן המחנה כל צרוע הרי דקרי לה לשלח מן המקדש. ועיין בסמה"צ לר"ת ע"ז שהביא שלא יכנס טמא למחנה שכינה וכבר הובא שם שנשאל ר"א בן הרמב"ם הרי איכא איסור גם בהר הבית וירושלים עי"ש שעיקר האיסור הוא מכח שתלוי בעזרה עי"ש.

ולדברינו מבואר היטב שאף שכתב הקרי"ס שאפשר לאכול קק"ל בכל ערי ישראל אבל אין בה קדושת מקדש רק נחשב כקדושת מחנה ישראל ולא קדושת המקדש ועיין בהרמב"ם בפיהמשי"ב בכלים שבמשנה ז' שתנן עיירות המוקפות חומה הביא קרא דבדד וקר במשנה ח' בירושלים הביא שג' מחנות הם וכל אחד משולח כדינו הרי מבואר שכל דין ג' מחנות הוא רק בירושלים ולא בשאר ערי ישראל והיינו לשון הגמ' והרמב"ם משולח מג' מחנות.

והנה הרמב"ם מני שני לאוין בהרחקה ממקדש חדא דואל יטמאו את מחניהם דפרשת נשא ועוד קרא דכי תצא ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבוא אל תוך המחנה (ועיין שגר"ס לא כר"ש" ושא"ר אלא איפכא כגירסת הר"ן סו). והנה בהלכ' ח' שהביא שבעל קרי לוקה בהר הבית כתב שלוקה מקרא דכי תצא ויצא מחוץ למחנה וע"ז הוסיף וכן מצורע שנכנס לירושלים דכפשוטו משמע שלקו מאותו קרא דבעל קרי שהוסיף לו מחנה נוספת כן למצורע עוד מחנה וכן מדויק מאד שבהלכ' י' כתב וכשם ששלוח טמאים מן המקדש בעשה רק אם נכנסו עוברים בלא תעשה שנאמר ולא יטמאו את מחניהם זה מחנה שכינה (הנה ללא דרש זה מחנה שכינה י"ל שקאי על כל השילוח ועיין בכס"מ ובאבה"א ז') אשר מבואר שהל"ת של לא יטמאו כתבו רק לבסוף ומשמע שמצורע לקי מקרא דכי תצא כך הם פשוטם של דברים וא"כ י"ל דס"ל להרמב"ם שכל קרא דלא יטמאו את מחניהם עיקרו הוא ל"ת על מחנה שכינה כמש"כ הכא בהט"ז י' ובסה"מ"צ מ"ע ע"ז שקאי למחנה שכינה רק העשה וחילוק המחנות וחומר השילוח ילפינן מהאי קרא דנשא אבל הל"ת הוא מקרא דפרשת כי תצא דיוצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך המחנה.

ואם כנים אנחנו א"כ י"ל שהאי קרא וכגירסת הרמב"ם כולו הוא הרחקה ממקום השכינה דהוצא הכתוב משתי מחנות ומג' במצורע א"כ שפיר בזה הדין הרחקה כמשנ"ב בדעת הר"ש אבל מדי מחנות שנתרבה בקרא דלא יטמאו נתקו לעשה לכל הטמאים שלא במחנה שכינה.

במתני' ריש כלים לענין עשר קדושות תנן שמצורע משולח מכל ערים המוקפות חומה זב וחבירו מהר הבית ושאר טמאים ממחנה שכינה. ובגמ' בפסחים ס"ז ע"א אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב מחוץ למחנה מושבו וכו' הכתוב נתנו לעשה. ובפרש"י לפניו ממחיצתו מחיצה שנאמר ליכנס בה דהיינו לפניו מחומת כל ערי ישראל כדאמר לקמן מצורע משתלח חוץ למחנה ישראל.

והנה הרמב"ם בפ"ק מביאת מקדש ה"ח כתב וכן המצורע שנכנס לירושלים לוקה אבל אם נכנס לשאר ערים המוקפות חומה אע"פ שאינו רשאי לפי שנאמר בדד ישב אינו לוקה. וכתב הכס"מ שם שהרמב"ם פסיק דלא כר"ח שהרי כתב שלוקה בנכנס לירושלים ודלא כרש"י שר"ח קאי לכל ערי ישראל שבוזה להרמב"ם כו"ע מודו שלא לקי רק נחלקו בירושלים, אכן צ"ע מנ"ל כן להגמ' הרי איך שדריש שם ר"ש הו"נ נתוק גם בירושלים שמיטור קרא למחנה שלשת וכל קרא דבדד לנתק לעשה וצ"ע (ובאמת הרמב"ם נקיט קרא לא כר"י ולא כר"ש רג' הביא בהלכ' ב' דרשות הספרי ע"י"ש) והאיר הגר"א שפשטא דהגמ' מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו פשוט הכונה בכל מחיצה ואף בערי ישראל כרש"י וא"כ צ"ע מנ"ל להרמב"ם לחלק בזה.

ובאמת בעיקר הסברה צ"ע מנ"ל לחלק בין כל הערים המוקפות חומה לירושלים שג"כ קדושתה מדין מחנה ישראל שעליה לוקה ולא הו"נ נתוק לעשה.

ויש שרצו לומר שס"ל להרמב"ם שאין דין קדושת מחנה ישראל בערי ישראל רק הדין המצורע ודינו שבדד ישב ולכן הביאו ג"כ בהלכ' צרעת עי"ש אכן צ"ע למימר כן שהרי הו"נ בכלל עשר קדושות וכן הביא הרמב"ם בפ"ז מהלכ' בית הבחירה ששלוח מצורעים מדין קדושת ערי ישראל וכן במתני' בכלים שהיו מדין קדושת המקום כן דין שלוחו (ועיין בתיו"ט בכלים שכתב שמאי שלא הזכירו במתני' אבן המנוגעת שמוציאים מכל ערי ישראל אף שאינה מוקפת חומה ולא הו"נ בכלל עשר קדושות וביאר שאינו מדין קדושת המקום רק מדין הצרעת ואל שייך לדין עשר קדושות וא"כ הכא נמי לענין שלוח מצורע אם נימא שהו"נ מדין המצורע א"כ אינו שייך לדין עשר קדושות וצ"ע) ועיין בהגר"א וכן נראה בקרי"ס ועוד שפסק הרמב"ם כר"ח רק הנתוק הו"נ לעשה רק בערי ישראל וא"כ שפיר יש חילוק ביניהם בין שאר ערי ישראל וירושלים אכן צ"ע לפ"ז הסברה בדבר מאי שנא ירושלים משאר ערי ישראל.

וביותר צ"ע שהקרי"ס הכא כתב שבשאר ערי ישראל אפשר לאכול קק"ל (רג' יפסלו ביוצא ע"י"ש) הרי דהו"נ ממש קדושת מחנה ישראל וכן הביא מהספרי בנשא שיהושע קידש ערי ישראל בקדושת מחנה ישראל וא"כ כיון שקדושת מחנה ישראל עליו אמאי חילק הרמב"ם שבשאר ערי ישראל הו"נ עשה ובירושלים לקי. (ועיין במק"ד שכתב בדעת תוס' שכל ערי ישראל יש בהם קדושת מחנה ישראל רק מקרא י"ל פ"נ שבעי קדושת מוקפות חומה למהו דין שלוח למצורעים ע"י"ש).

אשר מבואר בזה שחלוק מיוחד הדין דין ירושלים וקדושתו משאר ערי ישראל וגם במעלות ירושלים שונה לענין אכילת מע"ש עי"ש אכן גם לענין שלוח טמאים ועצם שם מחנה דידה חלוקים בדינים.

ובבאור הדברים נראה ד"ל בתרי אנפי י"ל שעיקר הדין בכל הטמאים הוא שלוחו והרחקתו ממקום המקדש אבל לפי חומרו כך הרחקתו מהמקדש יותר גדולה כעין סייג והרחקה מהמקדש ומצורע יותר מרוחק מהמקדש ופחות ממנו הזב ובתר הכי טמא מת. אכן י"ל עוד בזה דע"י דין המקדש שבירושלים גם הר הבית וירושלים בשם מקדש להם כמקדש מעט ובתחילת המקדש בקדושתה פחותה אבל הכל מדין קדושת המקדש וכמו במקדש כמה קדושות הם עזרת ישראל ועזרת כהנים האולם ההיכל וכו' כן נמשך עוד קדושת המקדש להר הבית ולירושלים וגם ירושלים בשם מקדש עלה בזעיר אנפין משא"כ שאר ערי ישראל כל קדושתם הו"נ מדין מחנה ישראל אבל לא שייכי לדין קדושת המקדש רק קדושת מחנה ישראל (ונראה שאף שהביא הרמב"ם בפ"ז מהלכ' בית הבחירה דין עשר קדושות ודין מחנה ישראל נראה שגדרו הוא כברייתא ביומא שלכה"ג שהביא ס"ת ביוה"כ נתנו לממונה ולסגן וכו' וביארו שט"ז שמדא"ס שיש הרבה תחתיו מראה את חשיבותו כן הוא בקדושת המקדש כשיש עשר קדושות ניכר יותר קדושת המקדש אבל אינו בדין קדושת ומדין קדושת המקדש רק קדושה לעצמה).

עניני ברית

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. (תזריע יב, ג)

ברכת ישמך אלקים שאומרים בברית

צריך באור מדוע מברך יעקב את אפרים ומנשה בבת אחת יברכם זה אחר זה כמו שבירך אח"כ את כל אחד מבניו, וגם אנו לדורות מברכים בברכת יעקב כאפרים ומנשה יחדיו בלשון ברכה אחת. ובפשטות היה נראה דהנה כתיב ויברך את יוסף וגו' וא"כ הברכה שברך את אפרים ומנשה היתה ברכת יוסף. זוהי ברכת האב שבנים הולכים בסייעתא דשמיא לקבל ברכת ה'. ואם ברכה ליוסף הכל ברכה אחת ומקשה אחת.

ועוד נראה עפ"מ שחלק מן הברכה להראות המעלה וקדימה של מעלות התורה כשליט על הכל, וא"כ בבת אחת מקדים התורה ועולה על שאר ברכות. ולפי"ז בת"י שכתב בך יברך ישראל ישימך שפירש שכן מברך אב את בנו בשעת הברית. נראה ששעת הברית כתב הרע"א בתש"י הוא לפתוח הלב בתורה ועמלה וא"כ באותה שעה מברך האב את בנו שע"י עמל התורה יעלה מעלה מעלה על הכל ולשון הברכה כוללת את שניהם אפרים ומנשה שעיקר הברכה שיהיה לו את שתי התכונות העיקריות תורה ומידות אבל תורה תעלה ותגבר שהיא תהיה הדרך והמנהיג לכל חייו.

זמן הלידה מהמילה

הנה בתש"י גליא מסכתא להגאון רבי דוד מנוברדוק, מובא את ההספד אשר אמר על מורינו הגר"ח מוולוז'ין, ואמר שם הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, והגר"ח נולד ונפטר באותו היום, והוסיף אכן אין הדבר כן הרי יש הבדל בין לידתו לפטירתו שמונה ימים, ואמר שאיתא בזוהר שלידת האדם הגופני הוא ביום לידתו, אבל שעת המילה נחשב כלידה לרוחניות, וא"כ מילתו של הגר"ח מוולוז'ין הוא כיום פטירתו, ולכן נחשב בזה כממלא הקב"ה שנותיהם מיום ליום, מיום המילה, ואל יקשה בעיניך משה רבינו שנולד ונפטר בו' באדר, שמשוה נולד מהול עי"ש. [והארכנו לפי"ז בעניני ז' של פסח]

סדר הרחמן

ועיין בסדר הרחמן שתיקן הראב"ד לומר אחר סעודת ברית, דראשון קאי לאבי הבן ואמו, ושני לרך הנמול, ואח"כ לסנדק, ואח"כ למוהל ועוד למשיח ואליהו, והנה הסדר לכאן שלא כסדר, וי"ל שכשצריך לבא משיח וקדים אליהו וא"כ קודם צריך שיהיה ביאת משיח וזכות לזה כדי שיקדים ביאת אליהו. דמקדים משיח לאלהו.

ואשר נראה בזה ליישב ע"פ מה שהאריך בפלתי בסוף קונטרס בית הספק לבאר הגמ' בעירובין מ"ז שאנו מחכים בכל יום שיבא משיח, ויסד לן הפלתי שאם יבא משיח בעתו אזי יהיה ע"פ הסדר שקודם יבא אליהו ואח"כ יבא משיח, אבל אם יהיה באחישנה שכלל ישראל ראויים שיבא משיח קודם זמנו וא"כ לא צריך מבשר ומיד יבא המשיח. והנה כד נקדק בדברי הרמב"ם בפי' המש"נ חזינן להדיא שקאי למשיח שיבא באחישנה שהרי הקדים שיהיו ישראל בתשוקת התורה ויתאו אליו אזי קודם משיח יסמכו, ואזי הסמיכה היא כהכנה להקדמת ביאת משיח, הרי שקאי לאחישנה, וכן בקראי דמיייתי מישעיהו של והשיבה שופטין כבראשונה והמשך קראי ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה היינו באחישנה, ועוד נוכיח מחז"ל שקאי לאחישנה, ואשר לפ"ז אתי שפיר דברי הרמב"ם, דמקשה הרדב"ז ומהרלב"ח שנימא שאלהו הוא זה יסמוך אותם קודם, אכן לפ"מ ש"ב הרי אם הוי בסדר הגאולה של אחישנה א"כ שוב הוי קודם ביאת משיח לאלהו.

וא"כ לפ"מ ש"ב בפלתי שבאחישנה יהיה קודם ביאת משיח אתי שפיר דהרי מבקשים שיבא משיח בזכות חתן דמים וא"כ שפיר הוי קודם משיח.

ידיו ולבו לקל אמונה

ביהי רצון בברכת המזון שאחר ברית מברכים את הרך הנולד [והוא נוסח המיוחס לראב"ד] והלשון שם "והיה ידיו ולבו לקל אמונה" מהו ידיו ולבו היינו שיפתח לבו בתורה כמו שכבר הארכנו שמילה פותח את הלב לתורה, והיינו דכתיב הקול קול יעקב והידים ידי עשו מדוע הידים קשורים לקול של יעקב אלא כמשנ"ב מדובר בקול כזה שידיו ולבו לקל אמונה וכאשר חסר קול זה אזי הידים ידי עשו.

והוא אשר היה בימי אחשורוש כאשר רפו ידם מין התורה אזי הגיע ידיו של עשו ע"י המן אכן אחר שחזרו לתלמודם. וליהודים היתה אורה זו תורה, התורה שהיא כאור להם המלוא קימצא דידכו שעוסקים בתורה בכל מצב בשעת סכנה כזו תורה, תורה של נפש מכם כי תקריב.

סנדק

להיות סנדק, ובהרהור מהו הענין של סנדקאות ונראה הנה צ"ב לשם מה צריך בכלל סנדק יניח התינוק על שלחן וכך יעשו הברית ונראה שבאמת כך הוא. רק להראות חביבות המצוה שגם השלחן שבו יהיה הברית כל כך חביב שכל אחד רוצה להשתתף בהכנסתו של בריתו של אברהם הסנדק סמל שהמצוה עושים בחביבות ושמחה.

וכן הוא בהרחמן שבסוף ברהמ"ז שחיברו הראב"ד שקורים לסנדק אשר שש לעשות צדק בגילה מהותו של סנדק לעשות צדק (היינו ברית מי האיר ממזרח צדק זה אברהם וצדק היינו שלמות) הרי שמו של הסנדק שש לעשות צדק בגילה ושש הוא ע"פ הגמ' בשבת ששון זה מילה וגילה היינו הוצאת השמחה לחוץ.

ולכן שכר על הברית מצאנו לסנדק שמשכורתו תהא כפולה היינו כמקטיר קטורת וכמו בקטורת הטעם שמעטרת שקטרת אין בה כפרה וריצוי כדברי המדרש רק לעשות נחת רוח וריח טוב ונעים א"כ יסודו החפץ בקרבנות והשמחה בהם שאז היתה השירה ולכן סנדק כמקטיר קטורת והוא זה שנותן חלות על הברית שיהיה לששון ושמחה.

והנה במצות הנעשות בשמחה כתוב שהם המשפיעים לצאצאים שיעשו המצות כנוסח ברכת התורה והערב נא ה' אלו קינו ונהיה אנחנו וצאצאינו כולם יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. חביבות המצוה היא לשרש בנו אהבת תורה באמת.

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל נלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

הגאון רבי שמואל חיים יאנצ'וק, רבה הזקן של בית הכנסת "החייטים" ושל כל האיזור העתיק של קובנה. – ליום היארצייט אייר תרצ"ז

חמי בספריו יסור יסרני מתאר את גדולתו של רבי שמואל חיים זצ"ל, וכך כתב: כבוד רב רחשו מתפללי בית כנסת החייטים לתורה וללומדיה. בערך בשנת תרצ"ה (1935) נפטר רב בית כנסת החייטים, הרב הגאון הצדיק רבי שמואל חיים יאנצ'וק זצ"ל. (שמעתי מהגאון הצדיק רבי שאול ברום זצ"ל, בשם מרן ה"חזון איש", שבליטא רב של בית כנסת מוקני הדור, היה גדול בתורה כל-כך, עד שבדורנו היה נחשב בוודאי בין גדולי הדור. מסתבר, כי בדעתו הייתה הדוגמא: הגאון רבי שמואל חיים יאנצ'וק, רבה הזקן של בית הכנסת "החייטים" ושל כל האיזור העתיק של קובנה).

הגאון ר' שמואל חיים יאנצ'וק, רב המקום, אחד מגדולי הדור ההוא, למד חברותא שנים רבות עם סבי הגאון, ר' משה לייב, רבה של ההר הירוק בקובנה. מסיבה זו הכיר את אבא היטב בתור תלמיד חכם, שזכה במשך שנים רבות ללמוד תורה מפי הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ בסלבודקה. הגאון רבי שמואל חיים העריך אף את דרך לימודו של אבא. אבא זכה ללמוד גם מפיו של הגאון המהרי"ל בלוד, כאשר המהרי"ל התגורר בעיר שדובה. עוד לפני עוברו לטעלז, הוא היה רב המקום ועמד בראש ישיבה גדולה, אשר הצטיינה בדרך הלימוד בשיטת ההגיון. כך קיבל אבא את שיטת הלימוד ואת תורת ההגיון של טעלז.

מפעם לפעם כיבד הגאון הרב יאנצ'וק את אבא לומר את השיעור הלמדני תחתיו. הכל נהנה לשמוע את שיעורו של אבא, כיון שהוא ניחן בהסברה נכונה ובשכל ישר. בהזדמנויות אלו נודעה גדולתו של אבא, למרות רצונו להצניעו.

ולאחר הוצאת ספר שלחו לו מ' קנופף מכתב מן דודס רבי פנחס וינר הי"ד אודות ימיו האחרונים של רבי שמואל חיים, נביאם כאן בפרסום ראשון. ***

בע"ה. סלבודקה יום א' פ' אמור פסח שני תרצז

אי אפשר פשוט לתאר ולבטא בדברים את ערך האבידה שלנו בהלקח ממנו עטרת ראשנו דודנו, רבנו ומדרכינו הגאון והצדיק ר' שמואל חיים זצ"ל כי להעריך את האבידה הן צריכים להשיג את אישיותו וגדולתו וזה אי אפשר מפני שהשתדל תמיד להצניע את מעשיו הטובים והכבירים.

אברהם יקירי, ... אמלא בזה את בקשתך ואכתוב לך איזו פרטים מהזמן האחרון. הוא חלה בתחילת חדש תשרי. בצום גדלי' התענה כל היום וכנראה חלש מאד מהתענית ולמחרת כבר ה' חולה מסוכן. ביום כפור כבר לא יכול לצום. בימים היו מפקחים עליו הדודה ז"א אשתו ובתו מרים ובלילה היינו שם חליפות אני מאיר, משה שמעי' ואברהם שמעון, במשך החורף עלה בגורלי ללון אצלו כמעט פעם אחת בארבעה ימים היו שבועות שהרגיש את עצמו טוב, לבש את בגדיו והתהלך בבית. בכלל ה' רגיל כל ימיו ללמוד ולעבוד עבודת הכלל וקשה ה' לו עד מאד לשכב במטה. תיכף כשהרגיש איזו הטבה קלה ירד תיכף מהמיטה לעסק בתורה שקידתו היתה גדולה עד להפליא כל זמן חליו שכב בחדר האוכל הגדול בטח הנך זוכר עדיין את תכנית דירדנתם שחדר המטות שלו לא ה' מתאים לחולה רציני כמוהו. הוא הצטער מאד מזה שלא יכל לעיין באיזה ספר ובקש שיעשו אצל מטותו על הכותל מנורת חשמל ועשו כן ותמיד כשלא ישן ומצבו לא הרשה לו לרדת לשבת אצל השולחן, ה' מדליק את החשמל על יד המט ולמד פעמים רבו כשהייתי שם בילה ראיתי ושמעתי איך הוא שוכב ומחזיק בידיו הרועדות גמרא או ספר אחר ולמד בקול, בקשתו שלא יתגע כל כך וה' משיב לי בנעימות אין דבר הן ב"ה היקל לי ומה לי לעשות אחרת עד הרגע האחרון ה' שכלו בהיר וזך כשתי שעות לפני פטירתו עוד שכב ועיין בקיצור שולחן ערוך כי ספר גדול לא ה' יכל להחזיק ביום לא הרשה לנו לשבת אצלו כדי שלא נבטל מהלמוד. באמצע החורף כשמצב בריאותו הוטב יצא פעם אחת לחוף והלך עד בית ראניע כי בביתם היו צריכים לעשות תיקון.

ההליכה הוגיעה אותו מאד ולא יכול לחזור לביתו. הוא הרגיש התקפה עזה בלבו והרופא צוה לו לשכב במטה. הוא נשאר שם לשתי שבועות ולמרות זה ששם ה' לו חדר יותר טוב ומתאים מאשר בביתו בכל זאת התחנן בכל יום שיחזירהו הביתה. עיקר רצונו לשוב הביתה ה' בשביל שאצל ראניע ישבו אצלו מאיר עד הצהרים ומשה שמעי' מהצהרים עד הערב ולא רצה לבטלם מלמודם.

לסוף כשראו שהוא מצטער מאד מזה החזירהו היתה ע"י אוטובוס מגירע הילץ. כן הרבה יש לנו ללמוד שקידתו ומי יכל לתאר את טוב לבו, לא עבר פעם אחת שנפגשנו שלא הרבה לשאול על דבר פרטי חיי ודאג על שאינו יכל בזמן האחרון לתמכני. גם עליך ה' שואל תמיד והתענין מאד. כן יקירי, התיימנו עד מאד. הן בעדנו ה' המנוח לאב רחמן ונאמן שדאג בתשומת לב מרובה למילוי מחסורו ולהתפתחותו הגשמית והרוחנית ומלבד זה למורה שהדרכנו ללכת בדרך אמת, ומי יביא לנו חליפתו הרבה נשתדל לקלוט אל תוכינו חלק ממדותיו והנהגותיו מצאו רשום בפנקס שכתב בכתב ידו את יום לידתו וה' בן שמונים ואחד שנה וארבעה חדשים. אכתב לך מאמר אחד שהזכיר ש"ב הרה"ג ר' דוד צבי שליט"א על הספדו ידוע דברי חז"ל שהעומד אצל בן ישראל בשעת יציאת הנפש חיים לקרוע כאלו ראה ס"ת שנשרף, ספרי תורות ישנם שני מינים יש ספרים שכל ישראל לומדים מתוכם תורת ד' ומכירים את הבורא ית' ומצותיו, ויש ספר עזרה שמשם היו מגיחים שאר ספרים זהו הספר שמשה רבינו כתב בעצם ידו מפי הגבורה והיתה מונחת אצל ארון הקודש בבית המקדש וכשנתעורר איזה ספק באיזו ספר תורה אם היא כתובה כתיקונה היו מסתכלים בספר העזרה ויצאו מידי כל ספק כל איש ישראל ובפרט אם הוא תלמיד חכם הוא דומה לס"ת שבימי חייו הוא מפץ זיו תורה בעולם ומקדש שם שמים. אך אפילו בס"ת יוכל ליפול טעות כי הן אין האדם שלם בתכלית במדותיו ואפילו הכי גדולים יכולים לבוא לאיזה טעות. אך הס"ת הזו שאנו מובילים כעת לגניזה הוא ספר עזרה. ספר קדוש וטהור מכל טעות שממנו היו מגיחים שאר ספרי התורה. כי כל ישראל וגדוליו כשהיו מסתכלים בקלסתר פניו המאירים ושומעים לדבריו מיד הבינו את האמת ולמדו ממנו הרבה. השם ר' שמואל חיים נעשה לשם תואר המכילה בתוכה הרבה יותר מאשר אפשר לפרט.....קשה לי לכתוב יותר כי הן אי אפשר לתאר אפילו מקצת גדולתו.... הלואי שימליץ טוב בעדנו שנוזכה ללכת בדרכיו ולקיים את תלמודו שלמדנו ונראה רוב אושר בחיינו תנצב"ה.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 6

פרשת תזריע מצורע תשפ"א

קדושת כח הדיבור

א] בפרשה שלנו נמצאים עניני נגעים שחז"ל מגדירים אותם כענינים חמורים, [ע"י בסנהדרין ס"ז ע"ב: "מה לך אצל אגדה כלך לך אצל נגעים ואהלות"], ומאידך אומרים ע"ז חז"ל שזה מקרא מרובה והלכות מועטות, ורואים א"כ איך שהתורה יורדת לפרטי פרטים בענין הזה, [וכשאנו רואים את מה שדורשים חז"ל (ויק"ר טז') "זאת תהיה תורת המצורע - תורת המוציא שם רע", מבינים מזה שהפרשה הכי חמורה זה הפרשה של מוציא שם רע].

ונתבונן עוד במדרש הזה שמביא את המעשה הידוע, "מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר מאן בעי למיזבן סם חיים, אודוקין עליה" האנשים עשו עליו מצור, כולם נדחקו ובאו לקנות את הפלא הגדול הזה. מי לא רוצה לחיות הרבה שנים? וגם ר' ינאי שמע מזה, "רבי ינאי הוא יתיב ופשיט בטורקליניה" - ר' ינאי באותה שעה היה נמצא בטורקלינו ולמד בפשוטי מקראות, "שמענו דמכריז מאן בעי סם חיים, אמר לה תא סק להכא זבין לי", [בשביל מה רבי ינאי צריך סם חיים? פשוט מאוד, הוא יוכל להספיק עוד כמה פעמים ש"ס...]. "אמר לה לאו אתה צריך ליה ולא דכוותך" - אמר לו הרוכל: לא אתה צריך את הסם הזה ולא אנשים שכמותך. "אטורח עליה" - רבי ינאי לא ייתר, והפציר בו שימכור לו את הסם חיים.

"סליק לגביה, הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים, מה כתיב בתריה, נצור מרע לשונך מרע וכו', סור מרע ועשה טוב וכו' אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו וכו'".

ידידו הקושיא מה גילה אותו רוכל לרבי ינאי בפסוק, ויש בזה כל מיני ביאורים. אבל הפעם התעוררתי דווקא ברישא של המדרש. שיש להתבונן שלא כתוב מה היה לרוכל הזה באמת, האם באמת היה לו רק ספר תהלים, ולכולם הוא אמר את הפסוק? ועוד צריך להבין מדוע אמר לרבי ינאי "לאו אתה צריך ליה", לכאורה היה צריך לומר לו' ינאי, אתה כבר יודע את הרפואה, אבל מניין לרוכל שרבי ינאי לא צריך את הרפואה הזו.

ב] נתקדים עוד בדברי הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת שכתב מהו ענין הצרעת: "זוה השנייה האמור בנגדים ובבתיים שקראה אותו תורה צרעת בשתפופת השם [ר"ל זהו שם מושאל מצרעת הגוף אבל אינו צרעת רגילה] אינו מנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע". עכ"ל.

במאור ברמב"ם שצרעת בתיים ובגדים אינה טבעית כלל וכלל אלא אות ופלא, שמן השמים מרמזים לחוטא שיישוב בתשובה, שאין הקב"ה חפץ להענישו בגופו מיד, לכן מעוררו לשוב בתשובה ע"י דברים פלאיים שייבן שע"י חטאו יתרחק מהש"ת ויחזור בתשובה, וכך שלב אחר שלב הקב"ה מרמז לו שהנגע מתקרב אליו לגופו, ושיחזור מיד בתשובה.

זה חומר העוון של הלש"ת, זה דווקא שבח האדם, שהוא נקרא "מדבר", על ששיש בו כח הדיבור [כמ"ש "ויהי האדם לנפש חיה" ואומר התרגום "והיה באדם לרוח ממללא"], וא"כ אם האדם משתמש בכח זה לרעה, הרי זה הדבר הכי חמור [ונ"ל ב"ספורנו" (יג' ב') שכותב שבעצם נגעי אדם אינם מחלה טבעית, דצרעת היינו "מדוי מצרים הרעים", שהבטיח הקב"ה שלא ישימם על בני ישראל, אבל כשישראל חוטא בחטא החמור של לש"ת, נטמא גופו ויש מקום לצרעת לשלוט בו, אבל בעצם גופו אין שייכת צרעת כלל. וא"כ ע"י הצרעת באים משמים ומראים לאדם שמציאותו השתנתה, שירד מקדושתו ויכול לשלוט בו צרעת].

ועוד כתב שם הרמב"ם: "ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת, זכור את אשר עשה ה' אלוקים למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באיחה וכו' והוא לא היה מקפיד על אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד, ואעפ"כ מיד נענשה בצרעת. קול וחומר לבני אדם הרשעים והטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות".

וממשיך הרמב"ם: "זוה הוא דרך ישיבת הלצים הרשעים. בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר: 'וקול כסיל כרוב דברים', (מה שנקרא 'פוליקה'), ומתוך כך באים לספר בגנות הצדיקים, כענין שנאמר וכו'". [כמו שאנחנו מכירים, אחד אומר דבר בשם רב פלוני, ומזה מגיעים לשפוט ולדון האם הוא בכלל רב וכמה, ה", כמה שזה מופרך שאנחנו קטני הקטנים שבקושי יודעים פרק או מסכת, נבוא ונדבר על ההרים הגבוהים, ואכמ"ל].

ג] וכאן אנו באים לענין נפלא מאוד, ובה ענין את המעשה עם הרוכל. הנה הרמב"ם בתחילת הל' מזוה (פ"ה ה"ד) כותב דברים חריפים כנגד אלו שולקחים את מצות מזוזה בתור סגולה לשמירה, ז"ל: "אבל אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים וכו' הרי הן בכלל מי שאין לו חלק לעולם הבא. שאילו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה, אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו, כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על ליבם הסכל שהוא דבר המהנה בהכלי העולם". מצות מזוזה היא מצוה גדולה שהיא יחוד השם ואהבתו ועבודתו.

¹ אמנם כ"ז כותב הרמב"ם דווקא על נגעי בתיים ובגדים, וכ"ה ברמב"ן (יג' מז') ועוד מפרשים (עיין ספורנו וכלי יקר). אבל באדם זה מחלה טבעית אלא שאם מדבר לש"ת נענש בה [דנגעים באים על חטא הלשון (ויק"ר יח' ד')].

² ידידו מה שכותב הרבנו יונה ב"ג, על הפסוק "מצרך לכסף וכו' לזהב ואיש לפי מהללו", שמעלת האדם ניכרת לפי מה שמהלל. אם הוא מזלזל בתלמיד חכמים - אות הוא שהתורה זה לא הדבר הכי חשוב אצלו, אבל כשהוא מכבד אותם הוא מראה שהתורה זה מה שחשוב לו.

וה' בִּסְמ"ב שְׁהִיָּא מִהִרְמָ"ק שִׁקְשָׁקָה ע"ז, הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹנֵקְלוֹס הִגֵּר שֶׁאֵמֵר לְחִיָּלִים הָרֹמָאִים שֶׁתִּקְבְּ"ה עוֹשֶׂה אֶת הַמְּזוּזָה לְשִׁמּוֹר עַל יִשְׂרָאֵל מִבַּחֲזִי. וְהַסְמ"מ מֵתִרְעַן ע"ז דֹּאִין הִי נִמִּי שֶׁהַמְּזוּזָה שׁוֹמֵרֶת הַבַּיִת כְּשֶׁהִיא כְּתוּבָה תִּתְקַנֶּה, אֲבָל כ"ז כְּשֶׁאֵין הַכוּוֹנָה בְּעִשְׂיִתָּהּ לְשִׁמּוֹר הַבַּיִת, אֲלֵא צָרִיר שִׁיְכִיז לְקִיָּים מִצַּת הַקֶּב"ה וּמִמִּילָא נִמְשַׁר שֶׁתִּשְׁמֹר הַבַּיִת.

לפעמים רואים שיש כאלו שמסתכלים על כל התורה והמצוות כמו איזה עניינים סגוליים, יש מצוה שטובה ומועילה לדבר הזה, ויש מצוה שמרפאת, ויש מצוה שמביאה עושר, ויש מצוה לזה ויש מצוה לזה. דהיינו שהלכו והפכו תורת ה' רוחנית, לדברים גשמיים. עשו מספר תורה ספר רפואות וסגולות.

והמהר"ל בכמה מקומות כותב בחריפות על הדבר הזה, שח"ו לומר שהתורה היא ענין טבעי; [על בתפא"ר פ"ח לענין מה שאמרו עבירה מטמטמת לבו של אדם כ"י הטמטום הזה מפני שעבר המצוה. אבל אין זה מצד הטבע של השרצים. שאם כן היתה התורה ספר רפואות או ספר הטבע. וכן אמר ריב"ז לתלמידיו ח"יכס שאין המת מטמא ואין המים מטהרים, רק גזרה גדרת; אי אתה רשאי לעבור עליה. ע"ש בארוכה].

אבל אנו יודעים שתורת ה' היא למעלה מן הטבע, וכשבאים ללמוד תורת ה' אי אפשר לגשת אליה עם תפיסות גשמיות, ואת היסוד הזה אנו צריכים להחדיר לעצמינו. כשבאים להגיד "אשר יצר" אנחנו מבינים שזה לא סגולה לרפואת מחלות. להגיד "אשר יצר" זה הדואה להקב"ה על תפקוד גופנו, ומי שרואה איך בשבשבו"ע כתוב על "אשר יצר" כל מיני דינים ופרטי פרטים, אז מיד תופסים שזה לא סתם עצה רפואית. שאם זה עצה רפואית, א"כ מה הדקדוק הגדול שהפוסקים דנים בכל מיני צדדים.

וכן במחזה, אם הענין של זה הוא לשמירה, א"כ מה זה משנה באיזה צד הוא שם אותה, ומדוע צריך כל כך הרבה הלכות במחזה? כל זה מראה שתורה ומצוות לא רק דברים גשמיים, אלא ענינים רוחניים, ולכן דרוש בהם דקדוק רב כ"כ.

כל בן תורה יודע שכשהוא נגש לשרוף חמץ ולליל הסדר, הוא לא נגש לעשות כל מיני ענינים, אלא הוא נגש לעשות את מצוות ה', לפי כל הדקדוקים, כדי שתהא מצוה כהלקתה, ובדאי אחרי שעושה את ציווי ה' כראוי אז ממילא ודאי שנשפץ מזה כל טוב על האדם, אבל אל זה המצוה!

וכן הוא בענין הצרעת, שהאפיקורסים היו אומרים שצריך להתרחק מן המצורע משום שזה מחלה מדבקת. אבל בתורה ובחז"ל חאים מפורש לא כך, דא"כ מדוע יש כ"כ הרבה ענינים בנגעים? סימן שלא מדובר פה בסתם מחלה שבטעית מדבקת, אלא בישראל שחטא בחטא החמור של לש"ה וירד ע"י כך מקדושתו. וע"ז באים כל הדינים וההלכות. דהתורה זה לא סתם ספר רפואות, אלא היא מעל הטבע, וכשיש את ההתייחסות הזאת אז היהודי נראה לגמרי אחרת, הוא נעשה דבוק בקב"ה ע"י המצוות, ולא דבוק ח"ו ב'ענינים'.

וכך כותב המסילת ישיש' (בנוסח שבכת'): **"כי דרכי ה' הם גבוהים מדרכי השכל האנושי הרבה, וכן כתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכו'.** **אך הדרכים שיקנה בהם האדם השלימות האמיתי והאפשר הנפשי, אי אפשר שיהיו דרכים אנושיות..** כי כיון שהשלימות הוא למעלה מן החוק האנושי, גם הדרכים לקנותו צריך שיהיו למעלה מזה. על כן אי אפשר לאדם להגיע אל השלימות אלא ע"י דרכי התורה בלבד, לפי שהם דרכים למעלה משכלנו, שרק הבורא יתברך שמו היה יכול לסדרם ולחקוק אותם כאשר עשה" וכו'.

[ויותר מזה, הרי אנו יודעים שכל מצוה כוללת עולמות עצומים בלי גבול, ואם כן אלו שאומרים שמזהה זה קמיע, לוקחים את המצוה האלוקית של ייחוד ה' וכו' ועושים מזה איזה קמיע של קלף, פשוט הולכים והופכים את כל רוחניות המצוה לחתיתת נייר].

ד ולפי זה אנו יכולים להבין את המדרש עם הירכול. הירכול הזה, היה לו באמת רק ספר תהלים, ולכולם הוא הוראה את הפסוק הזה, של "מי האיש החפץ חיים" וכו', אלא שהוא לימד אותם את זה בתור סגולה לאריכות ימים, שמי שנזהר מלש"ד ש' לו אריכות ימים, וכולם שמחו על הגילוי הנפלא. אבל ר' ינאי כששמע את ההכרזה: מאן בעי למיזבן סס חיים. חשב ר' ינאי שהירכול הזה מוכר תרופות שמחזקות את הגוף ונותנות לו אריכות ימים, ואת זה בהחלט רצה ר' ינאי כדי שיוכל לעסוק בתורה מתוך בריאות הגוף. ולכן מאוד רצה שהירכול יוכלו לו את הסס חיים הזה.

אומר לו הכול. **לא אתה צריך ליה ולא דמותך**. הכול שידע היטב מה הוא. בעצמו מוכר, אמר לך 'יאי אתה לא צריך את הרפואה שאני מוכר, כיון שידע שהוא מוכר סגולות, ו'י' יאי' לא משתמש בתורה לסגולות. רמז שר' יאי נדר מלש"ה זה לא בגלל שיש בזה סגולה לאיריטי מימי, אלא משום שכך הוא נוצר! וגם דוד המלך שאמר פסוק אז ברח הקודש ש לא לעשות מהתורה סגולות, רק לרומם ולהעלות את כח הדיבור שאם האדם נהר בזה כפי ציווי התורה, אז זוכה לאיריטי מימי, דזה ג'כ מבטיח הקב"ה לשומר פיו. (וכמו שיש הרבה הבטחות בתורה על כל מיני מצוות, דודאי אין המצוות מחמת ההבטחות, אלא בדיקו להיפך).

אבל ר' ינאי חשב שהחלל לא חוצה למכור לו, ולכן הפציר בו, עד שהרוכל הסכים. ואז עלה הרוכל והראה לו את הפסוק שהוא מוכר לאנשים בתור "רופאה בדיקה" ע"ד דוד המלך, אבל ר' ינאי לא רק שלא כעס עליו אלא דווקא התפעל מזה, שהחלל נתן לו התבוננות מחודשת בפסוק זה, שתמיד ר' ינאי הסתכל על הפסוק הזה כדבר לא טבעי, רק רוחני. ועכשיו למד ר' ינאי שגם כל הדברים הגשמיים כללים בדברי התורה"ק, שאמנם אין זה גוף המצוה, אבל הקב"ה טמא את זה בבחי המצוה.

זה מה שר' ינאי ג"כ התלהב. הוא התלהב איך שהרוכל הזה רואה בחוש שמש"כ "מי האיש החפץ חיים וכו' נצור לשונך מרע" זה לא סתם דבר מופשט, אלא הוא רואה את זה בתור דבר פשוט שכזה בה מציאות.

אמנם התורה זה למעלה מן הטבע, אבל יחד עם זה התורה היא מציאות ממש בתוך הבריאה. שכל עניני העולם רמוזים ותלויים בתורה, ויהודי יודע שאת העולם הזה הוא עובר רק ע"פ דרכי התורה משום שבתורה יש הכל, ויש ג"כ יחס איך לחיות בעוה"ז. והנה הפלא שבתורה הקדושה, שיחד עם זה שהיא למעלה מן הטבע ובלתי ניתנת להשגה גשמית, היא ג"כ מציאות אצלטו בחיי היום יום.

זה צריך להיות ההרגשה של כל בן תורה, לדעת מחד את הרוממות של המצוות שהם לא תלויים בשום דבר גשמי, ומאידך לדעת שטמון בתוכם כל חיי העונג שיכולים להיות. וכך תמיד צריך להיות החשבון בצורה מרוממת. עם מבט של רוממות ורחיית, אסור שנהפוך תורה למצוות לזכרים, קטנים, וע"י שמקימים מצוות כיון שכר ציונו ה' ית', אז יש את השראת השכינה, ואז יש את העונג האמיתי.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

גליון זה הוקדש לרפואת האשה **שולמית בת מרתה** בתוך שאר חולי ישראל

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס > חיפוש מוסד > ישיבת קהילות יעקב > קטגוריית "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78 או במייל: kv6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

← כל שיעורי רבינו שליט"א ב"קו בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 →

אופן שמתחייב כרת ע"י פיו

מצינו אופן שמתחייב כרת וחטאת במאמר פיו (חוץ ממגדף ועובד ע"ז) ועוד.

הנה מכניס לעזרה אדם טמא או שרץ טמא הרי המכניס חייב כרת במזיד וקרוב בשוגג (רמב"ם פ"ג מביאת מקדש), והנה שרץ מטמא רק במיתתו ומסתבר שאם היה שרץ חי בעזרה והמיתו חשיב ג"כ מכניס טומאה לעזרה, וא"כ אם אחד עמד בעזרה והיה בו נגע והכהן טימא אותו כשהיה בעזרה, הרי שהכהן המטמא במאמר פיו מכניס טומאה לעזרה וכמו חורג שרץ בעזרה.

ובס' דורש לציון דרוש ג' כ' שאין לכהן לטמא מצורע כשהוא במקדש דהוי כמכניס טומאה לעזרה, ולהנ"ל נמצא שכהן שיעשה כן יתחייב כרת וקרוב עולה ויורד ע"י דיבור פיו.

ויש למצוא עוד אופן שע"י דיבור או מחשבה מתחייב כרת, ע' חולין ל"ח ב' שלר' אליעזר מחשבת בעלים אוסרת בע"ז וע"כ אם ראובן שבהמה של שמעון ושמעון חשב לשם ע"ז נאסרת הבהמה משום תקרובת, ויש לדון אם שמעון יתחייב כרת משום ע"ז.

ולפ"ז י"ל עוד שאם שחט במקדש והבעלים חשב לשם ע"ז הואיל והבהמה נעשית תקרובת ע"ז, וס"ל לר' יהודה בן בתירא בחולין י"ג ב' שתקרובת ע"ז מטמאה באהל, ובתו' שם ד"ה תקרובת סוברים שהוא מה"ת מבואר בדבריהם שחייב בזה על ביאת מקדש.

מתחייב ממון ע"י פיו

מצינו שע"י אותו מאמר פעמים שמתחייב תשלומין ופעמים שמתחייב מלקות.

בפ"ד ל"ו וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כך יבא הכהן לראות את הבית, וע' ברש"י שעל מה חסה התרה אם על כלי שטף יטבלם ויטהרו ואם על אוכלין ומשקין יאכלם בימי טומאתו אלא חסה תורה על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה.

והנה אם לא עשו כן וטימא הכהן את הבית קודם שפינו את הבית נמצא שגרם טומאה לכלי חרס וא"כ הוי כמטמא טהרות של חבירו, שלמ"ד היזק שאינו ניכר חייב יתחייב הכהן לשלם על נזק, ואמנם עיקר דין זה נאמר על מטמא תרומה אך י"ל כן גם על כלי חרס דאף שראויים לו בימי טומאתו אבל לא בימי טהרתו וא"כ הוי היזק.

ובמכות י"ד ב' טמא שנגע בקדש ר"ל אומר לוקה ר' יוחנן אומר אינו לוקה ר"ל אומר לוקה בכל קדש לא תגע ר' יוחנן אומר אין לוקה ההוא אזהרה לתרומה הוא דאתא, ובתד"ה ההוא הק' היכן מצינו חומר בתרומה מבקדשים, ות' לנגיעת תרומה הוא שפוסלת תרומה עד מלאת ימי טהרה שהיא כטבול יום אבל מלקות ליכא, אולם ברש"י בזבחים ל"ג מבואר לא כן שהק' דנילף קדשים מתרומה ות' דאין מזהירין מן הדין ומבואר דקאי על מלקות, וכן מבואר שם בתו' שכ' דיש למנות זאת בין חומרות שיש בתרומה יותר מקדשים, וע' מל"מ פ"ב מתרומות ה"א.

ולפ"ז י"ל שאם טימא הכהן את הבית קודם שהוציאו משום את התרומות חשיב כמטמא תרומה וחייב כהן מלקות.

וכן משכח"ל לפי ר"ל אם מי שיש לו נגע מחזיק בידו בשר קדש והכהן טמאו באותו זמן ונמצא שאמירת הכהן מטמאה את בשר הקדש.

אם אפשר לטמא מצורע על תנאי

בח"י מהרי"ל דיסקין עה"ת הק' למה לא הוכיחו רוב מציפורי מצורע שצריך שלא יהיהו טריפה והרי את הצפור המשולחת א"א לבדוק, וא"כ ע"כ דאזלי' בתר רובא, ות' דאפשר שכיון שטומאת נגעים תלי' בכהן א"כ אפשר שהכהן מעיקרא טימא בתנאי שאח"כ יטהרוהו בצפור שאינה טריפה, ונמצא שאם היא טריפה הרי מעולם לא נטמא.

וצ"ע איך מביא אח"כ קרבנותיו מספק, ועוד שהרי כשנטהר צריך לגלח כל שערו גם את פאת ראשו ואם כל מצורע הוא ספק איך מותר לגלח. גם לכא' אין מובן גם ששייך תנאי בטומאת נגעים, שהרי לכא' אין זה דבר התלוי ברצון הכהן ומאי שייך בזה תנאי, וביותר שהרי גם כהן שוטה יכול לטמאות וכמבואר ברמב"ם פ"ט מהל' טומאת

צרעת ה"ב ומקורו מתו"כ, וא"כ חזיון שא"צ כלל

רצון של הכהן לטמאות. ומיהו בכסף משנה שם כ' בשם הרא"ש "ההוא שוטה לאו דוקא דצריך שיהי' פקח קצת דמסברו ליה וסבר אלא דקרי ליה לגבי חכם בישראל שוטה".

ואם מהני תנאי יל"ד באדם שהיה במקדש והכהן טימאו על תנאי שאחר יעשה כך וכך, ואותו א' קיים את התנאי נמצא שע"כ נטמא אם חשיב מקיים התנאי כמטמא מקדש או שאינו אלא ע"א, ומסתבר יותר שעיקר הטומאה נעשית ע"י הכהן ולא ע"י אותו שקיים את התנאי.

מצורע קודם הדיבור

בנדרים דף ז' ע"ב בר"ן ד"ה שנאמר כו' וליכא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב בקרב כל ישראל כו', ובשאלת שלום סי' ק"ג (ציינו בגהש"ס) הק' שהרי תנן בנגעים פרק ז' אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה, וא"כ שפיר אפ"ל שהיו דתן ואבירם מצורעים, ומ"מ היו בקרב כל ישראל כיון שנגע שנולד קודם מתן תורה אינו מטמא, ע"ש ובחת"ס בסוגיא.

ובמהר"ץ חיות כ' "ואולי דרך לענין טומאה אינו מטמא לפני הדבור, אבל לענין שלוח חוץ לג' מחנות דק"ל בדד ישב שאינו יושב אף עם שאר מצורעים ראינו שאינו נוגע לעניני טומאה וא"כ אף נגוע שקודם הדבור היה משתלח חוץ לג' מחנות",

והנה עיקר ד"ז דמה שמשתלח חוץ לג' מחנות אינו מדין הטומאה כן מבואר גם בכ' הגר"ח למו"ק, והרי מצינו במצורע גם דיני אבילות כמו פריעה ופרימה, וי"ל דגם מה שחוץ לג' מחנות אינו רק משום הטומאה אלא גם משום אבילות, עמש"כ במו"ק סי' י"ג, אולם מה מה שמבואר בד' מהר"ץ חיות דאף שנגע שנולד קודם הדיבור אינו מטמא אבל מ"מ משתלח חוץ לג' מחנות, הוא דבר מחודש שיהא דין מצורע לענין הנהגות מצורע ולא לענין טומאה, וע' בנגעים שם דגם גר שנתגייר עם נגע וקטן שנולד עם נגע אינם מטמאים, ולד' מהר"ץ חיות מ"מ יהא עליהם דין שילוח מג' מחנות, והרי כל דיני מצורע הם רק כשהכהן מטמא אותו וכאן הרי אין הכהן מטמא אותו, ואולי אומר עליו שהוא מצורע בלא טומאה, וגם יל"ע דכל מצורע צריך הבאת צפורים לטהרתו

במצורע זה שאינו אלא לענין הנהגות מצורע ולא לענין טומאה, אם צריך להביא צפורים.

היכן היה מצורע גר

מחוץ למחנה מושבו [י"ג מ"ו], והנה צ"ע באיזה בית היה גר, שהרי חוץ לעיר יש אלף אמה מגרש ואלפיים אמה שדה ואסור לשנות לעשות מגרש עיר וכדו' וכמבואר בערכין ל"ג וברמב"ם פ"ג מהל' שמיטה ויובל, וא"כ צריך לעשות לו בית חוץ מאלפיים אמה של מגרש ושדה, או לילך לעיר אחרת שאינה מוקפת חומה, או יגור במחילות שבוה מותר כמבואר במכות י"ב א.

מצורע אינו משלח קרבנותיו

מועד קטן דף ט"ו ע"ב מצורע מהו שישלח קרבנותיו ת"ש ואתרי טהרתו אחר פרישתו מן המת שבעת ימים יספרו לו אלו ז' ימי ספירו וביום באו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו (ט"ז ע"א) זו עשירית האיפה שלו דברי ר' יהודה ר"ש אומר בבא יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאין ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה. והנה בחגיגה דף ד' ע"ב כי התוס' ד"ה דמרב דהא דס"ל לר"ע דערל הוקש לטמא היינו דהוקש לזב ומצורע ע"ש והק' הגר"א דא"כ אמאי ערל משלת קרבנותיו כדאי' בפסטים דף ס"ב ע"א והרי הוקש למצורע ומצורע אינו משלח.

נ' דהנה התוס' הק' דהכא מבואר דמצורע אינו משלח קרבנותיו ובפסטים ס"ב ע"א אי דערל וטמא משלתין קרבנותיהן, ובתו' הרא"ש כי ואע"ג דקימ"ל בפסחים דטמא משלת קרבנותיו הכא לאו משום טומאה קא מדחי אלא משום אבילות שעליו שהוא כאבל לגיהוץ ולתספורת ולעטיפת הראש ולתשה"מ וכ"ה בתוס' ר"ד.

ולפ"ז פשוט דהרי מה שהוקש ערל למצורע היינו לענין דיני טומאה שלו ולא לענין אבילות של מצורע, והואיל ומה שמצורע אינו משלת קרבנותיו היינו משום אבל ולא משום טומאתו א"כ ל"ש ד"ז בערל. ועי' עוד בצה"ל על מועד קטן ס"י י"ג.

בשר שחוטא של מצורע ובשר חזיר או נבלה מה חמור יותר

יש לדון בחולה שיש בו סכנה שהיה צריך לאכול בשר והי' שתי אפשרויות או ליתן לו בשר חזיר או ליתן לו בשר צפור שחוטא של מצורע, הנה בחולין דף ק"מ ע"א וברמב"ם פ"א מהל' טו"צ מבואר שצפור שחוטא של מצורע יש עשה ול"ת וא"כ לכא' בשר חזיר יותר קל מצפור שחוטא של מצורע.

אבל יש לדון שבבשר חזיר יש מלבד לאו דטמאה גם לאו דנבלה ועי' בס' ראש יוסף על חולין ק"ו א'.

ועדיין יש לדון אם צריך לאכול או נבלה או צפור שחטה של מצורע, וי"ל כנ"ל שצפור שחטה חמורה יותר שיש בה עשה ול"ת, אבל יש לדון לדי' התו' שבכל נבלה יש גם איסור אינו זבוח, א"כ גם נבלה יש עשה ול"ת.

טבילת זב וזבה

הנה כל זב וזבה מטמאין משכב ומושב ונעל הזב הרי היא טמאה ככל מדרס הזב, וא"כ כשזב וזבה טובלין אם נועלים אח"כ מנעליהם הרי חוזרים ונטמאים טומאת ערב מהנעל, וע"כ שכשטובלים בעצמם טובלים גם את מנעליהם, ועדיין יש לשאול שאם טבל הזב בראשונה ושוב הטביל את המנעל הרי נטמא טומאת ערב מהמנעל וצריך לחזור ולטבול, ואם הטביל תחילה את המנעל הרי כשהוציאה נטמאה המנעל טומאת ערב ממגע הזב, ולכא' צ"ל שיורד לטבול עם מנעליו ועי"כ נטהר הוא ומנעליו כאחד. ועי' שו"ע ס"י קצ"ח ס"א שלא תטבול ע"ג דבר שראוי לטומאת מדרס.

אבל יש לדון דהנה הרמב"ם כי בפ"ו מאבות הטומאות ה"ז הנוגע באב מאבות הטומאות המושלך בתוך המקוה, כגון נבילה או שרץ או משכב שהוא במקוה ונגע בו ה"ז טמא, שנאמר אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונוגע בנבלתם יטמא אפי' כשהן בתוך המקוה מטמאין וכשיעלה מן המקוה זה הנוגע יטהר, וכי' בכס"מ "ונראה מן דבריהם שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעודו בתוך המקוה", וכיון שכן כל שלא עלה הכלי מהמים לא חיילא הטבילה וחשיב כדיבר קודם שהטביל שצריך לחזור ולברך. והאחרונים דנו להוכיח מד' הר"ן בנדרים ע"ו ע"א דלא כהכס"מ ע"ש בגמ' ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא כו', וכי' הר"ן ומה מקוה אע"פ שמעלה את הטמאים מטומאתן אין מציל על טהורים מליטמא כדדריש מוהנוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפי' הם בתוך המים כו', ואי נימא שאין הטבילה מטהרת אלא כשיוצא מהמים אין זה ק"ו דבתוך המים אכתי אינו מטהר ועי"כ גם אינו מציל, עי' בס' מקור ברוך ח"א ס"י ל"ט.

וא"כ ק' שאם הזב יצא ראשון מן המים ונעליו עדיין בתוך המים הרי שהם עדיין טמאים וחוזרים ומטמאים אותו טומאת ערב ואם נעליו יצאו בראשונה הרי כיון שהוא עדיין במים ולא נטהר הרי הוא חוזר ומטמא אותם טומאת ערב, וא"כ כל מי שיצא ראשון צריך לחזור ולטבול שנית אחר שיצא השני, ועי' אבני' חו"מ ס"י ע"ב.

לצבא צבא

בשו"ע לא מצינו דיני נגעים, אבל מצינו במ"ב דין ששייך למצורע.

מצינו במשנה ברורה (סי' קל"ח ס"ק ה'), דכתב "כתב בס' חסידים (סי' תש"ע), יזהר החזן שלא יקרא למי שהוא עור, או פסח, בפרשת עזרת, או שבור, או למי שבראשו נתק, בפרשת נתקים".

בכמה מקומות הוזכרו עניני נגעים בתורה חוץ מפ' תזריע ומצורע.

בפ' שמות והנה ידו מצורעת כשלג

בפ' בהעלותך והנה מצורעת

בפ' שופטים י"ז ח' ובין נגע לנגע

שם כ"א ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע

בפ' תצא השמר בנגע הצרעת

בכמה משניות במס' מגילה דנו בענין מצורע

בדף ח' א' אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט כו'

בדף כ' ע"ב כל היום כשר לטהרת מצורע.

ברכות התורה לא' המיוחד הלן בסתר וחפץ
בהעלמת שמו על תרומתו הנכבדה לתוצאות
ההדפסה ובזה הננו בקריאה של חיבה לאוהבי
התורה ותלמידי הרב להטות שכם ולהרים נדבתם
ע"מ שנוכל להדפיס באופן קבוע ב'קובץ גליונות'

להוי ידוע שכל הדברים נערכו ע"י הרב זעליג קוגלמן ובאחריותו ואין לתלות שגיאות במו"ר כלל.
לקבלת הגליון במייל, למשלוח הערות ותרומויות ובנוגע לשיעורים וספרי צבא הלוי, ניתן לפנות אל העורך הנ"ל
זעליג 747@gmail.com | פאקס: 0732641525 | בעמדות נדרים: ע"ש 'אליך נערוג'

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

האם מותר לבטל הוראת קבע לצדקה?

שאלה

אברך שלאחר חתונתו גר מספר שנים בשכונה חרדית בצפון הארץ, התחייב לקופת הצדקה השכונתית הוראת קבע בסך מאה ₪ למשך שנתיים. כעבור שנה נוצרה לו הזדמנות מיוחדת שאפשרה לו למכור את דירתו בצפון ולקנות דירה בירושלים ליד משפחתו.

כעת הוא שואל: א - האם הוא יכול להעביר את הוראת הקבע לקופת הצדקה שקיימת בשכונת מגוריו בירושלים?

ב - האם מותר לו לבטל לגמרי את הוראת הקבע, גם אם לא יעבירה למטרת צדקה אחרת?

תשובה

א. האברך רשאי להעביר את הוראת הקבע מקופת הצדקה בשכונה שהיה גר בה, לקופת הצדקה במקומו החדש.¹

ב. בנידון השאלה, רשאי האברך לבטל את הוראת הקבע אפילו אם לא יעבירה למטרת צדקה אחרת.²

מקורות

1. בנידון השאלה, צריך לדון א - האם חל בחתימה על הוראת קבע, הגדר של נדר לצדקה. ב - האם אפשר לשנות התחייבות לצדקה מעני לעני. ג. - מהי האומדנה של האנשים במקרים כמו בשאלה.

ביאור הגדר של התחייבות לצדקה ע"י חתימה

כתב הרמ"א ביו"ד הל' צדקה (ס"ו רנח, יג) אם אדם חשב בלבו לתת איזה דבר לצדקה - חייב לקיים מחשבתו, ואין צריך אמירה בפיו. אלא שאם אמר בפיו - כופים אותו לקיים נדרו. ויש אומרים, שאם לא הוציא בפיו - אינו כלום, והעיקר כסברא ראשונה. ע"כ. מכריע הרמ"א כדעת המרדכי, שהיא הדעה הראשונה, שאפילו אם אדם גמר בדעתו לתת סכום כסף או חפץ מסוים לצדקה - חייב לקיימו, מאחר שדין צדקה הינו כמו הקדש. וכשם שבהקדש מספיק גמירות דעת בלב כדי לחייבו, שנאמר "כל נדיב לב - עולות", הוא הדין גם לגבי צדקה, שגדר ההתחייבות שם דומה להקדש.

אולם לדעת הרא"ש שהיא הדעה השניה שהובאה שם ברמ"א, רק בהקדש שהינו עבור צרכי בית המקדש, שם חידשה התורה שגמירות דעת בלב מחייבת כנדר. משא"כ לגבי צדקה שמהותה - חולין, מאחר והכסף מגיע לעניים, לפיכך רק אמירה בפה מחייבת אותו כנדר לצדקה. וכתב שם הגרע"א, שמאחר ומחלוקת הראשונים הינה בקיום דין תורה של חיוב נדר, לפיכך הכריע הרמ"א בהל' צדקה שהנודר צריך להחמיר על עצמו כדון ספיקא דאורייתא לחומרא, ויחשוב את גמירות דעתו במחשבתו, כאילו אמרה בפיו, וממילא חל עליו נדר לקיים את התחייבותו לצדקה.

ולפי"ז אם אפי' כשמתחייב במחשבה בלבד קיים חיוב על הנודר לקיימה, כ"ש שאם כתב וחתם על התחייבות זאת בהוראת קבע, דהיינו, שעשה

מעשה - ודאי שחתמתו יוצרת עליו חיוב נדר כמו דיבור, וכך גם מבואר בתשו' רע"א ח"א (ס"ו ל-לב): שכתבת נדר מחייבת כמו שאמר בפיו.

ביאור הדין של שינוי צדקה מעני לעני

והנה מבואר בשו"ע יו"ד הל' צדקה (ס"ו רנח, ו) שהנודר לצדקה - אינו יכול לחזור מהנדר, אלא אם כן יישאל על הנדר בפני בי"ד שיתירו לו את הנדר. אולם כתב הרדב"ז בתשובה (ח"ד ס"ו קלד) שמנדים את החכם או בי"ד שיתירו לנודר את נדרו, משום שע"כ כך הם מפסידים ממון לעניים, והובאו דבריו שם בגרע"א. והנה בתשובת הרדב"ז שם ביאר שטעמו הוא, מאחר שהנודר צדקה לעני - אסור לו לשנות את הצדקה לעני אחר, בגלל שגם בצדקה אומרים: אמירתו לגבוה - כמסירתו להדיוט.

כלומר, כשם שההתחייבות להקדש בדיבור בלבד יוצרת חלות קנין כמו במקח וממכר, שכשם שאי אפשר לבטל התחייבות שנעשתה ע"י קנין, כך אי אפשר לבטל בהקדש את הדיבור. גם נדר לצדקה נחשב כמו נדר להקדש, שהדיבור יוצר חלות קנין, ואם כן כבר זכו העניים בממון. וכדבריו נקטו גם הגהות מימוני (פ"ו מוכיח אות ז), מחנה אפרים (הל' צדקה ס"ו ז), ועוד. ולכן אע"פ שגם לדעתם יכול הנודר להישאל על נדרו בפני בי"ד וע"י התרת הנדר הם יעקרו לו את הנדר מעיקרא וייחשב כאילו לא נדר מעולם, אולם אין לעשות כן כדי שלא להפסיד ממון לעניים.

אמנם הקצות (בס"י ריב סק"ד, וס"י רנב ס"ק ה) כתב, שלדעת רוב הפוסקים לא אומרים בצדקה שמהותה - חולין, את הגדר שאמירתו לגבוה - כמסירתו להדיוט. ולכן אע"פ שחל על הנודר לקיים את התחייבותו לצדקה, אבל העני הראשון לא זכה בה, כי הנדר שעשה לא מקנה את הממון לעני, מאחר וצריך לעשות עמו קנין גמור, כמו כל התחייבות במקח וממכר, שרק ע"י קנין מתחייב המוכר לקונה ולהפך, ולא ע"י דיבור בלבד. ולכן כותב הקצות, שמותר גם לכתחילה לשנות את הצדקה שהתחייב לעני אחד ולתת אותה לעני אחר.

ההיתר בנידון דנן לשנות את מטרת הצדקה

לאור האמור בנידון השאלה, לדעת הקצות ורוב הפוסקים - ודאי שיכול האברך הנ"ל להעביר את נדרו שנעשה ע"י חתימתו בהוראת הקבע, ולתת אותה לעניים אחרים שמתגוררים במקום מגוריו החדש. ולענ"ד גם לרדב"ז ודעימיה יכול לעשות כך. מאחר וגם לדבריהם החיוב בדיבור שיוצר קנין הינו - רק אם התחייב לעני מסוים או אפילו לכמה עניים מוגדרים שכל אחד מהם יקבל מהכסף שנדר לצדקה, שבמקרה כזה שייך לומר שבדיבורו עשה עמם קנין לתת להם את הצדקה. משא"כ בהתחייבות כמו בזמנינו שמתחייבים לקופת צדקה שכונתית, אין כאן עניים מסוימים שגבאי קופת הצדקה השכונתית חייבים לתת דווקא להם, אלא יכולים הגבאים לתת שבוע אחד את כל הכסף שברשותם לעני מסוים עקב צורך מיוחד, ולא לתת מאומה לשאר העניים, והכל נעשה כפי שיקול דעתם בלבד. ולכן אף עני לא יכול לתבוע אותם למה השבוע הוא לא קיבל מכספי הצדקה. נמצא שגדר העניים בקופת צדקה שכונתית הוא - כעניים שאינם מסוימים, שמבואר בגמ' בב"ק ס"פ

החובל (צג) שהצדקה הזאת נחשבת - כמזון שאין לו תובעים, וע"ש בגמ' ובשו"ע חו"מ (ס' שא, ו) מה הנפ"מ לדינא מחמת זה.

לפי"ז נמצא, שמאחר והחותם הוראת קבע לקופת צדקה שכוונתה אינו מתחייב בדיבורו או במעשיו לעני מסוים, לכן אף אחד מעניי השכונה הראשונה לא נחשב שנעשה עמו קנין לקבל את הצדקה של האברך. ולפיכך אף אחד מעניי השכונה לא זכה בצדקה מחמת התחייבותו אפילו לדעת הרדב"ז. לפיכך בנידון דגן לכל השיטות יכול האברך לשנות את התחייבותו לעניים אחרים.

היתר נוסף בנידון השאלה לשנות את מטרת הצדקה

כמו כן מטעם נוסף בנידון דגן צריך להקדים לכו"ע את עניי שכוונתו החדשה. מאחר וקיי"ל שבנדרים הולכים כפי כוונת הנודר בשעת נדרו. ומאחר ודעתם של כל המתחייבים לקופת צדקה שכוונתה היא, כדי לקיים את הכרעת השו"ע והרמ"א ביו"ד (ס' רנא, ג) שעניי עירך - קודמים לעניי עיר אחרת. ולכן, אם יעבור המתחייב לגור בעיר אחרת, נמצא שכעת "עניי עירך" הינם העניים שגרים במקום מגוריו החדש, שהוא מחוייב להקדימם לפני עניי עיר אחרת, שכעת לגביו זה גם לפני עניי מקום מגוריו הקודמים. לכן מאחר וגם מעיקרא התחייבותו נועדה רק כדי לקיים את הכרעת השו"ע והרמ"א להקדים את עניי העיר שבה הוא גר, לפיכך כשהשתנתה לגביו המציאות של עניי עירך - הוא רוצה לקיים כעת את מה שההלכה מחייבת אותו, כי רק על דעת קיום הלכה זו חתם בשעתו על הוראת הקבע לשכונה הראשונה.

2. בנידון השאלה מאחר וההתחייבות היתה בהוראת קבע, ומאחר וע"פ חוקי הבנקים חייב שיהיה שם סעיף שהחותם רשאי לבטל את הוראת הקבע מתי שירצה, נמצא שגדר ההתחייבות בהוראת קבע הינו - כנדר לצדקה עם תנאי, שיוכל לבטל את התחייבותו לצדקה מתי שירצה ומכל סיבה שתהיה, ורק בו תלוי הדבר. ולפי"ז בנידון דגן רשאי המתחייב בהוראת קבע לצדקה לבטל את הנדר הנ"ל לחלוטין, ואפילו אם לא יעביר את כספו לעניים אחרים, כי רק על דעת כן התחייב מעיקרא.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

הגדלות והשכר של המצטער בצערם של ישראל

מסופר בהפטר פרשת מצורע על הנס שנכתב במלכים ב' (פ"ב) שנעשה לישראל בימי יהורם בן אחאב מלך ישראל. וזאת למרות חטאיו הרבים שנכתבו בדברי הימים, שהם: הריגת כל אחיו בני אחאב אביו, ושהדיח את כל עשרת השבטים שמלך עליהם לעבוד עבודה זרה, ולכפור בתורה ובמצוות ועוד. ולפיכך גזר עליהם הקב"ה שנות רעב ובצורת קשה ביותר, כמבואר שם בנביא (פ"ו, כה - ל) והנה למרות זאת נאמר לפתע לאלישע הנביא שייעשה להם נס מעל הטבע, ויהיה להם אוכל רב. שהקב"ה השמיע ע"י מלאכיו למחנה צבא ארם שצרו על בני ישראל, קול רעש גדול של רכב וצהלות סוסים וכו', ומחמת זה צבא ארם דמיינו, שמלך ישראל שכר את מלכי החתים והמצריים שיבואו עם צבאם להילחם בהם, וכעת הם נמצאים בקרבת מקום. לפיכך כל צבא ארם קמו בבהלה מיידית עוד באמצע הלילה, וברחו מהמקום כאחוזי טירוף להצלת חייהם, והשאירו את כל רכושם והאוכל שברשותם, וכתוצאה מכך היתה הרווחה זמנית לבני ישראל מהרעב הקשה שפקדם.

איך זכו ישראל לנס העל הטבעי, למרות רשעותם?

והנה כתוב בנביא שם (פ"ו, ל) וז"ל: ויהי כשמוע המלך את דברי האשה [וע"ש את הטרגדיה שעליו דיברה האשה הנ"ל] - קרע המלך את בגדיו, והוא עבר על החומה [פ"י - מקום שכולם רואים אותו] וירא העם והנה השק על בשרו מבית. כלומר, העם ראו דרך הקרע שעשה המלך בבגדיו, שהמלך לבש שק על גופו מתחת לבגדי המלכות, כדי להצטער בצערם של העם מהרעב שפקדם, למרות שלמלך היה עדיין מה לאכול. ואכן מיד לאחר מכן כשהגיע מלך ישראל לאלישע הנביא, נאמר לנביא נבואה על הנס שיקרה לישראל למחרת, וכפי שאכן קרה בפועל, כאמור לעיל.

נמצאנו למדים מכאן יסוד גדול בהנהגת הקב"ה את עולמו, ובפרט עם בניו האהובים. דהיינו, שאפילו בני אדם שיש להם חטאים חמורים ביותר כמו: רציחה, עבודה זרה ועוד, חטאים שמחייבים מיתה את עושיהם. וכפי שנאמר שם בנביא (פ"ט, ט) שאלישע הנביא הורה ליונה הנביא, למשוך את יהוא למלך על ישראל, ולצוות עליו בדבר ה' להרוג את יהורם בן אחאב בגלל חטאיו הרבים. למרות זאת בגלל מעשהו הנשגב של יהורם באותה שעה, שציער את עצמו ביסורים מיוזמתו, כמו שראו שדקר לו השק ששם על גופו, ומיד כששמע את צערה החמור של אותה אשה, קרע את בגדיו ולא חס על כבודו כמלך, אע"פ שידע שכתוצאה מכך, כל העם יראה את השק שעל גופו ויתבזה עוד יותר. לפיכך באותה שעה השהה הקב"ה את עונש המיתה שהגיע לו, ועשה לו מיידית נס מעל הטבע, למרות שהיתה קיימת גזירה שימותו ברעב.

הלימוד המעשי עבורנו

לאור האמור ניתן ללמוד מכאן הוראה למעשה גם עבורנו. והוא, שהקב"ה אוהב שבני ישראל שהינם בניו האהובים, אוהבים אחד את השני ומנסים כל אחד כפי האפשרויות שבידו לעזור לזולתו. בין אם זה מתבטא בעזרה כספית ובין ע"י טרחה בגוף והקדשת זמנו למען חברו. וגם אם אין באפשרותו לעשות כך, אולם אם שמע בצערו של יהודי במקום מסוים, ולמרות שאינו מכירו הוא מתפלל עבורו, נותן צדקה למענו, ומקבל על עצמו פעולות טובות אחרות לזכות היהודי שנמצא בצער, דברים אלו חשובים מאד בעיני הקב"ה. ולכן אפילו אם המתפלל אינו ראוי מצד מעשיו שייעשו נס והצלה מחמתו, בכל זאת בגלל שהוא מצטער בצערו של יהודי אחר וחפץ בטובתו, ומקדיש מזמנו ומתפלל לישועת הזולת, במקרים רבים הקב"ה שומע לתפילתו ועושה לו נסים, וזכות ההצלה הזאת נזקפת לאותו היהודי שגרם לכך. ומחמת זכות זו, גם כשהנ"ל יבקש אח"כ ישועה עבורו או עבור בני משפחתו במקרים רבים תענה בקשתו, מידה כנגד מידה, ובאותה שעה הקב"ה מתעלם כביכול מחטאיו, וכפי שנהג עם יהורם בן אחאב.

לאור האמור, ראוי לכל אחד מיישראל שישתדל בתפילה ואפילו ע"י אמירת פרק תהילים אחד, ונתינת צדקה אפי' מעט מידי יום [בלי נדר] עבור צערו של הזולת, וכ"ש עבור צרתם של יהודיים רבים למרות שאינו מכירם, שזקוקים לישועה בנושאים כמו: רפואה, שידוכים, זרע של קיימא, פרנסה, חינוך הילדים ועוד. ונוכחנו לראות, שבשמים מחשיבים מאד מעשה של יהודי אחד למען הזולת, כשנעשה לשם שמים ומבלי שיפרסמו ברבים. ובנידון הזה, אין הבדל אם המצטער ומבקש בשביל חברו הינו צדיק או בדרגה נמוכה ביותר. ובודאי שכל אחד מבני ישראל ובפרט מי ששומר תורה ומצוות, ראוי שייעשה נס מחמתו ותשמע תפילתו יותר משל יהורם שהיה חייב מיתה.

י"ומא ז:

האם מותר ללכת למכולת כשתפילין בראשו?

שאלה

אברך בן עליה, קיבל על עצמו, בעקבות נס רפואי שנעשה לו, להניח תפילין במשך כל שעות היום למשך חודש, כולל בשעות הלימוד והאכילה. כמו כן ברצונו ללכת עמם באופן צנוע ומוסתר גם בעת הליכתו ברחוב, בקניות, ובנסיעות בתחבורה הציבורית.

אלא שכעת הוא מסתפק, האם הדבר לא פוגע בקדושת התפילין, ובפרט שסביר להניח שבלכתו עמם ברחוב ובקניות הוא יסיח דעתו מהם.

תשובה

א. רשאי אדם ללכת עם התפילין במשך כל שעות היום עד שקיעת החמה. כמו כן רשאי אדם לאכול, לעסוק במלאכתו, ללכת ברחוב, ולקנות בחנויות וכו' גם כשהתפילין מונחות עליו. אולם אסור לו לישון עם התפילין אפילו לא שינה ארעית. וכן צריך להיזהר שלא ילך עמם במקומות שאינם נקיים.¹

ב. הכרעת רוב הפוסקים כולל המשנה ברורה - שאיסור היסח הדעת מהתפילין קיים, רק אם מדבר עמם דברים בטלים שהם בבחינת קלות ראש, ופריקת עול מלכות שמים. אבל מותר לדבר עמם דברי חולין שנצרכים לאדם לצורך פרנסתו או עבור צורכי חייו ומשפחתו. לפיכך בנידון השאלה - רשאי האברך ללכת עם התפילין במשך כל היום.²

ג. ראוי לאדם בשעה שאינו מתפלל או לומד תורה, כשנזכר שיש עליו תפילין, שיגע בידו בתפילין של היד ושל הראש. ויש נוהגים לאחר מכן לנשק את היד, משום חביבות המצוה.³

מקורות

1. שו"ע אור"ח (ס"ח מד, א) ומשנ"ב שם (ס"ק א-ד) וביאור הלכה שם.
2. כתוב בגמ' ביומא (י:) אמר רבה בר רב הונא, חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה, קל וחומר מציץ. ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת [פי' - שם ה'] אמרה התורה: "על מצחו תמיד" - שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בו אזכרות הרבה [פי' - כתוב בפרשיות התפילין עשרים ואחד פעמים שם ה'] על אחת כמה וכמה. כלומר, שאסור להסיח דעתו מהם, ולכן צריך למשמש בהם כל שעה, ע"כ.

והנה יש לחקור מהי הסיבה שאסור להסיח דעתו מהתפילין וצריך למשמש בהן כל שעה ושעה. האם זה בגלל שמות הקודש שכתובים בו, או שזה מחמת קדושת התפילין עצמם, או שאנו חוששים שישכח מקדושתם ויבוא להפיח בהם, או כדי לתקנם שלא יזונו ממקומם. וכן יש לחקור האם הגדר של איסור הסחת הדעת של הכהן מהציץ, דומה לגדר של הסחת הדעת מהתפילין או שדרשת הגמ' הינה כאסמכתא בלבד, אבל הגדר אצל כל אחד הינו שונה.

כמו כן יש לדון, האם איסור הסחת דעת מהתפילין בזמן שמניחם מהותו - שתהיה חשיבה חיובית כל הזמן על התפילין או שלא צריך חשיבה חיובית על התפילין, אלא העיקר הוא - שלא יחשוב או יתעסק בדברי הבל שמסיחים את הדעת מקדושת התפילין, אבל אם אדם מתעסק בצורכי חייו ולא בדברי הבל, אז, למרות שאין לו באותו הזמן חשיבה חיובית על התפילין שמונחות עליו, אין כאן חסרון של הסחת דעת מקדושת התפילין. ויש בזה הרבה נפק"מ לדינא, וכפי שיתבאר בס"ד להלן.

גדר האיסור של הסחת דעת מהתפילין

והנה בגדרי הסחת הדעת מהתפילין נחלקו רבותינו הראשונים והאחרונים. לדעת הרמב"ן בספרו תורת האדם, איסור הסחת הדעת מהתפילין נובע מקדושת התפילין, ושמות הקודש שבו, והגדר הוא כמו החיוב של הכהן גדול שלא יסיח דעתו מהציץ, כפשטות לשונות הגמ' ביומא (י:), ובמנחות (לז:). ולפיכך מי שמניחם צריך לזכור ולחשוב עליהם באופן חיובי כל זמן שהתפילין מונחות עליו. ולכן מי שהוא אבל ר"ל, אסור לו להניח תפילין, כי באותו הזמן הוא טרוד בצער ואל יחשוב על התפילין. ולפי"ז כל שכן שלדעתו אסור לאדם להניח תפילין כשעוסק במלאכתו, כי מחשבתו טרודה במלאכתו ולא יחשוב על התפילין. וכמותו נקט להלכה השאגת אריה (ס"ח לט-מ). ולכאורה יש לשון דומה לכך קצת גם בספר החינוך במצוה תכא ע"ש.

ולפי זה מובנים דברי הפרי מגדים אור"ח (ס"ח כח ס"ק א), שאומר שצריך לחשוב על התפילין גם בשעת קריאת שמע, וגם בזמן שמתפלל שמונה עשרה.

אמנם לדעת רבינו יונה בברכות (יד: מדפי הרי"ף בד"ה ולא וכו'), וכך גם סוברים הרא"ש שם (פ"ג אות כח), והרשב"א בסוכה (כו:), והטור אור"ח (ס"ח מד), הגדר של איסור הסחת דעת בתפילין הוא - לא שנצטוונו לחשוב באופן חיובי על התפילין, אלא האיסור הוא - שכשהתפילין מונחות עליו, אסור לעסוק בדברי הבל וקלות ראש, שזה זלזול מצידו בקדושת התפילין. כמו כן במצב זה, יכול להיגרם שיפיח בהם למרות שהתפילין מונחות עליו. אולם אם אדם לומד תורה או מתפלל או אפילו מתעסק במלאכתו לפרנסתו או עוסק בשאר דברי רשות עבור צרכיו וצרכי משפחתו - אין הדבר נחשב שמסיח דעת מהתפילין, מכיון שלא עושה מעשה הפוך שפוגע בקדושת התפילין, ולא נצטוונו לחשוב באופן חיובי על התפילין כשהם על גופו. אמנם ודאי שגם לשיטתם, ישנה מעלה למשמש בתפילין בכל שעה שנזכר בהם כדברי הגמ' ביומא (י:), ובמנחות (לז:). ושנפסקו להלכה בשו"ע אור"ח (ס"ח כח, א). אולם אין חיוב בפועל על האדם לזכור שיש עליו תפילין, כדי למשמש בהם או משום מעלת קדושת התפילין.

נמצא שלשיטתם, אין הגדר של הסחת הדעת מהתפילין דומה לאיסור הסחת דעת של הכהן הגדול מהציץ. משום שלגבי הציץ, שם גם לדבריהם ודאי שצריכה להיות מחשבה חיובית על הציץ כל הזמן. דלא כמו בתפילין שהעיקר שלא תהיה פגיעה בקדושתו. וניתן לבאר לשיטתם את סיבת החילוק בין תפילין לציץ, לפי דברי התוס' ביומא (ח.) בד"ה ומה הציץ וכו' שחילק, שלגבי הציץ איסור הסעת הדעת הינו מהתורה, משום ששם השם הקדוש נמצא באופן גלוי על מצח הכהן, משא"כ בתפילין למרות שיש בהם עשרים ואחד פעמים שם ה', אולם הם מכוסים ע"י בתי התפילין, ולכן איסור הסחת הדעת ממנו הינו מדברנן בלבד. ולפי"ז דימוי הגמ' בין שניהם הינו כאסמכתא בלבד, אבל גדר האיסור של איסור הסחת דעת אצל כל אחד הינו שונה במהותו.

כתב בשערי תשובה אור"ח (ס"ח כח, א) בשם האר"י הקדוש, שבשעת לימוד התורה ובשעת התפילה אין צריך לתת את דעתו על התפילין. ואולי דעתו היא כדעת האור זרוע שהביא בביאור הלכה (ס"ח מד בד"ה ישן בהם וכו') שסיבת איסור הסחת דעת בתפילין היא, בגלל שנושא עליו את השם הנכבד שבתפילין. ולכן כשאדם מכוון בתפילתו שמתפלל לפני הקב"ה, וכן כשלומד תורה, אין כאן הסחת דעת מהקב"ה, אלא אדרבה הוא כעת עוסק וזוכר בפועל את הקב"ה ותורתו, וממילא זה גורם לו יראת שמים.

לאור האמור המסקנה ההלכתית בנידון השאלה הינה כדלהלן, מאחר ורוב רבותינו הראשונים והפוסקים הכריעו כשיטת רבינו יונה ודעימיה, וכן נקט לדינא המשנה ברורה (ס"ח מד, ג), לפיכך כך היא ההוראה למעשה.

3. שו"ע אור"ח (ס"ח כח, א), חיי אדם (כלל יד, טו), קיצור שו"ע (ס"ח יז) וע"ש.

רב שנבחר בגלל נתינת כסף לבוחריו

שאלה

אחת מהקהילות בחו"ל פרסמה שמחפשת רב שינהיג אותה. הגיעו שלושה רבנים בעלי תעודת הסמכה לרבנות, להתמודד על התפקיד הנכסף. בני הקהילה מינו ועד של חמישה מומחים שעליהם יהיה להחליט מי מביניהם ראוי לכהן כרבם. ואכן לבסוף ברוב קולות נבחר אחד מהמתמודדים, למרות שהיה נחשב פחות מוכשר משאר המתמודדים. לאור התוצאות, החליט אחד מבני הקהילה לחקור בחשאיות את הסיבה לבחירת אותו הרב, ונודע לו, שחמיו של הרב הנבחר הינו עשיר גדול, ושיחד בממונו שלושה מחברי הוועד כדי שיבחרו בחתנו לכהן כרב. כשנודע הדבר לאנשי הקהילה, סירבו להכיר בסמכותו של אותו רב להנהיגם, ואינם מתייחסים אליו ולפסקיו, למרות שגם הם מסכימים שהנ"ל הינו תלמיד חכם ויודע להורות כהלכה. האם הם צודקים במעשיהם?

תשובה

א. אין שום תוקף לבחירתו של אותו רב, למרות שהוא תלמיד חכם. ולכן רשאים אנשי הקהילה שלא לכבדו, ולא להתייחס להוראותיו. 1.
ב. אם נוצרה מחמת זה מחלוקת בקהילה, שחלקם מסכימים לבחירתו וחלקם מתנגדים, והדבר גורם לפירוד ולמחלוקת בין המשפחות וכל מה שמסתעף מכך, במקרה זה יפנו נציגים משני הצדדים לבוררות בפני אחד מגדולי ההוראה שבדור שמוסכם עליהם, ואולי תימצא פשרה מוסכמת שתמגר את המחלוקת ביניהם, למרות המעשה החמור שנעשה. 2.
מקורות

1. כתוב בגמ' יומא (ט). אמר רבה בר בר חנה אמר רב יוחנן מאי דכתיב (משלי י, כז) "יראת ה' תוסיף ימים, ושנות רשעים תקצרנה"? "יראת ה' תוסיף ימים" - זה בבית המקדש הראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים, וכהנו בו שמונה עשרה כהנים גדולים. "ושנות רשעים תקצרנה" - זה בבית המקדש השני שעמד ארבע מאות ועשרים שנה, ושימשו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים, ומתוכם היו רק ארבע כהנים צדיקים, שכל אחד מהם כיהן לפחות עשר שנים. אולם שאר הכהנים הגדולים, כל אחד מהם כיהן פחות משנה. והנה מבואר בגמ' ביבמות (אס.) שבין הכהנים הגדולים שהתמנו בבית שני היה - יהושע בן גמלא. שבגלל שאשתו העשירה נתנה כד מלא דינרי זהב לינאי שהיה מלך ישראל ומבית חשמונאים, לפיכך הוא נבחר לכהן ככהן גדול.

ומבואר בגמ' ב- ב"ב (כא.) שיהושע בן גמלא היה צדיק גדול, ותיקן תקנות גדולות וחשובות שמחמתן לא נשכחה התורה מישראל, והן קיימות בישראל יותר מאלפיים שנה וכפי שנפסקו בשו"ע חו"מ (סי' קנז.) ולמרות זאת, מבואר שם בתוס' בד"ה זכור אותו האיש וכו', שבגלל שהיו בדורו כהנים חשובים ממנו שהיו ראויים להתמנות לכהונה גדולה,

ומינו אותו בגלל הכסף, לפיכך הוא נמנה עם הכהנים הרשעים שכינהו בבית שני, ונפטר באותה השנה שהתמנה.

וכך גם מבואר בשו"ת הרמ"א (סי' קכג) בנידון רב שהתמנה לכהן מחמת השתדלותו אצל השלטונות שימנו אותו. וכתב שם, שאם רוב אנשי הקהילה מרוצים ממנו והוא ראוי לכך, אלא שהשלטונות היו ממנים אותו מיזמתם - במקרה זה המינוי תקף, כי יש לשלטונות בחו"ל מחמת דינא דמלכותא סמכות למנות רב מטעמם, ובתנאי שיהיה רצוי לקהל, ובתנאי שהוא או שליחיו לא יגרמו לשלטונות למנותו.

אולם אם הרב התמנה מחמת השתדלותו אצל השלטונות, אז אפילו אם הוא תלמיד חכם וצדיק - אין למינוי כל תוקף הלכתי, והרב הזה, והמסייע בידו עתידים לתת את הדין על מעשיהם. והביא ראיה לדבריו מיהושע בן גמלא שהתמנה ע"י השלטונות מחמת הכסף שאשתו נתנה, ולמרות שהיה מצד עצמו צדיק ות"ח, בכל זאת הוא נחשב בין הכהנים הרשעים שעליהם אומר הפסוק "ושנות רשעים תקצרנה".

וכך גם מבואר בהרחבה בשו"ת חת"ס חו"מ (סי' כא) במקרה דומה. ובתחילת דבריו הביא את תקנת רבותינו בעלי התוס' שמובאת בסוף שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג, ובסוף הספר כל בו, שהם החרימו כל מי שמתמנה ע"י השררה של הגויים ללא הסכמת רוב הקהל שהוא מתמנה עליהם. וחתומים על תקנה זו: רבינו תם, הרשב"ם, ראב"ן ועוד מאה וחמישים רבנים מבעלי התוס' ותלמידיהם. והוסיף שם החת"ס, שלמינוי כזה - אין שום תוקף והציבור לא צריך לציית להוראותיו. ודין זה קיים אפילו אם היה אותו רב משתדל להתמנות ע"י מלך ישראל. והביא ראיה ממנוי של יהושע בן גמלא שהתמנה ע"י הכסף ונקרא קשר רשעים, למרות היותו צדיק. והביא שכך גם הכריע האורים ותומים (בס"ג ס"ק יג) באורים. ומי שמסייע לרב כזה להבחר נחשב - כאילו מעמיד עבודה זרה ליד המזבח בביהמ"ק, ומחזיק ידי עוברי עבירה וע"ש.

לאור האמור גם בנידון דנן, מכיון שמינוי הרב נעשה בגלל הכסף ששיחד חמיו את חברי הקהילה שהתמנו לבחור ברב, לפיכך אין שום תוקף למינוי הנ"ל, ואפילו אם הרב הנ"ל צדיק וראוי מצד עצמו להורות הוראה בישראל.

2. מכיון שמחלוקת בקהילה, ובפרט אם איננה קהילה גדולה, וכ"ש כשהיא נמצאת בחו"ל, יכולה להחריב את הקהילה, ולהרוס את חינוך הילדים, ועשויה עוד לגרום שחלקם יפנו עורף לשמירת תורה ומצוות מחמת כך, וכפי שבעוה"ר קרה במקרים שבהם היתה מחלוקת בקהילה. וכך גם כותב הרמב"ם באיגרתו המפורסמת לבנו לגבי התוצאות שקרו, ושראה בעיניו במקומות שהיו בהם מחלוקת בין אנשי הקהילה, לפיכך עדיף לבחור ברע במיעוטו, וכדאי למצוא פשרה, שבה לא יסלקו לגמרי את הרב הנ"ל ממשרתו, אלא יתנו לו תפקיד מוכבד בקהילה או שתמצא פשרה אחרת כפי שתראה לבורר, כדי לשמר את האחדות בקהילה.

הפרשה המוחנכת

תורמ 56

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

אתגר חינוכי – חיי חברה תקינים

אחד האתגרים החינוכיים המשמעותיים ביותר בדורינו, סובב את יסודות חיי החברה, בין אדם לחבירו, ההנהגה האישית של כל יחיד ושל הציבור כולו, האחד כלפי השני.

אכשר דרא במצוות שבין אדם למקום. דקדוק המצוות וההידור במצוות הגיע לשיאים חדשים בימינו, האפשרות והזמינות של כל יחיד להגיע לפסגת השלימות בהידור המצווה, מאפשרת את שלא היה אפשרי בדורות הקודמים. אתרוג מהודר וסוכה מהודרת, ועל אחת כמה וכמה תפילין מהודרות וציצית לדעת כל השיטות והחומרות – הינם דברים שבהישג יד. אך מעבר לכך מוסיפים עוד ועוד הידורים וחומרות בכל נושא וענין – להדר את המצוות ולקיים את 'זה קלי ואנוהו' באופן מושלם ומהודר כפי שלא היה מעולם.

אולם דומה כי מול ההתקדמות הגדולה בענייני הידור המצוות, מתפתח פער בדקדוק הדין וההידור בדברים שבין אדם לחבירו. וכבר העלינו בעבר נושא זה הדורש שימת לב מיוחדת בדור זה.

מדוע קשה יותר בדורינו בין אדם לחבירו

כאשר אנו מדברים על מצוות שבין אדם לחבירו, הכוונה היא לקיומם של חיי החברה התקינים. ההתכנסות של האדם כיחיד ושל קבוצה או חברה האחת כלפי השניה להידור הנדרש במצוות שבין אדם לחבירו, איסורי הלשון, הקנאה, השנאה, לשון הרע והוצאת שם רע, וכל המתלווה לכך, כאשר הדברים אמורים להיות לכאורה רחוקים מאיסורי דאורייתא ובהידור רב יותר מכל סייג דרבנן – בדיוק כפי שאנו עושים בדברים שבין אדם למקום.

ההבנה לקיומו של הבדל כה מהותי בין ההתקדמות המשמעותית בהידור במצוות שבין אדם למקום לבין פערים משמעותיים בהידור שבין אדם

לחבירו – נעוצה ללא ספק בכך שהמבחן המעשי במצוות הנוגעות לקיום התקין של חיי החברה הוא מבחן שבו מצוי כבודו ומעמדו של האדם מול עמיתו, וקיומה של קבוצה מול קבוצה אחרת.

הדור שלנו, המסמל את דור השפע, מביא בכנפיו גם את הנוחות האישית ואת המעמד האישי של כל יחיד ושל כל קבוצה. כאשר אדם מושפל או מעמדו החברתי מלכתחילה אינו מכובד מאד – היכולת שלו לוותר לזולת או למחול על כבודו – אפשרית בקלות רבה. אולם העולם החדש, הדמוקרטיה, המעמד האישי של כל אחד, והמצב הכלכלי המשופר, כל אלו הפכו כל אדם לישות עצמאית מכובדת הרואה את עצמה במרכז באופן שלא היה כדוגמתו מעולם. 'זכויות הפרט' וכל הנלווה לכך והמשתמע מכך בעולם המודרני, הפכו את הפרט לישות חשובה ומוערכת בפני עצמה באופן שלא היה בעבר, ומשכך, המבחן המעשי מורכב יותר, הוויתור קשה, ה'אני' גדול מדי מכדי למחול על פגיעה, ה'אני' חשוב מדי, וממילא בקלות יתר הוא פוגע בכל דבר שסותר אותו או גורם לו לדעתו להפרעה בדרכו.

לימוד תיאורטי ומבחן מעשי

הלימוד התיאורטי על חשיבותן של מצוות שבין אדם לחבירו, מוטמע בילדים ובצעירים, בכל שנות הלימוד והחינוך בבית המדרש, אנו למדים על כך שהתורה בחרה מיד לאחר מתן תורה בפרשת ויתרו – להביא את פרשת משפטים על כל המצוות שבין אדם לחבירו, התורה פותחת לאחר מתן תורה במצוות כדוגמת 'כי תראה חמור ושנאך רובץ תחת משאו' ומדקדקת בכל דיני שומר חנם ושואל וגנבה וגזל ואהבת האדם והאיסורים של 'לא תיקום ולא תיטור'.

אנו למדים על הכלל הגדול של רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה, ועל המעשה המפורסם של הלל ושמאי והאמירה 'מאי דסאני עלך

לחברך לא תעביד ואידך זיל גמור' שזו כל התורה כולה על רגל אחת.

מכאן ואילך, מעשי חז"ל ומעשי גדולי הדורות, נשמעים ונמסרים מגיל צעיר על הוותרנות והחסד, על הביטול העצמי כלפי השני והאחר ועל ההידור הרב בכבודו של האחר וההימנעות וההתרחקות מכל דבר שיש בו צד רחוק של פגיעה באדם אחר.

אך מה קורה כשהדברים מגיעים למבחן המעשי.

המבחן המעשי אינו יכול לבוא לידי ביטוי במתן תרומה לקמחא דפסחא לגבאי השכונתי, או במעשי החסד ההירואים של התנדבות בארגונים מסוגים שונים, כמו גם לא בסיוע ועזרה לקשישים לחצות את הכביש. מעשים אלו מקורם בהגנה עצמית וטפיחה עצמית על השכם, תוך שבח עצמי על נתינה והתנדבות ועל חסד בגופו ובממונו של האדם.

אין חולק על חשיבותם של מעשים אלו. אולם לא זו נקודת המבחן, כי אם המקום שבו הצורך של השני בא בהתנגשות ישירה לרצון שלי, כאשר היתור לא נעשה בצורה מאורגנת תחת כותרת בומבסטית – כי אם במפגש אקראי ולא מחייב יום יום עם אנשים הבאים איתנו במגע – כאשר אנו נעמדים בתוקף על זכויותינו ולא מניחים לאחר כל מרווח. כאשר מישהו אינו חושב כמונו, או שייך לקבוצה שיש לה שיטה אחרת בעבודת ד', כאשר מדובר על ממון של שכנים או ממון ציבורי שנראה לנו כי יש 'מורה היתר' כלשהו ליהנות ממנו ללא רשות או אף חמור מכך.

כישלון במבחנים יומיומיים

עשרות ומאות מקרים של מבחן בתקינות חי החברה ושמירת הלשון וכלל אברי האדם בדברים שבין אדם לחבירו, עוברים עלינו מדי יום ולעיתים מדי שבוע, ואנו נוהגים בחוסר ווטרנות ולעיתים אף בגסות הרוח. בל נשלה את עצמינו כי התנדבות בארגון השכונתי במצוות חסד כלשהי יש בה כדי לסמל על האופי שלנו – יותר מכל מקרים אלו.

בפרשות תזריע מצורע אנו למדים על חטאי הלשון ועל החטאים שבגינם מגיע על האדם הצרעת.

חז"ל רואים את הנגעים כעונש שנגזר משמים, בראש ובראשונה על חטא לשון הרע, אחר כך גם על החטאים העיקריים של החיים החברתיים, ששבעה מהם מנויים במספר. וכך אמרו בברכות (ה): 'כל מי שיש בו אחד מארבעה מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה', וכך בערכין (טז): 'מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו? הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו,

לפיכך אמרה תורה בדד ישב וגו', 'מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי ציפורים לטהרתו? אמר הקב"ה הוא עשה מעשה פטיט(=פטפוט), לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט'.

וכן בויקרא רבה (טז ו) 'אמר ר' יהושע בן לוי, חמש תורות כתובות במצורע, זאת תורת נגע צרעת וכו' זאת תהיה תורת המצורע – המוציא שם רע – ללמדך שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה'. מאמר זה דורש 'מצורע' כלשון נופל על לשון 'מוציא רע'. וכך גם בגמרא בערכין שם: 'זאת תהיה תורת המצורע – זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע'. אך מאידך מנויים שם כאמור, שבעה חטאים חברתיים – במובן רחב יותר, שנגעים באים עליהם: 'על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע ועל שפיכות דברים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין'.

ובויקרא רבה (טז א) הם מנויים כך: 'עינים רמות, לשון שקר, וידיים שפכות דם נקי, לב חרש מחשבות און, רגלים ממהרות לרוץ לרעה, יפיח כזבים עד שקר, ומשלח מדנים בין אחים'. הם הם אותם ששה ושבעה דברים, שהם תועבת ה' אשר שנא "שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו" (משלי).

שינאה ותועבה בעיני ד'

וכך נתבארה שם החלוקה לששה ושבעה: 'ושבע דכתיב זו שביעית שקשה כנגד כולן; ואי זה? זה משלוח מדנים' (לשון הרע). ואכן לשון הרע, המשפילה אדם בעיני חבריו והורגת אותו מבחינה חברתית, כוללת כל אותם חטאים ומידות רעות, כולם כוללים בפרי אחד של השחתה מוסרית, אולם אותם חטאים ומידות רעות לא נזכרו כאן באופן מופשט אלא הם קרויים על שם האיברים, המנוצלים בהם לרעה שהרי לא נאמר כאן 'דום עינים' וכו', אלא 'עינים רמות' וכו', נמצא שהעין והפה, היד, הלב והרגל – כללו של דבר, האדם כולו הוא תועבת ד' אשר שנא: שהרי לא ניצל את האיברים והכוחות שניתנו לו כדי לנהוג בענווה ובאמת, כדי לעשות חסד וצדק ומעשים טובים, כדי לדבר אמת ושלוש אלא הוא נעשה לנושא היפוכם של כל אלה, ומשום כך הוא עצמו שנוי ותועבה לה'.

ד' משלח נגע בגופו כאות לחרון אפו, כך הוא מגרש אותו מן התחום החברתי של מקדשו עד כדי 'הכלם', למען יאשם בעיני עצמו ויהרהר בתיקון מידותיו – מחוץ למחנה. כל הרואה נגע בגופו, בבגדו או בביתו הרי נגע זה מורה לו, שהתנהגותו החברתית מעלה את חרון אף ד', ד' לא ישכון בקרבתו ולא יתן לו את הגנתו וברכתו.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

תזריע מצורע תשפ"א • גליון תכ"ד

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

אמנם גם לאידך גיסא אם יחזור עליהן לחותכן, הרי אולי הם בכלל ציצין שאין מעכבין ואם כן מחלל שבת בחזרתו עליהם, דבשבת מותר לחזור רק על ציצין המעכבין את המילה.

ג. האם דמי לאומן שנאנס

הנה ראיתי בספר נחל הברית (ח"ב סי' י"ח ס"ק י"ב) דאיתי שכתבו רבנן בתראי כהצד דעדיף טפי לחזור ולהסיר. ומביא להקשות על זה דלכאורה לא יחזור להסיר, דהרי מבואר בגמרא הני"ל, דהאומן טוען דאנא עבידנא רק פלגא דמצוה, חזינן דאם מתחילה היה יכול לגמור רק נאנס ולא גמר, אינו חייב כרת.

ג. מל באופן שאי אפשר לגמור

אמנם לעני"ד אינו ראייה, דלא דמי לאומן שנאנס ולא גמר, דהרי הכא איירי במל בגוונא שאי אפשר לגמור מספק, ואם כן ודאי הוה חילול שבת, דדמי למל סמוך לבין השמשות דמבואר בגמרא (שם) דחייב כרת, ופשוט.

ואע"פ דהכא הוה רק ספק חסרון ידיעה, אך הרי מכל מקום מכיון שפרש, במציאות אי אפשר לגמור.

[עוד כתב (שם) לחלק, דהכא בשעת המילה היה אפשר לגמור הכל, והא דלא שפיר עבד היינו בהא דלא המשיך, והרי היה אפשר להמשיך ולא לפרוש באמצע. וצריך עיון].

לא אסרינן לכוון

הנה איתא בגמרא שבת (קל"ג א') דבאופן דאיכא נגע צרעת במקום המילה, ואינו יכול למול אלא אם כן יחתוך הנגע ויעבור על לא תעשה דקציצת נגע צרעת, מכל מקום ילפינן מקרא דעשה דמילה דוחה לא תעשה דקציצת נגע הצרעת.

ומקשינן בגמרא אמאי בעינן קרא, תיפוק ליה דהוה דבר שאינו מתכוין, דהרי אינו מתכוין לקוץ הנגע אלא מתכוין רק למילה. ומשני אביי באמר לקוץ בהרת בנו קמתכוין, ומקשינן אי דאיכא אחר ליעבד אחר, דאין העשה ניתן לדחות מכיון שאפשר לקיים שניהם. ומתריצין דאיירי באופן דליכא אדם אחר למולו.

וראיתי שהקשה בספר ישועות ישראל (סי' כ"א) אמאי ידחה הא אפשר לקיים שניהם, דהרי האב יעשה המילה בלא כוונה לקצוץ הנגע.

ונראה דקושייתו לא קשה, דבמציאות האב רוצה בטהרת בנו ואינו שייך לומר שלא יכוין.

ובישועות ישראל תירץ דכיון המעשה בפועל מותר, לא אסרינן לכוין כך. ויש לעיין בדבריו וכדלקמן:

א. אינו אסור לכוין לאיסור

הנה בישועות ישראל (שם) איתי ראייה לדבריו מסוגיא במנחות (ס"ד א') בשמע שטבע תינוק בים, שמותר לפרוש מצודה אע"פ שיצוד גם

תיקון לעבירה באונס

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (וי"ב ג')

הנה מבואר בתשובות הרשב"א (ח"ז סי' פ"ו) דמי שעבר על קונם או שבועה, חייב להשאל ובזה יתקן חטאו למפרע.

וכתב ברשב"א דהלכך גם בעבר על נדר שנדר על דעת רבים יכול להשאל, דאע"ג נדר על דעת רבים אין לו התרה אלא לדבר מצוה, מכל מקום הכא חשיב דבר מצוה דהרי חייב להציל עצמו מהאיסור. אלא מסתפקנא האם נימא דהיינו דוקא בעבר על הקונם בפשיעה, אמנם בעבר באונס, כגון מפאת פיקוח נפש, נימא דאינו חייב להשאל.

א. לא הספיק לגמור המילה בשבת

הנה איתא בגמרא שבת (קל"ג ב') לענין מילה בשבת, מהלקטין את המילה, [היינו שחותכים ומסירים את הציצין המעכבין שבמקום המילה], ואם לא הילקט ענוש כרת, דהרי במעשה מילה איכא מלאכת שבת, ואם לא גמר המילה אם כן ליכא מצות מילה, נמצא דעשה מלאכת שבת שלא במקום מצוות מילה וחייב כרת.

ודיינינן בגמרא אמאי חייב כרת, הרי אם איירי באומן שמל, יכול האומן לומר שאיני חייב לעשות כל המעשה מילה, דאנא עבדי פלגא דמצוה ואתון עבדיתו פלגא דמצוה.

ומסקינן בגמרא דאיירי באומן המל בין השמשות באופן שמתחילה לא היה יכול לגמור המילה מבעוד יום.

ב. חזינן דבאונס אינו חייב לתקן

מעתה תיקשי הא מחלל שבת אם לא יגמור המילה, אלא חזינן דכיון דיכול לשער מתחילת המעשה שאחרים יגמרו המילה, אם כן הוה חילול שבת באונס ואינו מחוייב לגמור.

חזינן דלא אמרינן דגם באונס חייב לדאוג לתקן החטא. ואם כן הכי נמי נימא בעבר על קונם באונס דאינו חייב להשאל.

אך יש לדחות דהכא קא אמרינן רק דליכא כרת, דלא שייך כרת על חסרון הצלה מאיסור, אבל מכל מקום אפשר דמחוייב לעשות כן על מנת להציל עצמו מאיסור באונס.

ספק ציצין המעכבין

איתא (שבת שם) לענין מילה בשבת, דכל זמן שהוא עוסק במילה, חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה ובין על הציצין שאין מעכבין את המילה. אבל בפירוש, חוזר רק על ציצין המעכבין את המילה.

ויש לדון כשפירש ונשארו ציצין שהן ספק מעכבין, האם יחזור עליהן בשבת.

א. ממה נפשך יהא חילול שבת

הנה לכאורה ממה נפשך יהא בזה ספק חילול שבת, דלחד גיסא אם נימא דלא יחזור עליהם, הרי שמא הם בכלל ציצין המעכבין, ואם כן לא קיים מצוות מילה וחילול שבת בהמילה דהוה שלא במקום מצוה,

עושה ממש מעשה בידים לקצוץ הנגע, אלא מלאכתו הוא עושה וממילא מיקץ קייץ, [מיהו משמע מלשון הרשב"א דהוא בצירוף הא דאינו מכיון], משא"כ במילה דקוצץ ממש בידים, יש לאסור אף באינו מכיון לשם טהרה. [ברמב"ם (פ"י מהל' טומאת צרעת ה"א) כתב בהיתירא דמוט וסיב והוא שלח נתכוין לכך. משמע כרמב"ן].

ג. חייב במילה רק מדרבנן

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' רס"ו סעי' א') מילה בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת, שאם יש בהרת בעור הערלה, אף על פי שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, חותכה עם הערלה. אבל אם לאחר שנימול גדל בשר במילתו עד שאינו נראה מהול וצריך לחותכו, אם יש בהרת באותו הבשר אסור לחתכו, כיון שאין צריך למולו פעם אחרת אלא מדרבנן. והיינו הדין דמשוך דאיתא בגמרא (יבמות ע"ב א') דאינו חייב במילה אלא מדרבנן.

מעתה הרי להאמור לכאורה לרמב"ן לשתרי, דהרי לרמב"ן יסוד ההיתר דשרינן סיב שעל גבי רגלו, היינו מכיון דאין כונתו לקציצת הנגע, והכי נמי בהנ"ל הרי אין כונתו לקציצת הנגע אלא רק לקיים המצוה דרבנן. אמנם לרשב"א אתי שפיר דאסרינן, דבסיב שעל גבי רגלו נאמר רק היתר מחמת דאינו מעשה בידים.

ד. מכיון אבל נעשה ממילא

הנה יש לדון בהאי דינא, מהו בעושה בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו וממילא נקצץ הנגע, אמנם מכיון לקציצת הנגע.

דהנה לרמב"ן ודאי אסור, דהרי ביאר דעיקר ההיתר מחמת שאינו מתכוון לקצוץ הנגע, אמנם לרשב"א יש לדון דשרי, דהרי עיקר ההיתר מחמת דלא חשיבא עושה בידים. אמנם מלשון הרשב"א משמע דסברתו דאינו מעשה בידים הוא בצירוף הא דאינו מכיון.

[ואם היינו אומרים דאייירי אף במכוון, אם כן הוי נחא בזה דלא מקשינן לאיבי אליבא דרבי שמעון למה לי קרא דה"בשר" להיתירי במוט ובסיב הרי בלאו הכי מותר מחמת דבר שאינו מתכוון אע"פ דהוי פסיק רישיה. שוב ראיתי במהר"ם שיף שהקשה כן וכתב דדוחק לומר דקרא קאי במכוון].

מכוון לקצוץ הנגע

הנה אמרינן בגמרא שבת (שם) דלאביי בעינן קרא ד"בשר" דמילה דוחה צרעת, באופן דאומר אבי הבן שמכוון לקוץ בהרת דבנו, והניחא אם איכא אדם אחר שיכול למול ולא יכוון לקוץ הנגע, לא שרינן להאב למול דהרי אפשר לקיים שניהם, אלא איירי דליכא אדם אחר שיכול למול.

והקשה במנחת חינוך (מצוה תקפ"ד) על הפוסקים שהעתיקו דינא דמילה דוחה צרעת, ולא כתבו דאייירי דוקא באופן דליכא מוהל אחר, והרי בגמרא הנ"ל שמעינן דשרי רק בליכא אחר. ונשאר בקושיא.

א. גם אחר חשיב כמכוון

הנה בפשוטו לא קשה, דשאני לדידן דקיימא לן כרבא דהכא איירי דהוי פסיק רישיה שיקצוץ הנגע, ואף אביי הדר ביה וסובר כרבא, והרי פסיק רישיה הוי כמכוון, ואם כן תרווייהו שוים האב ואחר, דאע"פ דהאב מכוון לקצוץ הנגע כדי לטהר בנו, אמנם הרי גם אחר שימול, אע"פ שאינו מתכוון לקצוץ הנגע מכל מקום הוה פסיק רישיה שיקצוץ והוה כמכוון. [וכל הא דאמרינן דאייירי דוקא בליכא אחר, היינו רק לסלקא דעתך דאביי דלית ליה דבפסיק רישיה אסור].

ב. בפסיק רישיה מותר מחמת דינא דסיב

אמנם הרי אע"פ דפסיק רישיה הוה כמכוון, אמנם לכאורה הכא איכא היתר דוקא בפסיק רישיה ולא במכוון ממש, דהרי לבתר דאית לן אידך דינא דשרי לעשות בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו, אם כן ילפינן דבאינו מכיון שרי אע"פ דהוה פסיק רישיה, ואם כן היכא דליכא אב, בפשוטו שרי מפאת כן, אמנם במכוון גמור כגון אב, אינו מותר מחמת האי קרא, אלא רק מחמת קרא דבשר דילפינן מהתם שגם אב המכוון לקצוץ הנגע יכול למול בנו, ואם כן היכי מצינן למשרי באב המכוון לקצוץ הנגע היכא דאיכא אחר.

ג. תליא בפלוגתת רמב"ן ורשב"א

אמנם נראה דתליא בפלוגתת רמב"ן ורשב"א הנ"ל, דברמב"ן

דגים ביחד עם התינוק, ותיקשי הרי יכול לחשוב שלא להשתמש בהדגים ואז צידת הדגים יהא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אלא חזינן דכיון דעצם המעשה צידה מותר, לא אסרינן מחמת הכוונה. וצריך עיון בדבריו, דמכל מקום הרי אפשר בהיתר.

וכעין האי יסוד מצאנו בחזון איש, דהנה הקשה בחזון איש (מנחות סי' מ"ב ס"ק י"ח) אמאי אמרינן בגמרא הנ"ל דפטור בצד דגים עם התינוק, הא אם היה מכיון רק עבור התינוק היה שרי דהוה ליה דבר שאינו מתכוון ולא הוה פסיק רישיה, ותיירץ נמי דכיון דעצם המעשה צריך לעשות, אי אפשר לחייבו אהא דחשב שלא כהוגן.

ב. אמאי חייב לתת לאדם אחר

הנה בפשוטו תיקשי על הנ"ל מסוגיין דמקשינן שימול אדם אחר שאינו מכיון לקוץ הנגע, אע"פ דעצם המעשה מותר, ואמאי לא נימא דכשם דלא מחייבין ליה לשנות מחשבתו, הכי נמי לא נחייבנו שיעשה אדם אחר עם מחשבה אחרת, אלא מדאמרינן בגמרא דליעבד אדם אחר שמע מינה דלא שרינן. [והיינו אם נימא דכונת החזון איש דשרי מן התורה].

ג. ב' תירוצים

הנה יש לדון ליישב ב' אופנים, או דחלוק חבריה מיניח, דלדידיה לא מחייבין לחשוב באופן דהיתר, אבל מכל מקום צריך ליתן לחבריה. ובזה הסברא צריך עיון.

עוד יש ליישב, דלא קאמר בחזון איש אלא דעונש ליכא אבל איסור דאורייתא איכא. [אמנם הישועות ישראל כתב דאף איסורא ליכא].

ונפקא מינה בין ב' התירוצים, היכא דמכל מקום מל האב אע"פ דאיכא אדם אחר למול, האם לקי מחמת הא דאפשר לקיים שניהם, דלתירוץ קמא ילקה דהרי צריך לתת להשני, משא"כ לתירוץ בתרא לא ילקה, דהרי להאמור סברת החזון איש הוא סברא לפטור מעונש גם באדם אחר. [אך ראיתי בשפת אמת שכתב דאינה סברא דהאב ילקה בכהאי גוונא].

סיב שעל גבי רגלו

הנה איתא בגמרא שבת (קל"ג א') דאיכא איסור לקצוץ סימני צרעת, ואמרינן בגמרא דאיכא ב' גווני דשרי,

חדא, הא דילפינן מקרא "השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות", "לעשות" אי אתה עושה, אבל עושה אתה בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו ואם עברה עברה.

[היינו דדרשינן "לעשות", דאסרינן רק לחתוך את הנגע במתכוון, אבל שלא במתכוון שרינן, כגון אדם שיש לו נגע ברגל אינו צריך להמנע מלדחוק את הסיב שהוא קושר בו את מנעלו שעל גבי רגלו, אע"פ שעל ידי דחיקת הסיב ישתפשף הנגע ויקצץ, וכן רשאי לישא משאות במוט שעל גבי כתיפו, והחיוכך של המוט יסיר את הנגע, ואם עברה הנגע בכך אין בכך כלום].

שנית, דמותר למול אע"פ שיש במילה נגע צרעת. וילפינן כך מקרא ד"בשר".

והקשה ברמב"ן, הרי עיקר היתר דסיב ומוט היינו מחמת שאינו מכוון לקצוץ הנגע, ואם כן למה לי קרא להיתר למול אע"פ שיש במילה נגע צרעת, הא נשמעיניה מהך דסיב שעל גבי רגלו, דחזינן דמכיון דאינו מכוון לקצוץ הנגע שרינן, ומאי שנא במתכוון רק לקשור סיב על רגלו או במתכוון רק למצוות מילה, הרי בשניהם אינו מתכוון לקצוץ הנגע.

א. בעינן קרא היכא דמכוון

הנה ברמב"ן (שם) תירץ דאין הכי נמי באינו מכיון לקצוץ הנגע ילפינן להיתירא מדינא דסיב, ורק בעינן קרא היכא דמכוון ממש, כגון באב שמל בנו ומכוון לקוץ בהרת דבנו. [ולדידיה באיכא אחר ליכא למשרי]. וכך כתב בר"ן דדינא דסיב ומוט היינו משום דבר שאינו מתכוון.

[ומסתפק ברמב"ן לרבא דקרא דמותר למול אע"פ שיש שם בהרת איירי אף בפסיק רישיה שיקצוץ הנגע, האם היתירא דקרא מפאת אגב מלאכתו ואז שרי אף במכוון ממש, או דילמא שורש ההיתר רק בפסיק רישיה ולא במכוון ממש].

ב. אינו מעשה בידים

אמנם ברשב"א (שם) תירץ דשריותא דסיב ומוט היינו משום דאינו

[וביאר בתרומת הדשן הטעם לחלוק על הראב"י, דבאמת דינא דהראב"י תליא בפלוגתת רש"י ותוספות אמאי מילה הוי תיקון ולא קלקול, דאם כרש"י (שבת ק"ו א') משום דמתקן הילד, יש לומר דאדם אחר שמל לא הוי כן, דלא איכפת ליה בתיקון התינוק ואם כן הוה מקלקל. אך אנו קיימא לן כתוספות (ושם ד"ה חוץ) דהוי תיקון מפאת תיקון מצוה, אין לחלק בין האב לאדם אחר, דהרי על כרחך תרומתו למצוה קמכונו. תו כתב בתרומת הדשן דאם נימא דמקלקל בחבורה חייב שוב אין לחלק ומותר גם להאב למול].

ד. האב אינו חייב להפסיד מצותו

אך אכתי דברי הגר"א צריכין ביאור, דאם איירי הכא כהערוך אמאי דבאמת שרי לאב למול אע"פ דאיכא אדם אחר שיכול למול בהיתר.

והנה כתב באמרי משה (מהגר"מ סקולובסקי זצ"ל, סי' י"ב ס"ק ד') דטעמא דאמרינן בסוגיין דאדם אחר ימול משום דאפשר לקיים שניהם, דאם ימול האב מפסיד מצותו, מכל מקום שאני הכא במילה דהאב הגורם מפאת שהוא מכון, דהאב היה חייב שלא לכון לטהר את בנו. [אע"פ שביאר דאירי שהאב אינו יכול לשנות מחשבותיו, שהאב יודע בנפשו כי אי אפשר לו לכון יצרו שלא יכון להנאתו].

ואם כן נימא דהיכא דהחיות מפתא נחא ליה, שאני, דאז אמרינן כמו בעלמא דאין האב חייב להפסיד מצותו. ובזה יתיישב הקושיא על הערוך וזו תהא כונת הגר"א.

אבל זה אינו, דעיקר דברי האמרי משה אינו נראה, דהרי השתא הוי אנוס דאינו יכול לחשוב אחרת, ולא מסתברא לטעון דהביא לכך על ידי הנהגתו מקדם, דנהי דהאי הנהגה אינה כדבעי למיעבד, מכל מקום לא הוה בכלל עבירה דחייב למנעה השתא שלא תהא למפרע.

עוד, דאם כן אעניינא דניחא ליה נמי נימא הכי, דהוה ליה להיות בבחינת לא איכפת ליה. ובלאו הכי כל זה רחוק בכונת הגר"א.

מילה שלא בזמנה ביום טוב

הנה בביאור הלכה (סי' תקי"ח סע' א' ד"ה קטן) אייתי דברי אור זרוע (ח"ב סי' של"ח) דשרי להוציא ביום טוב אף לצורך מילה שלא בזמנה מכיון דהוא צורך מצוה.

ותמה בביאור הלכה, הא בהדיא אמרינן במשנה (שבת קל"ז א') דמילה שלא בזמנה לא דחי יום טוב.

א. להוציא לצורך מחר

כתב בביאור הלכה דאולי כוונת האור זרוע להוציא כדי למולו למחר בבוקר באופן דלמחר לא יהיה אפשרי לעשות זאת.

אבל כתב דגם זה קשה, דמי עדיפא מכשירי מצוה ממצות מילה גופא דילפינן (שבת קל"ג א') מקרא דאינה דוחה יום טוב.

ב. שאני גדול דאיכא כרת

הנה ראיתי בספר אחד ליישב, דהא דמילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב, היינו דוקא בקטן, אבל דהיכא דהוה גדול כיון דמילה הוה עשה שיש בה כרת, הרי כתבו בתוספות (זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין) דבכהאי גוונא שפיר דחי לא תעשה ועשה.

אבל עיין באור זרוע (ושם) שתמה מכת הא דאינא על הא דאמרינן דכדי להתיר מלאכה ביום טוב בעינן שיהא צורך היום, ואותיב עלה דבירושלמי אמרינן דמוציאין אף לצורך מילה של גדול, חזינן דסגי צורך מצוה ולא בעינן צורך היום, ואם נימא דכוונת אור זרוע מפאת עשה שיש בו כרת, אם כן מאי אותיב מינה הרי שאני לענין מילה דשרי רק משום שיש בה כרת. ושפיר הקשה בביאור הלכה.

ספק בן ז' ספק בן ח' ביום טוב

הנה קיימא לן ברמ"א (יו"ד סי' רס"ו סע' י"א) בספק בן ז' ספק בן ח', דמלין אותו בשבת, דממה נפשך, אי בר מילה הוא שפיר מהיל ואי לא מחתך בבשר בעלמא הוא ואין בזה משום חבורה כיון דהוי נפל. וקל וחומר דשרי גם ביום טוב.

א. להוציא לצורך מילת ספק בן ז' ספק בן ח'

הנה נראה לעני"ד דמכל מקום להוציא התינוק ביום טוב, לא שרינן, אע"ג דשרינן להוציא בודאי מילה, דהא יש לחוש דילמא נפל הוא ואם

מבואר דבעינן קרא לאב להתיר למול במקום נגע, מכיון דהוה מכון ממש, וזה כטענת המנחת חינוך דבמכוון גמור בעינן ילפותא בפני עצמה להתירו, ואם כן לדידיה באיכא אחר שאינו מכון אלא רק פסיק רישיה, ליכא למשרי מחמת האי קרא.

אמנם ברשב"א תירץ דשריותא דמוט כיון דאינו עושה מעשה בידיים, אבל במילה דקעביד בידיים יש לאסור אף באינו מכון, ולדידיה ליכא למימר כהמנחת חינוך דבצרעת באיכא אחר ליעבד אחר, דתרווייהו שוים. ושפיר יש לומר כמו שכתבנו לעיל באות א'.

אחר שמל הוה רק איסור דרבנן

הנה אמרינן בגמרא (שבת קל"ג א') שאב"י יליף מקרא ד"בשר" דשרינן מילה בצרעת, גם באומר אבי הבן שמכוון לקוץ בהרת דבנו, דעשה דמילה דוחה לא תעשה דקציצת הנגע.

ומקשינן בגמרא דאי איכא אדם אחר שיכול למול ואינו מכון לקוץ הנגע, ימולו אדם אחר, דהרי באפשר לקיים שניהם אין עשה דוחה לא תעשה, ומשינן דאירי באופן דליכא אדם אחר למולו. חזינן דאין להאב למול ולדחות איסור אם אפשר למול בהיתר.

אמנם מתבאר מדברי הגר"א דמכל מקום איכא אופן שהאב יכול למול ולדחות האיסור אע"פ דאיכא אדם אחר שיכול למול בלא האיסור, והיינו לשיטת הערוך דבאחר שמל ליכא איסור לקצוץ הנגע, דהוה פסיק רישיה דלא נחא ליה דהוי כדבר שאינו מתכוין, מכל מקום מותר להאב למול ולדחות האיסור דקציצת הנגע אע"פ דאיכא אחר. ואלו הם דברי הגר"א:

א. לרבא גם אחר הוה מכון

הנה קושיית הגמרא דאחר ימול, מקשינן רק לאב"י שסבר מתחילה שאדם אחר שמל הוה דבר שאינו מתכוין ומותר לרבי שמעון, אמנם משמע בגמרא דלרבא דסובר דהוי פסיק רישיה, לא מקשינן דאחר ימול, דהרי גם אדם אחר שמל הוה כמכוון דהרי הוה פסיק רישיה, דאע"פ שאינו אומר בהדיא דמכוון לקוץ בהרת בנו מכל מקום הוה כמכוון ונדחה מלאכת שבת.

ב. באחר מותר מכיון דלא איכפת ליה

אמנם כתב הגר"א (ושם ס"ק י"ג) דגם לרבא, אדם אחר שמל ליכא איסור דקציצת הנגע, דהרי לגבי האחר הוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה דשרי, כדאמרינן (שבת ק"ג א') בחורש בארעא דלאו דלילה, ואפילו הכי מותר באביו אע"פ דהוא איכפת ליה ודוחה האיסור.

ולכאורה תמוה דהתם טעמא דשרי בלא איכפת ליה, משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, וזה לא שייך בלאו דהשמר בנגע הצרעת. וצריך לומר דכוונת הגר"א הכא כשיטת הערוך (מובא בשולחן ערוך סי' ש"כ סע' י"ח) דפסיק רישיה דלא איכפת ליה הוה דבר שאינו מתכוין, ואם כן גם לרבא אדם אחר שמל חשיב כאינו מתכוין.

אבל אכתי תיקשי דאם כן אמאי מקשינן בסוגיין רק על אב"י ולא על רבא, וכך הקשו על הערוך בתוספות ביומא (ל"ד ב' ד"ה הני), וכתב בריב"ש (סי' שצ"ד) ליישב דבאמת לשיטת הערוך קושיית הגמרא גם לרבא.

ג. באחר מותר לשיטת הראב"י

תו כתב הגר"א, דהנה דעת הראב"י (מובא בטור יו"ד סי' רס"ו) לענין מילה בשבת, דאם האב יודע למול ויש גם אדם אחר היודע למול, אין להאב למול בשבת, דהרי כשהאב מל בשבת הוה מלאכה, דהרי מילה היא פסיק רישיה גבי ידיה דמכוין לתקן את בנו, משא"כ לגבי אחר לא הוה מלאכה, דהרי לאחר לא מקרי תיקון ושרי. [ומיהו אם אין אחר שידוע למול יכול האב למול בנז].

אבל בתרומת הדשן (סי' רס"ה) פליג על הראב"י. וכך קיימא לן בשולחן ערוך (סי' רס"ו סע' ז').

מעתה מוכיח הגר"א מהני"ל דלא כראב"י, דהרי אם שרינן באב אע"פ שבאחר אינו מלאכה מחמת דלא איכפת ליה, אם כן גם בגוונא דהראב"י אע"פ דבאחר ליכא מלאכה מחמת מקלקל, מכל מקום שרינן בהאב.

אחר, חשיבא כאילו האב מל מדין שליחות, אמנם לענין קציצת נגע הצרעת לא עבר, מפאת דאין השליח מכיון לקצוץ הנגע, והאב נמי לא עבר דהרי לא קצץ הנגע.

ב. באיכא איסור אחר בטל כל השליחות

הנה לכאורה קשה הא גם בגווי דילפינן דאיכא שליח לדבר עבירה, מכל מקום אם נתערב איסור אחר, לא הוי שליחות כלל.

דהנה איתא במשנה במעילה (כ"א) דבמעילה יש שליח לדבר עבירה, ואם שלח שליח לתת בשר הקדש לאורחים, המשלח חייב, אך איתא בתוספתא (שם פ"ב ה"ב) דהיינו דוקא אם נתן לאורחים בשר הקדש סתם, אך אם נתן להם בשר עולה, האורחים חייבים ולא המשלח.

ותיקשי מאי שנא בשר עולה מכל בשר הקדש. וברמב"ם (פ"ז מהל' מעילה ה"ב) מבואר שביאר הברייתא, דהנה בבשר עולה לבד ממעילה ישנו איסור נוסף דכליל תקטר, וכיון שלגבי האי איסורא אין שליח לדבר עבירה, דלא שנא מכל האיסורין, שוב נתבטלה כל השליחות אף כלפי האיסור מעילה.

וכעין זה מצאנו בהא דילפינן דיש שליח לדבר עבירה לענין הגונב בהמה ועשה שליח לשוחטו, דחייב המשלח בד' וה', וכתב במשנה למלך (פ"ג מהל' גניבה ה"ו) דמכל מקום אם עשה שליח שישחוט דוקא בשבת, הרי מלבד איסור טביחה איכא איסור שבת, ולגבי איסור שבת פשיטא דאין שליח לדבר עבירה, אם כן הכי נמי לענין הטביחה לא נעשה שלוחו.

ואם כן הכי נמי נימא כן לענין מילה בצרעת, דכיון דאיכא איסור צרעת, אם כן נימא דליכא שליחות גם על המילה.

אך יש לחלק, דהכא אין עבירה אצל השליח הלכך חייל שליחות על הכל.

תו, דהנה בטור (ח"מ סי' ש"ג) פליג על הרמב"ם (פ"ג מהל' גניבה ה"ו), שזהו מקור לדברי המשנה למלך הנ"ל וסבירא ליה דאף אם יש דבר שאין בו שליחות, מכל מקום מה שיש בו שליחות חייל, ואולי דבריהם דהתבואות שור ובית הלוי כשיטת הטור. וצריך לעיין בעומק הענין.

ג. חל שליחות גם לענין הנגע

אמנם אכתי צריך ביאור, דאם חיילא השליחות ולאב יש כוונה לטהר, אם כן יש כאן איסור נגע, דלכאורה להסוברים דבשוגג יש שליח לדבר עבירה, והשליח לא ידע שיש איסור להסיר נגע ולא הוה פסיק רישא והמשלח נתכוין לטהר, יהא חייב המשלח.

וכן בשבת אם אמר המשלח לשליח שיעשה פעולה שאין בה פסיק רישא והמשלח התכוין לתוצאה והשליח לא נתכוין, אם נימא כמו שכתב הגרעק"א (גליון סי' רס"ג סעי' י"ז מציין לפני יהושע) דבשבת נמי יש שליחות, [ודלא כסברת החתם סופר (תשובות או"ח סי' פ"ד) ובית מאיר (אבה"ע סי' ה ד"ה ס"ד)], אם כן יהא המשלח חייב, ואם כן הדר תיקשי בנידון דידן. וצריך תלמוד.

ענינים שונים

ב. ערב פסח שחל בשבת

הנה לענין לחם משנה בערב פסח שחל להיות בשבת, מצרפינן גם מצה לחם משנה, אע"פ שאסור לאכול המצה, דמכל מקום אינו מוקצה מכיון דזהו שימוש. [כך איתא באגרות חזון איש ח"א סי' קפ"ח].

ויש לעיין אם סגי בהא לברכת המזון שתשאר המצה על השולחן, ובזה נראה לענין דלא מהני, שהרי אי אפשר לכבד העני עם המצה.

ג. פת תרומה

הנה אם הפת תרומה, יש לעיין אם מהני, דאע"פ דאם יבוא עני כהן יוכל ליתן לו, אבל אם יבוא עני ישראל לא יוכל ליתן לו.

ואם נימא דלא מהני, נמצא דבר חידוש, דצריך שיהא לכהנים פת חולין לברכת המזון. וצריך עיון.

כן אין כאן צורך מצוה, כמו בספק שמיני ספק תשיעי דלא מהלינן ביום טוב מספק.

והרי כתבו תוספות בחולין (פ"ד ב' ד"ה תקיעת) דלצורך טומטום ואנדרוגינוס אין מוציאין שופר ביום טוב, דלצורך ספק לא שרינן מלאכה ביום טוב.

ב. טענת השאגת אריה

הנה בשאגת אריה (סי' ק"י) תמה על התוספות, דהא הוה ודאי צורך, דהרי חייב הטומטום בהמצוה משום ספק דאורייתא לחומרא דשמא הוא איש.

וכתב דאין ראייה מספק מילה בזמנה דאינה דוחה יום טוב דהתם לאו מפאת מתוך אתינן עלה אלא דדחיא יום טוב כמו דדחיא שבת.

אבל הדבר צריך עיון, דהא חזינן דמותר לטלטל התינוק והאיזמל ביום טוב, חזינן דחשיב צורך היום, ומכל מקום לא שרינן בבן ט' אם הוי ספק מילה בזמנה.

מצוות האב למול בנו

הנה איתא בגמרא שבת (קל"ג א') באיכא צרעת במקום המילה, דעשה דמילה דוחה הלא תעשה דקציצת הנגע.

אבל אם אומר אבי הבן שמתכוין לקצוץ בהרת דבנו, אם איכא אדם אחר שיכול למול, יש לעשות על ידי אחר, מכיון דאפשר לקיים שניהם, דאצל האחר הוי דבר שאינו מתכוין. ורק אם ליכא אדם אחר אז מותר להאב למול. [ולמסקנה דחינן לה, כיון דאע"ג דאינו מכיון הוי פסיק רישא והלכך אין חילוק בין אב לאחר].

והקשו בתבואות שור (יו"ד סי' כ"ח ס"ק י"ד) ובבית הלוי (ח"א סי' י') היאך אמרינן דיעשה על ידי אחר, הא יבטל האב מצוותו למול בנו:

א. מצות האב למול בנו

הנה בדין מצוות האב למול בנו, אשכחן ג' שיטות:

א. דעת הש"ך (ח"מ סי' שפ"ב סק"ד) וקצות החושן (שם סק"ב) דמצות המילה דעל האב, אי אפשר לעשותה על ידי שליח, אלא צריך לעשותה בעצמו, דהמצוה היא שגופו ימול את בנו, והוה ככל מצוה שבגופו כגון תפילין שלא שייך לעשות על ידי שליח, ולא דמי לכתובת ספר תורה או עשיית מעקה, דזה אפשר על ידי שליח, דהתם המצוה לעשות ולא שגופו יעשה.

ב. אמנם דעת התבואות שור (שם) ובית הלוי (שם) דמצות מילה דהאב איתא בשליחות.

ג. דעת החזון איש (הערות לקידושין, נשים סי' קמ"ח לדף כ"ט א' ד"ה שם מייחב) דהמצוה דהאב היא חיוב השתדלות ולא מפאת שליחות.

מעתה כתבו בתבואות שור ובית הלוי, דמוכח מקושיא הנ"ל כשיטתם דמצוות האב איתא שליחות, הלכך אף אם יעשה האב על ידי

לשייר פת על השולחן

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' ק"פ סעי' א' - ב') דאין לברך ברכת המזון כשאין פת על השולחן. וכל מי שאינו משייר פת על שלחנו בשעת ברכת המזון אינו רואה סימן ברכה לעולם.

וכתב במשנה ברורה (שם סק"ב) דטעמא דצריך לשייר פת כדי שיהא פת מזומן לעני שיבוא, וכעין שאמרו חז"ל המאריך בשלחנו מאריכין לו ימיו דילמא אתא עניא ויהיב לו. [תו כתב עוד טעם, כדי שיהיה להשייר על חסדו שהשפיע לנו מטובו ששבחנו והותרנו כדכתיב אכול והותר].

א. פת שאינה מעושרת

הנה יש לעיין אם מהני לשייר פת שאינה מעושרת. ולענין שפיר דמי, דאם יבוא עני יעשר ויתן לו.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תזריע-מצורע

מתנה ושמה שגרה

מצאנו ששאלו "מפני מה אמרה תורה..." - והם נותנים טעמים. וגם אנו נצמד בעקבותם, ונשתדל, עם מיעוט שכלנו, להבין קצת את הענין שבשחיטת הציפור האחת ושליחת הציפור השניה.

נפשנו כציפור נמלטה

המצורע היה נתון במלכודת רצינית. הצרעת, בפרט באותם הימים, לעתים קרובות היתה יכולה להביא למותו של המצורע. במשך תקופה, ישב המצורע מחוץ למחנה, עטוף ביגונו, כאשר הוא אינו יודע האם אי פעם יתפא נגעו. האם יוכל לשוב לחיים תקינים ורגילים, להיות בחברת בני אדם, או שמא נידון הוא לחיים של בדידות וצער? תחושת האבל והיגון מילאה את כל ישותו.

והנה, לפתע, הודעתו של הכהן נופלת עליו כרעם ביום בהיר: "אתה חפשי! ניצלת מאסון!" המצורע נחלץ והשתחרר מהמלכודת בה הוא היה נתון, ושחרור זה מתבטא על ידי הציפור החיה שמשתלחת על פני השדה. לאחר שנשחטה הציפור האחת, שנלכדה במלכודת אחת יחד עם הציפור החיה, משוחררת הציפור אל חירותה. כל בעל חיים שמצליח לברוח ממלכודת שנלכד בה - הרי זו שמחה גדולה מאוד עבורו, אבל אין מראה מרהיב עין יותר מלראות כיצד ציפור בורחת מתוך המלכודת אל החופש. ציפור הבורחת אל החופש מסמלת בצורה חזקה ביותר של חירות, כי כעת היא מחוץ להישג ידם של בני אדם - היא חפשיה באמת.

"נפשנו כציפור נמלטה מפח יוקשים, הפח נשבר ואנחנו נמלטנו" (תהילים קכד, ז) - כאשר המצורע מביט בציפור הנמלטת מפח יוקשים, הוא נזכר בפח שהוא עצמו היה נתון בו, ושממנו בקושי ניצל. הוא מתבונן בציפור השניה שלא נמלטה אלא נשחטה, וכנגדה הוא חושב על כל המצורעים שלא זכו שנגעם יתפא כפי שזכה הוא, ואז הוא מתמלא שמחה ומרגיש: "אוי, ברוך ה' שזכיתי להימלט מהפח הנורא הזה!" כך הוא חושב בעוד הוא מביט בציפור החיה המשתלחת על פני השדה.

נמלטנו מהווירוס

והנה, למרות שסדר הטהרה הזה ניתן רק למצורע, האמת היא שכל אחד ואחד אמור להרגיש כמו המצורע,

בידוד מוחלט

התורה מצוה לשלוח את המצורע מחוץ לשלושת המחנות - "מחוץ למחנה מושבו" (ויקרא יג, מז), כלומר שאסור לו לשהות בשטחה של עיר המוקפת חומה, שהוא מקום היישוב המבוסס של עם ישראל. גם אם משפחתו של המצורע מתגוררת בעיר כבר כמה וכמה דורות, מחייבת אותו התורה לעזוב את אשתו ואת ילדיו, לצאת מן העיר ולשהות שם לבדו, מחוץ למחנה, לתקופה בלתי ידועה - יתכן ויהיו אלו כמה שבועות או אפילו כמה חדשים.

והנה, לפתע, לאחר תקופה מסוימת, קורה דבר בלתי צפוי: הצרעת מחילה לסגת, והנגע נעשה כהה וקטן יותר. "האמנם?" שואל המצורע את עצמו. "האם אכן נרפאה הצרעת?" המצורע שולח לקרוא לכהן, והכהן מגיע אליו אל מחוץ למחנה כדי לבדוק האם נרפא הנגע. "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרע" - הכהן מודיע למצורע את הבשורות הטובות - שצרעתו נרפאה, וכעת הוא יוכל לחזור אל חיק משפחתו. איזו שמחה! ממש תחיית המתים! הרי מצורע חשוב כמת (נדרים סד, ב).

אולם, התורה מלמדת אותנו שלא די בזה שנרפא הנגע, וכדי לחזור אל המחנה, זקוק המצורע לעבור תהליך מיוחד של טהרה, ורק אז יטהר מטומאתו. ישנם כמה וכמה חלקים לתהליך זה, וכולם חשובים ויסודיים, ואנחנו נתמקד מתחילה בחלק האחרון של הטהרה, שממנו נוכל ללמוד את הלקח החשוב ביותר.

הבנת החוקים

אומרת התורה: "ויצא הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות... ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש... ושלח את הצפור החיה על פני השדה. וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה". כמובן שדברים אלו הם בכלל "חוקים" - דינים שלא גילתה התורה את טעמם. אמנם, מוצאים אנו בדברי רבותינו בכל הדורות, שמותר לחפש קצת טעם גם בחוקים. על אף שלעולם לא נוכל להבין את הדברים באופן מקיף ושלם, מ"מ כבר בדברי התנאים והאמוראים

מהפכת. הרי באותה מדה היו יכולים הרופאים להודיע לו שהוא צריך להישאר בבית החולים לבדיקות נוספות, כי ככל הנראה גילו אצלו גידול...

זוהי התועלת הגדולה של הצרעת. המצורע הזה שנרפא מצרעתו, יעריך מעתה את האושר של להיות בריא. הוא עבר סבל גדול, ועכשיו הוא איש מחונן, הוא מבין את גודל המתנה לה הוא זכה, ומודה לה' על כך. כמה אושר צריך להרגיש מי שאין לו חולי בגופו! בריאות היא עשירות! זכרוני שפעם הייתי אצל סנדלר רוסי שאמר לי כך: "אז מ'איז געזונט, איז מען רייך" - אם אתה בריא, אתה עשיר. הסנדלר הזה לימד אותי יסוד בתורה!

ריחוק חברתי

אולם, הבריאות איננה המתנה היחידה אותה למד המצורע להעריך, מעתה הוא זוכה להעריך את החיים התקינים והנורמליים. המצורע הזה שהתרפא, למד שהחיים בצורה הפשוטה ביותר שלהם - פשוט לחיות בשלום עם בני אדם, לבא במגע עם אנשים - הוא התענוג הגדול ביותר!

המצורע היה בודד לגמרי! "עַל שָׁפָם יֵעָטָה" - הוא מחוייב לכסות את פיו - שזהו סימן לאדם המנותק מהחברה, שאסור לו לבא במגע עם אף אחד! ואם מאן דהו התקרב אליו, צוותה אותו התורה: "וְטָמָא טָמָא יִקְרָא" - הוא חייב להזהיר את חבריו שהוא טמא. אנשים נרתעו ממנו ולא רצו להתקרב אליו, פן ייטמאו על ידו. אפילו לשהות תחת אותה קורת גג עם המצורע הוא דבר המטמא. אם יורד גשם זלעפות, וקבוצה של אנשים תפסה מחסה תחת איזה פיסת גג - המצורע אינו יכול להצטרף אליהם, כי הם יברחו מיד!

התענוג שבחיים הרגילים

וכעת, הכל נגמר. למצורע לשעבר מותר לחזור אל תוך הקהל! הכל נגמר! אבל הלך אותו למד המצורע ישאר עמו לעד! המצורע הרוויח כל כך הרבה מהחווייה הזו שהוא עבר, משום שבלעדיה הוא לא היה יכול להעריך את הברכה העצומה של לחיות חיים נורמליים! מעולם הוא לא נתן את דעתו לכך. כל מה שעבר המצורע היה שווה ולו רק כדי שילמד דבר זה. זהו תשלום נמוך ביותר לעומת הרווח העצום שהרוויח - הכרת הטוב לה' על החיים הפשוטים והתקינים.

הכל חזר לקדמותו! איזה תענוג זה לחזור לחיים הנורמליים! עכשיו האיש הזה מתקבל שוב על ידי חבריו, על ידי משפחתו. הוא הולך ברחוב וחושב לעצמו: "איזה תענוג זה ללכת ברחוב מבלי שבני אדם יברחו ממני". הוא למד כמה צריך להודות לה' על החיים הרגילים!

עכשיו הוא כבר לא צריך לכסות את פיו, ואף אחד אינו בורח כאשר הוא מתקרב אליהם. הוא חוזר להיות חלק

ולהודות לה' על הפח ממנו נמלט. אל לנו להימנע מלהתבונן בלקח המהותי הזה שנוגע גם אלינו - ולהבין עד כמה גדולה צריכה להיות הכרת הטוב שלנו לה' על החוליים מהם נרפאנו. האם זוכר אתה כיצד הרגשת כאשר חלית בוורידוס? שכבת במטתך, הרגשת כל כך גרוע, וחשבת שאולי לעולם לא תתרפא. והנה, יום אחד - נמלטת! איזו שמחה עצומה! "וְאַנְחָנוּ נְמַלְטָנוּ" - כל הימלטות שלך צריכה להישאר אתך לנצח!

אם יסתם אחד מהם

ניתן עוד דוגמא קטנה לזה. אנחנו אומרים בברכת אשר יצר: "שֵׁם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסְתֵּם מֵהֶם..." אי אפשר לתאר את הנס הגדול הטמון בעובדה שאנחנו ב"ה בריאים, ושלא נסתם אף אחד מהאיברים בגופנו. ישנם צינורות בגופנו שמצופות מבפנים בחומר דביק, והעובדה שהן אינן נסתמות היא נס!

הבה נתאר לעצמנו אדם של"ע מגלה יום אחד שאחד מהצינורות שבגופו נסתם, וגופו אינו מסוגל לפנות את הפסולת אותה הוא אמור לפנות. האיש מובהל לבית החולים, כאשר הוא סובל מייסורים נוראים. לבסוף, הרופאים מגלים שב"ה מדובר בסתימה זמנית, והם מצליחים לפתור את הבעיה. עליכם לדעת שאדם זה קיבל כעת מתנה נפלאה, ואינני מתכוון רק לזה שגופו חזר לתפקד כראוי - זאת היא בודאי מתנה עצומה - אלא לעובדה שעכשיו הוא מבין כמה טוב ה' היה כלפיו כאשר גופו היה בריא ושלם, עוד קודם שחלה.

יתכן שבמשך חמישים שנה, אדם זה בירך ברכת "אשר יצר" מבלי להבין כלל איזה חסד עצום עושה עמו הקב"ה בכל פעם שגופו פועל בצורה תקינה! עליו להבין שהייסורים שהוא עבר נשלחו אליו מאת ה' כדי שיעריך את הבריאות שיש לו, ויודה לה' בכל לבו עליה. חוויה בלתי נעימה זו תהיה בזבז גמור, אם הוא לא יתבונן מעתה על גודל המתנה שהקב"ה חנן אותו בה, בזה שגופו בריא ו"לא נפתח או נסתם אחד מהם".

מִמֶּד חֹדֶשׁ לַגִּמְרִי נֹסֵף כֶּעֶת לַחַיִּי שֶׁל אִישׁ זֶה - בְּכָל פֶּעַם שֶׁמַּעֲרֹכֹת גּוֹפוֹ פּוֹעֵלוֹת כְּרָאוּי, הוּא מִתְמַלֵּא בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה! מִכָּאן וְאֵילָךְ ה' אֲשֶׁר יִצַּר שְׁלוֹ אֵינָהּ רַק בְּרָכָה, הִיא שִׁיר שֶׁל הוֹדָאָה וְהַלֵּל. הוּא שֶׁר לֵה' "גָּאֻלַּת חַיִּי" (איכה ג, נח) - "הַקֵּב"ה, הַצֵּלָת אוֹתִי!" אי אפשר לתאר את שמחתו!

שמחה אמיתית

אם ניקח אדם שלא עבר את הייסורים הללו, ונאמר לו שהיכולת להתפנות בצורה תקינה היא שמחה, הוא ילעג לנו. שמחה? זו שמחה? שמחה זה לנסוע לנופש, או לבזבז כסף על אוכל ובגדים! אבל האיש הזה שעבר את מה שעבר, לא יושפע כלל מדברי הליצנות הללו! הוא יודע מהי שמחה אמיתית. הוא מבין מה הפירוש להימלט מהפח שבו היה נתון. הוא גם מודע לכל אלו שלא זכו לצאת

מבואר בפסוקים, שמלבד אותן שתי ציפורים שמצווה המצורע להביא, עליו להביא עוד כמה דברים. הראשון הוא עץ ארז - עץ גבוה ומתנשא. בנוסף עליו להביא אזוב קטן, שהוא צמח הצומח מבין כתלי הבתים. אותם הוא צריך לקשור בחוט קטן הצבוע היטב בתולעת שני - צבע אדום עמוק. את כל זה הוא טובל בדם הציפור השחווה, ומזה צריך להזות על המצורע הבא להיטהר מצרעתו.

ברור שהמצורע אינו אמור להתעלם מכל מה שקורה כאן, או לחשוב שמדובר באיזה טקס של טהרה. וא"כ צריך להבין, מה המצורע אמור ללמוד מכל זה, וכמו כן מה אמורים אנו, שיושבים ולומדים את הפרשה, ללמוד מפרטי תהליך טהרת המצורע?

סודם של הארז והאזוב

הדבר הראשון שמוטל עלינו לעשותו, הוא לחפש בתנ"ך היכן ניתן למצוא איזו משמעות לשני מינים אלו, עץ הארז והאזוב, ובפרט כאשר הם מופיעים יחד, ואם נחפש - נמצא. כתוב בספר מלכים ב' (ה, נג), ששלמה המלך ראה את תפקידו ללמד ולחנך את עם ישראל, "וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים מִן הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּלִבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר" - שלמה המלך דיבר אודות עץ הארז, האילן הנאה והגבוה, וכן על אזובי הקיר היוצא מחריצי הכותל.

מדוע בחר שלמה לדבר רק על שני הצמחים הללו? התשובה היא, שהוא לא דיבר עליהם לבד, אלא הוא דיבר על הארזים הגבוהים עד אזובי הקיר - וכל מה שביניהם. שלמה המלך התחיל בארזים, אבל דיבר על כל עץ ועץ. על עץ התפוחים, על עץ התאנה, על עץ הזית. והוא לא דיבר בקיצור אלא באריכות.

הנס שבֵּעֵץ

הוא דיבר על הפירות, על העלים, על הענפים. "עימדו מתחת לעץ, והסתכלו כלפי מעלה על הענפים" כך אמר, "אין אפילו ענף אחד שמונח ממש מתחת לחבירו. הסיבה לכך היא, שכל אחד מהענפים זקוק לאוויר. כיצד זה קרה? מי לימד את העץ לנהוג כך?"

וזה לא הכל: העץ משליך את זרעיו אל תוך הקרקע, ומתוך הזרע יוצא עץ נוסף. זהו נס גדול כל כך, עד שכל המדענים יחד עוד לא הצליחו להסביר את זה. מנין הגיע העץ? אם תחפרו עמוק, האם תמצאו עצים? כל מה שתמצאו זה אדמה - כיצד צמח עץ תפוחים מתוך האדמה? הכל מגיע מתוך הזרע. בכל זרע יש לפחות מיליון קטעי מידע שחקוקים בתוך מולקולות ה"די אן איי" של הזרע, המורים לו כיצד לייצר עץ, והזרע הקטנטן מכיל בתוכו את רוב הכלים העיקריים הנצרכים לייצור העץ. זוהי מערכת מאוד מורכבת, עם חכמה, עם תחבולות, עם ערמומיות, עם שיתוף פעולה וארגון, צעד אחד צעד. ניסי ניסים! כל מי שרואה דבר זה, יבא להכרה בקב"ה לא פחות ממי שנכח בשעת קריאת ים סוף. מי שמתבונן בעץ,

מהחברה האנושית! הוא יכול שוב ללכת להתפלל בבית הכנסת. "איזה תענוג זה להתפלל במנין" הוא חושב לעצמו. מכאן והלאה, כל חייו יהיו מלאים שיר והלל לקב"ה על המתנות שניתנו לו, משום שהוא זוכר את אותם ימים אפלים בהם הוא היה בודד ומנודה. כולו מלא אושר על כך שהוא הציפור שנמלטה מפח יוקשים!

געגועים לרחובות העיר

האיש שלנו, כאשר הוא הולך ברחובות עירו, הוא שר ומזמר לה'. פשוט ללכת ברחובות העיר - איזו שמחה! כאשר דוד המלך ע"ה הסתתר במערה מפני שאול המלך, הוא התפלל לקב"ה שיצילו אותו, ואמר: "אֲתֶהְלֵךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים" (תהילים קטז, ט). "אוי, ריבונו של עולם, אנא השב אותי לירושלים, שאזכה להתהלך בארצות החיים!". מהם אותן "ארצות החיים", שאליהן השתוקק דוד המלך? הגמ' במסכת יומא (עא, א) מבארת ש"אתההלך לפני ה' בארצות החיים - אמר רב יהודה זה מקום שווקים". ומבאר רש"י "שאדם מוצא לקנות מזונותיו", כלומר שדוד המלך התאוה ויחל לשוב לשווקים של ירושלים, שם יש באפשרותו לרכוש את כל מה שנצרך לו. לכאורה זה נראה קצת מוקשה - דוד המלך מתחבא במערה, חסר כל, והדבר שהוא שואף אליו זה ללכת לקניות? זהו דבר שצריך להבין.

הכל זמין

התשובה לכך היא, שדוד המלך הבין את השמחה הגדולה שיש בכך שהכל מזומן לאדם, בידיעה שהוא יכול לגשת לרחוב ולהשיג כל דבר שהוא צריך! "השי"ת, אנא תן לי את היכולת ללכת ברחובות העיר" - כך התפלל דוד המלך. לזה ציפה דוד המלך - לרגע שבו יוכל ללכת ברחובות ירושלים, שם יש הכל - חיטים, שעורים, זיתים, תאנים - כל הדברים שמביאים לאדם עונג והנאה. חשבו על כך - אתם יכולים לגשת לחנות ולרכוש הכל - לחם, ביצים, חולצה, חליפה. עוברים ליד חנות בשרים - יש שם כל כך הרבה סוגי בשר, את החלק הזה והזה של הפרה - הכל זמין ובר-השגה! איזו שמחה!

זהו נושא גדול - כיצד ללמוד להנות מהליכה פשוטה ברחוב, כיצד להתענג מהחנויות והשווקים - והמצורע למד את הסוגיא הזו בדרך הקשה! כעת הוא הולך ברחוב, מלא הודיה לה', ואומר "תודה לך ה' שזיכית אותי להתהלך ב'ארצות החיים' - הכל מזומן ומצוי בשבילי".

תהליך הטהרה

בכדי שנוכל לקבל הבנה טובה יותר בלימוד הזה אותו אמור המצורע ללמוד, כדאי לנו ללמוד את הפרטים של טהרת המצורע. וכמו שהזכרנו לעיל, הקב"ה מצפה שנשאל את השאלה: "מדוע ציוותה התורה לעשות את כל הדברים הללו?"

חרדי? לא ולא, אין מדובר ב"ראיות" ו"הוכחות", אלא **בהכרה מוחשית בה!** אנחנו רוצים לראות את הקב"ה "בפעולה", לראות ביטויים לגדולתו ולחסדיו המרובים עלינו, משום שזה מה שיחדיר בנו הכרה אמיתית ומוחשית בה'.

אבל המצורע הזה לא ידע כיצד ללכת ברחוב ולראות ביטויים לגדולת ה', ולכן לקחו ממנו את האפשרות ללכת ברחוב. יש אנשים שהולכים בשדרות "אושען פארקאווי" ואינם שמים לב שגדלים שם שני סוגי עצים, והם אינם מבחינים בין עצי ה"תרזה" לבין עצי הכותנה. מדובר בעצים שונים לגמרי, כל אחד עם הניסי ניסים שלו. מעולם לא שמתם לב לזה? הרי כל הסיבה שהקב"ה ברא אותם כך הוא כדי שתבחינו בזה.

מי זקוק למפלים?

אנשים מתקשרים אלי בשביל להתייעץ האם כדאי להם לנסוע לבקר במפלי הניאגרה כדי לחזות בנפלאות הבורא. לנסוע עשר שעות בשביל לחזות בנפלאות הבורא? כאשר תסיימו עם השדרה בה אתם עוברים כל יום, כאשר תבינו את העומק של נפלאות הבורא שנמצאים מול העיניים שלכם, אז תתקשרו אלי לשאול לגבי מפלי הניאגרה. בינתיים, עוד לא התחלתם כלל!

ועל זה אמור המצורע שלנו לחשוב בשעה שהוא תר אחר ענף של עץ ארז ביערות הגדלים סביבות העיר: "חיימל, שוטה שבעולם!" הוא חושב לעצמו, "מדוע לא פתחת את העיניים לראות את כל זה קודם שחלית בצרעת? מדוע לא הבחנת ביד ה' המתגלה בעצים, אותם נטע ה' כדי שתראה ותבחינה בהם?"

אמונה בדרך לכולל

כעת, לאחר שהמצורע חזר לחיים הרגילים, הוא למד כיצד ללכת ברחוב. בעוד הוא צועד לכולל או למקום עבודתו, הוא מתבונן בעלים השונים, ושם לב למה שהקב"ה מראה לו. לפעמים הוא מרים מהקרקע עלה "רגיל", ומתחיל ללמוד על חכמתו המופלאה של הבורא.

שימו לב לעובדה המדהימה, שבכל מיליוני העלים הנמצאים ב"אושען פארקאווי", לכולם יש שני צדדים, צד אחד בצבע ירוק כהה, שם יש כמות גדולה של החומר הנקרא "כלורופיל", וצד אחד בצבע ירוק בהיר שבו יש מעט "כלורופיל". בכל אחד מהעלים האלו, **תמיד** הצד הכהה פונה לכיוון השמש, והצד הבהיר אינו לכיוון השמש. בכל מיליוני העלים, בכולם זה כך! כיצד אירעה "טעות" זו? הסיבה לכך היא, שה"כלורופיל" זקוק להרבה שמש, ולכן הצד הכהה פונה אל השמש. הנה לנו כאן "תצוגה" של נפלאות הבורא, ממש באמצע שדרות "אושען פארקאווי".

יראה ניסים שאינם פחותים מכל הניסים המוזכרים בתורה.

המצורע לא שם לב

ואת זה בדיוק המצורע לא ראה כאשר הוא היה הולך ברחוב. הוא מעולם לא שם לב לעצים, משום שהוא היה כולו עסוק בלדבר לשון הרע, רכילות, ליצנות ודברים בטלים - כך התחיל כל הסיפור הזה, וכמו שאומרת הגמרא: "כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו" (ערכין טו, ב).

כיצד קורה דבר כזה, שאדם משחרר את חרצובות לשונו מבלי לחשוב על מה שהוא אומר? התשובה היא, שהוא אינו ער למציאותו של השי"ת. מבחינתו, הקב"ה נמצא אולי בבית הכנסת, בזמן תפילת מנחה, וגם אז, הוא נמצא רק בסידור, אבל ברחוב? הוא אינו חושב על ה' בכלל! הוא מהלך יחד עם חבריו, ולשונם מתגלגלת בדברי גנאי והשפלה אודות אנשים אחרים. אפילו מי שרק מדבר דברים בטלים, פירושו של דבר שהוא אינו ער למציאותו של ה'.

שלמה המלך מלמד אותנו במגילת קהלת (ה, א): "אַל תִּבְהַל עַל פֶּיךָ וְלִבְךָ אַל יִמְהַר לְהוֹצִיא דָּבָר לִפְנֵי הָאֱלֹקִים" - אתה הולך ברחוב - הקב"ה נמצא שם, אז תהיה בשקט! "כִּי הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ" - יש כאן מישהו חדש בתמונה - האלקים נמצא כאן! אתה וחבריך אינכם לבד ברחוב, האלקים נמצא בשמים ומביט בכם, "עַל כֵּן יִהְיֶה דְבָרְךָ מְעֻטִּים".

במחיצתו של נשיא ארה"ב

אדם שמילים יוצאות מפיו ללא ריסון, פירושו של דבר שהוא מרגיש שאף אחד לא נמצא כאן. אם אדם זה היה עומד בפני נשיא ארה"ב - למרות שבימינו הנשיא כבר אינו אדם חשוב כל כך - מכל מקום אין ספק שהוא לא היה מדבר סתם כך, הוא לא היה זורק מילים מהפה.

כאשר אדם בא לידי הכרה אמיתית שהקב"ה נמצא ממש לפניו, הוא סוגר את פיו. כאשר קרבת האלקים היא דבר מוחשי, ולא רק דיבורים או תיאורים יפות - הוא לא היה פותח את פיו. הוא היה שומר על שתיקה, לפחות כמו שהיה שותק אם נשיא ארה"ב היה עומד לידו. אם הנשיא היה כאן - היית חושב על כל מילה! אדם שאינו נזהר בלשונו, פירושו של דבר שהוא מאמין בנשיא יותר ממה שהוא מאמין בה'!

התזכורת של עץ הארז

וזה מחזיר אותנו לעץ הארז, לאזוב, ולמה שביניהם, משום שהדרך הטובה ביותר לבא לידי הכרה בה' היא ע"י התבוננות בבריותיו. העצים, הצמחים, וכל הדברים הנפלאים שה' ברא - מהווים הוכחה ניצחת למציאות ה'. שמא תאמר: "מדוע אני זקוק להוכחות, הרי אני יהודי

כעת המצורע מבין את כל זה; כאשר הוא יתרפא מנגעו ויזכה לשוב לעירו, בכל פעם שהוא יראה דשא מציץ מתוך סדק במדרכה, הוא ישים לב אליו, וכך יזכור את ה' בכל עת. כשהוא יעבור ליד ביתו של השכן, הוא יעצור כדי להביט בפרחים הגדלים בגינתו. כמוכן שהוא יעשה זאת; הרי הוא אינו רוצה שוב ללמוד את ה"שיעור" הזה בדרך הקשה. הוא מזכיר לעצמו את הפסוק בספר מלכים, "וַיִּדְבֹּר עַל הָעֵצִים מִן הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּלִבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יָצָא בְּקִיר", והוא אומר לעצמו: "גם אני רוצה לעשות כך!"

סודו של צבע האדום

אמנם, לדברים שדיברנו עכשיו לא תהיה השפעה משמעותית אלא אם כן נתרגל לחיות אותם. על מנת שהדברים יעשו רושם, כל אחד ואחד צריך "לעשות עסק" מהענין הזה של "ללמוד איך ללכת ברחוב". גם אדם שגר במקום עירוני כגון פלאטבוש או בורו פארק, אם יפקח את עיניו יראה כל מיני סוגים של עצים ופרחים, כל כך הרבה תופעות שנועדו להזכיר לו את הקב"ה.

וזה מביא אותנו אל החלק הבא של טהרת המצורע: "אֵת הַצֹּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֶתֶּה וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת וְאֶת הָאֲזוֹב וְטָבַל אֹתָם וְאֶת הַצֹּפֶר הַחִיָּה בְּדָם הַשִּׁחָטָה עַל הַמֵּיִם הַחַיִּים" (ויקרא יד, ו). נראה בעליל שהתורה מדגישה כאן את צבע האדום. הכהן טובל את שני התולעת האדומה, בדמה האדום של הציפור השחוטה. ויש להתבונן בזה, מהו הדבר אותו אנו אמורים ללמוד מכך?

התשובה היא, שיש כאן שני סוגי אדמיות. יש את האדום הטבעי של שני התולעת, ואת האדום האחר. וזהו מה שמרמז הקב"ה לאדם - עליך לבחור כיצד תלמד להכיר אותי, האם ע"י העולם הצבעוני שנתתי לך, או, ח"ו, ע"י אדום אחר, כואב יותר.

הקב"ה ברא בעולמו דבר נפלא: אפשר לייצר צבע אדום יפהפה - כמו גם צבעים אחרים. יכול האדם לקחת חתיכה רגילה של צמר ולצבוע אותה בצבע יפה. ה' רוצה שנשים לב לצבע - הוא רוצה שנעריך את העולם הצבעוני שהוא ברא עבורנו. לכן טובלים את האדום של שני התולעת, אותה ברא ה' בצבע יפהפה, בדם הציפור, שגם לו צבע אדום. הקב"ה אומר למצורע: "אם לא תלמד להעריך את הצבע האדום שבראתי, תצטרך להשתמש באדום השני, בדם, כדי להזכיר לך להעריך את הצבע בחיים שאני נותן לך".

מטוסים ומצנחים

בפעם אחרת הוא רואה סוג אחר של עלה - עלה זרעים; עלה זה מהווה כעין "מטוס", הנושא בקרבו שלושה או ארבעה "נוסעים", הלא הם הזרעים, הממוקמים באמצע העלה. העלה נושר מהעץ בשלב מוקדם של העונה, והוא נישא על ידי הרוח, מביא בכך את הזרעים אל מחוץ לתחומו של עץ ה"אם", למקום בו יוכלו להתפתח ולגדול טוב יותר, מבלי להתחרות עם עץ ה"אם" על אותם חומרים מזינים, להם זקוק העץ.

בהזדמנות אחרת, הוא יעבור ליד עץ שקמה, ובמקום להתעלם ממנו, הוא יעצור לרגע וירים בידו את אחד הכדורים שנשרו מהעץ. הוא ישים לב שבתוך כל כדור ישנם מאות זרעים, ולכל זרע מחובר כנף קטנטן, מעין "מצנח", וכך, כאשר כדורי השקמה נושרים לארץ ומתרסקים, הרוח מפזרת את הזרעים לכל עבר, ובכך מביאה לצמיחתם של עוד עצי שקמה. האם יתכן שזרע בעל כנף הוא דבר שנהיה במקרה?! לא זו בלבד, אלא שהכנף מסודר בצורה כזו שהוא אינו תופס מקום בתוך כדורי השקמה, ומבחוץ רואים רק את הזרעים העגולים. הכל מאורגן בצורה נפלאה - זרעים מבחוץ וכנפיים מבפנים.

שלמה ראה את ה'

כך הביט שלמה המלך על העולם. הוא ראה את יד ה' בכל מקום, ולכן הרגיש תמיד שהוא עומד לפני ה'. הוא ראה את ה' "מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בְּלִבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יָצָא בְּקִיר". שלמה המלך מסר "שיעור כללי" בענין האזוב. מנין מגיע האזוב? וכיצד הוא הגיע לקיר? התשובה היא, שכאשר האזוב מתחיל לנבט הוא מפזר אל האוויר דברים הנקראים "נבגים" שהם חלקיקים זעירים, בלתי נראים, שעל ידם מתרבה האזוב. הנבגים נכנסים לסדקים שבקיר, סדקים כל כך קטנים שאי אפשר להכניס לתוכם אפילו כמלא הציפורן, ובכל זאת, הנבגים נכנסים לשם ומשתרשים. לבסוף, הנבגים הקטנים הללו מייצרים את צמח האזוב המבצבץ מהקיר.

וכך, בעוד המצורע מגרד את פיסת האזוב מעל גבי קיר ישן עבור טהרתו, הוא נוזף בעצמו: "חיימ'ל! מדוע לא שמת לב לאזוב הזה כאשר לא היית מצורע?" הוא מבין עכשיו, שמכיון שהוא עצם את עיניו מלהבחין בנפלאות הבורא שמסביבו, ולא ניצל את ההזדמנויות שניתנו לו להכיר בה', לכן עכשיו עליו לחפש את העצים והצמחים בדרכים אחרות, כואבות יותר.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

אינם בשלים צבעם הוא ירוק, ורק כאשר הם מוכנים לאכילה הם נצבעים בצבע אדום יפהפה?"

מוכרחים אנו לומר, שהתפוח "יודע" שתפוחים ירוקים יהיו מוסווים היטב בינות לעלים שעל העץ, משום שעדיין לא הגיע זמנם להיקטף, וכאשר הם נעשים בשלים, הם הופכים לאדום, כדי שיוכלו לראות אותם ולקוטפם. כביכול התפוחים הנם "רמזור אדום" האומר: "עצור! עצור כדי להסתכל עלי!" התפוח האדום קורא אליך מתוך דוכן הפירות בשוק ואומר לך: "עצור והתבונן בי! עצור והתבונן במעשה ידיו של הקב"ה!"

העבודה עוד לא הסתיימה

ולא רק תפוחים! ישנם כל כך הרבה פירות, כולם בצבעים מדהימים: אדום, זהוב, סגול, ירוק, צהוב. הצץ פנימה אל תוך דוכן הפירות, ותוכל לראות אבטיח חצוי. אילו גוונים יפהפיים יש באבטיח! מנין הם הגיעו? כיצד הם נוצרו? קח את הזמן שלך, לך לאיטך והסתכל על צבעו המהמם של התפוז! זה יפה כל כך, שנראה כביכול זה טבעי, אבל הרי לא יתכן שזה טבעי. התשובה היא, שאכן זה אינו דבר טבעי, התפוז עוצב ונוצר על ידי יצרן שהכניס בפירות כל מיני גוונים שהנם תענוג לאדם הרואה אותם. הרי בודאי שיש תענוג יותר גדול כאשר אוכלים תפוז צבעוני, לעומת תפוז שאינו צבעוני. תארו לעצמכם שהתפוז היה נראה כמו תפוח אדמה? גם אם טעמו היה זהה - התענוג היה פחות.

לאחר שהמצורע מסיים את עבודת ה' שלו ליד דוכן הפירות, הוא מוכרח לעבור הלאה. הרי הוא אינו יכול להשאר שם כל היום, המוכר ודאי מחכה שהוא יכנס לקנות משהו בחנותו, אבל הוא לא סיים את העבודת ה' שלו.

לחזור גם על דברים פשוטים

עכשיו הוא עובר ליד ביתו של חבירו, ושם לב לגינה שגודלת בחזית הבית. הבה ואגלה לכם משהו: אני נהנה מגינותיהם של שכניי יותר ממה שהם נהנים מהגינות של עצמם! הם משקיעים כסף רב בטיפוח הגינה שלהם, אבל למעשה אני הוא זה שנהנה. אספר לכם דוגמא לזה: לפני מספר שבועות, עברתי ליד בית אחד, וראיתי גינה שבה גדלו עגבניות בצבע לבן. עגבניות אינן אמורות בכלל להיות בצבע לבן. אבל לאחר כמה שבועות עברתי שם שוב, וגילית שהעגבניות הפכו לירוקות, ואח"כ הן הפכו לאדומות. מדוע יש את שלושת השלבים הללו? ההסבר לכך הוא פשוט: הלבן אומר "עצור" - העגבניות אינן ראויות למאכל. הירוק אומר שאמנם הן אינן בשלות, אבל אפשר כבר לקטוף אותם ולעשות מהם ירקות כבושים, והאדום אומר שהן כבר מוכנות לאכילה.

חשבתי לעצמי: "זהו רעיון כל כך פשוט, וכבר הזכרתי אותו בשיחותי פעמים רבות. האם כדאי להזכיר את זה

צבעים מאירי עיניים

הקב"ה נתן לנו עולם ובו כל כך הרבה צבעים מרהיבי עין! איזו שמחה היא זו, לראות את מגוון הצבעים הקיימים בעולמנו. נדמיין לרגע, שכל העולם היה רק שחור לבן, ללא כל צבע. גם זה היה דבר טוב, גם בזה היינו חווים תענוג גדול. בודאי שזה יותר טוב מאשר לא לראות דבר ח"ו. אבל אין הדבר דומה למתנה המופלאה שניתנה לנו מאת ה' - היכולת לראות צבעים. איזה תענוג!

הקב"ה רוצה שנשים לב לשושנים האדומות שאנו רואים כאשר אנו הולכים ברחוב, כמו גם לדשא הירוק. הדשא הוא שטיח - שטיח ירוק יפהפה. ירוק ההוא צבע יפה כל כך! ירוק הוא צבע מתוק ורך, ולכן בחר הקב"ה לצבוע את הדשא והעלים, הקיימים בעולם בשפע, בצבע מדהים זה.

לפעמים רואים פרח בצבע צהוב בוהק, מזדקר לו מתוך הדשא. מנין הגיע צבע הצהוב הזה, ומהו ייעודו? אמנם זה נכון שהצבע הצהוב נועד כדי למשוך אל הפרח את הדבורים המוצצות את הצוף מתוך הפרח, אבל בעיקר הוא נועד כדי למשוך את תשומת לבו של האדם, ולשמח אותו בצבעים יפהפיים. בכך ממלא האדם את שכלו בחכמה ובהכרה מלאה של הבורא יתברך. זוהי הסיבה שברא ה' את הפרח בצבע צהוב, היפה כל כך.

שני סוגים של צבע

אולם המצורע לא שם לב לזה. הוא לא ראה את העשב הירוק ואת הפרחים הצהובים. הוא עבר על פני גנים צבעוניים, ומעולם לא חשב על הקב"ה. הוא ראה את השמים הכחולים והדשא הירוק ואור השמש הצהוב והוא המשיך ללכת בבחינת "כי תלך בחשך", כטיפש שהולך בעולם של שחור ולבן. ולכן אומר הקב"ה: "אינך רשאי להמשיך וללכת ברחוב אם אינך יודע כיצד לחשוב.

וגם כאשר סוף סוף נתפראה הצרעת מן הצרוע, צריך הוא לטבול את הארגמן האדום והיפה לתוך הדם האדום, כדי להזכיר לעצמו את ההחלטה העומדת לפתחו: "אל תשכח לשים לב לכל הצבעים היפים שהקב"ה צבע בהם את עולמו! אם לא תזכור לשים לב, תהיה זקוק ללמוד על כך בדרך הקשה שוב, ע"י טבילת האזוב ושני התולעת לתוך דם הציפור השחווטה - הציפור שלא נמלטה".

התפוח קורא אליך

כעת, כאשר המצורע חוזר הביתה, עיניו פתוחות לרווחה. כאשר הוא עובר ליד דוכן הפירות, הוא זוכר טוב טוב את הבחירה שעליו לבחור, בין הארגמן האדום לבין הדם האדום. כשהוא רואה תפוחים אדומים, הוא שואל את עצמו: "אדום? כיצד נצבעו התפוחים באדום? מהיכן מגיע הצבע האדום הזה? ומדוע כאשר התפוחים עדיין

המטר? קודם כל שירד הגשם, ואז נודה לו? [הלוואי שנודה לו על זה!]

אלא הפסוק מדגיש את העובדה שהוא **מכין** את המטר, משום שאנחנו אמורים לשים לב ולהבחין בזה! אם יש עננים אפורים בשמים, אנחנו אמורים לאהוב את הצבע הנפלא הזה. הרי כאשר ירד הגשם, האפור הזה יהפוך לתפוחים אדומים, לאוכמניות כחולות, לענבים סגולים, לתפוזים זהובים, ולכל הפירות הצבעוניים והמדהימים. העננים הללו מבשרות על גשם של אבטיחים שעומד לרדת. ההבדל היחיד הוא שאין צורך להיזהר שהאבטיחים לא יפגעו בנו, כי הם יורדים בצורה של טיפות מים. אין ספק שיש בכך תועלת גדולה... זהו "המכין לארץ מטר" - הקב"ה ממלא את השמים בעננים אפורים, המוכנים להוריד לעולם שפע של צבעים מדהימים!

מוכן להתמודד עם העולם

כעת אנו שבים למצורע ביום טהרתו, כאשר הוא מתכוון לחזור לחיים התקינים והנורמליים. הפעם הוא מוכן, כי הוא יודע מה מצפים ממנו. בעוד הוא מביט בציפור החיה שמעופפת אל החופש, הוא מחליט החלטה נחושה: לעולם לא אפסיק להודות לה' על שריפא אותי מהצרעת. בכל יום אודה לה' על הבריאות שנתן לי! והוא גם מתכוון ליישם את זה! הוא זוכר את הדאגה שאפפה אותו, ואת השמחה שהוא הרגיש כאשר בישרו לו שנרפא נגע הצרעת וכעת הוא יכול לשוב לחיק משפחתו, ועל כן לעולם הוא לא ישכח איזו שמחה גדולה זו להיות בריא!

אבל אין זה מספיק להיות בריא ולחיות חיים תקינים ונורמליים, השאלה היא מה עושים עם החיים האלו. לכן נצטווה המצורע להביא עץ ארז ואזוב, כדי שאלו יזכירו לו את הסיבה שבגינה הגיעה הצרעת. הקב"ה אומר לו: "ישנם שתי דרכים כיצד להגיע לידי הכרה בי. הדרך האחת היא דרכו של שלמה המלך, שדיבר 'מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר'. אילו היית מקדיש את חיך ללמוד את הדברים הללו, את הארז והאזוב וכל מה שביניהם - לא היית צריך להגיע לידי צרעת. היית יכול להנות מחיים של הודאה לה' והכרת החסד של הקב"ה שמתגלה בבריאה. אם תלמד להנות מצבע האדום של תולעת השני, מהיופי שיש בבריאה, לא תצטרך להטביל את האזוב בדמה האדום של הציפור השחווטה!"

ובחרת בחיים!

זוהי הבחירה שהקב"ה מציב בפנינו. הקב"ה אומר למצורע: "בחר!", וגם לכולנו הוא אומר: "בחרו!". האם אתם בוחרים בציפור החיה שעפה על פני השדה, או ח"ו בציפור האחרת? האם אתם מעדיפים את עץ הארז והאזוב כאשר הם טבולים בדם הציפור השחווטה, או את הארז והאזוב של שלמה המלך?

שוב ברבים? ומיד אמרתי לעצמי: "בודאי! לא אכפת לי מה שאנשים חושבים! נמאס להם לשמוע את זה? לי זה לא נמאס!" מה שאני מדבר זה בשביל התועלת שלי. אם אתם רוצים ג"כ להקשיב - אני מרשה לכם, אבל בעיקר אני מדבר לעצמי.

אדמה צבעונית

מדוע שהעגבניות יהיו אדומות? הרי האדום הוא צבע מלאכותי, אותו מוציא הקב"ה מתוך האדמה החומה. תנסו בעצמכם לייצר צבע אדום. קחו אדמה, ונסו להפוך אותה לאדומה, אתם לא תצליחו! אבל הקב"ה מכניס לתוך זרעי העגבניה את הכלים הדרושים כדי לקחת פחמן דו חמצני וחומרים אחרים, ולייצר מהם צבע אדום. איזה נס!

וצבע האדום מגיע רק כאשר העגבניה מוכנה לאכילה. נמצא שלא זו בלבד שהעגבניה מזינה את גופנו בוויטמינים, אלא היא מזינה את שכלנו בהכרה בבורא יתברך!

מדוע העגבניה הופכת לאדומה? לחילופין, מדוע שלא תהיה אדומה כאשר היא אינה ראויה כלל לאכילה, וכאשר היא מוכנה, תאבד את צבעה? מדוע לתפוחים יש צבע אדום בוהק כאשר הם מוכנים לאכילה? מדוע שלא יהיו חסרי צבע כאשר הם בשלים? מדוע הבננה מקבלת צבע צהוב בוהק כאשר היא מוכנה לאכילה? מדוע אינה צהובה כשהיא גדלה, והופכת לירוק כשהיא בשלה? ברור שיש כאן תכלית - להודיע לנו מתי הפרי מוכן. הפרי כאילו קורא לנו: "בא הנה בני, אני מוכן עבורך, גש לעץ, קטוף אותי ותהנה".

הנותן צבעים בשמים

ברגע שאנחנו מרגילים את עצמנו להעריך את העולם הצבעוני שברא הקב"ה עבורנו, נראה שאין לדברים סוף! אנחנו פוסעים ברחוב בבוקר, ורואים קרני שמש זהובות הממלאות את העולם. אה! איזה יופי, איזה תענוג! וכאשר אנו מביטים כלפי מעלה ורואים את השמים המדהימים ביפים, לא יקרה כלום אם נפנה לקב"ה ונאמר לו: "תודה לך ריבונו של עולם, אני כל כך אוהב אותך! תודה לך ששמת בעולם שלנו צבעים יפים כל כך!" הדר יופיו הכתום-זהוב של הזריחה והשקיעה, אור הירח הקסום - כל כך הרבה דברים יפים שהקב"ה נתן לנו לראות! זהו המבט הנכון על העולם; הקב"ה צבע את השמים בתכלת יפהפה כדי שאנחנו נהנה מהם, ועל ידם הוא נזכר בקב"ה תמיד!

ואם תקום מחר בבוקר ותראה שמים מכוסים בעננים, כאן כבר יש הזמנות אחרת לבא לידי הכרת הבורא יתברך. על זה אומר דוד המלך: "הַמְּכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבָיִם הַמְּכַיֵּן לְאָרֶץ מָטָר" (תהילים קמז, ח). לכאורה צריכים אנחנו להבין, מדוע דוד המלך מודה לה' על זה שהוא **מכין** לארץ מטר? איזו משמעות יש לעובדה שהקב"ה **מכין** את

כי עקוב הלב מכל ואנוש הוא מי ידענו (ירמיה יז, ט), והיצר הרע יושב על מפתחי הלב (ברכות סא, א) בפנים, נסתר מידיעת האדם עצמו, ומפתה את מחשבתו הגלויה ומרמה אותו, ולכן אמרו ז"ל (שם נד, א) בכל לבבך, בשני יצריך, כי האוהב השלם, אוהב גם בפנימיות הלב, בלי להתפתות מיצרו המסתתר, ולא ידמה שהוא אוהב בשעה שבלבו נסתרה מחשבת און ואהבת עצמו ופנייה זרה.

ומלבד כבוש היצר הרע, למנוע המדות הרעות וההרגשים הפחותים שעלולים למנוע אהבתו יתברך, עוד יש החיוב להשתמש במדות הללו, שהם כלי היצר הרע, כדי לעבוד את השי"ת, כי זוהי עיקר כוונתם, ויכולים להשתמש בהם לזה. לדוגמא, בקשת הכבוד היא מדה שמחונן בה האדם כדי לרדוף אחר השלימות וההצלחה בעולם הבא, כי שם הכבוד. ומלבד בקשת הכבוד לעולם הבא, יכול לבקש הכבוד פה, כמו שאמרו ז"ל (פסחים נ, ב) לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה בא לשמה.

ועוד פירש בספר מסילת ישרים (בהקדמה) וז"ל, **בכל לבבך**, בשלימות הלב, שתהיה העבודה לפניו יתברך בטוהר הכוונה, לתכלית עבודתו בלבד, ולא לשום פנייה אחרת. ובכלל זה [בכל לבבך] שיהיה לבו שלם [בזריזות ובאמונה] בעבודה ולא כפוסח על שתי הסעיפים או כעושה מצות אנשים מלומדה, אלא שיהיה כל לבו נתון לזה, עכ"ל.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מכיון שתיקון המדות הינו חלק חשוב כל כך של עבודת ה', מדוע איננו מקדישים יותר זמן לתיקון המדות באופן יותר ישיר?

תשובה:

אכן זו שאלה גדולה מאוד, ובאמת אני צריך לשאול את זה את עצמי. אם תסתכל בספרים, תראה שכתוב בהם שיש להקדיש לתיקון המדות הרבה יותר זמן ממה שאנחנו מקדישים, בהחלט! כך שאם תחליט שאתה רוצה להקדיש לזה זמן רב יותר, תוכל לבא אלי באופן פרטי, ואני אתן לך כמה עצות והדרכות, אם תרצה. יש הרבה עבודה, ובכל הספרים כתוב שצריך להקדיש לזה יותר זמן.

גם בשיחותנו אנחנו מקדישים זמן לזה. פעמים רבות דיברנו אודות מדת הסבלנות, וכן על מעלת השתיקה - להשאיר את הפה סגור. דברנו גם על כעס. על כל זה דברנו יותר מפעם אחת, אבל כמובן שיש עוד הרבה מה לדבר בזה.

צריכים להקדיש לזה יותר זמן. הרמב"ם כותב שתיקון המדות היא אחת הצורות החשובות ביותר של התשובה. יותר חשוב לחזור בתשובה על מדות רעות מאשר על דברים אחרים. הסיבה לכך היא, שעבירה היא דבר שאדם עושה ל"ע מפעם לפעם, אבל מדות רעות משפיעות על התנהגותו של האדם כל הזמן - הן חלק מהאדם. ולכן חשוב כל כך לתקן את מדותינו, כי בזה האדם משנה ומתקן את עצמו לנצח, ולשם כך הגענו לעולם.

הבחירה היא בידו של כל אחד ואחד מאתנו, אבל אחד מהם חייב להיות. אחרת לא יוכל האדם להיות כאן בעולם הזה, להיות חלק מאתנו, אם הוא שוכח את מה שהקב"ה עושה עבורנו. אם תראה את ה' בכל פינה בעולם, אם תבחין בחסד ה' בכל מקום אליו תלך - אז כבר לא יהיה צורך בתזכורות נוספות.

הטוב האמיתי

זוהי תכלית החיים - ללמוד להכיר את חסדו של השי"ת. על זה אמר דוד המלך "טוב; להודות לה". היודע אתה מהו טוב? לא רק טוב, אלא **הטוב ביותר?** הבה ונשאל כמה אנשים את השאלה הזו, מהו הדבר הטוב ביותר בעולם - בודאי נקבל מגוון רחב של תשובות. יש שיאמרו: "הדבר הטוב ביותר הוא להיות למדן!" אחרים יענו: "הטוב ביותר הוא להיות אדם שמדקדק במצוות". בודאי שהכל טוב! כמובן שצריך לקיים הכל, אבל דוד המלך מגלה לנו שהדבר **הטוב ביותר בעולם** הוא להודות לה!

זהו תפקידנו בעולם - לנצל את הבריות שנתן לנו ה', ואת כל חיינו התקינים, כדי להכיר בה' ע"י שנודה לו. עלינו להשתמש בבריאה הצבעונית והנפלאה שברא הקב"ה, מעץ הארז הגבוה ועד אזוב הקיר, לתכלית לשמה הם נבראו, והיא - "טוב להודות לה"... להגיד בבקר חסדך" - להזכיר תמיד, בכל ימי חיינו, את חסדיו העצומים של הקב"ה, ובכך להכיר בו עוד ועוד!

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ואהבת את ה' אלהיך - ומפני שהוא יתברך אחד והוא לבדו המטיב כל ההטבה הזאת, וכל ההטבה הזאת רק בשביל עמו ישראל, ולכך **יש לבני ישראל לאהוב אותו**, כי האהבה מפני שתי סיבות: (א) מעלת הנאהב. (ב) הכרת טובה לנאהב. אהבת ה' היא מחמת שתי סיבות אלו: (א) שלימותו יתברך בעצם. (ב) הכרת הטובה, כמו שנאמר (תהלים קיט, סח) טוב אתה ומטיב, ה' הוא הטוב, מצד מעלת מהותו, ומטיב, מצד פעולות החסד, לכן יש לאהוב אותו.

בכל לבבך - מפני שהוא אחד ויחיד בכל טובתנו, לכן יש לאהוב אותו **בכל הלב** ולא במקצת הלב, כי במקצת אוהבים רק למי שמטיב במקצת. ואמר **לבבך** [ולא לבך] להגדיל הדבר, כלומר בפנימיות הלב, כי **לב** בלשון הקודש מציין המחשבה [כמו שנאמר (דברים ח, יז) ואמרת בלבבך, ונאמר (משלי ו, יח) לב חורש מחשבות], והכוונה: בכל מחשבתך, אבל לא רק מצד תמידות המחשבה יום ולילה תאהב אותו יתברך, אלא גם מצד עומק המחשבה, כמו שאוהב אדם את עצמו ואת בניו בעומק המחשבה, ואף בשעת היסח הדעת באה האהבה לעצמו, או לבניו, ומעוררת אותו.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונת הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

זמן קיץ תשפ"א.

שנקבל ע"ע דברים אלו יחזירנו המקום במהרה לעבודתו בבתי כנסיות ובתי מדרשות ברוב עם ויקבל תפלתנו באהבה וברצון. והוסיף מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א: כמו כן יש להזהר מלדבר דברים בטלים בביהכ"ס.

ובאמת בס"ד מאז ועד היום הזה, נעשו חיזוקים רבים בענין שמירת קדושת בתי כנסיות. וברצוננו להעלות נקודה מעניינת, במהלך השנה האחרונה היו פעמים רבות ש'איימו' לסגור את הבתי כנסיות, ובס"ד ברובא דרובא של הבתי כנסיות בערי התורה הצלחנו להינצל למרות שבמקומות שיד השלטונות תקיפה יותר, הבתי כנסיות נסגרו ונפתחו לסירוגין ובקושי ביום-הכיפורים הסכימו לפתוחם, ואולי בזכות החיזוק הגדול שהתחזקנו 'בקדושת ביהכ"נ' זכינו שמואז שנפחו הבתי כנסיות בסוף חודש 'אייר' הצלחנו לשומרם פתוחים, שהרי כידוע השלטונות הם רק 'מקל' והכל מאיתו יתברך.

והנה המתבונן יראה בחוש שהתאריך בו פסקו התפילות מבתי הכנסת היה בליל ר"ח ניסן, וודאי שדבר זה אומר "דרשני" שכידוע ר"ח ניסן הוא יום גדול מאוד וכפי שאמרנו בגמ' שבת (דף פ"ז ע"ב) עשר עטרות נטל אותו היום, ובראש חודש ניסן הוקם המשכן שהוא היה מקום השראת השכינה, וכן בזמן שבית המקדש היה קיים בכל ר"ח ניסן התחדשו הקרבנות מהתרומה חדשה, והתפילות הרי הם כנגד הקרבנות ולכאורה כביכול בורא עולם אמר לנו כעת אינכם ראויים לעבודת הקרבנות. והמפליא ג"כ הוא כיצד היתה החזרה לבתי הכנסת (שהיתה ביום רביעי כ"ו אייר), שיום לפני החזרה לבתי הכנסת (יום שלישי כ"ה אייר) נתפרסם אז בכל העולם מכתבו הנוקב של מרן שר התורה שליט"א להתחזק מאוד בשמירת קדושת בתי-הכנסת, ועוד באותו היום הודיעו הרשויות שלפני חג שבועות אין סיכוי לחזור לבתי הכנסת (שטענו שבתי הכנסת הם המקום המסוכן ביותר), ואחרי שהתפרסם באותו היום מכתב מרן שר התורה, בשעה 11:00 בלילה ניתנה האפשרות לחזור לבתי הכנסת, וזה היה אחרי שעם ישראל בארץ מעט, וזכינו למחרת לחזור לבתי הכנסת, וכפי שסיפרו מביתו של מרן שר התורה שבאותו יום הגיעו טלפונים מהארץ ומהגולה על כך שהציבור קיבלו ע"ע להתחזק בשמירת קדושת בתי מקדש מעט, ואמר על כך אחד מגדולי התלמידי חכמים שבזכות כך זכינו מיד לחזור לבתי הכנסת, ובאותו היום (רביעי) שזכינו כאן בארץ ישראל לחזור לבתי הכנסת, גם באיטליה נפתחו כמה בתי כנסיות על אף המצב שהיו שריים בו אז, ולקראת השבת הכריזו בארה"ב על פתיחת בתי הכנסת.

כל זה מעורר אותנו להתחזק ביותר בחיזוק יציב בענין קדושת בית הכנסת. וכדרכם של חיזוקים, ההרגל גורם לשכחה וכמו שכוחב המסילת ישרים בפרק ב' שאם אדם לא יפקח על מעשיו הוא יתפס במרוצת הזמן 'כסוס שוטף במלחמה', ולכן אנחנו צריכים מאוד להמשיך ולהתחזק לשמר את החיזוק ולא לתת ללב לשכוח, ובמיוחד שאין זה דבר קל שהרי רוב היום אנחנו נמצאים בביהמ"ד וכדברי הגמ' במגילה מאי בי רבנן 'ביתא דרבנן' ולכן הוקל לת"ח הקלות מסוימות, אבל כמוכן שצריכים מאוד מאוד להישמר מבזיון ביהמ"ד וכדכתב המג"א 'דאטו ת"ח אינו מצווה על מורא מקדש'!

יתן ה' ונמשיך להתחזק בנושא זה, ונזכה השנה בס"ד לבנין 'בית המקדש השלישי' בב"א.

בס"ד זכינו שהיכלי התורה נפתחו בחזרה באופן מלא. עבר מעל שנה מאז שהתחילה ה'קורונה' שאנו מקווים שתיפסק מהר, (ב"ה בארץ הקודש ישנה הפוגה גדולה ונראה שאנחנו בס"ד לקראת הסוף, אבל לצערנו בחוץ-לארץ המצב עדיין גרוע מאוד). אם נתבונן בעבר, לפני שנה היינו שרוים במצב של 'גורשנו מבתי כנסיות' כפשוטו ממש! כשמיד אחרי פורים הודיעו הרשויות שלא לשהות במבנה סגור יותר ממאה אנשים, ובשבוע שלאחר מיכן הודיעו על המגבלות של 2 מטר בין אדם לשני, ומחמת כך נתכווצו המנינים בבתי הכנסיות למנינים קטנים, ובשבת ויקה"פ - 'מברכין ניסן' בהרבה בתי כנסיות הכינו הרשמות למנינים מצומצמים, וכזכור לכולנו שהיתה אז תחושה קשה מאוד. ובשבוע שאחרי זה בליל ר"ח ניסן החליטו הרשויות שא"א לשהות במבנה סגור יותר מ-9 אנשים, וממילא פסקו המנינים בבתי הכנסת לחלוטין (ומחמת כך התחילו 'מניני-החצרות'), אבל עדיין התנחמנו בזה שהיתה עדיין אפשרות ללמוד בבתי הכנסת. וביום ראשון ד' ניסן החליטו מרנן ורבנן לסגור את הבתי כנסיות לגמרי, בבתי כנסיות רבים היתה זו הפעם הראשונה (ונקווה גם האחרונה) שהגבאי השתמש במפתחות כניסת ביהכ"נ, ובהרבה בתי כנסיות לא היה קיים מפתח לדלת זו [סיפר לנו אברך שהזדמן לו לעבור ליד ביהכ"נ כזה שלא היה מנעול לפתחו, ומחמת כך נעלו את הדלת עם ברגים!!!] המציאות טפחה על פנינו, היינו המומים שבורים ורצוצים, אבל עדיין נשארנו עם מניני-חצרות, ולצערנו אחרי כמה ימים גם זה נלקח מאיתנו [ובס"ד הצליחו לארגן מניני מרפסות, למי שהיתה גישה]. עד כאן ההיסטוריה. לכולנו היתה תחושה אחידה שפשוט נזרקנו מבתי הכנסיות מכיון שלא התנהגנו בהם בכבוד, דבר שלכאורה לא היה מאז בריאת העולם, שהבתי כנסיות בכל העולם כולו מושבתים!!! [אפילו בזמנים שאסרו שונאנו את בתי הכנסיות כבזמן ה'יוונים', ה'אינקוויזיציה' בספרד וה'קומוניסטים' ברוסיה לכאורה עדיין התחושה לא היתה 'סופנית', היהודים הרגישו שעדיין יש להם אפשרות להתפלל במנין במחותרת או להבריא את הגבול וכדו', וגם בזמן ר' עקיבא איגר שהיתה את 'מגיפת החולירע' שמרו על כללי ריחוק אבל לא נסגרו הבתי כנסיות! אבל מה שקרה בניסן-אייר שעבר שבכל העולם הבתי כנסיות היו סגורים זהו דבר שלכאורה לא היה כמוהו מעולם].

ובס"ד לקראת חודש סיון התחילו לפתוח את הבתי כנסיות ואז כתב מרן שר התורה מכתב נוקב וז"ל:

בס"ד כ"ד אייר ל"ט למטמונים תש"פ. אל כבוד הרבנים הגאונים וגבאי בתי כנסיות שבכל אתר ואתר ה' עליהם יחיו. הנה בעוונותינו הרבים כבר כמה שבועות שנגרשנו מבתי כנסיות ובתי מדרשות כעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ונראה שזהו אות מן השמים בעוון שמזלזלים בקדושת ביהכ"נ בזה שבשעה שמתפללים הפלאפונים פתוחים ומדברים בהם והוי זלזול גדול בתפילה ובקדושת ביהכ"ס שלא שערם אבותינו מעולם והוא נגד ההלכה בשו"ע אר"ח קנ"א ובזוה"ק ויקה"ק דף ר"ה ב' איתא דברים נוראים בזה. ולכן יש לתקן תקנה קבועה שאיסור חמור להכנס לביהכ"ס להתפלל עם פלאפון שאינו כבוי וכל זמן התפילה הוא מנותק, ועל הגבאים מוטל האחריות להזהר ולהזהיר בזה חוק ולא יעבור. גם מן הראוי שנזכה במהרה לחזור לביהכ"ס שהרבני ביהכ"ס יחזקו ויעוררו ויאמרו דברי חיזוק בגודל האיסור החמור בזלזול קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות. ובזכות

לרפואת הגאון הגדול רבי יצחק בן נחמה הקר שליט"א ראש ישיבת גרודנא

העלון נתרם לעילוי נשמת ר' יוסף מאיר בן משה מנחם, ר' אורי אהרן בן שמעון שלום ז"ל

בירורי הלכה

למי שנמצא שם או לקחת משם חפץ וכיו"ב, שאי"ז נחשב שהמקום משמש לצרכי האדם, משום שאין לנכנס שום תועלת מהמקום, ומכל מקום גם זה אסור מחמת שזה נראה כביזוי במה שהוא נכנס שם שלא לצורך המקום, אלא שעל זה מועיל אמירת דבר שמועה או פסוק כדי לבטל את החיסרון של הכניסה שלא לצורך המקום.

נמצא לפי"ז שכל דבר שיש בו קלות ראש, אסור לעשות אותו בבית הכנסת ובבית המדרש בשום אופן ולשום אדם. ובוה נכללים כל הדברים שאין דרך לעשות אותם במקומות מכובדים או בפני אנשים מכובדים, בין אם זה מצד עצם המעשה, ובין אם זה רק מחמת הצורה החיצונית, כגון ישיבה בצורה לא מכובדת, או דיבור באופן שאין דרך לדבר כך בפני אנשים מכובדים [יעוין פלא יועץ ערך בית הכנסת], וכן הליכה בצורה של ריצה [יעוין משנ"ב סי' צ ס"ק מא], שכל אלו הדברים נחשבים קלות ראש, ועשייתם במקום מקודש נחשב כביזוי לקדושת המקום.

אכילה או שינה ושאר ענינים שנצרכים לאדם, גם אם הם נעשים בצורה מכובדת ואין בהם קלות ראש, עכ"ז אסור לעשות אותם בבית הכנסת או בבית המדרש מחמת שעצם ניצול המקום המקודש לצורך שימושים אישיים נחשב כביזוי למקום. אלא שבזה יש היתר לתלמידי חכמים שבית המדרש נחשב להם כבית, וזה על פי התנאים שנזכרו בראשונים ובפוסקים.

להכנס לבית הכנסת או לבית המדרש רק כדי לקרוא למישהו או לקחת משהו מבלי להשתמש במקום כלל, גם בזה יש איסור מחמת שהכניסה שלא לצורך קדושת המקום נראה כביזוי למקום, אך לזה די באמירת דבר שמועה או פסוק כדי לבטל את הביזוי שבו.

[הדברים נכתבו ע"י הרב ש. ג. כולל 'מורשה ודעת']

דיני קדושת בית הכנסת ובית המדרש נתבארו בטושו"ע בס' קנ"א, ומבואר שם שיש דברים שהותרו לתלמידי חכמים, ויש דברים שהותרו לכל אדם ע"י אמירת דבר שמועה או פסוק וכיו"ב, אך אין היתרים אלו מועילים לכל הדברים, שיש דברים שאסורים גם באמירת דבר שמועה, ויש דברים שאסורים אף לתלמידי חכמים [ויש דברים שנחלקו בהם הפוסקים אם הם בכלל היתרים אלו או לא].

ושורש הדינים בזה תלוי בגדר הביזוי של קדושת המקום, שיש בזה כמה דרגות וכמו שיבואר:

דרגה א': הם הדברים המבוזים בעצם, והם כל הדברים הנחשבים 'קלות ראש' [כגון שחוק והיתול וכל שאר הדברים שאין דרך בני אדם לעשות אותם במקומות מכובדים או בפני אנשים מכובדים], שבהם אין שום היתר כלל, לא היתר של תלמידי חכמים ולא היתר של אמירת דבר שמועה או פסוק.

דרגה ב': הם הדברים שאינם מבוזים מצד עצמם, אלא שעשייתם בבתי כנסיות או בבתי מדרשות נחשב כביזוי לקדושת המקום בכך שמשתמשים בהם לשימושים אלו, והם עניני אכילה ושינה וכדומה, שכשעושים אותם בבית כנסת או בבית מדרש הרי"ז ביזוי לקדושת המקום בכך שהוא משמש לצרכי האדם, ובדברים אלו שייך ההיתר של תלמידי חכמים [עפ"י הגדרים שכתבו הפוסקים, ובתנאי שזה יעשה בצורה מכובדת ובכבוד ראש כדרך עשייתם במקומות מכובדים ובפני אנשים מכובדים], כי הצורך של התלמידי חכמים באופנים המותרים הותר משום דהוי ביתא דרבנן ושוב אין בזה ביזוי לקדושת המקום.

דרגה ג': הם הדברים שאין בהם שום ביזוי למקום כלל, רק שהם נראים כביזוי, והם הדברים שנעשים בבית הכנסת או בבית המדרש מבלי שום שימוש במקום אלא רק כהיכיה-תמציי למה שבתוכם, כגון לקרוא

חיזוקים בבתי הכנסת

מתפללי ביהכ"נ ניהגשו קמי מרן ראה"י הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שהוסיף אף הוא את חתימתו על החיזוק הנ"ל, המכתב מוצב בכניסת ביהכ"נ, ובס"ד החיזוק מתמשך באופן מלא ומשפיע יראת 'קדושת המקום' על מתפללי ביהכ"נ.

ביהכ"נ 'בית במברגר' - יוצאי 'עטרת ישראל', ב"ב

מזה מספר שנים יש בביהכ"נ חיזוק גדול בענין שמירת 'קדושת בית הכנסת', **מתפללי ביהכ"נ חתמו וקבלו ע"ע לא לדבר כלל וכלל בזמן התפילה ובזמן קריאת התורה וגם לא בין הקרואים ואפילו בלימוד,**

סיפור השבוע

נתבקש לשיבה של מעלה. ויהי כעבור זמן מפטירתו, ובלילה אחד נתגלה לי בחלומי והנה אני רואה איך שידיו ופניו מלאי בצרעת ושחין באופן נורא ומבהיל. נזדעזעתי מאד לראותו בכך, ושאלתי בחלום על מה ולמה הגיע לך כך? בשברון לב סיפר לי: כל זה הגיע לי על כך שהייתי מדבר עמך בעת שירת 'לכה דודי' בבית הכנסת, וכעת כיון שאני כ"כ צרוע ומוכה שחין איני יכול להגיע למקומי ולהיכנס לשום היכל, וכך אני נע נד בעולמות... ככה דיבר אלי האיש, וברוב תחנונים ביקש ממני שאעשה ככל יכולתי לטובת נשמתו. ויהי בבוקר ותפעם רוחי למראה החלום, וישבתי וחשבתי מה אני יכול לעשות לטובת נשמת ידידי ז"ל שיבוא על תיקונו. החלטתי איפוא שמשבוע זה ואילך אסתובב בכל שבת בבתי המדרשות שבערי לעורר את אחבי"ז על גודל חומרת שיחה בביהמ"ד בשעת התפילה, וכן אספר להם על חלומי, ויהא זה לזכות ולעילוי נשמתו של ידידי ז"ל. ואכן כך עשיתי. מאז התחלתי לכתת רגלי בכל שבת לביהמ"ד אחר בכל קצוות העיר לעודד את מתפללי ביהמ"ד. אמנם בלבי חלתי וציפיתי לראות אות וסימן מן השמים שאכן אני מסייע בטרחתי זאת לנשמת ידידי ז"ל.

עבר זמן רב, ועדיין לא ראיתי שום סימן. כעבור כחצי שנה מאז שהתחלתי בפעולות הללו ברוב טרחה ויגיעה, והנה לילה אחד שוב רואה אני את ידידי, והפעם פניו זוהרות באור יקרות, ואין שום סימן מכל הצרעת והשחין שנראו עליו בחלום הראשון. הוא הודה לי על כל מה שעשיתי למענו וכישר לי שב"ה כבר הגיע למקום מנוחתו בזכות פעולותי לעורר יהודים על האיסור החמור שלא לדבר בעת התפילה.

את הסיפור הבא סיפר בשיעורו מגיד המשרים הרה"ג ר' מאיר אקער שליט"א, אשר שמע אותו מבעל המעשה בעצמו וכך סיפר: לאחרונה נסעתי לאשדוד כדי להשתתף בשמחת בר מצוה של יתום אחד מחניכי 'בנינו'. הגעתי לשמחה, והנה אני רואה יהודי בשנות החמישים לחייו המסתובב באולם ממש כבעל השמחה, מקבל את פני האורחים ומחלק כיבוד. כאחד שמכיר את המשפחה ונמצא הרבה בקשר אתם, רציתי לדעת מי הוא האיש הזה הקרוב כל כך לשמחה וטורח כל כך שהכל יהיה על הצד היותר טוב.

ניגשתי לתלמידי היקר 'חתן הבר-מצוה' ושאלתי על אותו יהודי, האם הוא דוד שלו או קרוב משפחה? לשמע שאלתי ענה לי החתן בהתרגשות: "אה, יהודי זה היה ידיד קרוב מאד לאבי ז"ל, ואני מציע לך לגשת אליו, יש לו סיפור נפלא ונורא על הקשר שלו לאבי ז"ל. גש אליו ובקש ממנו שיספר לך את כל הענין".

כך עשיתי, ניגשתי אל האיש, והוא השיב לי כי כעת הוא עסוק מאד בקבלת האורחים, ואי"ה כשיתפנה יספר לי. בסוף השמחה, כאשר סוף סוף התפנה 'בעל השמחה' התיישבנו בצד והוא החל לגולל באוזני את סיפורו: אני, אבלחט"א, הייתי ידיד טוב של אבי החתן דן. היינו יושבים ביחד בביהמ"ד בתפלות שבת קודש, וכיהודים יראי שמים נזהרנו שלא לדבר בעת התפלה כפסק השו"ע, אך בעת שירת 'לכה דודי' היינו יושבים כל שבוע ומדברים על דא ועל הא, והורינו היתר לעצמנו שע"ז לא נפסק בשו"ע שאסור ואין זה בגדר 'מדבר בעת התפילה'. חלפו ועברו הימים, ולצערי נחלה ידידי ז"ל, ומצבו התדרדר, עד של"ע

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

תזריע-מצורע תשפ"א

זרעו לכם לצדקה

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב, ב)

גמילות חסדים - כהננה לגאולה

ה"אור החיים" הקדוש מבאר שכונת הפסוק לרמז על עם ישראל המכנה 'אשה'. בשיר השירים מופיעים כנויים שונים לעם ישראל: רעיה, אם, כלה, ובת, כאשר כל כנוי מסמל דרגה אחרת של הנהגת הקב"ה כלפי עם ישראל. אולם השם הבסיסי של כנסת ישראל אינו משתנה, והיא מכנה בכנוי 'אשה', כפי שמופיע בנביאים פעמים רבות.

במילים 'אשה כי תזריע' באה התורה לרמז על זריעה של מצוות ומעשים טובים, כפי שמוצאים אנו את השמוש בבטוי זה ביחס למצוות הצדקה, 'זרעו לכם לצדקה' (הושע י, יב).

כשם שכשזורעים גרעין באדמה, אי אפשר לדעת איזה עץ רב פירות יצמח ממנו - כך למצוות הצדקה יש כח עצום, ואין לנו יכולת לאמד את גדל הזכויות הטמונים בה.

לצערנו, בדורנו קיימת מציאות בה אנשים נפטרים שלא כדרך הטבע. אמנם כבר היו דברים מעולם, אך אף פעם זה לא היה בממדים שבמימנו.

הרמח"ל מבאר, שלכל עם ישראל יש כעין קפה משתפת של מצוות ועוונות. מה קורה כשהעוונות שבקפה יתרוות על המצוות שבה? 'לקב"ה יש דרכים רבות לפדות אותנו מהקטרוג הצומח ממצב זה, וכלשון הפסוק (תהלים קל, ז): 'יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרחבה עמו פדות'.

אפשרות אחת היא, שהקב"ה לוקח יהודי בעל עבירות רבות ומחזיר אותו בתשובה מאהבה, כך שכל עוונותיו נהפכים לזכויות. באופן זה, מתחסרת סאת העוונות בצורה משמעותית, ואף מתוספות זכויות רבות לקפת הזכויות. אותו אדם גם מחזיר אנשים רבים בתשובה, מה שגורם לריבוי נוסף של זכויותיו.

אך יש לקב"ה דרכים נוספות.

חז"ל (שבת לג ע"ב) אמרו, שצדיקים ותינוקות של בית רבן עלולים להתפס בעוון הדור. 'בזמן שהצדיקים בדור, צדיקים נתפסים על הדור. אין צדיקים בדור, תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור'.

במקום מאות או אלפי אנשים שהיו צריכים למות מחמת רבוי העוונות, הקב"ה אוסף אליו את אחד הצדיקים ככפרה. מביא הרמח"ל, שהצדיק שנפטר זוכה בשמים לכבוד מלכים. הוא יושב בעולם האמת בראש השלחן, ובני דורו שנתכפרו במיתתו ונשארו בחיים, גם הם מסבים על שלחן. הנמוק לכן הוא, שהיות ורק בזכות פטירתו הם יכלו להשאר בעולם

זה, כל המצוות והמעשים הטובים שלהם שייכים לאותו צדיק.

כשיש חרון אף גדול, נלקחים צדיקים רבים לבית עולמם בתקופה קצרה. לעתים אין מספיק צדיקים שיכפרו על עוונות הדור, ואז נלקחים תינוקות של בית רבן.

אך ישנו ענין נוסף העלול לגרם למיתות בטרם עת. כשם שלפני יציאת מצרים היתה מציאות של 'קשי השעבוד' שפרושה הכבדה בשעבוד וצרות רבות וגדולות יותר, אף כל זה היה כהננה לגאולה הקרובה כדי לקצר את זמן השעבוד - כך בדורנו, הצרות והקשיים הגדולים הם כהננה לגאולה הממשמשת ובאה.

מובא במדרש (תנא דבי אליהו פרק כג), שכאשר עם ישראל שבמצרים ראו את קשי השעבוד הגובר מיום ליום, הם כרתו ברית שיעשו חסד זה עם זה. באר ה"חפץ חיים" זצ"ל, שבמעשה זה הם רצו לעורר עליהם חסד מלמעלה, שכן בדרך הטבע לא היתה להם כל אפשרות להתמודד עם גזרות פרעה המתרבות והולכות מיום ליום. ואכן, מעשי החסד יצרו את הדרך לגאולה, וכפי שמובא במדרש (לקוט שמעוני רמז רנא): "נחית בחסדך" - זו גמילות חסדים.

צדקה - כפר נפש

רבי נפתלי מרופשיץ זצ"ל נשא פעם דרשה, ובה עורר את הצבור על חשיבות מצוות הצדקה. כשחזר לביתו, שאלה אותו אשתו: "מה יצא מדברייך?"

"פעלתי כדי מחצית הדבר", השיב רבי נפתלי, "העניינים כבר מוכנים לקבל, אך העשירים עדין לא שכנעו לתת..."

היום נכנס הרעיון של גיוס כספים המוני, המכנה 'מיצ"ג'. קמפיינים אדירים נערכים וטובי המחות שוקדים עליהם במטרה לגייס סכומים נכבדים מהצבור. אם כן, הרצון להתרים כבר קיים.

אך החדוש הוא שיש צבור שמוכן לתרום כספים לה רבים לצדקה. זהו למוד זכות גדול.

המענין הוא, שדווקא אברכים - הם שתורמים סכומים גדולים. מנין להם הכסף? מנחם להיות שה' נותן להם כסף לכה, כיון שאין לכה התכנות על פי דרך הטבע.

הגמרא (בבא בתרא י', ע"א) מספרת, שרפון יוחנן בן זכאי ראה בחלום שאחיניו יפסידו סך של שבע מאות זוז. מה עשה? כפה אותם לתת את הסכום הזה לצדקה, מבלי לגלות להם את סבת הדבר. זאת כדי שאם נגזר עליהם להפסיד, לפחות שהסכף ילך לצדקה. בסופו של דבר נותרו מתוך שבע מאות הדינרים שבעה עשר דינרים, שאותם הם

לא הפרישו לצדקה. יום אחד שלח לפתע הקיסר שליחים, שנטלו מהם שבעה עשר דינרים. האחינים שחששו שסכום זה הוא רק פתיח לדרישות נוספות מצד המלכות, פנו לרבי יוחנן. הוא מצדו השיב להם שאין להם סבה לדאגה, שכן לא יגבו מהם יותר מסכום זה. לשאלתם מנין לו לדעת זאת, ספר להם רבי יוחנן את דבר החלום.

כשהקב"ה לוקח מאתנו סכומים כה גדולים לצדקה, לבי אומר לי שהסבה לכן היא משום שכבר קשה לו עם כל היסורים שאנו עוברים, כמאמר הפסוק: "בכל צרתם לו צר" (ישעיהו סג, ט). קשה לו לקחת נפשות לכפרה על הדור, לכן הוא מאפשר לנו להמיר זאת בצדקה. כעין מה שמפרש ה"אור החיים" הקדוש על הפסוק (שמות כט, מו) "כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כפר נפשו", שהיות והצדיק מסתלק בעוון ישראל, עליהם לתת צדקה ככפר נפש על כך. גם הסכומים הגדולים, שגיסו לצדקה ולהצלת מוסדות, זהו דבר שרק הקב"ה יכול לעשות, והם הראיה שאנו קרובים ביותר לגאולה.

מסים ה"אור החיים": "אשה כי תזריע" - אם נעשה הרבה מעשים טובים, ונתן צדקה לרב, יקנים בנו המשך הפסוק: "וילדה" - שבנגיד לגאולת מצרים שלא היתה גאלת עולם, הגאולה העתידית תהיה גאלה נצחית בזכות מעשיהם הטובים של עם ישראל.

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח),

אדם שאוהב את זולתו אינו פועל נגדו ואינו מדבר נגדו. כיצד מגיעים לאהבה זו?

תמיד היה לי קשה כיצד אפשר לתת פקדה על אהבה, הרי או שאני אוהב או לא?

שאלה זו מתעוררת ביתר שאת לגבי הצווי: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (דברים ו, ה) - על האדם לאהב בכל לבבו את הקב"ה, שהוא מציאות מרחקת ומפשטת ממנו. רבים מהראשונים שואלים איך אפשר לצוות על רגש האהבה.

הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פרק ב, הלכה ב) כותב: "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאיר ומתאנה תאנה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: 'צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי' - כאשר אדם מתבונן בגדולות הבוה, במעשיו העצומים ובחסדי המרפיים, מיד נבקשת בלבו אהבה עזה לבוהא.

לפי דברים אלו, הצווי על האהבה הוא צווי על התבוננות בגדולות ובטובו של הבוהא.

וזה גם התשובה לגבי אהבת הרע - תתבונן היטב, מבין את החבר שלך כפי שאתה מבין את עצמך, תתבונן בצרכיו, בקשייו ובמעלותיו, ומתוך כך תגיע לאהב אותו.

בנוסף, כאשר תשב בבדידות ובבלשת פנים מחוץ למחנה, גאותך תתרטק, ותחוש משפל ועליב - אז תוכל להתבונן ללא נגיעות מה גדול עונך. הרהורי תשובה יעלו בך, ולא תשוב, לדבר לשון הרע. הנגעים יחזירו אותך לדרך הישר!

זהירות מחשד בכשרים

שני כחות מנגידים פועלים בנפש האדם - השכל והדמיון. ובה כתב ה"חזון איש" זצ"ל בספרו "אמונה ובטחון" (פרק ה):

"הדמיון מכופף ראשו בפני העשר, ולעתים בפני העשיר. נכנע לפני הכח, ולעתים לפני בעל הכח. נכנע לפני היפי, לפני הנוי, לפני היכלי השן, לפני ארמוני מלכים, לפני מעשים פכירים, לפני המצאות חדשות, כורת ברית עם העין, הולך שלוב זרוע עם ההווה. והשכל, איש ריכוז, אוהב את הבחינה השכלית, מחבב את המאזנים, חומד את משפטי החשבון, חושק את חקי המחקר".

בין השכל לדמיון קיים וכוף תמיד. בסתר לבו יודע האדם שהשכל הוא הצודק, אבל הדמיון תוקף אותו ומשפיע עליו, והוא מאמין לדמיון ולא לשכל.

הדמיון מעורר באדם חשדות נגד סובביו, ואפילו נגד אהוביו ואוהביו. החשדות מתפתחים למריבות, לדבורי לשון הרע, ולעתים מגיעים עד כדי מחלוקות נוראות. פעמים רבות אנו רואים דבר מה, ויממהרים להסיק מסקנות גם לגבי דברים שלא ראינו במפורש. הרי לנו דגמה פשוטה: אדם מעסיק בפיתו עוזרת במשך עשר שנים. היא מעולם לא נגעה בפרטיות, וגם כאשר השארה על השלחן ערמה של שטרות, לא חסר ממנה מאומה.

והנה, יום אחד משאיר בעל הבית את שעון הזהב שלו על השלחן. כעבור זמן מגלה שהשעון נעלם. הוא בטוח שהעוזרת שלחה יד ברכוש לא לה, ולקחה את השעון. אך איך ביכלתו להיות בטוח בכה? הלא עשר שנים היא לא לקחה מאומה! הרי יש לה חזקה שאינה לוקחת דבר שאינו שלה!

"אף השעון איננו", טוען בעל הבית, "כמו עיני אני רואה שהוא איננו, ומאחר שאיש מלבד העוזרת לא היה בבית, מכרח להיות שהיא זו שלקחה אותו!"

לאחר הפסקנה הזו מגיעה ההתחבטות האם

לשאל את העוזרת ולהלבין את פניה, לא לשאל ולומר, או לחלופין לחטט בתיקה ולשלף בחשאי את השעון הגנוב... אך ההנחה שהעוזרת היא זו שלקחה את השעון, בטוחה בלב בעל הבית, ומתחזקת בו מרגע לרגע.

הבה ננסה לחקור: איך הוא בטוח כל כך? הלא מצוי שכן אדם שוכח אם ברח 'אשר יצר' או לא, ואם הוא מסגל לשכח ברכה, ודאי שהוא עלול לשכח דברים נוספים. האם לא יתכן שהוא הניח את השעון בכיס המכנסים, ולאחר מכן החליף לזוג אחר? הבה ננסה לחשב, איך הוא ירגיש בעוד כמה ימים, כשימצא את השעון בכיס המכנסים, ויתברר לו שחשד בכשרים!?

כמה מהר אנחנו חושדים, ולא רק חושדים, אלא גם מתירים לעצמנו להעביר הלאה את המידע הזה. לא בפמפי אבל מפיה לאנן. "זהו מה העוזרת הזו, דע לה שהיא כבר גנבה אצלנו פעם אחת..." וזאת מבלי לחשב על כל הדברים הנוראים העלולים להגרם מכך.

כמה חשוב שאדם יחדיר לעצמו את ההבדל בין הדמיון למציאות. לא כל דבר הוא כפי שהוא נראה ממש ראשון. יש נטיות רבות שגורמות לחשב כך או כך, ויתכן שהדברים שנראים לנו כה ברורים, התנהלו באופן אחר.

אין לחשד בבן אדם ללא הוכחה ברורה!

פגיעה מחסר מחשבה, ותקונה

נאמר בנביא: "חץ שחוט לשונם" (ירמיהו טו, ז) - דבור לשון הרע הורג כמו חץ מושק ומחדד. הדבור נע קדימה מהר יותר מטיל, ואפשר להחריב באמצעותו עולם ומלואו.

חז"ל (ערכין טו ע"ב) אומרים כי לשון הרע הורג שלשה אנשים: האומר, השומעו והנאמר עליו. כאשר פוגעים בנפש האדם, נחשב הדבר לפעמים להריגה ממש, ולפעמים אף גרוע מזה.

ה"חזון איש" זצ"ל כותב באגרותיו, כי אין אצלו כאב לב כמו כאב של פגיעה בכבוד חברו. באגרותיו הרבה לכתב בגנות הפחלקת: "את השלילה אני אוהב, קש נדף של קטטות יכבד עלי כקורת בית הבד (ח"א, אגרת קג), "יכמו כן אין דרכי להתערב במסבכות מפני רפיון הכח ואינניו הודעת, ובפרט בדבר שהשטן מרקד להרבות שגאה וקטטה" (ח"ב, אגרת קנז)...

התורה מצוה על אהרן הכהן לבל לבלש בגדי זהב

בהכנסו לקדש הקדשים, כדי לא לפגוע בעם ישראל על ידי הזכרת עון עגל הזהב.

יש להשקיע מחשבה מרבה כיצד לעשות טוב לזולת, כיצד להמנע ממלה פוגעת, וכיצד להתרחק מכל שמץ של זלזול ופגיעה בחבר.

אנשים משקיעים מחשבה מרבה איך ירוחו כספים, באילו מניות כדאי להשקיע וכדומה. פרנסתו של האדם נגזרת משמים, חבל על כל הטרדות והמחשבות. במקום זה צריך לחשב איך להתחסס אל החבר, לחשב מה עלול להרגיז, להקעים או להעציב את חברי, את ילדי, את בני ביתי... מה אוכל לעשות כדי להיטיב עמם. ואם חלילה, פגעתי בחברי - מה אעשה כדי לפייסו.

מלה בסלע - שתיקה בתרי

בעבר לא היו כמעט טלפונים. כשרצינו להודיע דבר מה לקרובים או לידידים בחוץ לארץ, היה עלינו לגשת לבית הדאר, ולכתב מברק מהיר. קראו לזה 'טלגרמה'. מחיר המברק נקבע על פי מספר המלים שנכתבו בו.

כל מלה עלתה כסף. הייתי מנסה לצמצם את מספר המלים, במקום עשרים מלים - חסכתני וכתבתי שמונה-עשרה מלים או חמש-עשרה מלים - השקעתי מחשבה כיצד לחסוך כל מלה.

היום מדברים בטלפון ללא הגבלה, בארץ ובחוץ לארץ. הכל בזול - יש אינסוף תקניות של דבורים ללא עלות. היצר הרע אומר: אני אספג את הכסף, העקר שתדברו כמה שיותר.

אנשים מדברים בלי סוף - ברחובות, באוטובוסים, בכל מקום ובכל זמן. הפטפוטים הללו הורסים בני אדם וגורמים נזקים בכל תחום.

סודות צבאיים רבים דלפו על ידי הפטפוטים הללו - אדם רוצה להראות שהוא יודע ומתמצא, שהוא 'מבין', ומדבר בלי חשבון ובלי מחשבה על הנזק שעלול להוצר מדבוריו.

הרמב"ן כתב באגרתו המפרסמת ששלח לבנו: "חשב הדבור קדם שתוציאנו מפיך".

אם אני רואה מישהו, ואחר כך פוגש את אביו - אני לא מוסר לו ד"ש מבנו, וכן גם להפך - אם אני רואה את האב, אחר כך את הבן - אני לא מוסר לו ד"ש מהאבא. אין לדעת האם האבא או הבן רוצים שידעו היכן הם נמצאים ומה מעשיהם...

כמה שפחות מדברים - ודאי גורמים פחות נזקים!

טלפון אחד

וסדרות הספרים המבוקשות 'אריה שאג'
על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מאוצרותיו של רבי אריה שכתר זצוק"ל
אצלך בבית! (המשלוח חינם)

מבצע ענק!
הספר 'אריה שאג'
על חומש ויקרא
ב-30 ש"ח בלבד!

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

ניתן להשיג את ספרי 'אריה שאג'
בבתי הכנסת אצל הפצת ספרים י. בלוי
במוקד ההזמנות בטלפון או בוצאפ 054-8564033
בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה
או באתר bloy.co.il במייל bloyseforim@gmail.com

נאה דורש

פנינים

ממיטב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

הקורא טמא - הוא עצמו טמא

וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא (וי, מה)

על דרך רמז דרשו פסוק זה, שאם אדם אומר על השני שהוא טמא, הרי שהוא עצמו טמא, וזהו שאומר הכתוב: "וְטָמֵא - טָמֵא יִקְרָא" - רק מי שהוא עצמו טמא - קורא לאחרים בשם טמא.

בענין זה אמר האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" א גוט וארט: אחד מבלי השיר בבית המקדש היה הנבל, ואמרו חז"ל (ילקוט ש תהלים רמז תתלא): "ולמה נקרא שמו נבל? שהוא מנבל כל מיני זמר". הנבל מנגן כל כך יפה, שכלי הזמר האחרים מתנבלים לעמיתו. לכאורה אם כך, צריך לקרוא לו "מנבל" ולא "נבל", שהרי הוא מנבל את האחרים!

אלא - אומר האדמו"ר מגור - אם הוא מנבל אחרים, הוא בעצמו נבל, וזה שמו...

כך היא האמת - "כל הפוסל - במומו פוסל", וטמא - טמא יקרא.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל - יחי ראובן ויקרא)

כשהאמת יוצאת לאור...

וְאִם פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצְרַעַת (יג, יב)

חז"ל אומרים (במדבר רבה ג, ה) שהצרעת באה על צרות עין, כשאידם צר עין ואינו משאיל את כליו הקב"ה משלח צרעת בביתו ומוציא כליו לחוץ, והבריות אומרים: פלוני שלא היה משאיל כליו ואומר שלא היו לו כלים, הרי שהיה לו כלים...

כשבא השכן, נוקש על הדלת ומבקש מסור חשמלי - אומר לו צר העין: "אין לי"... כשבאה שכנה לבקש סיר - אומרת אשתו: "אין לי"... והנה, רק מגיעה הצרעת, וכבר מצוה הפכו להוציא את כל הכלים החוצה. לפתע רואים כלם את המסור החשמלי ואת הסיר שוכנים אחר כבוד בבית השכנים המסורים להשאילו...

לפעמים קורה שאדם עושה עולה מסימת, והוא סבור שאף אחד לא רואה אותו... אולם, לעתים, הוא אינו יכול להתחמק ועליו להתמודד עם ההתנהגות הנלווה שלו עצמו, כפי שמספר המשל שלפנינו:

משל לאדם שהלך ביצר ואבד את דרכו. בעודו תועה בין עצי היער, הוא מבחין לפתע בקוף גדול, ורגעים אחדים לאחר מכן מנצנץ רעיון במוחו. הוא קורא לקוף ואומר לו: "אתה יודע שיש בינינו אישהו דמיון..."

"לא שמעתי על כך מעולם" - אומר הקוף - "אבל מה הענין?" "הסתבכתי" - משיב לו האדם - "אולי תוכל להראות לי את הדרך החוצה?"

"אין בעיה" - ענה הקוף, והשנים החלו ללכת בסבך העצים. לא חולף זמן רב ולפתע נשמעת שאגה אדירה של אריה, וכעבר רגעים אחדים הם מבחינים באריה אימתני רץ לכוונם.

האדם החויר כסיר, אולם הקוף לא אבד את עשתונותו. הוא עזר לאדם לטפס על העץ הקרוב שהיה שם ואמר לו: "אל דאגה, לכאן הוא לא יגיע..."

האריה העומד למטה התנפל על הגזע ואים בקול מבשר רעות: "אני רעב, לא אוזז מפה עד שאחד מהם ירד..."

"אל תדאג" - מניח הקוף יד על האיש הרועד מפחד - "הכל יהיה בסדר".

הזמן חלף באטיות מרגיזה, שעה ועוד שעה... הלילה ירד, והקוף

פנה אל האדם: "כעת לילה, עלינו לערוך תורנות שנה, מי יהיה הראשון שישי?"

"לך לישון" - אומר האדם - "אני אשאר לשמור, בין כה וכה לא אצליח להרדם מרב פחד..."

והקוף נתלה בנבנו על אחד העצים ונרדם. נותר לו האדם לבדו עם הארי שמתחתיו, מי יודע עד מתי אהיה תקוע כאן, כמו עלה לעץ? הרהר בתסכול.

לפתע עלתה בו מחשבה כלשהי: אני אדם, והוא, בסך הכל, קוף... האריה אמר שהוא רוצה אחד משנינו, אם כן - מי חשוב יותר?

הוא עבד לאט לאט את הרעיון, ואז נתן לקוף מכה חזקה והעיף אותו מהעץ...

הקוף התעורר בבת אחת, וברגע האחרון נתפס באחד הענפים ונצל מלועו הפעור של האריה.

כעת לא ידע האדם היכן לקבור את עצמו מרב בושה... מה יעשה? הוא לא העז להרים את עיניו אל הקוף, מצילו היקר, אשר הוא השיב לו רעה תחת טובה... בלית ברירה חבק את הענף שעליו ישב ונרדם.

שעות אחדות לאחר מכן, העיר אותו הקוף ואמר לו: "קום, האריה הלך..." הוא עזר לו לרדת למטה, והראה לו את הדרך לצאת מן היער הנורא ולהגיע לשוב בני אדם.

מתחיל האדם ללכת, וכעבר רגעים ספורים הוא חש בספיחה על שפמו. הוא מסתובב לאטו, הקוף עומד שם ואומר לו: "עשה לי טובה, ידידי, כשאטה מגיע לשם, אל תספר לאף אחד שיש בינינו דמיון..."

כזהו האדם, מחד גיסא הוא נור הבריאה ותפארתה, ומאידך גיסא - מדותיו הרעות עלולות להפך אותו לגרוע ולפחות בין בעלי החיים.

(רבי שלמה לונשטיין שליט"א - מתוך האור ויקרא)

אבק לשון הרע

זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן (יג, ט)

בגמרא (ערכין טו ע"ב) איתא: "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב: 'זאת תהיה תורת המצרע'? זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע", כלומה, אדם שמוציא שם רע על חברו, דינו שלוקה בצרעת.

בפרשת תזריע כבר למדנו, שישנן שבע עברות שבגינן לוקה האדם בצרעת, והעקרת שבהן היא המדבר לשון הרע, מוציא שם רע על חברו. אמרו חז"ל (בבא בתרא קסה ע"א): "אמר רב יהודה אמר רב: רב בגלל, ומעוט בעריות, והכל בלשון הרע. בלשון הרע סלקא דעתך? אלא, אבק לשון הרע".

מה זה "אבק לשון הרע"?

רבי חיים מוולוז'ין מבאר זאת באופן נפלא:

כשאדם אינו רוצה שיראו מה שהוא עושה, הוא מפזר אבק המפריע לראיה. וכן, המדבר לשון הרע, 'מפזר אבק' - משפשש את הדברים היוצאים מפיו, מדבר קצת דברי אמת כדי שיאמינו לו, ואז, כשמאמינים לו, הוא מוסיף את הלשון הרע שבקש לומר. כעת, כבר קשה לשומע לברר מה אמת ומה לא אמת בדבריו, וכן מתקבלים דבריו הרעים על לב השומע.

מעשה היה עם אשתו של רבי יום טוב העליר זצ"ל בעל ה"תוספות יום טוב". הוא היה איש קדוש, גאון גדול, תלמידו של המהר"ל מפראג, והיתה לו אשה צדקת, חכמה מאד. שידיעה הרבה הלכות, והיתה פוסקת הלכות לנשים.

הצדקות הן, היתה עשירה מצד עצמה והיתה מלוא כספים לאנשים תמורת משכון. היתה מקבלת למשכונות פמוטות, כלי כסף, כלי זהב, ותכשיטים, בשני פחות או יותר של החוב. על הכלי הממשכן היתה תולה חוט עם פתק, בו היה רשום למי שיהיה הכלי.

כלי כסף וזהב, משבעים צוברים לכלוך ואבק, ובמשך הזמן אף משחירים, והרבנית, מחמת צדקוניה כי רבה, כל מוצאי שבת היתה מוציאה את הכלים הממשכנים ומבריקה אותם.

במוצאי שבת אחד היו שם תלמידים, וראו אותה יושבת ומצחצחת את הכלים מאבק. אמר האחד לחברו בשקט: "אתה רואה? זה אבק רבית"... הוציא עליה שם רע, שחש ושלום לזכות רבית, בעוד שהיא, פמוכה, היתה עושה הכל בחנם, לשם שמים.

היו לה אֲזִנִּים טובות והיא שמעה את הדברים. על אחר נענתה ואמרה לתלמיד: "זה אבק לשון הרע, לא אבק רבית"...

(רבי בן ציון מוצפי שלישי"א - דורש ציון ויקרא)

יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך

אמרו חז"ל (בבבא סב ע"ב): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכלם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם: רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כלם מתו מפסח ועד עצרת".

אין ספק שרבי עקיבא עבר טראומה נוראה. קשה מאד לאבד את כל התלמידים, עשרים וארבעה אלף מספרם, בפרק זמן כה קצר. הוא מתהלך בעולם בלי תורה, "היה העולם שמם". אדם מן השורה, במצב שכזה, עלול לפל לזרועות האויש, להכנס לדפאון עמק, עד סוף ימיו. לא כן רבי עקיבא. בכחות על אנושיים הוא ממשיך להתהלך בעולם השמם, ומנסה לפתח ישיבה חדשה. הוא מוצא חמשה תלמידים, ואתם הוא מתחיל להעמיד את עולם התורה מחדש.

אך רבי עקיבא פתח את השעור הראשון שלו בפני חמשת התלמידים החדשים? רבי עקיבא שהיה רגיל למסור שעור לפני צבור של עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכעת יושבים ממולו חמשה - באלו דברים הוא פתח את שעורו הראשון?

פשוט וברור לי, שכן אמר להם: תלמידי, חביביו היו לי עשרים וארבעה אלף תלמידים שמתו משום שלא נהגו כבוד זה בזה. בבקשה מכם! אתם - כבדו זה את זה! שימו את הדבר הזה בראש מעיניכם. אנחנו מקימים עכשיו ישיבה חדשה. אנא מכם: רחמו עלי, רחמו על עצמכם, רחמו על עם ישראל, על תורת ישראל, ותקפידו שלא יהיה חליה, אפילו פגם קל בשבועות, בכבוד ובאהבה שביניכם!

אוסף ואמר: ברור לי, שאות הדברים האלו רבי עקיבא לא אמר להם רק בשעורו הראשון. הוא חזר על הדברים שוב ושוב, והזהיר אותם עליהם פעם אחר פעם.

מצינו אמנם בחז"ל, שאותם חמשה תלמידים התבטאו בבטויים חריפים על נושא ההירות בכבוד הזולת:

רבי מאיר, הראשון מבין חמשת התלמידים, אמר במסכת אבות (פרק ד משנה י): "והיו שפל רוח בפני כל אדם". אם נתבונן במשפט הזה, נגלה שרבי מאיר בעצם דורש הכנעה מחלשת, בטול מחלש! ובפני מי? בפני כל אדם, גם הפשוט שבפשוטים.

התלמיד השני, רבי יהודה בר עילאי, אמר (שיר השירים רבה ב): "כל מי שמקבל פני חבר - כאלו מקבל פני שכינה". בדבריו בא לומר עד כמה חשוב לכבד את החבר. לכבד חבר הוא כמו לכבד את השם יתברך! לא פחות!

התלמיד השלישי, רבי יוסי בן חלפתא, מעיד על עצמו (שבת קיח ע"ב): "מימי לא עברתי על דברי חברי". אף פעם לא היה מצב שהייתי בין חברים, ומישהו הרגיש אתי שלא בגוף. לא היה דבר כזה מימי! הכנעתו בפני חבריו היתה כל כך מחלשת, עד שהתבטא: "יודע אני בעצמי שאני כהן, ומכל מקום אם אומרים לי חברי

'עלה לדוכן' - אני עולה".

רבי שמעון בר יוחאי, התלמיד הרביעי, אמר (ברכות מג ע"ב):

"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילביץ פני חברו ברבים". זהו, ללא ספק, בטוי חריף ביותר: עדיף לאדם למות במיתה קשה ואכזרית, להשרף חי, ובלבד שלא יפגע, ולו פעם אחת, בכבוד חברו, וילביץ את פניו!

כשרבי שמעון בר יוחאי הקים את ישיבתו, כבר מפרש בזה הקדוש מה שאמר לתלמידיו (אדרא רבא כרך ג פרשת נשא דף קכח ע"א): "אנן בחביבותא תליא מילתא": ההצלחה שלנו תלויה בחביבות שנחבב זה את זה, ובכבוד שננהג האחד כלפי רעהו.

התלמיד החמישי, רבי אלעזר בן שמוע, אמר במסכת אבות (פרק ב משנה י): "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך". בהמשך הוא מוסיף ואומר (משנה יב): "וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים". אל לו לאדם להקל ראש בכבוד שעליו להעניק לחבריו, ולחשב ש"בין חברים זה לא כל כך נורא"... זוהי טעות גדולה! כבוד חברך הוא כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים!

כל הבטויים האלו, מביהם של חמשת התלמידים באו, ללא ספק, לאחר שרבי עקיבא הזהיר אותם שוב ושוב, עד כמה חשוב הוא הנושא של "בין אדם לחברו".

תלמידי חכמים נקראים "חברים". חז"ל מתבטאים כמה וכמה פעמים: "חוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקן", וכוונתם לתלמיד חכם. אדם לא יכול להקרא "תלמיד חכם" אם אינו "חבר"! באשר חסר לו בבין אדם לחברו - הוא אינו תלמיד חכם! יתכן והוא יודע תורה, אבל תלמיד חכם - אינו! לא על התורה הזאת, שהוא יודע, אנחנו מדברים. אנחנו מדברים על "תורת אמת".

וכן להפך: אדם שיש לו מדות טובות, ונוהג על כל צעד ושעל שלא לפגוע בזולת, מבטח לו שאם ילך וילמד - יצליח! התורה, אליבא דאמת, נתנת לאדם במתנה. ומי זכאי לקבל את המתנה? מי שהכין את הכלים הראויים להכיל אותה, כלומר: מי שיש לו מדות טובות!

התוספות במסכת כתובות (סג ע"א) שואלים, איך רבי עקיבא התיר לכלבא שבוע את הגדר על סמך הפתח שמצא לו: "אדעתא דגברא רבא מי גדרת", והלא פתח זה הוא "נולד", ו"אין פותחים בנולד"? ומשיב: "דהכא לא חשיב נולד, כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמד - שנעשה אדם גדול".

מאחר שבשעה שכלבא שבוע נדר את נדרו, רבי עקיבא כבר הלך ללמד - ה"גברא רבא" הוא לא נתון שהתפתח אחר כך, הוא נמצא כבר עכשיו! כבר מעכשיו רבי עקיבא אינו עם הארץ אלא "גברא רבא", למרות שבפעל עדין אינו יודע כלום, משום ש"דרך הוא בהולך ללמד - שנעשה אדם גדול".

לכאורה אינו מובן: וכי באמת כך היא הדרך? כל מי ש"הולך ללמד" נעשה אדם גדול?

בנראה, כונת התוספות היא למי שמכין את עצמו ומתקן את מדותיו בעת הליכתו ללמד! בכך הוא מכין את הכלים הראויים לקנות תורה! רחל ראתה על רבי עקיבא "דהיה צניע ומעלי", ומשום כך הסכימה להנשא לו (שם סב ע"ב). היא ראתה שהוא בעל מדות טובות ונעלות, ואז הבינה שאם אדם עם מדות שפאלו ילך ללמד - הוא יהיה "אדם גדול".

כששזורים שני הדברים גם יחד: ההליכה ללמד עם הכנת הכלים הראויים, כלומר: תקון המדות - אין זה בבחינת "נולד" שיצא מזה "תלמיד חכם". זאת גם אם עכשיו עדין אין הוא יודע כלום, מפל מקום סופו, בודאות, שיגיע!

שוב ראיתי שכן כתב המאירי (סג): "וימה שאמרו כאן אדעתא דגברא רבא מי גדרת, אפשר שקצו החכמה מצוי הוא לכל מי שהוא מוכן בטבעו לכך", כלומר שהוא מכין את הכלים הנכונים לקבלת התורה. הכלים הם: תקון המדות. תקון המדות הוא הבסיס לתורה!

(רבי פנחס ארלנגר שלישי"א דורש טוב ספירת העומר)

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

בס"ד

גליון מס' 35 | פרשת "תזריע מצורע" - "אחרי מות קדושים" | תשפ"א

כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפ' בדרך שחוק

המשך סעיף ו'

א. לשון הרע בסעודות שבת

שאלה: מצוי הוא במשפחה שמתארחת אצל קרובים, או בסעודות שמחה, וכשיושבים לדבר קורה שאחד אומר לשני [הבעל לאשה וכן להיפך או הבחורים אחד לשני] **האם אפשר לספר משהו שקרה אתך**, והוא דבר שלא נעים - ויש בו משום לשון הרע. וכיון שיש כאן קורבה אז האחד **נותן רשות** שיספר את מה שקרה אתו. האם יש כאן לשון הרע או לא כיון שנתן רשות, ואין עושה לו נזק ובושת בדיבורו. (באר מים חיים - ס"ק ז'. יש לחשבן זאת: לפי יסוד הנ"ל של החפץ חיים - שעצם דיבור גנות על חברו אסרה תורה)

תשובה: הרי זה אסור. ויש כאן לשון הרע - משום שעצם דיבור גנות אסרה תורה, ועוון בפני עצמו הוא.

ב. לשון הרע לתועלת - למה צריך כוונה

שאלת עיון: מובא לקמן בחפץ חיים (כלל י') היתרים שמותר לספר לשון הרע, ויש שם כמה תנאים: ואחד מהם שצריך שיכוון לתועלת. ויש להבין למה צריך שם כוונה לתועלת, הרי סוף סוף במציאות ובתוצאה - יש כאן תועלת. ואמאי (ולמה) צריך כוונה. (באר מים חיים - ס"ק ז'. יש לחשבן זאת: לפי יסוד הנ"ל של החפץ חיים - שעצם דיבור גנות על חברו אסרה תורה)

תשובה: הטעם שצריך כוונה לתועלת - הוא משום דאם לא כן יש כאן את המידה רעה, ובחירתו לחייב ולהרשיע את חברו. מה שאין כן כשמכוון לתועלת אין כאן את המידה רעה - ולכן הרי זה מותר. (הגר"ה זקס, בספר מענה לשון, ח"א - עמ' י' / יב')

ג. חשב בליבו או דיבר אל הקיר - האם יש כאן לשון הרע

שאלת חכם: לאחר שראינו שיש איסור בעצם דיבור הגנות - משום בחירתו הרעה לחייב ולהרשיע את חברו, ועוון הוא בפני עצמו. אם כך כאשר חשב לשון הרע בליבו על חברו, או כאשר עמד לבד בחדרו בביתו - וסיפר לעצמו בקול את מה שראה גנות על חברו אז גם כן יהיה כאן עוון לשון הרע. האם זה נכון.

תשובה: לא, ואין כאן לשון הרע. והטעם: שכל האיסור לשון הרע זה דווקא שהוציא מן הכוח לפועל ודיבר הגנות, ויש כאן על כל פנים שומע ששמע את דבריו. [גם אם לבסוף

לא קיבלם] מה שאין כן כאשר רק חשב בליבו או דיבר אל הקיר - אין כאן לשון הרע, אלא רק מידה רעה. (רגשי חיים - אות כג')

ד. ענה לו חברו: אני לא יודע מה להגיד לך או שכן או שלא - האם עבר המספר על איסור לשון הרע חמור

שאלה: כתב החפץ חיים שאפילו אם לא קיבלו השומעים את דברי הלשון הרע עבר המספר על איסור לשון הרע וצריך כפרה. מה יהא הדין אם השומעים קיבלו חלקית את דבריו, או מסתפקים. וכגון: ראובן ושמעון אשר עובדים במקום עבודה חשוב, ויש שם ועד עובדים וכל כמה שנים בוחרים יו"ר ועד העובדים. יום אחד אמר ראובן לשמעון: תדע לך, אני חושב שהיו"ר ועד - מה שעשה אתמול מול ההנהלה, לא טוב עשה בשבילנו, אלא עשה כן מתוך אינטרסים אישיים בלבד ושיקולים לא נכונים. ענה לו חברו: אני לא חושב כל כך כמוך שזה עד כדי כך, [ונמצא: שקיבל חלקית את הדברים] או אמר לו: אני לא יודע מה להגיד לך - או שכן או שלא. [ונמצא: שמסתפק בדבריו] האם זה נקרא לשון הרע שלא אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ומעיל מכפר, או לשון הרע שאהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ויבואו נגעים עליו. (רמז: זה דבר באמצע - וצריך למצוא את שביל המלך)

תשובה: מבואר לקמן (כלל ז' - סוף סעיף ז') שלפי שיעור קבלת הדברים כך יגדל עוון המספר, ומשמע - שככל שישתפקו בדבריו או שיקבלו רק חלקית - כך ימעט שיעור עונו. [וכן הוא לענין 'תשובה' - שחלק מסדר התשובה על קבלת לשון הרע להוציא הדברים מליבו, (לקמן בסוף כלל ו') ויש ללמוד שאף אם לא יצליח להוציאם לגמרי - מכל מקום יוציא עד כמה שיוכל] (שיעורי עיון - הובא בחפץ חיים, מהדורת דרשו - הערה מס' 28)

ה. השומע רק האמין בליבו - האם עבר המספר על איסור לשון הרע חמור

שאלה: מבואר בחפץ חיים שיש לשון הרע שאהנו מעשיו (הועילו מעשיו) א. אם ראינו ממש שנתבזה בעיני השומעים. ב. גם אם לא ראינו - על כל פנים צריך שגם השומע יתחיל לדבר כמו המספר, שאין הדין עם פלוני. מה יהא הדין אם השומע רק האמין בליבו, ולא התחיל לדבר כמו המספר. האם זה נקרא כמו לשון הרע שאהנו מעשיו (שהועילו מעשיו) או לא. (משמעות החפץ חיים - שכתב שצריך שגם יתחיל לדבר,

תשובה: הרי זה לשון הרע אבל נקרא שלא אהנו מעשיו (הועילו מעשיו) ואף שהפריד בין הדבקים, כך משמעות ה'חפץ חיים' שכתב - שצריך שגם יתחיל לדבר. (שי"ח התמר - אות כ') **ויש גם להוסיף** מסברא, שאין זה נקרא שהאמין באמת לגמרי - כל זמן שאף לא התחיל לדבר.

תשובה: יש לומר שמניין לך שכן הייסוד שצריך נזק ממשי כדי להיחשב לשון הרע דאהנו מעשיו - הרי היסוד בלשון הרע [וכן סובר החפץ חיים] **שכל נזק של צער בושט** וכלימה כאשר ייודע לו מה שדיברו עליו, הרי זה נקרא שאהנו מעשיו. ואם כן אצלנו כבר מעכשיו יש **נזק ביחס למקבל** הדברים, שפלוני עכשיו נעשה שפל ומבוזה - וזה עצמו נקרא אהנו מעשיו, ולכן במקום **שלא קיבלו** השומעים את הדברים, הרי זה לשון הרע שלא אהנו מעשיו, וצריך על כל פנים מעיל לכפר.

תשובה: הרי זה מותר ואין בו משום לשון הרע, וכן אין צריך לחשוש מנזק (שלא יבוא) אם יבוא בעקבותיו.

שאלה: אחד מהרבנים החשובים דיבר על ענין הלכתי בנושא טבילת כלים, והזכיר בדבריו את טבילת כלים של מכשירים חשמליים שאפשר להטביל אותם, ולהניחם בשמש כדי שיתייבשו, ואחר כמה ימים ישתמש בהם ולא קורה להם שום

תשובה: הרי זה מותר ואין בו משום לשון הרע, וכן אין צריך לחשוש מנזק (שלא יבוא) אם יבוא בעקבותיו.

הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
כדורי בן מסעודה ז"ל

אוצר ההידוֹת והדיוֹת לפרשות התורה מצורע

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

בסדר הפסוקים

שאלה. בדיני יולדת בתחילת הפרשה בפסוק ז' זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, ושוב ממשיכה התורה ואם לא תמצא ידה די שה, לכאורה היה יותר מתאים שהפסוק זאת תורת היולדת יהיה בסוף ההלכות ממש, ומדוע כתוב זאת וגו' ושוב ואם לא תמצא ידה די שה.

תשובה. הגה"ק השר שלום מבעלזא אמר שבאמת צריך שלכל יולדת יהיה קרבן עשיר, ואז זאת תורת היולדת, ואם לא תמצא ידה - זאת אינה תורה כלל. והמהר"ל דיסקין כתב דכל היכא דכתיב תורת היא לעיכובא, והו"א דאם העניה הביאה קרבן עשיר לא יצאה, ובאמת זה אינו, ולכן נכתב קודם ללמד דלא קאי על ואם לא תמצא ידה. ובכלי חמדה ועוד ספרים פירשו ע"פ דאמרינן במנחות זאת תורת העולה, מי שלומד קרבן עולה כאילו הקריב עולה, וכתבו המפרשים דבאמירה גם העני יאמר קרבן עשיר, דגם עני אם הקריב קרבן עשיר יוצא, וכל זה בקרבנות שבאין לכפרה, מי שאינו יכול להביא שילמוד הפרשה, אבל בקרבנות שבאו רק להתיר אכילת קדשים, וכיון שאין קרבן לא שייך אמירה כלל. וזהו שכתב ביולדת זאת תורת היולדת ואם לא תשיג ידה להורות דבאמירה תאמר תמיד קרבן עשיר, משא"כ במצורע דאיתא בשבועות דנגעו אכפר ליה וקרבן בא רק להתיר קדשים ולא שייך אמירה כלל. והגר"ח"ק בספרו טעמא קרא פירש עפ"ד חז"ל בנדרים (לה ע"ב) זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן של אשתו שוטה כדברי רבי יהודה, דתניא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו. ופירש הר"ן שמדין זה ילפינן שמחויב הבעל להביא קרבן עשיר אף שאשתו עניה, מכיון שהוא מחויב בקרבן, ולכן אף כשאשתו שוטה ואינה חייבת במצוות, מ"מ חייב על הבעל להביא את הקרבן, ולכן כתיב זאת תורת היולדת לאחר קרבן עשיר, ללמדנו שאם הבעל עשיר אף שהיא עניה מ"מ מוטל עליו לתת לה קרבן עשיר, ורק כששניהם עניים אז היא מביאה קרבן עני. וע"ע במשך חכמה ובספר אוצר חיים.

טמונת ימי מילה.

שאלה. יש לעיין אם ח' ימים בתורה הכוונה שיש ח' ימים מהלידה והוא בן ח' ימים דהוא ח' ימים מהולדו או שנמצא ח' ימים בעולם, ונפ"מ מי שנולד בליל שבת ונסע לאמריקה ושם עדיין יום שישי ונמצא דביום שישי הבא הוא נמצא ח' ימים בעולם אבל לידתו זהו שבת האם ימולו אותו בחו"ל ביום ו' או בשבת ולהיפך מי שנולד והעבירו אותו למקום אחר ובאותו מקום הפסיד יום כגון נולד ביום ב' והעבירו אותו למקום ושם יום ד' האם צריך עוד יום כיון דעדיין לא היה ח' ימים בעולם או דיכולים למולו ביום ב' הבא כיון דאז הוא נהיה בן ח' ימים.

תשובה. הגר"מ שטרנבוך בספרו מועדים וזמנים (ח"ז סי' רכא) ובספר צידה לדרך בשם שו"ת בצל החכמה (סי' עה) ובקונטרס פעלים לתורה כתבו דלעולם אזלינן בתר שמונה מצד הוולד, אלא דהיכי דהוי שמונה מצד העולם א"כ הוי שמונה מצד הוולד, כי יש לו להוולד שמונה ימים מצד העולם. והטעם הוא כיון דמצות מילה היא אחר שמונה ימים כשרה, ואם עשו קודם שמונה ימים אין המילה כשרה, על כן מוטב לאחר ולא להקדים.

חידה. מי כשר לעשות את המצוה, אפילו שבכל המצוות מעשה שלו לא חשוב כלל מעשה ומדוע?

תשובה. במנחת חינוך מצוה קפט אות טז כתב דאפילו ערל כהן שאסור לאכול בתרומה, מ"מ הוא כהן לענין שאר דברים כי ראיית נגעים איננה עבודה. והרי ערל בשאר מצוות התורה מעשה שלו לא חשיב מעשה כלל.

מצורע בזה"ז.

שאלה. הנה האחרונים החל מהרע"א עד התוי"ט מדוע בזמן הזה אין מצורע ונשארו בקושיא. המעניין הוא שלכא' אישתמיטתיה מחבר מפורש הלכות תפילין סימן ל"ה סעיף י"ג בזה"ל מנודה ומצורע אסורים להניח תפילין ע"כ, וכידוע שהמחבר אינו כותב אלא דינים הנוהגין בזה"ז, וצ"ב.

תשובה. בספר אפיקי מגינים (סקכ"ב) הובא בספר פסקי תשובות כתב כי מה שהשו"ע כתב מצורע הוא רק שיגרת לישנא דגמרא דנקיט אגב מנודה ובאמת אין דינים אלו נוגעים בזה"ז.

ספק בדן בדד ישב

יש לעיין. האם מצורע יכול להיות עם מצורעים אחרים או שצריך לשבת בדד לגמרי לבד בלי אף אחד, ומהיכן יש להוכיח דבר זה.

תשובה. הרד"ל בפרקי דר"א בסוף הספר כתב דממה שאמרו בפסחים (סז ע"א) שלא יהו טמאין אחרין יושבין עמו, משמע דטמאים מצורעים כיוצא בו מותרים לישב עמו אפילו בד' אמותיו. וכן משמע פשטיה דקרא במלכים ב' (ז, יג) דארבעה אנשים המצורעים היו יושבים כולם יחד, שכתוב היו מצורעים פתח השער וגו', ואנחנו יושבים. אולם הגר"י אייבשיץ בספרו אהבת יהונתן כתב דהארבעה המצורעים היו גיחזי ובניו ולא היה להם דין מצורעים, אלא שהרחיקו אותם משום חולי המדבקת שהיה להם וכ"כ בחת"ס כי הם לא היו מנוגעים ממש שהרי ה' עשה תשועה על ידם. ובספר צפנת פענח הביא עוד ראייה דמותרים המצורעין לילך יחדיו מהא דאיתא בברכות (נד ע"א) את והב בסופה שני מצורעין היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל ומשמע דהיו מהלכין ביחד, ומהא דאיתא בב"ב (כ ע"א) במצורע אתי מצורע חבריה שרי ליה, משמע דשני מצורעין מותרין להיות יחד. וכ"כ המלבי"ם ובספר קרבן אהרן על התנ"כ דהמצורע מותר לו לישב עם שאר מצורעים. ועיין בספר מגדים חדשים דדחה ראיות אלו ומש"כ שם עוד. ובפירוש הראב"ד לתנ"כ כתב, בדד ישב, שיהא כמנוחה שאסור בארבע אמות שלו, ומכאן למדו חכמים שהמצורע הוא כמנוחה.

קוצץ בהרת.

שאלה. הקוצץ בהרת עובר בעשה, ויש לעיין האם המורה משהה ומסתלק הנגע האם גם עובר בעשה או לא?

תשובה. האברבנאל הביא בשם יש מי שפירש שאסור למצורע להתעסק ברפואות והוא חולק עליו דהתורה לא אסרה להתעסק ברפואות. וכ"כ בשיח השדה ח"ב בקונטרס הליקוטים (סי' יב) דליכא איסור להתעסק ברפואות. אולם במשך חכמה ובנחל אשכול הל' מילה סוברים דנכלל באיסור זה גם להתעסק ברפואות. ועי' בקובץ קול התורה (נז תשס"ה עמ' קעה-קפא) שהאריך בזה וכתב כמה צדדים להקל. דתליא בפלוגת הרמב"ן והרשב"א בהיתר פס"ר בקציצת בהרת. אם יש איסור קציצת בהרת ע"י רפואות. ועוד דהמשחה נחשבת רק לגרמא. וכתב דיש להקל שיעשה ע"י קטן או גוי דהוי פס"ר דלא ניח"ל.

בית המנוגע היה או לא

שאלה בגמ' סנהדרין עא בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות וכו' כמאן כר' אלעזר בר' שמעון וכ' יש לעיין לפי מה שכתב הרמב"ן בפ' מצורע דנגעי בתים הוי מעשי ה' על דרך נס ולא טבע כלל ועיין עוד מש"כ בפ' תזריע, למה לא יכול להיות דמאחר שעצם הדבר נס הוא יכול להיות באיזה צורה שהיא וצ"ג

תשובה. האדמו"ר מהר"י מסאטמאר בספרו דברי יואל פירש דכוונת הרמב"ן לומר שהיו נגעי בתים בא"י, אלא שלא היתה מעולם כזאת שיחזור הנגע לפרוח בבית אחרי חילוף האבנים ואחרי הטוח, מאחר שנגעי בתים היה רק בהיות ישראל שלמים לה', ושוב לא היה צריך שיחזור הנגע לפרוח בבית. ובספר באור פניך תירץ דנס בדרגה זו לא מסתבר דיהיה לעוברי עבירה. ובספר מרפסין איגרי עה"ת תירץ שלאדם נשלחת אזהרה והיא כוללת גם עונש שהוא הבהלה הנגרמת לאדם מן האזהרה, והביא את דברי הגמרא שהתנאים לטמא את הבית הם מורכבים ביותר, וכיון שכן הרי האדם יושב **בתשובה** בעצם הבהלה ומתכפר לו חטאו בכך. וע"ע בספר משלחן רבי אליהו ברוך ובספר סדר פרשיות.

לבן זה סימן טומאה?

שאלה וראהו הכהן וטמא אותו יג ג, וברש"י יאמר לו טמא אתה ששער לבן סימן טומאה הוא גזירת הכתוב, וקשה למה לבן סימן טומאה וביום כיפור לבן סימן טהרה, וכדשנינו ביומא סז בלשון של זהורית הלבין שמחים, וכתוב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ישעיה א יח? ועוד קשה שמכיוון ששער לבן סימן טומאה הוא גזרת הכתוב צריכים להבין מדוע אומר הכתוב להלן יג ג כשכולו הפך לבן טהור לכאורה אדרבה יהיה כולו טמא?

תשובה. בערבי נחל מתרץ, כי הנגע נמשך מעבירה שעשה, וכמאמר הכתוב (יג, מה) והצרוע אשר בו הנגע, בו דייקא, שיש נגע בפנימותו שפגם באבר הנשמה, אזי נעשה צרוע בגופו באותו אבר שפגם בו, ואז כאשר נתרבה כל כך כח העבירה עד שנעשית נגע וכמו שכתב בחדוסי חסד לאברהם סוף מעיין ב' (נהר סח) שעבירה בעצמה שעבר נעשית נגע ע"ש, ולכן אז מטמא כל גופו.

ואמנם ידוע שאין שום רע בעולם אשר אין בו ניצוץ קדוש המקיימו, ואותו הניצוץ מתפשט בכל הרע ההוא לקיימו וגם להכניעו בסוד ומלכותו בכל משלה (תהלים קג, יט) כידוע - כי אם היות שהניצוץ מקיימו ומחייהו הנה ג"כ מכניעו ואין מניחו להתפשט ולהרע יותר. ולכן אף כאשר יצא הנגע באבר אחד מגופו, עדיין אינו מטמא כל גופו, כי הניצוץ שמתפשט בקרב הנגע אין מניחו להתפשט ולטמא הגוף. ולכן אלו הם סימני טהרה, שבהיות כולו הפך לבן זהו סימן שכבר שב **בתשובה** וחטאו כשלג ילבינו וגברה הקדושה על הרע שהיה בו ומכניעו לגמרי. וכן אם אין בו שום לבן כלל הרי הוא דומה לאנשי המקום שאין ביניהם צדיק, אשר אז הניצוצות קדושים שמוציאין

הם להם כתרם בפני הפורענות, הנה כי כן גם הניצוץ קדוש שבקרב הנגע מכניע להרע לבלי יתפשט לטמא כל גופו. אכן כאשר צמח במקום אחד מהנגע שער לבן, זה יורה שנצמצם הניצוץ ההוא שבקרב הנגע למקום אחד להחיותו בלבד, ונשאר כל שטח הנגע ערום בלי ניצוץ קדוש המכניעו, ואז מתפשט כרצונו וטמאהו, והוא כענין וחטאים בעדת צדיקים שאין להם תקומה, ובהיות כולם רעים או צדיקים יש להם תקומה, כך הענין הזה

הילפותא שהולכים אחר הרוב-

שאלה: ולקח למטהר שני צפרים חיות טהורות יד ד וברש"י חיות פרט לטריפות, ולכא' קשה דדייק הגמ' בפ"ק החולין יא דאזלינן בתר רובא משעיר המשתלח דהתורה אמרה ויקרא טז ז ולקח את שני השעירים שיהיו שניהם שווים וליחוש דילמא חד מינייהו טריפה הוא אלא לאו משום דאמרין זיל בתר רובא עכ"ד הגמ' שם, לכאורה הוה מצי למילף מציפור מצורע דנשלח על פני השדה ואין יכולים לבדקו אם טריפה היא וא"כ איך מותר המצורע לכנוס לביהמ"ק אלא על כרחך שהולכין בתר רובא דכשרים הוי, והוי ראי' מוכרחת יותר משעיר המשתלח דשם אינו יכול לתקן ומספק מביאין שמא אינו טריפה אבל הכא כיון דמותר עי"ז להיכנס למקדש על כרחך דסומכין על היתר דבתר רובא.

תשובה. הביא דהגר"ל דיסקין, דבפשוטו יש לומר, דרך לפי האמת דסמכין על הרוב אמרין דהשלוח היה לחלוטין, אבל אי לא הוה ידעין דאזלינן בתר רובא הייתי אומר דהשלוח הוא גם באופן שיכול לחזור ולצודה ולבודקה, דאל"ה לא נטהר המצורע, אבל זה דוחק. ולכן אמר עפ"י דאיתא בנגעים (פ"ג ה"א) "אומרים לו אמור טמא", א"כ כל זמן שלא אמר הכהן "טמא" אינו טמא, וא"כ אם הכהן יאמר טמא על תנאי על מנת שירדו גשמים, אם לא ירדו גשמים לא יהא טמא כלל דעל תנאי זה לא אמר, ולכן משכח"ל דהכהן בעת שאמר על המצורע שהוא טמא התנה תנאי על מנת שיעשה בו כל הסדר האמור בתורה, והיינו שיקחו לו שתי צפרים חיות, ואם אחד מהן טריפה ולא נתקיים רצון התורה, על אופן זה לא אמר הכהן טמא, ואף אם הכהן לא התנה כן, לב ב"ד מתנה עליהן, וא"כ אין ראייה דאזלינן בתר רובא, דעל דעת כן לא אמר טמא ונטהר ממ"נ.

עוד י"ל, דכיון דתלוי באמירת כהן דוקא, א"כ אין לחוש דילמא טריפה הוי, דאי לא אזלינן בתר רוב, דילמא אינו כהן, דדילמא לאו אביו הוא ולא נטמא באמירתו, וכיון דכל עיקר הטומאה הוא מכח רובא, מה"ט סמכין נמי ארובא לטהרו, אבל הגמרא רוצה להוכיח דגם כשהטומאה ברורה ג"כ סמכין ארובא.

נגעי בתים על מה באין?

שאלה ז"ל במדרש רבה פרק י"ז אות ד' ובתוספתא פ"ו דנגעים איתא אין בעל הרהמים נוגע בנפשות תחילה תחילה הם באים בביתו חזר בו מוטב ואם לא חזר בו יבא בבגדיו אם לא חזר בו עדיין יבא על גופו ועל עור בשרו, וצ"ע דבערכין דף טו איתא אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכת דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות עין ובמהרש"א שם ביאר דנגעי בגדים באין על הגזל ונגעי בתים על צרות עין ונגעי אדם באים על שאר העבירות וא"כ מה שייך לומר שבתחילה באה על הבית ואח"כ על בגדים ואח"כ על גופו כשתלוי איזה עבירה עבר וצ"ע.

תשובה. י"ל דהמהרש"א ז"ל מיירי במי שנגוע בכל העבירות הגורמות לצרעת, בו מתחיל הנגע לפי העבירה שנכשל בה. והמדרש מיירי במי שנכשל רק באחד מהחטאים הגורמים לנגעים, דאצלו מתחיל הנגע בבית. ואם לא חזר בו, ממשיך בבגד, ואם לא חזר בו, אז מגיע גם לגופו.

חידה. מאיזה דין הנוגע לפרשתינו הוכיח אחד מהקדמונים שגוי אינו מושגה בהשגחה פרטית.

תשובה. - י"ל דהרמב"ן ז"ל כתב שהנגעים נוהגין רק בישראל, ורק בארץ ישראל, וז"ל (ויקרא יג מז) "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת. זה איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים, אבל בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו. ולכך אמר הכתוב (להלן יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, כי היא מכת השם בבית ההוא. והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה', כמו שאמר (שם) כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה: ובתורת כהנים (מצורע פרשה ה ג) דרשו עוד, שאין הבית מטמא אלא אחר כבוש וחלוק, ושיהא כל אחד ואחד מכיר את שלו. והטעם, כי אז נתישבה דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכינה בתוכם. וכן אני חושב בנגעי הבגדים שלא ינהגו אלא בארץ, ולא הוצרך למעט מהן חוצה לארץ כי לא יארעו שם לעולם. ומפני זה עוד אינם נוהגים אלא בבגדים לבנים לא בצבועים, כי אולי הצבע הוציא הכיעור ההוא במקום ההוא כטבעו ולא אצבע אלהים היא, ולפיכך הצבועים בידי שמים

מטמאין כדברי רבי שמעון (נגעים פ"א מ"ג): ועל דרך הפשט, מפני זה יחזירו הכתוב בכל פסוק ופסוק "הבגד או העור או השתי והערב", **כי הדבר נס**. ולרבותינו בהם מדרשים וכולם בתורת כהנים, "עכ"ל.

- עוד י"ל, כמש"כ הרבינו בחיי ז"ל (ויקרא יג נח), וז"ל "והנה הנגעים היו מורים **השגחה גמורה** ולא היה ענין טבעי אלא **נס גדול**, ולא היה הענין בחוצה לארץ **כי אם בארץ ישראל**, כי כשיקרה לאחד מישראל חטא ועון היה מתראה הנגע בביתו או בבגדו או בגופו להעיד עליו כי יש בידו עון, כענין שכתוב: (תהלים פט, לג) "ובנגעים עונם", וכדי שישוּב **בתשובה** ויטהר ויתלבן מעונו, והוא שרמז על זה גם כן: (ויקרא יג, יג) "כלו הפך לבן טהור הוא", כלומר מן הנגע ומן העון, ועל זה אמר הכתוב: (ויקרא יד, לד) "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", וזהו שכתוב עוד: (ויקרא יד, לד) "כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה", להורות שאין הענין נוהג אלא בנחלת ה', לא בארץ העמים שהיא חול, ולא בירושלים שהיא בית ה' מיוחד לשבתו ולא נתחלקה לשבטים, אלא בארץ הנקראת "אחזת ה'" שנתחלקה לשבטים, היא הארץ הקדושה והנבחרת הנקראת ארץ אחוזה. אשרי מי שיזכה לראותה בבנינה. הקדוש ברוך הוא יזכנו להיות מן היושבים בצלה שהיא מכוונת כנגד בית המקדש של מעלה, שעליה אמר דוד ע"ה: (תהלים סה, ה) "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך", עכ"ל.

חידה. איזה אדם לא היה שייך אצלו נגעים, לאחר שנתנה פרשת נגעים, והיכן זה מרומז?

תשובה. א] אולי התכוונתם לדברי המושב זקנים (ויקרא כ"א י"ז) שכ' שאהרן לא היה בתורת צרעת, כי מלאך ה' צבקות הוא. אמנם ע' רבינו בחיי (ויקרא י"ד ב') שאהרן נלקה בצרעת ביחד עם מרים, אלא שנתרפא מיד. ואולי ל"ק, כי י"ל שמ"מ לא היה בתורת טומאת צרעת. ב] - י"ל כמש"כ הרמב"ם ז"ל (הלכות טומאת צרעת פ"ט ה"א) "הכל מתטמאין בנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים **אבל לא עכו"ם ולא גר תושב**, וכו'", ע"כ. וכתב שם המשנה למלך מקורו, משנה רפ"ג דנגעים וכתב הר"ש בריש פ"ב דנגעים דתניא בת"כ אחוזתכם מיטמא בנגעים ואין אחוזת עכו"ם מיטמא בנגעים וכשם שאין אחוזתם מטמאה בנגעים כך אין בגדיהם וגופן מיטמא בנגעים והכי גריס ר"ע. ונראה דהיקש זה הוא מדכתיב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית הרי דהיקש הכתוב נגעי הגוף והבגדים והבתים וכ"כ רבינו בספרי"ג מהלכות אלו, ע"כ.

ואיתא במשנה (נגעים פ"ז מ"א) "אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה **בעובד כוכבים ונתגייר** בקטן ונולד בקמט ונגלה בראש ובזקן בשחין ובמכוה וקדח ובמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טהורים הראש והזקן עד שלא העלו שער העלו שער ונקרחו השחין והמכוה והקדח עד שלא נעשו צרבת נעשו צרבת וחיו ר' אליעזר בן יעקב מטמא שתחלתן וסופן טמא וחכמים מטהרים", ע"כ. וכתב שם הר"ש ז"ל וז"ל "שהיו בו קודם מתן תורה. בת"כ דריש מדכתיב **כי יהיה מן הדיבור ואילך וכל הני נמי דחשיב מהתם נפקי דבעינן שיוולד הנגע משעה שראוי להטמא בו ולא קודם** כמו עובד כוכבים עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד וכן כולם", ע"כ.

ג] וז"ל הר' עובדיה מברטנורא ז"ל שם, "אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה. **מי שהיתה בו צרעת קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת אותו נגע לאחר מתן תורה**. דכתיב (ויקרא י"ג) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי דחשיב, מהתם נפקי דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד, וכן כולם", ע"כ.

חידה. איזה מוסר השכל בהנהגת משפטי ה' ניתן ללמוד מפרשתינו.

תשובה. י"ל שכאשר יש להעניש משהו, יש להתחיל באופן קל, ואם אין זה עוזר, להחמיר מעט. ורק אם גם זה לא עוזר, אז להחמיר בעונש. וכדאיתא במדרש אגדה (ויקרא פרשת תזריע פרק יג סימן ב) "ד"א אדם [כי יהי בעור בשרו]. אתה רואה כי קשה הוא לפני הקדוש ברוך הוא שיפשוט ידו על אדם שהוא עושה עבירות, אלא מתרה בו, ואחר כך מלקה [ביתו] שנאמר ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (ויקרא יד לד), אם חזר בו יפה, ואם לאו הוא מלקה בגדיו, שנאמר והבגד כי יהיה [בו נגע צרעת] (שם יג מז), אם חזר בו הרי יפה, ואם לאו הם באים בגופו, שנאמר אדם כי יהיה בעור בשרו", ע"כ. וכעין זה ברות רבה (פרשה ב') "ואף בנגעים כן בתחלה הן באין על ביתו, אם חזר בו מוטב ואם לאו הרי הן טעונין חליצה, שנא' (ויקרא י"ד) וצוה הכהן וחלצו, אם חזר בו מוטב ואם לאו טעונין נתיצה, חזר בו מוטב ואם לאו טעונין קריעה, שנאמר (ויקרא י"ג) וקרע אותו מן הבגד, אם חזר בו מוטב ואם לאו טעונין שריפה שנאמר (ויקרא י"ג) ושרף את הבגד, אח"כ הן באין על גופו, אם חזר בו מוטב ואם לאו יוצא ובא, אם חזר בו מוטב ואם לאו (ויקרא י"ג) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", ע"כ.

וארטים על פרשת תזריע

יב ג. וביום השמיני ימול בשר ערלתו. איתא בשבת קלו : מל ולא פרע כאילו לא מל. תנו רבנן המל אומר אשר קדשנו וכו'. ויש להקשות מדוע כשדנה הגמ' בענייני מילה לא מביאה את נוסח הברכה, ורק כשמדברים על פריעה מביאים את נוסח הברכה? וי"ל דמצינו ברשב"א ובעוד הרבה ראשונים להקשות מה הטעם שאין מברכים על כמה מהמצוות כגון צדקה, כבוד אב ואם, תוכחה וכו'; ויש שתירצו שמברכים רק על מצווה שמקיימים ישראל בלבד, אבל מצוות הללו מקיימים גם העכו"ם. ולפי"ז י"ל שמילה מקיימים אף הערביים והגבעונים, ואי"כ ראוי שעל כך לא תיתקן ברכה, ברם אחרי שאמרנו שיש דין פריעה שאת זה הערביים והגבעונים לא עושים אי"כ זה הנהיג דין רק ביהודי ועי"ז הגמ' אומרת מאי מברך. מקרי דרדקי.

יב ג. וביום השמיני ימול בשר ערלתו. הגמ' דורשת וביום השמיני אפי' בשבת. הנה מצינו בוותר בפרשת לך לך שאליהו הנביא מגיע בכל ברית, ויש להקשות איך מגיע בשבת הא מצינו בעירובין מג. האומר הריני נזיר ביום שכן דוד בא אינו נזיר בשבתות משום שאליהו לא יכול לבוא בשבת כיוון שיש לו איסור תומיין, ואי"כ קשה היאך הוא בא לברית בשבת? וי"ל דמצינו בשבת קלב. דלדעת ר"א עושים כל צרכי המילה בשבת ושרי גם מכשירי המילה, ואיתא בב"מ נט. דיצאה בת קול מהשמים ואמרה שהלכה כר"א בכל מקום, ואמנם בארץ לא קיבלה לבת קול מלאך כר"א בשמים היא, אבל בשמים כך מחזיקים, והנה איתא בברכות ח. דאליהו הוא מלאך מהשמים. ואי"כ לאליהו הדין הוא שצריך לשמוע הפסק מהשמים שמהני לעשות כל צרכי המילה, ואי"כ אליהו שהוא מצרכי המילה לא המוהל לא יכול בלעדיו כנאמר אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך עמוד על ימיני וסמכני. לכן הותר לו לחלל השבת לצורך זאת כל הנהיג כר"א. גני דפלפלי.

יב ו. כבש בן שנתו לעולה. הגמ' בערכין אומרת בן שנתו הכוונה כל השנה הראשונה ואחר גיל שנה פסול. והקשה ע"כ האבן עזרא מנלן הא אולי בן שנתו הכוונה משנה ואילך ואילו לפני שנה פסול ויותר משנה כשר? ושתירץ ע"כ המהרי"ל דיסקין, דהנה מצינו שפחות משנה ימים פסול משום מחוסר זמן, ואילו נאמר שכן שנתו הכוונה משנה ואילך בשביל מה צריך להגיע לדינא דמחוסר זמן תפ"ל דאינו בן שנתו, אלא קמ"ל שכן שנתו הכוונה עד סוף שנה ראשונה.

יב ו ח. ובמלאת ימי טהרה וגו' והקריבה לפני ה' וגו' זאת תורת היולדת וגו' ואם לא תמצא ידה. יש לעיין מדוע זאת תורת היולדת נכתב באמצע (בפסוק ז) עוד לפני שנגמר דינה (בפסוק ח) ואם לא תמצא ידה? והוא תימא גדולה עד למאור. הנצי"ב בהעמק דבר בהוספות הרחב דבר אומר בזה ביאור נפלא ביותר. הנה איתא בכריתות פ"א מ"ד האשה שיש עליה ח' לידות וודאות מביאה קריא אחד ואז אוכלת בזבחים והשאר עליה בחובה דכתיב זאת תורת היולדת לחייב על כל לידה ולידה. וממשיכה המשנה ומספרת מעשה שעמדו קינים בירושלים בדינן זהב, והיינו במחיר יקר מאוד, כי כל הנשים שמעו דין זה ורצו לקנות קינים אז המוכרים העלו את המחיר לדינר זהב סכום עצום, ולא יכלו הנשים לשלם על כל לידותיהן, אמר רבי שמעון בן גמליאל שאין השאר בחובה, ומיד ירדו מחירים של הקינים כי לא הוצרכו להביא הרבה וכבר לא היה לזה ביקוש גדול. ואומר רש"י שרשבי"ג עשה זאת משום עת לעשות לה' כי אם לא היה אומר את זה הנשים לא היו מביאות אפי' קן אחד בגלל המחיר הגבוה, והיו מתחייבות בכריתות של אכילת קדשים ובגית מקדש, לכן אמר זאת בשביל שלא יכשלו בברוע ויוכלו להביא לפחות אחד, ואף שביטל עי"ז הבאת קרבנות נוספים שאמנם לא מחסרים בכיפורים אך הם חובה. והנה אומר הנצי"ב שדברי רשבי"ג הם קנ דין ולא כרש"י, דהנה הלימוד שאשה צריכה להביא על כל לידה לידה הוא מזאת תורת היולדת, ודבר זה נכתב בשלהי פרשת העשירה, אבל עניינה שנכתב בפסוק ח ואם לא תמצא ידה אז צריכה להביא רק אחד על כל הלידות, ולכן כשנתייקרו וכולם נהיו עניים קלבי זה לא אמר רשב"י"ג שכעת נתבטל מהם החוב ורק כשיתעשרו יביאו. לפי"ז נמצא אם יש לה כסף אז יש הדין של זאת תורת היולדת והיינו שמביאה על כל לידה לידה, אך כשאין לה כסף היולדת ומביאה רק אחד. אין מתוק מזה.

יב ח. וכיפר עליה הכהן וטהרה. המתבונן יראה שבעניות כתיב וכיפר עליה הכהן. ואילו בעשירות פסוק קודם כתוב רק וכיפר עליה, ויש להבין השינוי? וי"ל דבעשירות מביאה כבש לעולה ותור או בן יונה לחטאת

ואין ביד הכהן לשנות מכך מאומה. משא"כ בעניות שמביאה ב' תורים או ב' בני יונה אחד לחטאת אחד לעולה ביד הכהן לקבוע כל אחד למה הוא הולך, לכן כתב וכיפר עליה הכהן כי הכהן קובע את הכפרה. יד שאול.

יג מה. והצרוצ אשר בו הנגע וגו' וראשו יהיה פרוע. הנה כאן תרגם אונקלוס ורשיה יהי פריע, ולעיל יו גבי אהרן ובניו על הפסוק ראשיכם אל תפרעו תרגם אונקלוס רשיכוון אל תרבוין פרוע. ויש לעיין אמאי כאן לא כתב יהי מרבי פרוע כמו שכתב אצל אהרן ובניו? וי"ל דמצינו במו"ק טו. לעניין מנודין ומצורעין דר"א דריש מהמילה פרוע דצריכין לגדל השער ואסורין בתספורת, ולר"ע מותרין בתספורת, ופרוע הכוונה פרוע (מגולה) מתפילין. והנה אונקלוס הגר היה תלמיד של ר"א ולאחר פטירת ר"א הלך ללמוד אצל ר"ע ולכן כאן בעניין מצורע לא רצה להכריע שזה הולך על פריעת הראש כי לא רצה להיכנס לפלוגתא רבותיו לכן כתב רק פרוע שזה יכול להתפרש צמור משערות ופרוע מתפילין, ואילו היה כותב לא תרבוין אז זה אזיל רק על שערות, ונכנס בזה לפלוגתא רבותיו וזה הוא לא רצה. רא"מ הורביץ עה"ת.

יג מה. וטמא טמא יקרא. הגמ' בשבת ז. אומרת וטמא טמא יקרא היינו שצריך שיוודע צערו לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים. ורבים נתקשו מדוע צריך להודיע צערו לרבים יותר משאר החולאים שלא מצינו שצריך להודיע זאת לרבים? רבי יונתן איבשיץ מתרץ דהנה מצינו דיפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו. (רש"י) בוירא לומד את זה מהפסוק וישמע אלוקים את קול הנער). והנה אמרו חז"ל שמצורע נקרא מוסגר מפני שמוסגר תפילתו לשמים, וכעין שמצינו בנחש שבגלל לשח"ר נענש ונתקלל ועפר תאכל כל ימי חקיך, והיינו שלא יוכל לבקש מהקב"ה מאומה אלא שהקב"ה מביא לו לכל חייו מזונותיו כי עפר הוא מאכלו והוא לא חסר, לפיכך כאשר האדם חוטא בחטא הלשון שבעון זה הוא נהיה מצורע ממילה הוא לא יכול להתפלל כי ננעלים בפניו שערי שמים ואין תפילתו מתקבלת, כזה אדם צריך להודיע צערו לרבים שיעתירו בעדו, ולכן רק במצורע נאמר דין זה.

וארטים לפרשת מצורע

יד ב. זאת תהיה תורת המצורע. הגמ' בערכין טו : אומרת זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע, ויש להקשות מאחר שמוציא שם רע לוקה בנגעים כמבאר כאן, איך מצינו בכי תצא שמוציא שם רע משלם קנס, הא קי"ל דאין לוקה ומשלם? וי"ל דמצינו בערכין טז. שאם עי"י הוצאת שיר הועילו מעשיו והיינו שנתקוטטו על ידו רק אז יצא, נגעים באים עליו, ובלא"ה מתפרץ ע"י המעיל של הכה"ג, והנה מוציא שם רע שמשלם קנס מדובר שביררו הדבר והתברר שהוציא שם רע על בת ישראל בחינם, והיינו שלא הועילו מעשיו, ובכזה מקום באמת אין עליו נגעים ולכן יש עליו קנס, ובכ"מ אינו לוקה ומשלם. בית יצחק.

יד ב. זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והואב אל הכהן. הנה מצינו ביומא מא. שמצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, ועני שהביא קרבן עשיר יצא. והטעם לחלק ביניהם י"ל דהנה מצינו בערכין טו. שנגעים באים על צרות עין, ואי"כ מצורע עשיר שמביא של עני לא יצא כי הטעם שמביא של עני הוא משום שהוא עדיין צר עין וממילא לא נתכפר. מובא בנועד ביהודה על התורה.

יד ד. ושני תולעת ואזוב. וברש"י מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מאוואותו כתולעת. ובערכין טו : איתא מה תקנתם של מספרי לשח"י הא תי"ח הוא יסיקו בתורה, ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו, ויש לעיין ישפיל דעתו מובן, אך מה התיקון בעסק התורה? ועוד דלא מצינו שתי דרכי תשובה על אותה עבירה? וי"ל דבאמת דרך תשובה אחת היא לתי"ח ולע"י"ה, והכי פירוש, דהנה איתא בקידושין לב. רב שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ומבואר בגמ' שזה רק בתחילת לימודו, כי אז אין תורתו שלו אלא תורת ה' אבל לאחר שלמד וגרס נקראת תורתו ויכול למחול על כבודו. ואי"כ התשובה היא בוודאי להשפיל עצמו אלא לשח"י אין זכות לכך משום שאינו יכול להשפיל עצמו על חשבון התורה, ולכן מה צריך לעשות להרבות בתורה ואז התורה תהיה שלו ואז יוכל להשפיל עצמו, ואי"כ גם בת"ח התשובה היא להשפיל עצמו. חנוכת התורה.

יד כה. ונתן הכהן מן השמן וגו' על מקום דם האשם. פרש"י אפי' נתקנח הדם דאין הדם גורם אלא המקום גורם, ויש לעיין דהנה לעיל בפסוק יז לגבי מצורע עשיר בענין על דם האשם והיינו על דם מזה ויש לעיין מה החילוק בין עשיר לעני? ויש ליישב דהנה מצינו בזבחים מד. דיכול להביא קרבנו היום ואילו את לוג השמן יכול

פרשת תזריע מצורע תשפ"א

להביאו עד עשרה ימים, ולכתחילה בעינן להביא היום, והנה עשיר שלא חסר בידו מאומה למה שלא יביא מיד היום, אבל במצורע עני שבקושי הביא את הקרבן מסתבר שיקח לו זמן עד שישג כסף עבור השמן, ולכך בעשיר שמביא הכל באותו היום כי אין סיבה בשבילו לבוא פעמיים כי היכולת בידו אז כתוב שישם על דם האשם כי הדם עדיין נמצא, אבל אצל עני שדבר ראשון כשיש לו קצת הוא מעוניין להיטהר, ואח"כ לוקח לו זמן עד שמשג את השמן לכן כתב מקום דם האשם, כי לאחר זמן כשמביא השמן הדם איננו. שו"ת בנין שלמה.

טו ו. והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב. אומר רשעל הטורים ורחץ במים בגימטריה ובארבעים סאה. יש להבין למה רמזה זאת התורה דווקא ביום בטוהרתו של הזב והלא כל הטמאים הזקוקים להיטהר צריכים ארבעים סאה. ויש ליישב דבר זה דהנה איתא בטור יו"ד רא דאף במעיין בעינן ארבעים סאה, ושלא כדעת הרמב"ם והראב"ד דס"ל דבמעין ל"ב 40 סאה ואפשר אף בפחות. והנה מצינו בזב דמהני טוהרתו רק במעיין כדכתיב מים חיים, אי"כ הווי מ"ל דלא בעינן מ' סאה וכדעת הרמב"ם, בא הבעל הטורים ומביא מכאן ראיא לשיטתו דכאן מדובר במעיין וחזינון בגימטריה דבעינן מ' סאה. מקרי דרדקי.

טו יד. וביום השמיני יקח לו שתי תורים וגו' ונתנם אל הכהן. ואילו בפרשת זבה להלן כט נאמר והביאה אותם אל הכהן, למה לא ונתנם ושמ והביאם? וי"ל דהא מדובר בזב ואינו יכול לתת ליד הכהן, אבל להלן הוא בזבה שאין לקבל מיד האשה לכך כתיב והביאה אותם. מהר"ד מבעלו.

הלכות לפרשת שבוע:

שינון וקיצור הלכות לשון הרע ע"פ החפץ חיים:
המספר או המקבל לשח"ר ורכילות מצוי שיעבור על 17 לאווין שיש מהם שחייבים עליהם מיתה בידי שמים, או שמפסיד חלקו לעולם הבא. ומלבד זאת מצוי שיעבור ג"כ על 14 מצוות עשה. וכן ארבעה אורוין. **איסור לשח"ר** הוא על אמת וגם כשאומר בדרך צחוק, וגם כשאומר ברמז את שם המסופר, ואפי' אם לא ייגרם שום רע למדובר אסור, ואפי' כשמגנהו בדברים שאנשים לא נוהרים בו, ו**כשמשקר** הוא גם נחשב למוציא ש"ר והמתמיד בזה גדול עוונו מנשוא, ו**אסור** לבעל לספר לאשתו ואישה לבעלה במקום שאין תועלת, ואפי' כשאביו או רבו הפצירו בו לספר וכן אפי' כשמאבד פרסתנו נאסר, **וכן אסור** לספר לשח"ר על משפחתו וכל קרוביו, וכן על הארץ אסור, וכן כשמגנה עצמו עם חבירו וכן כשכותב לשח"ר נאסר. וכל מה שהותר לספר לפני שלושה דבר שאדם אדם גנאי גמור, זה דווקא מה שהיה מספר גם בפני אותו אדם באותה הצורה בדיוק. והשומע למה שנאמר בלושה שיש שהתירו לספר הוא רק עם תנאים רבים שכמעט ולי"ש היתר זה לכן שומר נפשו ירחק מזה.

ובאסיפה שהחליטו בה עניין מסויים על פלוני אסור לומר לפלוני דעתי הייתה לטובתך. **יש להיזהר** מללעוג לדרשן. **מי שמזלזל** בעבירה מסויימת ומפורסמת באופן קבוע והוא צריך לספר עניין זה לתועלת יש מקום להתיר אך צריך לזה תנאים מסויימים. **לצורך** שידוך מותר לשאול את מכרויו אך לא את שונאיו של אותו אדם, אך לא להאמין לתשובה אלא לחוש לכך. ואם משהו דבר לשח"ר על אדם אחר צריך לבקש מחילה ובלא"ה ל"מ תשובתו. **בין אם** אומר על אדם שאינו מקפיד בב"א למקום ובין אם אומר שאינו מקפיד על באל"ח, ואף כשאומר עליו שאינו חכם גדול, או שאין לו מעלות, וכן שהוא חלש בטבעו וכדו' אם הוא לא לתועלת אסור לספר עניינים אלו, ואפי' על סחורת חבירו אין לדבר. **והמספר** צריך לבקש מחילה ואילו השומע מהני תשובה עי"י שיוציא הדבר מליבו. וצריך להיזהר לא לקבל לשח"ר ולא להאמין ללשח"ר כלל ורק באדם שהוחזק רשע וכן אפיקורסים מותר לקבל עליהם לשח"ר. וברבים מהמקרים גם מותר לדבר עליהם, כמובן כשמתכווין לתועלת. **אסור לבזות** ולדבר על מתים. **זיהר** לא לומר איני רוצה לדבר על פלוני שלא תדעו... **וכן אסור** להרבות בשבחיו של אדם שמא יבואו לגנותו, **וכן זיהר** מלשבח אדם שנתן הלואה וכדומה. **במקום שרואה** אדם שמזיק לאחר יש התר לספר אך יש בזה שבעה תנאים בח"ח. **רכילות** הוא שאומר כך אמר עליך פלוני ואפי' שאין בדברים האלו גנות הוא אסור וכנ"ל וכשנשאל ע"כ מותר לשנות מהאמת.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

לשון הרע.

בפרשיות תזריע ומצורע מדברים על הנגעים שבאים על האדם. הם באים בעקבות לשון הרע שדיבר האדם על רעהו וכבר אמרו חז"ל בערכין המספר לשה"ר נגעים של צרעת באים עליו. ובגמ' בשבת איתא שהמדבר לשה"ר באה עליו אסכרה ובמדרש"א ביבמות כתב שתלמידי ר"ע שמתו בין פסח לעצרת הוא מפני שדיברו לשה"ר ומתו מידה קשה עד למאד. ומצינו עוד דברים נוראים שכתוב בחז"ל על מספרי לשה"ר כגון שהוא שקול כנגד ג' עבירות חמורות וראוי להשליכו לכלבים רח"ל. והחפץ חיים כותב שחטא הלשון הוא עיקר סיבת גלותינו, וכמו שמצינו בחז"ל כשמשאשאל להקב"ה מדוע הוא לא גואל את עם ישראל הוא נענה משום שיש בהם בעלי לשון הרע. ואומרים בשם הרב מבריסק שאדם עתיד ליתן את הדין ע"כ שלא היה חמור בעיניו ענייני לשה"ר כמו אכילת דבר אחר. והנה התורה אומרת לנו שהמכה על לשון הרע זה צרע, ונתקשו רבים הרי בדורנו ש"כ הרבה מדברים לשה"ר לא מצינו כ"כ את הנגעים הבאים על אדם, ומדוע? מתוך בספר הקנה שבדורנו הקב"ה החליף את הצרעת בעניות וזה רואים בשפע בדורנו. וכן מובא בזוהר שהמדבר לשה"ר נענש בעניות.

ידוע מה שכותב החובת הלבבות בשעה שאדם מדבר לשון הרע על חברו נוטלים ממנו את מצוותיו וזוקפים אותם לזכות האדם שעליו דיבר, ואילו את חטאיו של האדם שעליו דיבר מעבירים לבעל הלשון הרע, ולכן שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו. ורבי צבי מאיר זילברברג הביא סיפור על אדם שנפטר צעיר והתגלה לאימו הבוכיה ואמר לה שכל האסונות של הדור הוא מחטא הלשון. וידוע מה אמר אותו רובל לרבי ינאי מי האיש החפץ חיים מי שנוצר לשונו. אדם צריך לחשוב על כל יהודי כאילו הוא אבא שלו או ילד שלו, וכמו שעל אביו ובנו אדם לא מעוניין לדבר ולעשות רע כך על כל יהודי. ובכוח מספר מילים שאדם אומר הוא יכול לרצוח אנשים. ומשפחות רבות נהרסו בגלל משפטים בלתי אחראים ודיבורי לשה"ר שגורמים לנזקים בלתי הפיכים לפעמים למשפחה שלימה שלא חטאה, ומישהו זרק איזה פגם וכל הבית מלא בילדים שעדיין רק נישאים ומורידים דמועות כמים על לא עולל בכפם רק משום אדם לא אחראי שאמר איזו מילה וצחוק לא זהיר.

ופעם בא בחור להרב שטינמן ואמר לו שאין לו טעם בלימוד אמר לו הרב שטינמן כשמדברים לשון הרע אז הנשמה מתמלאת פצעים וכמו להבדיל כשיש פצעים מרים בפה גם הדברים הכי מתוקים מרים, כך כשמדברים לשה"ר גם התורה שהיא מתוקה מדבש היא מרה ואין לה טעם, וגם תפילת האדם לא מתקבלת רח"ל. ובוודאי שצריכים הרבה ס"ד לא להיכשל בלשה"ר כמו שרואים שחז"ל תיקנו לומר אחרי שמו"ע ג"פ ביום אלוף נצור לשוני מרע. ומי שמדבר לשה"ר סימן שלא דן לכף זכות ואז גם בשמים לא דנים אותו לכף זכות. ובית שמדברים בו לשה"ר אז השידוכים נעצרים, כך כותב רבי גרשון אדלשטיין, ויש הרבה קשיים בחיים ואין מצב רוח כי הלשון הרע כל הזמן מקטער עליו. ובוודאי שכאדם מדבר לשון הרע לא יהיה לו מזה שום רווח ואדרבה יגרם שיהיה פחות מועדף ויחשוש ממנו ויגידו עליו שהוא רכלן, וידברו גם עליו לשון הרע מידה כנגד מידה. וכשמשתדל ומתגבר כיוון שזה כ"כ קשה אז השכר הוא בהתאם ורואה ישועות בכל ענייניו. ואדם הנפך לאדם ע"י שמירת לשונו ובלא"ה אם הוא לא יכול לשמור על פיו אז במה הוא שונה מבמהה הלא הדיבור שזה מייחד אותו מהבהמה זה טמא וגס. ומוות וחיים מידה הלשון.

ידוע שניסים גלויים יש למי שמקפיד ביתר שאת לשמור על לשונו ופיו. **וכתב החפץ חיים** לפלא בעיני מאנשים מנפשים סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה בפרנסה, הלא אם ישמרו על לשונם אז בוודאי יתברכו נכסיהם יותר מכל הסגולות. והרב סגל ממנצ'סטר כתב שהוא לא ראה מימיו אדם שלמד כל יום שתי הלכות בשמירת הלשון והוא לא נושע. וחולים רבים נתרפאו מכך, ורבים נושעו מכך לזיווגים וזש"ק.

וכמה הלשון יכול להזיק מובא במדרש הגדול סיפור איד ע"י לשון הרע נהרגו שלושה. וכך מובא שם מעשה באדם שהיו לו שלוש בנות אחת בעלה אחת גבול ואחת בעלת לשון הרע. פעם בא אותה להתארח אצל וראה את ג' בנותיו שהזיקנו בביתו, ריחם עליו ואמר לו יש לי שלושה בנים ואם ייטב בעיניך אני אתן אותם לבנותיך. מיד אמר לו אבי הבנות יש לבנותי פגם גדול וכנ"ל. אותה א"ל אפי"כ תן אותן לבני. את העצלנות חיתן עם בנו הגדול הביא לה כמיותן של משפטים שיפנקו וישתרו אותה ולא

יתנו לה לעשות כלום. את הגנבת חיתן עם השני והביא לה את כל הכספות של הבית שלא תיאלץ לגנוב. ואת השלישית שם בבית בלי קשר עם העולם החיצון רק עם בעלה כך שהיא תוכל לדבר לשה"ר. באחד הימים בא אביהם לבקרו, ראה שאצל העצלנית דוגמים באופן יוצא מהכלל ולא מטריחים אותה בכלום, הוא שמח מאוד. הגיע לשנייה הגנבת וראה שכל המפתחות בידה ואין לה מה לגנוב כלל. אך כשהגיע לשלישית הוא שמע איך חמיה מייסר אותה ועושה לה צרות... אמר אביה אם כך אני רוצה לראות ד"ץ בעיניים. הוא התחבא תחת המיטה, וכשנכנס חמיה לבית היא החלה לזעוק, מיד הבין אביה שחמיה כעת בה להתעלל בה, הוא יצא עם סכין ורצח את חמיה. שמעו זאת שאר הבנים מיד התנפלו על אביה והרגו אותו. וכשראתה זאת הכלה החלה לזעוק ואף אותה הרגו, נמצא שלשון הרע הרג שלושה.

רבי יעקב קמינצקי היה נוהג לספר את הסיפור שהיה עם החפץ חיים. פעם נסע החפץ חיים עם רב אחר לאיזו מטרה חשובה, בדרך עצרו באיזו אכסניה והגישו להם שם אוכל, לאחר הסעודה בעלת המקום ניגשה לרבנים לשאול איך היה אכסניה? הרב שהצטרף לח"ח אמר שהאוכל היה מצויין, רק לא היה מזיק קצת יותר מלח וכו', מיד כששמע ד"ץ הח"ח הוא הודיעו לגמרי ואמר מנסיעה זו לא תצמח שום הצלחה כיוון שכעת דיברת לשה"ר, אני חוזר לביתי... הרב המלווה של הח"ח לא הבין מה קרה... מה כבר אמרתי תהה. אך הח"ח בשלו תדע לך במילים שלך רצחת והרסת פרנסה של אישה שהיא היתה מופקדת על עשיית האוכל... הרב ההוא לא האמין, מה פתאום מה כבר אמרתי? ס"ה שצריך להוסיף קצת מלח קצת תיבול... אך הח"ח בשלו אותה הרסת פרנסה של אישה אולי אלמנה וזה עוון חמור. הרב ההוא לא האמין עד שהח"ח נכנס עמו למטבח שם ראו את המבשלת כשהיא מוחה דמועות מעיניה. כאשר ראה הרב את המתרשח הוא מיד הבין מה קרה וביקש בתחינה שתסלח לו והוא רץ להתחנן לפני בעלת הבית שתחזיר אותו למשרתה והוא לא התכוון כלל. סוף דבר הבין אותו הרב כמה נורא לומר גם מילה שהיא רק כאבק לשון הרע.

סיפור נוסף התרחש עם רבי משה פינשטיין שפעם יצאה שמועה בכל ארצות הברית שהוא לא שותה חלב תוצרת חברה פלונית, השמועה התפשטה במהירות ומיד בכל רחבי ארצה"י ביטלו מסחרם עם חברה זו. אולמות, מפעלים, וחנויות שונות, כולם הפסיקו לקנות. כי היהודים באמריקה הם כח רכש גדול. לאחר בירורים הלכו בעלי החברה לרבי משה לשאול ע"מ יצא הקצף, אמר רבי משה לא יודע מה מדובר והראה להם במקור ביתו שמלא מחלב של החברה שלהם, ולאחר בירור מקיף נודע הדבר, תקופה קצרה לפני כן התארח רבי משה אצל איזה עסקן לצורך מסויים והוא נצרך לכוס קפה, הוא לקח את הכוס שהיה בפנים החלב של אותה חברה הרים אותו והניח, בגלל שהשקית של חלב היתה ריקה, הוא לקח את השקית של החברה השנייה. ואילו העסקן ההוא היה בטוח שהניח השקית הראשונה בגלל שהוא לא סומך על כשרות החברה. מיד פרסם זאת ברבים וכל השאר היסטוריה. רואים כמה חמור לשה"ר שנאמר בלי אחריות כלל.

ידוע הסיפור שסיפר הרב זילברשטין על רבנית אחת שנסעה באוטובוס ומאחוריה ישבו נערות ודיברו על חברתן שהתארסה זה עתה והאריכו על חסרונותיה וכמה יהיה קשה לבעלה עם זה וכו' בסוף הדרך הרבנית ההיא באה לרדת ואמרה אני הסבתא של אותו בחור שהתארגש עימה שמחתי מאוד לקבל את האינפורמציה, אני אדאג שישודך יירד 'בזכותך'. לא עזרו כל תחנוני הבנות שהן הגזימו ולא התכוונו וכו' וכו' הרבנית אמרה שמעתי הכל והכל בגללכם, ודבר זה הראה לבנות כמה חמור העניין הזה של לשון הרע.

נביא כמה סיפורים על התרחקות גדולי ישראל מהעוון הנורא של לשה"ר. רבי אריה לויין סיפר שעד היום הוא רועד מלשון הרע משום מעשה שהיה, וכך הוא סיפר: בצעירותי הייתי באיזה ביהכ"נ בעיירה בה התגוררתי והנה לפתע מגיע אדם נמוך קומה ומבקש למכור את ספריו, ואז הוא שאל את המתפללים מדוע השויתי ה' לא מכוסה הא' יש חשש שישקר. ופתאום הוא הבין שהולכים לומר שיש איזה גבאי שמתנגד ובאותו הרגע הזקן ההוא תפס את הרגלים וברח משם בכזאת ריצה ופחד עם נשימה בידו כאילו פרצה שם שריפה אדירה, אני ראייתי את זה ואח"כ נאמר לי שזה בעל החפץ חיים, מאז אני לא מסוגל לשמוע לשה"ר. הפחד הזה של הח"ח מלווה אותי עד היום...

באחת המלחמות הסתתר רבי אליהו לופיאן במקלט יחד עם אנשים נוספים שהסתתרו מאימת הפגזים שעפו לכל עבר. אף אחד לא העז לצאת פן יבועל לו. ישב רבי אליהו בפיתו כשהוא שקוע בתורתו, לפתע הוא שומע שהתחילו לדבר שם לשון הרע הוא מיד ברח מהמקלט כל עוד רוחו בו למקלט סמוך למרות בקשות של יושבי המקלט שהדבר מסוכן עד מאוד, אך רבי אליהו ברח באמרו שלשון הרע זה סכנה ודאיית וזה אש שורפת וברח, עברו מספר דקות ופגז נפל על המקלט הראשון וכולם שם נפצעו ותהי נפשו של רבי אליהו לשלל.

סיפור דומה ארע עם הבבא סאלי בדרכו לארץ ישראל הוא הזומן לאיזה סעודת פרידה במהלך הסעודה נאמרו דברי פרידה ע"י אחד המשתתפים, ובתוך הדברים נאמר שם לשון הרע על אחד הצדיקים, מיד הבבא סאלי הזדרז לברוח מהמקום והוסיף שבית כזה שדיברו בו על צדיקים לא יכול להחזיק מעמד ואכן לאחר תקופה קצרה הבית קרס ללא סיבה.

רבי אהרן מקרלין פעם נקלע בנסיעה בעגלה עם עגלונים פשוטים שלא הכירו אותו, בדרך התחילו העגלונים לדבר על אנשים מיד רבי אהרן השפיל עצמו והתחיל לדבר איתם על סוסים ובמשך שעות ארוכות דן עימם על כל סוגי הסוסים הם נהנו שיש מישהו ששואל אותם בעניינים אלו שהם מבינים בהם ביותר, והנה כשהגיעו למקום שבו רבי אהרן הוצרך לרדת הקיפו חסידים את הכיכרה מכל עבר. מיד העגלונים הבינו שהוא רבי גדול אז שאלוהו אם רבי אתה אז למה אתה התעניית כ"כ הרבה על סוסים? ענה הרבי ראיתי שאתם מתחילים להרוג בהבל פיהם אנשים, אמרתי עדיף שיהרגו סוסים ולא אנשים.

נביא כאן סיפור מתוך הספר 'אדרבה' עדותו של אחד ממרביצי התורה בבני ברק, על אדם שהרוויח שנמנע מלשון הרע. אברך בן תורה שישע ולמד כל היום, יום אחד פנה אליו שכן וביקש לחתום ערבות על סכום עתק, האברך ידע את מצוקתו של השכן ולכן לא יכל לסרב והחליט לחתום לו, השכן הודה לו מאד, ורץ לקבל את ההלוואה הוא לא הוסיף פרטים על מה שעתידי לעשות בכסף או אולי בעצמו עדיין לא ידע. אבל לאחר כמה שבועות השכנים מגלים שהלווה וכל משפחתו נעלמו, כל דירתם ריקה. היו כאלה שדברו על החובות שהיו להם אבל אותו אברך צדיק ידע בעצמו על סכום ההלוואה בשווי עצום שהוא חתם בעצמו... האברך ידע שעוד זמן קצר יבואו לבקש את הכסף, הוא התכוון ואכן כעבור חודש דפקו בדלתו, המלווים הבינו את מצוקתו אבל מחוסר ברירה דרשו את פרעון החוב. האברך האומלל סיפר לאשתו והיא מיד רצתה לדעת מי הלווה: אך האברך הצדיק מסביר שזה לשון הרע ואינו רוצה לספר. הם הלכו לגמ"חים ולוו סכומי עתק. היה לה קשה שאינה יודעת במי המדובר, אבל העריכה את בעלה שמתאפק ולא אומר מילה. הם צמצמו את ההוצאות וחיו בדוחק עצום עם המון חובות...

לקראת הקיץ הגיעה הזמנה לבית האברך, הזמנה מקרוב משפחה שמזמין אותם לחתונה בחו"ל ומצרך כרטיסים לטיסה. לאחר דיון והתרגשות גדולה הוחלט שהאישה תטוס לבדה ולא ישאירו את המשפחה לבד. האישה טסה ויום אחד כשהיתה שם פתאום היא מגלה פנים מוכרות... השכנה לשעבר! בדיוק באמריקה הן נפגשות. היא פנתה אליה בחום והתענינה בכנות. ילאן נעלמתם? 'למה אתם לא שומרים על קשר?' 'לא שמענו שאתם עומדים לעזוב' השכנה לשעבר הסתכלה בה חזק, היא לא האמינה, מאז שעזבו היא כל הזמן מדמיינת איך כולם כועסים עליה וחושבים אותה לאשת היג'נב' והנה באה אשתו של האדם שהכי ניווק מכל העסק ומתייחסת כבזו חביבות בלי שום רמז לפשע הגדול שנעשה... היא לא חלמה שאשת האברך כלל לא יודעת מי עולל להם את הנזק הכספי הגדול. האישה של היג'נב חזרה הביתה מאושרת. בהתלהבות היא סיפרה לבעלה על הפגישה הנעימה, על העובדה שהשכן לא כועס בכלל ואין לו כל טינה בלב, כנראה הם מודעים למצבם החמור ומאמינים שאינם נגבים. הלווה התרגש מאד מאד, הוא שאל עוד וקוד שאלות מה בדיק היה ומה אמרה אותה אישה, ראה שניהם הסכימו שכנראה שאינם כועסים בכלל, הלווה לא האמין!! מיד באותו הרגע נכנסו בו כוחות חדשים, הוא הרגיש צורך גדול להוכיח לילדיו האברך כי באמת הוא צודק בהערכתו אליו והוא באמת לא גנב. הוא איש ישר ורק נקלע למצוקה קשה. הוא קם ובכוחות של שמחה ותקווה מתוך רצון עז הוא הצליח לגייס הלוואה מקומית וכשחזרה אשת האברך לביתה, לאחר השמחה המשפחתית, כל הסכום היה ברשותה! כמה כוח יש לשתיקה.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: בשבוע הזה מתחיל הזמן. מה יעשה לחיזוק הזמן? **תשובה:** כותב רבי יונתן איבשיץ בדוק ומנוסה אם מתחיל את היום על רגל ימין והיינו שמתחיל את היום, קם כמו שצריך, מתפלל כמו שצריך ובכוונה, ממילא צליח כל אותו היום. ומלבד זה מי שמתחיל את היום מוקדם בבוקר כל היום שלו נראה אחרת, הוא בן אדם, יש לו מספיק זמן לכל ענייניו בלי לחץ ומתח, וכל היום שלו מסודר. אך מי שמהפך הלילה ליום אז הוא מתחיל את היום ואת התפילה על רגל שמאל והתוצאה שהיום נמשך על רגל שמאל. ומי שבאמת רוצה להתעלות ברוחניות יקדיש איזה זמן ללמוד מוסר באופן רציני לחשוב על הדברים שלומד ולחשוב מה תועלת יש לו מהמוסר שלומד ועיי"כ בוודאי יתעלה בתורה ויר"ש.

ונביא כאן סיפור איך רבי חיים קניבסקי תובע מעצמו. לפני כחודש רבי חיים קניבסקי סבל מעייפות וחולשה ולמרות זאת הוא קם בלא כח לכל לימודיו וסדריו, והנה פעם בעת שקם הוא עיף במיוחד הוא קרא לנאמן ביתו רבי ישעיה אפשטין וביקש ממנו דף ועת, ואז הוא לקח את הדף וכתב בגדול **ע"ד מנחם עצל תשכב מתי תקום משנתך** והעמיד את זה מולו, וד"ז נסך בו כוחות. אז מה נאמר אנו, שעדיין כוחנו במתינו אנו צריכים לתבוע מעצמנו לפחות כמו שאנו יכולים, לקום בזמן לתפילה ולסדרים ולהתגבר לעבודת הבורא.

שאלה: בפרשתנו ביום השמיני ימול בשר ערלתו, ידוע שבזמן שהתינוק בוכה מיסורי המילה עולים כל התפילות בלי מניעות והוא עת רצון לקבלת התפילות. יש לשאול האם מותר להתפלל בשעת הבכי גם כשחל בשבת שבעיקרו הוא אסור בתפילות? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי אומר שכיוון שהוא זמן מיוחד לקבלת תפילות מותר לנצל זאת אף בשבת. ויש להוסיף שהסנדק כדאי שיכווין ג' דברים בשעת הסנדקאות. א. שהתינוק יהיה צדיק. ב. שישמור ברייתו. ג. שתתווסף בו נשמה קדושה. ויש מצומצמים שהיו לו אריכות ימים ושנים. מרבי חיים קניבסקי בשם החיד"א. מוקדש להצלחת התינוק נכד לדידינו היקר והאהוב הסנדק הגה"צ רבי שמואל קוולוביץ שליט"א מליקווד.

שאלה: על איזה דבר מצוי באים נגעים על האדם מלבד לשה"ר שהרחבנו עליו בסיפורים? **תשובה:** הגמ' בערכין אומרת שננגעים באים על צרות העין. הח"ח מביא באהבת חסד שיש אנשים שלא עושים גמ"ח עם חפציהם לאנשים אחרים משום שהם צרי עין, וכן לא מסוגלים לראות הצלחה לשני וכן לא מסוגלים לפרגן לשני וכדו'. וכשהאדם צר עין ולא מפרגן לשני אז הקב"ה גם לא מפרגן לו לצרכיו, והוא לא מצליח ומתעלה בכל מה שרוצה. לכן אדם הרוצה להוריד לעצמו את השפעה ממעל צריך להשתדל לעשות מעשים שהם ההיפוך ממעל עין, תמיד לפרגן ולומר מילים טובות על כולם, וגם כשקשה לתת ולפרגן משלו לשני, ואז עיי"כ הוא יקבל ג"כ משמים שפע ברכות מגעל והקב"ה יתן לו בעין רחבה.

שאלה: בפרשתנו מוזכרים ענייני לשון הרע, האם ראוי שבחור ילשין על חבריו בישיבה שעושה דברים נגד התקנון של הישיבה, כגון שמחזיק פלאפון וכדו'? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי מורה בזה שעניין זה לא מוטל על הבחור ואלו לא לבחור להלשין לצוות הישיבה והיה סיפור עם בתו של רבי חיים קניבסקי שחברה שלה ביקשה ממנה את החומר הנלמד בסמינר להעתיק, וד"ז נתפס אז כדבר מאוד חמור, ובתו של רבי חיים שאלה לאביה האם היא יכולה לתת להעתיק, ורבי חיים אמר שלך יש מצווה לעזור לה ולכן יש לתת לה, **אבל באמת זה נחשב שהבת המעתיקה עושה דבר לא טוב**, אך לא מוטל על הבת שממנה מעתיקים להלשין ולדחות את בקשת החברה.

שאלה: רש"י כותב שהקב"ה מביא צרעת בעולם בשביל שישברו את הבתים וימצאו את המטמוניות שהאמוריים החביאו בקירות. נשאלת השאלה למה עשה הקב"ה שימצאו את המטמוניות כזאת דרך משונה של נגעים ושברית הבתים? **תשובה:** שאלה זו שאל רבי שלמה מבאבוב והוא תירץ עיי"כ שהקב"ה רוצה לגלות לנו סוד נפלא שיש הרבה פעמים דברים חללים לאדם שנראים שזה מאוד רע לו, ואז מתברר שמתוך הרע צומח טוב, וזה רואים בנגעים שגהיה כ"כ רע לאדם גם צומח טוב, וזה התבודדות מחוץ למחנה, גם הרס לבית, והוא כבר בפחד מן יום ידוע מה עוד הולך להגיע. ואז לפתע נמצא המטמון בתוך הקיר והוא מבין שמתוך הרע צומח הטוב. אומר החוזה מלובלין אדם שמרוצה מההנחת ה' ובוסח בו שהכל לטובה הוא זוכה לראות במהירות רבה את האור הצומח מתוך החושך, רק צריך להפנים עניין זה

שהקב"ה רוצה רק בטובתו ואז הוא יראה את השמש הזורחת לו מתוך כל זה והנגע נהפך לעונג.

שאלה: מתי אדם נענש כשלא דיבר? **תשובה:** מצאנו בזוהר מצורע דף מו שכתב כשהיה יכול להוכיח ולא הוכיח נענש ע"כ, עוד כתב שכשאדם יכול לומר מילה טובה לחברו, לאשתו או לילדו והוא לא אומר הוא נענש ע"ז.

שאלה: מה היה המעשה הנורא בפרשת מצורע שבגלל זה בחור מתימן מת? **תשובה:** בחור בתימן אמר לחבריו בואו תראו בשבת איך כולם מקרקרים כעורבים. חבריו לא האמינו, והנה אותו בחור עלה לתורה וכנהוג שם מי שעולה לתורה הוא גם הקורא את העליה בה עלה, והוא קנה את העליה שכתוב בתורה שקערורות ירקרקות, והוא בכוונה קרא את האותיות ק בהגיית כ, וכידוע בני תימן מאוד מדקדקים בהגיית קריאת התורה וכולם עקבו לעברו לתקן אותו ק ק ק ממש כמו שהוא אמר כמו עורבים, והוא כמובן תיקן, אך חבריו ראו שהוא הצליח. סופו של סיפור שאותו בחור בגלל שזילזל בס"ת מת פתאומי באותה השנה.

שאלה: האם יש משהו מיוחד בימי העומר? **תשובה:** הזמן שבין פסח לעצרת הוא מסוגל לרפואה וכמבואר בשבת קמז: **וכן מובא בספרים** שכשיורד גשם באלו הימים שהגשם הוא רפואה גדולה ובפרט מי שפותח את פיו ושותה מהגשם היורד. **וכתב הרש"ש** שהימים האלו הם שורש לכל ימות השנה, ובדרך שאדם הולך בימים אלו מוליכים אותו כל ימות השנה, וכ"כ ר"ח פלאגיי. **וכן** צריך להרבות בימים אלו באהבה ואחדות בכלל ישראל ולהתרחק מאוד מכל ריב ומחלוקת. עיתים לבניה.

שאלה: איזה מאמר לסיום הקורונה? **תשובה:** זהו זה, ברוך ה' כבר זזנו לסגרה / ובבתי המדרש שוב שומעים את קול התורה. גם החיזוק כבר חזר לפנים / רואים סוף-סוף את האופק מבעד לעננים. ההגבלות בכל יום מתמעטות והולכות / ואוטוטו אנו נפרדים לשלום גם מהמסיכות. ניידיה משרטה כבר לא אורבות בצמתים / נדמה שכל זה היה חלום ביעותים... גם אל בתי הכנסת חזר הקהל / הקפסולות נעלמו והתאדו לחלל... השווקים נפתחו ע"פ התו הירוק / אפשר לנשום לרווחה ולבלוע את הרוק... אז רגע לפני שהמסיכה יורדת סופית מהפנים / נשאל את עצמינו: האם את המסר החשוב הצלחנו להפנים? מי שבאמת עשה עם עצמו 'עבודה' / ובזמנים הקשים הרבה בתפילה ותודה, יוצא עכשיו מחוץ באמונה יצוקה / הוא למד לראות את ה' גם בתוך המצוקה. הקב"ה לא חייב לו כלום, הוא זוכר / 'מודה אני' בכל בוקר - נראה אצלו לגמרי אחר. הרגליים זזות? / הוא בשמחה עצומה! / תודה על העין שנפקחת וקודם היתה עצומה! יש סדר יום מתוכנן!... חשוב לזכור כלל נצרך: שום דבר פה לא בטוח, חוץ מה' יתברך! גם אנשים שהיו מסודרים כלכלית, אין איש "יכול עליהם" / גילו פתאום מי "הבוס" ו... שזה לגמרי לא הם... הגאווה קצת ירדה, התגברה החמלה / אהבת חינוך מתפשטת, גואה ועולה. בכל מקום יותר חסד עם נזקקים וחלשים / ועולת הלב נעלמה, אנשים נעשו יותר ירגישו. אז בואו ננצל את אלו התובנות / דווקא עכשיו בימי העומר, שבהם נדרש מאיתנו להשתנות. בכל יום שעובר, נתקן עוד מידה / הנגיף כבר סלל לנו דרך, עם המון למידה. משלימים עם השכן או האח הרחוק / אומרים תודה למנקה, גורמים למישהו לצחוק. מתעניינים בשלום הקשוי שגר בבניין / מצרפים עוד יהודי "אובד" למניין. עושים חסד בבית, כי זה העיקר / משקיעים בילדים זמן איכות ראוי וניכר. מתקנים את הפגם של 12 אלף זוגים / נוהגים כבוד זה בזה, בלי הדבלי עדות, מגזר וחוגים... ובעזרת ה' בקרוב 'לילה כיום יאיר כחשיכה כאורה' / ונזכה כולנו שוב למעמד מתן התורה. נקבל על עצמינו אהבת הזולת ללא תנאי / ונזכה ל-"אישי אחד בלב אחד" למרגלות הר סיני. מאת הרב עוז חקק.

שאלה: כיצד נוכל לדעת מתי באמת המפעלים הכינו את החמץ? **תשובה:** האפשרות הפשוטה והאמינה ביותר היא תאריך הייצור המוטבע על כל מוצר. בחלק מהמוצרים תאריך הייצור מופיע בצורה ברורה עם התאריך המלא בו ייצרו את המוצר, ושנה זו מדובר על 04/04/2021, שזה היום הראשון שלאחר חג הפסח. אך ישנם מוצרים שבהם תאריך הייצור נכתב בצורת "יקוד יצור", המכיל בתוכו מספרים שונים המשמשים את המפעל לצרכי מעקב ובקרה. השיטה המקובלת היא למספר את כל הימים שבין ה-1 בינואר ל-31 בדצמבר, כשכל יום מקבל מספר עוקב, וכך הוא מצוין בקוד הייצור בתוספת השנה. איסרו חג הוא ביום ראשון, 4

באפריל 2021, הוא היום ה-94 מתחילת השנה הלועזית. אם כן, קוד הייצור שלו אמור לכלול את הספרות 01-094, כלומר, היום ה-94 בשנת 2021, ואם המוצר יוצר כבר אמש, מיד לאחר צאת החג, אז - 01-093. לעיתים, הקוד כולל רק את הספרה האחרונה של השנה, כלומר "1094", כשה-1 הראשון מסמל את שנת 2021. יצוין כי במוצרים של מפעלים מסוימים מופיעות לעיתים עוד ספרה אחת או שתיים, כגון 01-094-2, המסמלות את המשמרת או המפעל ואין להן חשיבות לתאריך הייצור לעניין החמץ. לפי זה, כל המוצרים שיוצרו לפני סוף פסח תשפ"א, הקוד שלהם יהיה עד 01094.

שאלה: מה הרעיונות להשבעו? **תשובה:** א. רעיון לריח נעים בבית. יש ספרי מרכז ומייבש כביסה למייבש משפריצים קצת על הוילון, ואז זה נותן ריח נעים בכל החדר.

ב. רעיון לעשות טוסט שלא ידבק בטוסטר, להניח הטוסט בתוך ניר אפיה.

ג. רעיון לכאלו שמדברים במטבח כל הזמן בטלפון, להדביק מגנט על הטלפון ואז כשמיני הטלפון, במקום להניח על השיש וירטב, ידביק על המגנט שעל המקרר.

ד. כשגומרים לטגן במחבת ורוצים לנקות בקלות, יש לשפוך לתוך המחבת מיד אמה לכלים (עם הכשר) ואז כשבאים לשטוף ברגע מתנקה כל השומן.

שאלה: גדולי ישראל בדורות האחרונים הקפידו מאוד לעשות הליכה יומית, מה המעלה בהליכה? **תשובה:** הליכה היא פעילות גופנית מאוד טובה, ומחדדת את המוח ומועילה לנפש יותר מאשר תרופות, ובוודאי היא מועילה מאוד לבריאות הגוף וד"ז מומלץ לעשות כמה שיותר פעמים בשבוע כל פעם לפחות כחצי שעה, ויש לעשות הליכה נכונה והיינו לשנות את הקצב, בתחילה יילך רגיל ויעלה בהדרגתיות למהירות יותר וכשיתעייף יחזור להאט וחוזר חלילה. (חיים בריאים כהלכה).

שאלה: הרבה פעמים קורה שאדם נאלץ ע"י בני ביתו לעשות משהו, כגון, אדם מבקש מבן זוגו לעשות עימו הליכה ולא כ"כ בא לו, ולבסוף עושה איך יעשה את זה? **תשובה:** יש שאומרים נעשה את זה רע כדי שלא יבקשו ממני עוד פעם דבר זה. אבל זהו שלא, אם רק שלא אלא בדיקו להיפך, על השותף לומר כמה טוב שיצאנו בסוף. בתחילה אומנם חשבתי שאין לי כח, אבל נס שהכרתי אותי, וזה כ"כ טוב. אם אתה כבר עושה אז מה איכפת לך שיהיה מושלם וטוב, ועיי"ש שעושה ד"ז זוכה לשכינה ביניהם. לא שווה?

שאלה: מה התחושה שאבא צריך לתת לבנו כדי שבנו יהיה פתוח בפניו? **תשובה:** שהבן ירגיש שהאבא איכפת לו באמת ממנו, וזה מגיע ע"י שהאבא מתעניין במה שבאמת מעניין את הבן שלו, וכל גיל יש דברים אחרים שמתעניינים את הילד. על האבא להתעניין בזה וישמע זאת באריכות, אפי' שזה דברים שלא ממש מעניינים את האבא, בלשון המעטה. ואם דבר כזה קורה אז כשיש לו דברים מעיקים הוא מרגיש באבא קרוב לדבר עמו ע"ז. ועל כל הורה להתאמץ לחשוב מה מעניין את ילדו אם זה חברה וכדו' ולדבר עמו ע"ז והבן ירגיש שדואגים לו ועיי"כ יפתח מאוד בפני אביו. מבוסס ע"פ משנת החינוך לרבי משה הלל הירש.

שאלה: באיזה גיל על האדם להקדיש לילד תשומת לב יתירה? **תשובה:** שלוש השנים הראשונות של הילד הן יסודות הבניין שלו ומה שראוי להעשות בהם אם לא נעשה כראוי אזי קשה להשלימו בשנים הבאות. ואם ח"ו נגרמה בעייה מחמת החסר הזה, זה בעייה קשה. והרבה מהבעיות החינוכיות שצצות בגיל ההתבגרות, הושרש של זה הוא במטפלת או בחוסר שיש לו מאותן שנים, וצריך מאוד להיזהר לא לצער הילד באותן שנים, ולפנקו ביותר. ועיין סדר היום פירוש משנת בן חמש שנים. (מרבי שלמה הופמן)

שאלה בחושן משפט:

שאלה: מעשה שהיה באחת הישיבות שאדם שתה כוס מים ובהם היו עדשות של חברו, מה הדין האם חייב או פטור? **תשובה:** כשאדם מזיק בידים דבר מכוסה נחלקו בזה המחבר והרמ"א בשפ"ח ס"א. ובערוך השולחן שפח ה כתב שאם זה בשוגג לכוי"ע פטור. משפטי אהרן לרבי אהרן אקר שליט"א.

חידות

חידות פרשת תזריע: א. איך יתכן שאסור להדר במצווה?
ב. איזה יום בפרשה הוא פרשה אחרת? **ג.** איזה מכה ממכות מצרים מוזכרת הרבה בפרשת נגעים?

חידות פרשת מצורע: ד. איזה קרבן הוא גם תפילה? **ה.** איזה צבע יוצא מהפה? **ו.** איזה אות מוזכרת בפרשה בתור כל?

חידון ידע תורני: ז. איסור שיש בו מיתת ב"ד ונקרא איסור קל? **ח.** מה מותר באכילה ואסור בהנאה? **ט.** למי יש מצוה לאכול מצות כל שבת? **י.** מה שם אמו של דוד המלך? **יא.** איך יתכן שאדם לא לקח כלום מחברו ונקרא גזלן? **יב.** איך יתכן שאדם יאמר הפסוק נגע צרעת וגו' ועיי"כ יסידי חלקו לעולם הבא?

חידון ספירת העומר: יג. מדוע סופרים את ימי העומר בערב ולא בבוקר, כמו לולב למשל? **יד.** האם יכול להיות שיתחילו לספור ספירת העומר לפני פסח? **טו.** מתי היו מדליקים מדורות בראשי ההרים בימי העומר שלא בל"ג בעומר? **טז.** איך יכול להיות שאדם ספר בברכה רק ביום האחרון ויצא יד"ח? **יז.** איך יכול להיות ששני אנשים סופרים באותו זמן כל אחד מספר אחר מחבירו? **יח.** מתי הדין לכתחילה שלא יספור בשעה שספר אתמול? **יט.** איזה חג חל ביום ה-50 לעומר ומה היה ביום ה-51 לעומר? **כ.** מה

המשותף לספירת העומר, חודש ומלקות? **כא.** מה המשותף להלל, קדיש, שיעור?

חידות לשאל את הילדים והבוגרים: כב. מה המשותף לניסן, אייר וסיון? **כג.** מה המשותף לניסן, סיון ותשרי? **כד.** מה המשותף לניסן, אב ותשרי? **כה.** מה המשותף ליום טוב, פסח ובה"ב? **כו.** מה המשותף לערב פסח, ל"ג בעומר ופרה אדומה? **כז.** מה המשותף לשלושת הרגלים, תשעה באב ופורים? **כח.** לאיזה אדם שקשור לימים אלו קוראים כלב? **כט.** מה משותף לשוקולד לפלל במבה? **ל.** מה משותף למלא, לבן, ותפוחי אדמה?

תשובות: א. עני לא יביא קרבן עשיר. **ב.** ביום השמיני. **ג.** שחין. **ד.** קרבן מנחה. **ה.** וכי ירוק הזב טו ח. **ו.** יד טו ויצק על כף הכהן. **ז.** בימות צה אשת איש. **ח.** פירות שביעית מותר רק לאכול. **ט.** לכהנים יש מצוה לאכול לחם הפנים שעשוי ממצה. **י.** ניצבת בת עדיו ב"ב צא. **יא.** אדם שעני אומר לו שלום והוא לא מחזיר לו נקרא גזלן ברכות דף ה. **יב.** סנהדרין קא הלוחש על המכה ואומר נגע צרעת אין לו חלק לעולם הבא. **יג.** "שעש שבתות תמימות" מלמד שמתחיל ומונה מבערב שאל"כ אינן תמימות (רש"י ויקרא כג טו). **יד.** לפני פסח שני. **טו.** ברי"ח. כשהבי"ד היו מקדשים את החודש, היו מדליקים משואות בראשי ההרים כדי להודיע לרחוקים. **טז.** אם ספר כל הימים בלי ברכה,

הגיגים שנשלחו לי ומיועדים למי שיש לו תועלת מזה למרות שנגמרה כבר הקורונה

בסוף הקורונה נשארו לנו 8 מסכות חדשות. מישוה יודע מה אפשר לעשות עם זה?

אחד התחיל להקפיד על לבישת מסכה אחרי שנשברו לו המשקפיים. שאלו אותו מאי הא? והשיב כדי שלא יהיה לי משעמם באוזניים.

עדיין ממתניים במתח להמשך "קודם כל חרדי", ומה אחר כך?

פעם דפק ירושלמי בבית אחד מתושבי מירון וביקש ליטול ידיים שאל אותו הבעה"ב למה אתה לא יכול ליטול בציון הרשב"י הוא ענה לו ששמה השירותים והמים שייכים לציונים ולכן אינו רוצה ליהנות מהם

בקשה מבעלי לוחות להוסיף תאריכי בחירות בלוח שנה

גוי אחד צלצל למשטרה ואמר כי אשתו נעלמה, שאלו האם יש לה סימנים? אז הוא אמר כשהיא תחזור יהיו לה

בביתו של מדקדק גדול נשברה האסלה בערב פסח. הוא הלך לחנות וקנה אסלה חדשה. כשצעד איתה ברחוב לביתו עצרו אותו העוברים ושבים ושאלו: "מי פסק? מי פסק?"

אחד שאל אותי אם יש לי 50 שקל להביא לו כי הוא צריך ליסוע לבית שלו, שאלתי אותו אם יש לו עודף ממאה, אמר לי כן בטח, אמרתי לו אז תיסע עם העודף.

תודה

יוצ"ח הלא זכרים יקראו את י. ספיר' שזה ר. רפפורט, באופן שלא יהיה על חשבון שאר דברים. **ישר כח** לבחור המופלג מאוד שהעשיר אותי בידיעות תורניות חשובות, כולם מעידים עליו שעדיו לגדולות ונצורות ומפורסם לשם ולתהילה, הבחור החשוב **שמחה בונים וידסלובסקי** כיתה ז ת"ת פני מנחם. יה"ר שיזכה להיות מרביץ תורה עצום.

ניתן להשיג

המצב הכלכלי של העלון לא כ"כ טוב לכן אנו נותנים רק אחד חינם לכל אחד, מי שרוצה לקחת מעבר לאחד לחלוקה וכדו' עליו לשלם עבור כל אחד נוסף 15 אגורות כמה שעולה עלון, אפשר בהקפה, אחרת לא נוכל להמשיך רח"ל, כל שבוע יוצא 15.000 עלונים ועלותם למעלה מאלפיים שקל לשבוע. **להשתתפות בהוצאות העלון לפנות:** 0527633431

ניתן לקבל את העלון בכתב יותר גדול ע"פ בקשה למייל הנ"ל.

כמו"כ ניתן להשיג במיל:
456alon@gmail.com
יש לדייק במיל ולכתוב קודם 456 ואח"כ
alon@gmail.com

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 03-6180383.

כמו"כ העלון נמצא ב'כל העלונים' בעיצוב בשם 'לבית התורני'. וכן העלון (מלבד ההערות שבסופו) מופיע ב'קובץ גליונות'

את העלון **בבני ברק:** בכניסה לביה"כ **כתב סופר** רחוב סוקולוב. **ובבניהמ"ד המרכזי מניין אברכים 'פרדס כץ'** רחוב אבוחצירא 9, **ובכולל 'מורשה ודעת' (בית כנסת הגדול)** בספריה בקומה ראשונה (חברון) בכניסה המערבית בקלסר ירוק. **וכן בשאר המקומות** ואצל המפיצים הקבועים ובראשם רבינו ראש הישיבה הגר"י זר שליט"א שנאמר עליו כי הוא יודע את כל התורה מבחן סיכה. אין לקחת כמויות בשום מקום ללא אישור. **כמו"כ ניתן להשיג** את העלון במודיעין עילית (לא כמות) החל מיום חמישי בערב בכניסה לחנות ש.מ.ח. – שרותי משרד רחוב רשב"י 49. **כן ניתן להשיג בהר יונה נוף הגליל** אצל דמות לכל העניינים רבי שמחה שולמן שליט"א. שזכה שאחותו התאסרה והיה לו כבוד גדול שהגיע לאירוסין בבני ברק וכולם הכירו אותו מהעלון, **כן ניתן להשיג בנתיבות** בי"ב בוכריס'

אין זה מחובת ההשתדלות - להיזהר מפכנות רחוקות

יקבעו גדרים למנוע אותה. אבל חשש ממיתה פתאומית - שתלויה רק בידי שמים - אין זה מחובת ההשתדלות לתקן תקנות כדי להרגיע את הפחדים מסכנות רחוקות. ולכן הכינו רק כהן אחר תחתיו - שזה יורז אותו להישמר יותר, ולא אישה אחרת - שאינה יכולה למנוע את מיתת הראשונה. [ואולי אם אשת הכהן כבר חולה, יתכן שידודו לר' יהודה, שיש להכין לו אישה אחרת].

ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינן לו שמא תמות אשתו שנאמר [ויקרא טז-ו] וכפר בעדו ובעד ביתו 'ביתו' זו אשתו, אמרו לו אם כן אין לדבר סוף. יש להבין מהו הגדר? מתי יש לתקן תקנות על סמך חששות לדעת חכמים, ומתי אין לחשוש - כי אין לדבר סוף? אומר הגאון רבי חיים גריינמן זצוק"ל שהנידון כאן הוא מה נדרש לתקן ולמנוע בגדרי חובת ההשתדלות. טומאה התלויה בידי אדם - מגדרי ההשתדלות היא שחכמים

פנגד חומרות מזויפות צריך זהירות יתירה!

באיצטלא דרבנן - כאילו הם מחמירין בטומאה יותר מרבותינו. במקרים אחרים בהם הם הקילו וזלזלו - פחות חששו שאנשים החפצים בטוב יגררו אחריהם בתמימות. אבל כנגד חומרות מזויפות צריך זהירות יתירה - שמא ימשכו אחריהם! ולכן היה ראו לנכון לעשות ענין מהנושא ולהדגיש - שכל הוראה היא מכוונת ומדויקת בין להחמיר ובין להקל!

כיון דטבול יום כשר בפרה דתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין - שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית. [ב.]. הנה מצאנו כמה מקומות שהצדוקין אמרו דברים - ולא טרחו כל כך 'להוציא מלבן'! [לדוגמא - הם רצו שפסח יחול בשבת, וחז"ל לא ביטלו את האפשרות שיום ראשון של פסח יחול בשבת?] אומר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שכאן הצדוקים באו

כשיש אילוץ להקל, חייבים להתחזק מכיוון אחר!

פילץ שליט"א שהבחורים יסעו. בתחילה התפלאו עליו - הרי הגר"ש היה ת"ח גדול, וגם עזר הרבה לישיבה בכספים. אבל הגר"א הסביר שעתה אחרי כל הלווית - נהיה מצב של חוסר יציבות בלימוד מרוב הפרעות מוצדקות, ולכן דווקא עכשיו חשוב מאוד שישמרו על הרציפות של הלימוד. ולמעשה זו סברא נכונה מאוד - כל אחד בתקופה שיש לו צירוף של כמה סיבות מוצדקות, בין ע"י שמחות או ח"ו להיפך, צריך לשמור יותר על היציבות, ולוותר על דברים שהיה מתיר לעצמו בזמנים אחרים. הכלל הוא שצריך לנהוג לחומרה בכל ספק ביטול תורה, ולהמשיך ללמוד. יתכן שבפעמים הראשונות היצר יפריע לו ללמוד, כדי שיתאכזב ממה שלא נסע, אבל בסוף הוא ינצח ויגדל.

תקינו לה רבנן כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה. [ב.]. הגאון רבי ירוחם הלוי ליבוויץ זצוק"ל [המשגיח ממיר] למד מכאן יסוד חשוב לכל החיים: דבר שיש הכרח להקל בו, חייבים לחזק אותו מכיוון אחר! והביא דוגמא - אדם שמזדרז ומקצר בפסוקי דזמרא - כדי להספיק קריאת שמע בזמנה - חייב להתחזק מצד שני - ולומר במתינות את ברכת 'אמת ויציב', ולהאריך בה יותר מהרגלו. הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א אומר שגם לגבי זמנים יש לנהוג כך, ובתקופות רפיון צריך לקבל עצמו חיזוק מיוחד. ומספר שבשנת התש"ל היו כמה לוויית חשבות שבני הישיבה נסעו והשתתפו בהם אחת אחרי השניה, אח"כ בלוויה של הגאון רבי שניאור קוטלר זצוק"ל לא הסכים הגאון רבי אביעזר

קנייני התורה של 'באימה ביראה בענווה ובשמחה' תלויים זה בזה

החכמות, שאין להם השפעה על שורש הנפש, ועל תיקון העולם. אדם שמודע לעוצמה האדירה שניתנה בידו - להשפיע על כל עולמות, ע"י עסק התורה - נגש ללימוד בתחושות מעורבות. מחד הוא אמור לרעוד מגודל האחריות שרובצת על כתפיו, ולחוש את קטנותו לעומת המשימה שהוטלה עליו. ומאידך הוא מאושר שזכה - לקבל מבורא כל עולמים תפקיד נכבד ואחראי כל כך. ולכן קנייני התורה של 'באימה ביראה בענווה ובשמחה' תלויים זה בזה - שכולם תוצאה של גישה נכונה ומעמיקה - ומבט מכוון אל המשמעות האמתית של עסק התורה. וככל שהאדם מתרומם להתבונן ולזכור את המשמעות של העיסוק בדברי התורה הקדושה - כך יש לו יותר השפעה על כל העולמות!

ר' מתיא בן חרש אומר לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה ברית ובזיע, שנאמר [תהילים ב-יא] עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, מאי 'וגילו ברעדה'? אמר רב אדא בר מתנה אמר רב במקום גילה - שם תהא רעדה. [ד.].

אין ניתן לשלב את הפחד עם שמחה - הרי לכאורה הם רגשות סותרות?

הגאון רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל מסביר שעם מבט נכון על המשמעות העמוקה של לימוד התורה - אדרבא הדברים כרוכים זה בזה.

וכדברי הרמח"ל [דרך ה', פ"ד] שכחה של התורה הוא ע"י מה שה' טמן בה כח קדוש ויקר.

מבלעדי הכח הזה - היא היתה כמו שאר העיסוקים וספרי

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשיתוף עריכה וקיצור נדרשים

ניתן להשתתף בהוצאת העלון בדברים פלוס

באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 220

פנינים לפרשת תזריע ומצורע

ואז אמרתי להם: "היות והמקום כאן רצוף חשש לחילול שבת, אני מחמיר על עצמי ומסתגר למשך כל השבת בקיטוני". ביקשתי מהמארח שיעמיד לרשותי קערה ובה מים, שבה אשתמש לאורך השבת. התיישבתי בחדרי והתחלתי להתכונן לשבת המלכה. הייתי לבד. אני והקדוש-ברוך-הוא.

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על שבת בבדידות

"פֶּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמִּתְנָה" (ויקרא י"ג, מ"ו)

אני יורד מכבש המטוס ביום שישי, ערב שבת קודש, בנמל התעופה "קנדי" בניו יורק. את פני מקבל בעל השמחה החרד לכבודי, ומצביע על מסוק קל שהעמיד לרשותי להביאני אל שמחת הבר מצוה בני גרסי הלא רחוקה.

את האיש אני מכיר שנים רבות, והוא נמנה עם תומכי מוסדות "מגדל אור". כשביקשני לבוא במיוחד לשבת בר המצוה שיערוך לבנו, לא יכולתי לסרב.

המטוס הזעיר ממין טוס ועוצר באמצע מתחם גולף ענקי, המשתרע על פני עשרות דונמים של דשא ירוק. כאן, בלב המתחם, הוקם לרגל השמחה אוהל ענק, שישמש את כל באי השמחה.

בצד עמוד קרוון נייד, שהוא כמו בית לכל דבר העומד על משאית. "כאן" מצביע בעל השמחה, "הכנו בית לכבוד הרב". אני מטפס ועולה ל"טנק" ומגלה כי הוא משוכלל במיטב השכלולים המודרניים הקיימים היום.

עם כניסתי נדלקה נורה לכבודי, ודלתות הקרוון זעו מאליהן. הושטתי ידי לכיור, והברז בעין אלקטרונית זיהה אותי ונפתח בתשואות, הקרוון היה מאובזר במיטב הטכנולוגיה.

היה זה כשעתיים לפני שבת, ואני הבנתי כי לא אוכל לחזור לאחוריי. מסתבר שהמארח לא הבין לרגישות האדם החרדי, ולבד מסעודות השבת שהזמין בקייטרינג בורו-פארקי יש כאן חשש של ממש על כל פסיעה ופסיעה לחילול שבת. מה גם שכל האירוע לא היה נראה

לי כדבר שרוח חכמים נוחה הימנו.

קראתי לידידי המארח ואמרתי לו כי ברצוני לתת ספיץ, נאום חגיגי, עוד בטרם כניסת השבת. המארח הסכים ואסף את מאות המוזמנים, יהודים שלדאבון לב רחוקים עדיין מתורה ומצוות לחדר האוכל.

מה אומר ומה לא אומר! אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי! מחד גיסא, זו שמחה שטרחו עליה כה רבות - ואיך אקלקל אותה? מאידך גיסא, וכי ניתן רגע אחד לחיות עם ספק של חילול שבת? הסתכלתי סביבי וראיתי כי אין כאן אפילו יהודי חרדי אחד. הרגשתי

תכבה". רש"י הקדוש מביא את דברי חז"ל: "אש שנאמר בה תמיד היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד".

את האש של המנורה, מלמדים אותנו חז"ל, מדליקים מאשו של המזבח החיצון. דבר זה בא ללמדנו כי בזמן שאדם שרוי בבית וחיו מתנהלים כתיקונם, סביב משפחתו, מוקיריו ומכיריו, הוא מחוסן מפני סטייה מהדרך בהיותו נתון תדיר לביקורת אנשי ביתו וסביבתו הקרובה.

שונים הדברים כשאדם יוצא למסעיו והוא שרוי בדרכים, במקומות שאין איש מכירו, ובנוסף על כך באים עליו נסיונות שונים עקב טלטולי הדרך. כאן הוא עלול לוותר על עקרונותיו.

משום כך מרמזת לנו התורה כי אש תמיד תוקד על המזבח. על מזבח הלב האנושי צריכה ליקוד תמיד להבת ה' ותורתו, כך שלא תכבה אף במסעות, אפילו תוך מסעי דרכים, כאשר הוא שורה במקומות רחוקים ונידחים.

סימוכין לדבריי מצאתי בדברי הירושלמי (יומא כד, א), המתחברים לדברינו ככפתור ופרח: "לא תכבה - אף במסעות". אם כן, חשבת לעצמי, מה לי כאן ומה לי שם? מה זה משנה היכן אני נמצא, במקם נידח זה או בבית? לגבי עבודת ה' לא צריך להיות כל הבדל

ניגנתי בנעימה "לכה דודי", התחזקתי בספרים הקדושים שהיו עמי. סעדתי את סעודות השבת בגפי, ולא נתתי לדוק של עצב לחדור לנפשי.

הוספתי לעצמי כי אולי רמז הוא שהמנורה הטהורה לוקחת את אשה דווקא ממזבח החיצון - לרמז כי גם אלו שהם בבחינת מנורה - גם הם לוקחים את אש התלהבותם מאלו שהם בבחינת מזבח החיצון.

למרות הכל דבר אחד העיב את רוחי ולא הרפה ממני: כאב לי שעם ישראל נמצא כה רחוק, שאפילו בר מצוה עושים ללא מניין מיישראל ותוך כדי חילול שבת המוני.

התוצאה נודעה לי רק לימים. בין קרואי השמחה היו שני צעירים, שהדברים שהשמעתי מקירות לבי חדרו ללבם. ברגע שסיימתי את דברי הם מיהרו להסתלק מן המקום ונסעו ברכביהם למלון סמוך, מספיקים לפרוק את מזוודותיהם דקות לפני שקיעת החמה.

שני צעירים אלו שבו בתשובה שלמה והתקרבו לבורא העולם. שוב ידעתי כי גם אם לי נראה היה הדבר כניסיון וכמסע קשה, היושב בשמים תכנן היטב את צעדי ושמר את רגלי חסידי.

(מתוך הספר 'אור השבת')

**עם כניסתי נדלקה נורה לכבודי,
ודלתות הקרוון זעו מאליהן.
הושטתי ידי לכיור, והברז בעין
אלקטרונית זיהה אותי ונפתח
בתשואות, הקרוון היה מאובזר
במיטב הטכנולוגיה. היה זה
כשעתיים לפני שבת, ואני הבנתי
כי לא אוכל לחזור לאחוריי**

בודד בין המון יהודי תועה. הייתי שבור ורצון בתוך נפשי על הריחוק מהבית, מבית הכנסת ומהאוירה היהודית.

התחזקתי בלבי, ונשאתי עיני לאבי שבמרומים שיכניס בפי את המילים הנכונות. "יהודים יקרים", קראתי ברגש, "בעוד שעה קלה תפרוס השבת את כנפיה. השבת היא אות בין הקב"ה ובין נתיניו, היהודים".

הפלאתי בעניין שמירת השבת, שעליה נאמר בתורה (שמות לא, יד) מחלליה מות יומת. הדגשתי בפניהם כי זו מתנת א-ל, אשר נתן באהבה לעם ישראל, עד כדי כך שחכמינו קבעו (סנהדרין נח, ב) כי "גוי ששבת - חייב מיתה".

ואז התחלתי לשיר עמם "ישמחו במלכותך, שומרי שבת וקוראי עונג, אידלעך שרייט ש-ב-ת, אידלעך שרייט ש-ב-ת..."

מעגלים התרוממו לשורר זמירות שבת, ואז ניגשתי שוב למיקרופון וביקשתי את רשות הדיבור. אמרתי להם: "היות והמקום כאן רצוף חשש לחילול שבת, אני מחמיר על עצמי ומסתגר למשך כל השבת בקיטוני".

גבות הורמו בהפתעה גמורה. בירכתי אותם ב "א גוטען שבת", ופניתי לחדרי מלווה בקהל המונים, מסוקרנים ובעיקר מעריכים.

ביקשתי מהמארח שיעמיד לרשותי קערה ובה מים, שבה אשתמש לאורך השבת. התיישבתי בחדרי והתחלתי להתכונן לשבת המלכה.

הייתי לבד. אני והקדוש-ברוך-הוא.

אני פותח את החומש, פרשת צו, "אש תמיד תוקד על המזבח לא

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון ר' אייזיק שר, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה! יש לי תאוה בלתי נשלטת לספר לשון הרע! בפרט סיפורים כאלו שאף אחד לא יודע! הרי זה כל כך מתוק, ממש זיס, צוקער, והתאוה הזאת בוערת בי כמו אש

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, על החטאים הגדולים וכפרתם

"זאת תהיה תורת המצורע" (ויקרא י"ד, ב')

תורת המוציא רע (ויקרא רבה פרשה טז)

כתוב בספרים הקדושים שבזה שמוציאים רע מהפה, גורמים לכך שגם המקטרג פותח את פיו, וגם הוא מתחיל לדבר רע, לקטרג ולגרום לצרות קשות.

יש הבדל גדול בין חטאי הדיבור לבין החטאים האחרים. בכל החטאים יש צורך לעשות איזשהו מעשה, ולו הקטן, כדי לעבור על האיסור. כדי לעבור על "איסור בורר" בשבת צריך להוציא עצם קטנה מתוך הדג. אבל בחטא לשון הרע אין צורך לעשות כל מעשה! אדם יכול לשבת, לא לעשות כלום, ולדבר...

מצד אחד חטאי הדיבור כה חמורים, עד כדי כך שהגמרא אומרת (ערכין טו ע"ב) "כל המספר לשון הרע - מגדיל עונות כנגד שלוש עברות: עבודת כוכבים, גילוי עריות ושפיכות דמים". מצד שני כל כך זמין וקל לחטוא בחטאים אלו. לא צריך, כאמור, לעשות כלום, בסך הכל לדבר כמה מילים ולגרום לחורבן נורא! ובפרט בעידנא דריתחא, שישנה סערת רגשות, מהומה - שם המילים משתלחות "בלי חשבון"! נורא נוראות!

לפעמים מתערב גם "לשם שמים". אז הופכות המילים ל"מצוה"... כל מילה - מצוה...

נורא ואיום! ה"מצוות" גורמות לחורבן נורא! לשון הרע - עברה כל כך חמורה, וכל כך קל לעבור עליה! מהי העצה?

דורשי רשומות אומרים: "והובא אל הכהן" - עלינו לגשת אל הכהן, אל הכהן הגדול מאחיו, אל ה"חפץ חיים" וללמוד את ספרו "שמירת הלשון". זוהי העצה להתחזק ולא לחטוא בחטאי הדיבור.

האדמו"ר מגור הזקן אמר: "מעיד אני עלי שמים וארץ, שהיה לי שינוי לטובה בזה שלמדתי את הספר של ה"חפץ חיים".

כשלא רוצים - לא מדברים

אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון ר' אייזיק שר, שהיה געואלדיגער מחנך, צדיק גדול, חכימא דיהודאי, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה! יש לי תאוה בלתי נשלטת לספר לשון הרע! בפרט סיפורים כאלו שאף אחד לא יודע! הרי זה כל כך מתוק, ממש זיס, צוקער, והתאוה הזאת בוערת בי כמו אש. אם

הרב'ה יכול לתת לי עצה איך להתגבר על זה ולא להכשל?" נענה ראש הישיבה ואמר לו: "אביך היה אצלי לפני שבועיים והתעניין עליך. הוא עשה עלי רושם נהדר, ממש אפיינער מענטש. רציתי לשאול אותך האם גם עליו, על אבא שלך, יש לך תאוה לדבר לשון הרע?"

- "לא", השיב התלמיד. "על אבא שלי אין לי תאוה לדבר לשון הרע". - "והאם אתה מרגיש שאתה עומד בפני 'נסיון' כשאתה לא מדבר עליו? האם אתה מרגיש שאתה "מתגבר" על תאוה כשאתה נוצר את פִּיך בִּיחַס אליו?"

- "לא! ביחס לאבא שלי אין לי כל תאוה לדבר. זה אפילו לא 'נסיון' בעבורי".

- "מדוע? האם לאבא שלך אין חסרונות?" - "אין אדם ללא חסרונות. גם לאבא שלי יש חסרונות, ובכל זאת אין לי כל תאוה לדבר עליו. ולא זו בלבד אלא אם אשמע מישהו שידבר עליו לשון הרע - לא יתן לי הדבר מנוחה, ולא אוכל לישון כל הלילה".

- "תנסה להסביר לי, מדוע? במה שונה הוא מכל אדם אחר?" - "על אבא שלי אני לא רוצה לדבר! אני אוהב אותו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

- "אם כן אתה בעצמך נתת עצה נפלאה איך להתגבר על התאוה ולא לדבר לשון הרע על הזולת: תאהב אותו! אם תאהב אותו - לא תרצה לדבר עליו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

הנהג סיפר לי שפעם, כאשר הגיע תורו לקבל את הנסיעה, הגיעה הזמנה לנסיעה לנתניה, אבל הסדרן העביר את ההזמנה לנהג הבא אחריו בתור, מפני שהיה מיוודד איתו. נסיעה לנתניה היא רווחית יותר מאשר סתם נסיעה בבני ברק, ולכן העבירה הסדרן לידידו זה. עמדו בפני שתי ברירות, אמר הנהג; או לצעוק על הסדרן ולגעור בו על כך שהוא עושה אפליות; או...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כוחה של אמונה

"נִתְּתִי נֶגַע צָרַעַת" (ויקרא י"ד, ל"ד)

'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטימו אמוניים מטמוניות של זהב בקירות בתיים כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן' (רש"י)

ציאת מצרים היא ה'מראה' לכל ענייני ההשגחה הפרטית בעולם, וממנה צריכים לשאוב את ההסתכלות הנכונה על כל מאורע המתרחש מסביבנו, ולדעת שהכוח היחיד המצוי בעולמנו, ומסובב את הכל, הוא רק השם יתברך, ומבלעדיו אין עוד.

אחד המסרים החשובים ביותר שצריך האב להעביר לבניו בפרקי אמונה הללו, הוא, שהאדם החי באמונה שלימה ואינו מסתפק רק ב'וידעתם היום', אלא מתאמץ לקיים גם את ה'והשבות אל לבבך', ומחדיר את האמונה בבורא עולם עמוק עמוק בליבו - יכול להעביר את כל חייו בשמחה ובשלווה.

גם כאשר האדם מוקף בצרות על גבי צרות, רח"ל, ונדמה לו שכביכול 'שכחו אותו' וההשגחה העליונה אינה חופפת עליו; גם אז אם יתאמץ להאמין בהשי"ת, ויידע שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, יהא בכוחו לשמור על מנוחת נפשו בתוך ים הצרות האופף אותו.

גם אם הגענו - ירחם השם - למצב שבו הצרות אופפות את נפשנו עד מאוד, וגם אם נראה לנו שחלילה אפסה כל תקוה, נמשיך להאמין בכל ליבנו ומאודינו שאם השי"ת הצילנו מיד פרעה, ועשה לנו את כל הניסים בארץ מצרים, אין ספק שהוא יכול להצילנו גם מכל צרותינו - שלנו, ואם נמשיך להאמין בו, ולהשליך עליו את ייבתנו, נזכה לראות רק ישועות ונחמות כל הימים.

שהרי רק הוא יודע את כל העתים והזמנים, ורק הוא מסדר את כל המאורעות בכל פינה בעולם, ורק הוא יכול, בכוחו הגדול ובזרועו הנטויה, לסדר גם את כל הזמנים והמאורעות שלנו, כך שבסופו של דבר הכל יתגלגל לטובתנו ולהצללתנו.

אדם המעביר את חייו בדרך זו, אין מאושר ממנו. כל ימיו על אדמתו, יעבור עליו מתוך אושר ושלווה, מנוחת הדעת ונהורא מעליא. וזה

אחד המסרים הברורים שצריכים להעביר לילדינו באמצעות מצוות האמונה.

החלטתי להתגבר, ולהאמין

מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א סיפר (והדברים הובאו בעלון 'דרכי החיזוק') את מה שסיפר לו פעם נהג מונית. כידיע, בכל תחנת מוניות יש סדרן האחראי להעביר לנהגים את ההזמנות המתקבלות בתחנה, ובדרך כלל פועלים הדברים לפי תור מסודר.

הנהג סיפר לי שפעם, כאשר הגיע תורו לקבל את הנסיעה, הגיעה הזמנה לנסיעה לנתניה, אבל הסדרן העביר את ההזמנה לנהג הבא אחריו בתור, מפני שהיה מיוודד איתו. נסיעה לנתניה היא רווחית יותר מאשר סתם נסיעה בבני ברק, ולכן העבירה הסדרן לידידו זה. עמדו בפני שתי ברירות, אמר הנהג; או לצעוק על הסדרן ולגעור בו על כך שהוא עושה אפליות; או לוותר, ולהאמין בהקב"ה שכל מה שהוא מגלגל בעולם, הכל לטובה.

ומה קרה בסוף? הנהג ההוא אכן יצא לנתניה, אבל לא עברו שניות מעטות ובתחנה מתקבלת הזמנה לנסיעה נוספת. הפעם היתה

כעבור מספר שעות היה צריך היהודי לגשת למקום פלוני, ושכח את הפלאפון ברכב. כשחזר, הבחין לתדהמתו שהגביר חזר אליו. הוא מנסה להתקשר אל הגביר בחזרה, אבל אין קול ואין עונה. מה עושה הן אדם מן השורה? מצטער ומצטער

ראיה מהימנה לפשטותו של כוח האמונה, אפשר להביא מהגמרא (מגילה, י"ח א') המבארת את המילה 'יהבך' בפסוק "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" (תהילים, נ"ח כ"ג), בשפה ה'מזדוברת' של בני אדם.

הגמרא מספרת שם שבני הישיבה לא ידעו מה פירושה של המילה 'יהבך', עד שרבה-בר-ר' חנה סיפר שהלך פעם עם חבילת-משא על כתפיו אחר סוחר ערבי, והסוחר אמר לו 'שקול יהבך ושדי אגמלא' - קח את המשא שלך והשלך אותו על הגמל שלי.

מזה למדו רבנן שהפירוש על המילה 'יהבך' הוא משא. והפירוש של הפסוק 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, לא יתן לעולם מוט לצדיק', הוא, שישליך אדם את המשא שלו על השם יתברך, והוא כבר יסייע לו.

וכמו שמפורש ב'מצודת דוד': 'השלך' - אמר דוד לנפשו: השלך משאך על ה', וכן יהיה, כי הוא יסבול משאך; ר"ל, בטח עליו שהוא יקל משאך מעליך, וכן יהיה, כי לא לעולם יעזוב את הצדיק להיות נוטה'.

כולם מכירים הרי את המושג - 'כל אחד עם השק שלו', והנה כאן דיבר הפסוק והורה לאדם להשליך את השק שלו, את המשא שלו, על השם יתברך, ומובטח לו שכל קשייו ובעיותיו יסתדרו על הצד הטוב ביותר.

איזו הרגשה טובה יכולה להיות לאדם היודע שכאשר מוטל על שכמו שק כבד, הוא לא צריך להתמודד איתו לבד. מי שעומד לצידו, וממתין להשלכתו של השק אליו, הוא אביו שבשמים, מלך רם ונישא, הבעלים של כל העולם כולו, שבידיו כל הכוחות וכל הסגולות. מי ידמה ומי ישווה לו.

[מתוך 'מצוות בשמחה' - בעריכת הרב משה מיכאל צורן]

ההזמנה ל...צפת ולמקומות הקדושים בגליל, שהיא נסיעה הרבה-הרבה יותר רווחית מאשר לנתניה...

נהג המונית שנסע לצפת אמר שאם נתרגם את מה שקרה כאן למילים פשוטות, נאמר זאת כך: הקב"ה רצה שאני ארוויח הרבה יותר, ולכן גילגל את העניינים כך שהסדרן יתן את הנסיעה לנתניה לנהג המיוודד עמו, וכל זה היה רק לטובתי.

אם הייתי עושה 'בלאגן', והייתי צועק ומוחה בסדרן, ועומד על דעתי שהנסיעה לנתניה שייכת לי, הייתי מפסיד את הרווח הגדול שהתגלגל לכיסי מהנסיעה לצפת...

הגביר רשם בצ'ק 10,000 דולרים

וכך בכל דבר ועניין; אם יחדיר האדם אל לבו את האמונה הפשוטה שהכל-הכל לטובה, לא יהיה מאושר ממנו, והוא לא יתרגז משום דבר בעולם.

כמו כן סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן על יהודי אחד שנסע לחו"ל לאסוף כסף עבור חתונת בתו. כאשר הסתובב בשכונות החרדיות של בורו-פארק, פגש גביר גדול אחד, וניגש אליו וביקש שיסייע בידו.

הגביר ביקש מהיהודי שישאיר לו את מספר הנייד שלו, והוא כבר יצור איתו קשר. תגובה כזו נחשבת בדרך כלל כהתחמקות, במיוחד כשמדובר בגביר גדול. בליט-ברירה השאיר היהודי את המספר שלו אצל הגביר, אבל היה בטוח שלא יצא מזה שום דבר.

כעבור מספר שעות היה צריך היהודי לגשת למקום פלוני, ושכח את הפלאפון ברכב. כשחזר, הבחין לתדהמתו שהגביר חזר אליו. הוא מנסה להתקשר אל הגביר בחזרה, אבל אין קול ואין עונה. מה עושה הן אדם מן השורה? מצטער ומצטער. אוי, כמה חבל ששכחתי את הנייד ברכב... אם לא הייתי שוכח, הייתי זוכה עתה לתרומה הגונה.

עכשיו צריכים להטות אוזן ולשמוע מה קרה, כדי להבין שאין 'חבל' בעולם כלל, והכל מתנהל לפי השגחתו ורצונו של השי"ת, והכל-הכל לטובה.

לאחר יומיים פגש שוב היהודי שלנו את הגביר, ומיד ניגש אליו ושאל האם יוכל לסייע בידו. הגביר הוציא פנקס צ'קים ורשם לו סכום של עשרת אלפים דולר, ואמר לו בנימה של דאגה ש'מחר יש לי משפט קשה, ואני מבקש שתתפלל עליי בעת המשפט'!

והנה שוב רואים עד כמה רצה השי"ת בטובתו של היהודי שבא לאסוף כסף. אם לא היה שוכח את הנייד שלו ברכב, והיה עונה לגביר, היה מקבל ממנו לכל היותר כמה מאות דולרים, ולא יותר מזה. אבל, כיוון שפגש אותו רק עכשיו, לפני המשפט, והגביר רצה שיתפלל עליו, נתן לו סכום גדול שכזה...

הפירוש הכל כך פשוט ב"השלך על ה' יהבך"

יסודות האמונה של העם היהודי, הם 'פשוטים' וברורים ולא צריך להתאמץ יתר על המידה על מנת להתבונן בהם, ולראות את אמיתותם.

פעם בלכתו ברחוב ראה יהודי ובידו תבנית ביצים, הוא פנה אליו: "תן לי את הביצים, כי זקוק אני להן!" אמר לו האיש: "את הביצים הללו קניתי במיטב כספי, ונצרכות הן לעוללי הפעוטים". התמלא המוטרר כעס וחרון, חטף מידו את הביצים בכח, והטיחן כך על ראש האיש ועל בגדיו, עד שהתמרח כולו בביצים על בגדיו ועל פניו

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א על הטוב והרע

"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו" (ויקרא י"ה, ב')

דרשו חכמינו ז"ל בילקוט (רמז תקנז): "תורת המוציא רע", ללמדך שצריך תמיד להוציא הרע מישראל, ולחפש רק אחר הטוב.

מעשה נורא ראיתי בכתבי הגאון הצדיק ר' שמואל הומינר זצ"ל, מחשובי צדיקי קרית דשופריא, ששמע מפי מרן מרא דארעא דישראל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, שסיפר לו הגאון הצדיק ר' נחום שאדיקער זצוק"ל, מה שקרה עמו בימי בחרותו בחוץ לארץ, בהיותו צורבא מרבנן יושב בישיבה של רבו באחת הערים שבמדינת הים.

באותה עיר היה 'מוטרר' אחד שהטיל חתתו על כל בני העיר, וכולם פחדו ממנו, כי היתה לו השפעה בכל ענייני העיר. הוא היה מגיע לבית הכנסת המרכזי מידי שבת בשבתו, ולוקח לעצמו 'עליה' חשובה מידי שבת.

פעם בלכתו ברחוב ראה יהודי כנגדו ובידו תבנית ביצים, הוא פנה אליו בדרישה נחרצת: "תן לי את הביצים הללו, כי זקוק אני להן!" אמר לו האיש: "את הביצים הללו קניתי במיטב כספי, שהשגתי בעמל רב, ונצרכות הן לעוללי הפעוטים". התמלא המוטרר כעס וחרון על שהעז האיש להמר את רצונו, חטף מידו את הביצים בכח, והטיחן כך על ראש האיש ועל בגדיו, עד שהתמרח כולו בביצים על בגדיו ועל פניו. האיש פנה בצער מיד אל בית הרב, כך כשכולו עדין מרוח בביצים, ותבע לפני הרב את המוטרר לדין תורה.

הרב ראה במעשה חוצפה זה כשבירת כל הגבולות, והחליט כי כלו כל הקיצין, ויש להעמיד את המוטרר על מקומו. ציוה אפוא הרב על שמש בית הדין ללכת אל בית האיש המוטרר, ולהזמין לדין תורה בבית הדין, אך השמש חשש לחייו והתירא מאד. אמר לו הרב: "לך בלא פחד וחשש, כי מבטיח אני לך בכח התורה שלא יאונה לך כל רע".

הלך השמש לבית האיש, והראה לפניו את ההזמנה שמזמינו הרב לדין תורה בעסק הביצים אשר חטף. האיש אמנם לא עשה שום רע לשמש, כהבטחת הרב, אבל גם אל הדין תורה לא הגיע. הוא זלזל

בכל זה, כך היה גם אחר פעם שניה ופעם שלישית שהזמינו הרב לדין.

בהגיע שבת קודש בא המוטרר לבית הכנסת כמנהגו, כדי לקבל את העליה הקבועה שלו. כאשר החל צועד מעדנות אל הבימה לעלות לתורה, יצא הרב ממקומו, התאזר עז רוח, וקים בנפשו מצות (דברים א, יז) "לא תגורו מפני איש". הוא החל צועק כנגדו: "צא רשע מחוצף, מבית הכנסת! אין לך רשות לדרוך בבית ה'! כיון שאתה מסרב לבוא לדין בפרהסיא, ומציק לכל בני העיר, ומזלזל בדת תורתנו הקדושה!" ככה המשיך הרב לצעוק כנגדו מנהמת לבו, עד שבעקשנות איתנה עמד וגרשו מבית הכנסת בבושת פנים.

המוטרר הלך, בראותו כי כלתה אליו הרעה מאת הרב בכבודו ובעצמו, לא היתה לפניו עוד שום ברירה, כי כל הקהל היה מתקומם כנגדו. עמד בעל כרחו ויצא, אבל טרם צאתו הפטיר לעבר הרב: "אני עוד אתנקם בך!"

באותו שבוע היתה לו לרב סנדקאות בכפר הסמוך. לקח עמו הרב שנים מתלמידיו שיתלוו אליו בדרכו אל הברית מילה. אחד מהשנים היה רבי נחום שאדיקער. ויהי בהיותם בדרך, והנה רואים הם לפתע מרחוק את אותו המוטרר רודף אחריהם בכרכרתו. נפל עליהם פחד גדול. הרב התכנס בתוך עצמו והחל מתבונן ומעמיק במחשבותיו

**בטרם נפרד מן הרב הפטיר
אותו מוֹיֶסֶר, שאמנם מן הרב
ביקש מחילה וקיבל עליו את
הדין, אבל לשני התלמידים
הללו הייתי צריך לשבור את
העצמות! ובדברו הוריד סטירה
מצלצלת לרבי נחום שאדיקער!**

איש מישראל, לחפש טובתו ולא להוציא עליו שם רע. יהיה באיזו מדרגה שיהיה, תמיד צריך לנסות למצוא בו זכות. כמאמר הרבי רבי ברוך ממעז'בוז' זצ"ל. בפסוק (תהילים לו, י) "ועוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו". גם ברשע הכי גדול, יש לחפש הדק היטב ולמצוא היכן הוא ה'מעט' שאין בו רשע, וללמד עליו זכות בנקודה הטובה שנמצאת בו. "והתבוננת על מקומו", כשתבונן במקומו מאיזה שורשים יצא, מי הם אבותיו ואבות אבותיו, "ואיננו", תראה שאין כאן רשע כלל.

זה לשון קדשו של הרב הקדוש והנורא הרב רבי אלימלך זיעעוֹכִי"א בסדר "הנהגות האדם" שכתב (הנהגה ח): "ישמור עצמו מלשנוא שום אדם מישראל, כי אם הרשעים שנודעים לו בברור שאי אפשר לדונם לכף זכות. וכל שאפשר לדונם לזכות, מחויב לאהוב כנפשו, בכל מאודו בגופו וכנפשו, לקיים (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך" עד כאן לשון קדשו.

(מתוך טיב המעשיות)

ובהגיון, ואילו הבחורים התלמידים רעדו בפחד מוות, ושינהם דא לדא נקשן.

כרכרתו של המוֹיֶסֶר היתה מהירה וחזקה, וחיש תכף השיגה את עגלתו של הרב, ועצרה אותה בדרכה. יורד המוֹיֶסֶר לקראתם עם הרובה שבידו בחמת רצח אכזרית, אך להפתעת הכל, כשהתקרב וראה את פני הרב - מיד השתנתה צורתו. הוא נפל לרגלי הרב וביקש מחילה על התנהגותו, ומיד הוציא מכיסו תשלום דמי הביצים שנתבע בהן. ועוד הוסיף ממון הרבה עבור פיצויים על הבושה ועגמת הנפש שגרם לאותו איש. הוא ביקש את סליחת הרב. הרב סלח לו בצרוף אזהרה חזקה, שמכאן ואילך לא יהיו להרע לשום אדם בעולם.

בטרם נפרד מן הרב הפטיר אותו מוֹיֶסֶר, שאמנם מן הרב ביקש מחילה וקיבל עליו את הדין, אבל לשני התלמידים הללו הייתי צריך לשבור את העצמות! ובדברו הוריד סטירה מצלצלת לרבי נחום שאדיקער!

לאחר שהלך הסביר הרב לתלמידיו כיצד התחולל השינוי הדרסטי בהתנהגות אותו מוֹיֶסֶר, ומדוע רצה לנקום בתלמידים היקרים, שלא עשו לו כל עול.

וכה אמר הרב: "תכף בראותי את אותו רשע רודף אחרי בשיא האכזריות, החילותי לחפש בזכותו, ולפשפש היטב לנסות לגלות בו חלק טוב. אמרתי לנפשי: מי יודע מי היו האבא והאמא שלו, מי היה הרבי שלו, איזה חינוך קיבל, כיצד התגלגל אלי פי שחת בדיוטא התחתונה, מה עבר עליו עד שהגיע לכל זה, בוודאי אין זה באשמתו כלל, והוא כמעט אנוס בדבר. אולי לא הייתי צריך כך לבישו ברבים. ככה העמקתי הרבה במחשבותי, עד שמרוב מחשבות כאלו השפיעו המחשבות הטובות בלב אותו מוֹיֶסֶר, להוציא הרע ממנו, והתחיל גם הוא להפך בזכות הרב, וחשב לעצמו: מי יודע, שמא היה הרב מוכרח לביישני ברבים כדי לבסס את מעמדו בציבור, שלא ילמדו שאפשר לזלזל בהזמנה לדין, וודאי לפי התנהגותי לא היתה לרב שום עצה, כי אם להתנהג עמי כך וכו', עד שנכנסו בלבו רגשי חרטה על מעשיו הרעים.

אבל אתם", פנה הרב לתלמידיו, "בראותכם אותו - התמלא לבכם חרדה ומחשבות רעות על האיש, איזה רשע מרושע הוא, עוכר ישראל וכו', ומזה נכנסו גם בלבו רשעות ושנאה נגדכם".

הנלמד מטיב זה המעשה, עד כמה צריך להזהר, להפך בזכות כל

להתחיל את היום ברגל ימין
חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין והגה"צ רבי יצחק חייקין, תלמידי הח"ח זי"ע היו אומרים, שבשנת תרפ"ג היתה רעידת אדמה קשה מאוד ביפן, בשעתם אמרו שמתו 250 אלף אנשים, הח"ח דיבר דברי התעוררות לבחורי הישיבה על עניין רעידת האדמה שעשה הקב"ה

סגולות להינצל ממגפת הקורונה ופנינים מהגה"ח רבי מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

בזמן המגפה היה הכה"ג מקטיר קטורת נוספת מלבד בוקר וערב

וכתב המבי"ט שראוי לכל ירא וחרד לדבר ה', לדקדק במאה ברכות בכל יום, ואמירת הקטורת בוקר וצהריים לפני שחרית ולפני מנחה, שזה מסוגל מאד לענין הדבר. וכתב חידוש גדול, שאפילו בדורות שהיתה מגפה, בימי המקדש, היה הכה"ג מקטיר קטורת מיוחדת לכפר על בני ישראל, מלבד הקטורת בוקר וערב. והוא חידוש פלא שהרי יש מנה אחת, פרס בשחרית ופרס בין הערביים, וכתב, לא תקטירו עליו קטורת זרה, אך בשעת המגפה היה הכה"ג מביא קטורת מיוחדת לכפר על בני ישראל לבד, ולא היה נחשב ביאה ריקנית אלא לצורך עדת בני ישראל. זאת לימד אותנו משה רבינו, וכן כשעמד אהרן להקטיר קטורת ויעמוד בין החיים ובין המתים ותעצר המגפה. והקב"ה אמרו כן למשה רבינו, כמו שאמר אהרן אז, שאין משה אומר דבר מדעתו. וכן אמר הקב"ה שיכול הכה"ג להקטיר דבר קטורת באמצע היום לשמור על בני ישראל.

ומלבד הסודות הגדולים שיש בקטורת, יש רמז קרוב אל הפשט בדברי המבי"ט כי הקטורת יש בה י"א סממנים ואחד מהם הוא החלבנה, שיש ממנו סרחון נורא, ולא היו יכולים לעמוד שם מרוב סרחון, אלא שיש בו ענין פלא, שכשהוא מעורב בעשרת סממני הקטורת, הוא עצמו נהפך לריח טוב!

וכמו כן הוא מלאך המות, שכשהוא לבדו הוא בחי' חלבנה שאי אפשר לעמוד בד' אמותיו, ויש לו כמה וכמה שליחי מות, אין לה ריח טוב לקרונה הזאת, אבל כשנתערב החלבנה בתוך שאר סממני הקטורת, בטל סרחונה, וזה שאומרים שזכות אמירת קטורת בעשרה לעצור המגפה. וכמ"ש ב'אמרי פינחס' שהרה"ק מקאריץ היה מקפיד שבשעת אמירת הקטורת כבר יעמדו הציבור ויאמרו הכל ביחד. וכ"כ במאור ושמש בשם הרבי מלובלין זי"ע. וזה שכתוב בפרשת כי תשא 'ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', ע"י מחצית השקל, ומה נעשה לדורות שאין לנו מחצית השקל, איך לא יהיה נגף? לזאת נסמך תיכף פרשת הקטורת, שגם זה עוצר המגפה.

תיקון מאה ברכות, להביא את האדם לביטול לפני ה', וכך ינצל מהביטול ע"י מגפה ח"ו

וכן תיקון דוד המלך בשעתו, ולכן יש לדקדק במאה ברכות, ולא צוה דוד על ענין הקטורת, כיון שראה שמתו מידי יום מאה אנשים, הבין שאין זה סתם מגפה אלא שהקב"ה רוצה שיתקנו ענין 'מה ה' אלקיך שואל מעמך', כי על האדם להכנע לפני השי"ת מה לשון ביטול, ונחנו מה. כיון שאדם מתגאה שיש לו עסקים וטיסות, וכובש את העולם, הביא עליו הקב"ה מגפה רח"ל, וזה הופך את האדם ל'מה', מה הוא ומה חייו.

וזה שתיקן דוד המלך מאה ברכות, אל תקרי מה אלא מאה, אין צריך עוד למגפה כדי לבטל את האדם, די במאה ברכות שאדם עומד בביטול לפני השי"ת ואומר לו 'שעשה לי כל צרכי', אין לי שום תנועה עצמית מבלעדי שאתה תתן לי, מתיר אסורים, זוקף כפופים. וכתב שם עוד המבי"ט: 'אבל בלי ספק שאפי' קריאת הקטורת מועיל בזמן המגפה כמו שזכר. ונוהגים ג"כ לומר פסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם זאת עשו וגו' ג"פ סמוך לקטורת לרמז שם בן ע"ב, ולמה שהוזכר בו מעט צרי והוא הראשון מסממני הקטורת ושלושת הפסוקים המועילים בכל צרה והם ה' צ-באות עמנו וגו' ה' צ-באות ה' הושיעה וגו', והם סופי ג' מזמורים מיוחדים לתפילה, ובירושלמי (ברכות פ' אין עומדין) אמרו: ר' חזקיה בשם רבי יוחנן אמר לעולם אל יהא פסוק זה זז מתוך פיך ה' צ-באות עמנו וגו' רבי

הקב"ה מראה בעת כזאת, שבידו לעשות כל מה שירצה

כתוב במכתבי הח"ח (מכתב י"ב) על הצפה שהיה במקום מרוחק מאד ברוסיה, שעלה הים והפיץ בתים ויושביהם, במקום שלא היה יהודי אחד. גם אז עמד הח"ח ודרש שכיון שנהרגו אלפי גויים אנשים נשים וטף, ונקברו תחת בתיהם, עלינו לעצור ולהתבונן, מה זאת עשה ה' לנו, הרי הקב"ה הוא טוב ומיטיב, ומדוע עשה מעשים כאלה, רק כדי שאנו נשוב בתשובה, ולהראות לנו שבידו לעשות כל מה שירצה.

וכן בימינו אלה הראה הקב"ה שבידו לעשות כל מה שירצה, מדינות יכולות להכין עצמם עם פצצות, טנקים, מטוסים, לווינים וצוללנים, הכל כדי 'לבטח' את עצמם מכל סוג סכנה שבעולם, כמו דור הפלגה שרצה 'להבטיח' עצמו מכל צרה שלא תבא אחת לתרג'ו שנה, וכמו שכתב הרבי רב יהונתן שבקשו אנשי דור הפלגה לעשות ספינת חלל וכו', אך הקב"ה מראה שהמכה באה ממקום שלא חשבו לא חלמו עליו מעולם, כמו הקורונה הזאת, שאף אחד בעולם לא היה מוכן לדבר כזה, יש תרופות לכל דבר בעולם והקורונה הזאת לא היתה ידועה כלל רק לפני כמה חדשים. הרי שדבר קטן שבקטנים כזה, יכול לנצח את הכלכלה הכי גדולה בעולם, מי מילל ומי פילל שכל המטוסים שבעולם ינוחו וישבתו על האדמה, הרי כבר היה מספר מוגזם של טיסות באויר העולם, מידי יום ביומו היה באויר שלוש מאות אלף מטוסים!!!

בלי שום גזמא. הרי זה עוצמה מופלגת של הכח האנושי, הרבה יותר מהמגדל של דור הפלגה. אם דוד המלך ע"ה אמר 'מי יתן לי אבר כיונה אעופה אשכונה', אמרה האנושות, הנה כבר עשיתי לי אבר כיונה, אם הקב"ה לא נתן לי, הנה יש לי כנפיים אני טס בכל פינה בעולם, עד הירח עצמו. והנה שובתים כל המטוסים ומונחים מבוששים במקומם, אולי המקום היחיד שאפשר עוד לנסוע זה ללבנה.

כך הראה הקב"ה לעולם, עם בריה קטנה ביותר, אראה לכם את כוחי. וכן דרש הח"ח באותה שעה, שהקב"ה מראה שהוא שולט בכל, והכל בידו לעשות, ומי בכל מעשי ידיו בעליונים או בתחתונים שיאמר לו 'מה תעשה ומה תפעל'. 'וברור לי, שאם היו לנו נביאים מהשי"ת בוודאי היו מזרזין את ישראל לשוב בתשובה לאבינו שבשמים, ועכשיו בעוה"ר שאין לנו נביאים, הוא מזרז את העולם ע"י שליחים אחרים'. וכתוב בפסוק 'ושלח מלאך', הרי שהנביא היה נקרא בשם 'מלאך', משא דבר ה' ביד מלאכי, עזרא היה שמו, ונקרא מלאכי ע"ש שהיה נביא שלוח. וכיון שאין לנו זכיה לשמוע בקול הנביאים, אזי 'עושה מלאכיו רוחות', גם בימינו עוברת הקורונה עם שיעול, ע"י רוח קטנה ביותר. וכן 'משרתיו אש לוהט', חום גבוה. בזה רואה האדם כמה אפסו כוחותיו, שהוא נבהל אפילו לומר שלום עליכם וללחוץ יד חברו.

ובזה באנו למסקנא שאין לנו לחקור אם שמו דבר או שמו מגפה, אם נכלל בסימן תקע"ו כדן דבר שצריך להתריע ולהתענות, או לאו.

יוסי בשם רבי יוחנן וחברי' ה' צ-באות אשרי אדם בוטח בך, ומפני כי ה' הושיעה הוא סוף מזמור כמותם והוא מזמור יענך ה' ביום צרה (תהילים פרק כ') המסוגל לכל צרה אנו אומרים אותו גם כן, גם כי לא נזכר שם בירושלמי, ויש רמז במינים ליודעים חן.

(יום א' פר' ויקה"פ שנה זו)

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין והגה"צ רבי יצחק חייקין, תלמידי הח"ח זי"ע היו אומרים, שביום כ"ג אלול שנת תרפ"ג היתה רעידת אדמה קשה מאוד ביפן, בזמנם היתה נקראת 'אפוינה', בשעתם אמרו שמתו 250 אלף אנשים, הח"ח דיבר דברי התעוררות לבחורי הישיבה על עניין רעידת האדמה שעשה הקב"ה, רבי יצחק חייקין נכנס לשיבת ראדן ד' שנים אחרי הרעידה סיפר שעדיין היה עניין זה חלק עיקרי מדרשותיו של הח"ח. באותן השנים עוד לא היה יהודי ביפן, ואמר הח"ח שכתוב במסכת 'במות דף סג' אמר רבי אלעזר בר אבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפניה ג, ו) 'הכרתי גויים נשמו פינותם החרבתי חוצותם, וכתוב (צפניה ג, ז) אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר'. היינו שאין הקב"ה מביא פורענות לעולם, אלא בשביל שנתעורר בתשובה.

וא"כ אף אם יפסקו גדולי ישראל שהמצב כהיום הזה אינו נכלל בגדרי סימן תקע"ו להצריך תענית והתרה, מ"מ דעת הח"ח שעלינו להתעורר ולעשות חשבון הנפש אפילו על רעידת אדמה בקצה העולם. והרי בימינו נתקיים ממש זה הפסוק 'הכרתי גויים', שמתו אלפי גויים בסין, איטליה ואיראן, נשמו פינותם החרבתי חוצותם, כל פינה ורחוב, ריק ושומם. והקב"ה מבקש שנראה ונקח מוסר לעצמנו.

והיה הח"ח מבאר ע"פ משל, מי שמדבר בלשון איטלקית, מובן שהוא מדבר רק לבני איטליה, מי שמדבר בלשון צרפתית, מובן שהוא מדבר רק לבני צרפת, כך כשהקב"ה כביכול 'מדבר' בשפה של 'הכרתי גויים', אינו מדבר אלא לבני ישראל בלבד, שרק הם מבינים את הדבר הזה שאין מקרה בעולם כלל, הגויים חושבים שהכל מחמת מקרה, אחד אכל ינשוף או נחש וכו', אבל יהודי יודע שהכל בהשגחה פרטית. ומבקש 'אך תראי אותי תקחי מוסר'.

בחור בראדן צריך לשוב בתשובה כשהאדמה ביפן רועדת. תגיד יישר כח להקב"ה שלא רעדה האדמה בראדן, כך אנו בימינו צריכים לקחת מוסר מהקורונה, אף שאנו מצפים שישאר במקומות רחוקים, על ראש האומות בלבד, סוף סוף לא עשאו הקב"ה אלא שאנחנו ניקח מזה מוסר וחשבון הנפש.

הג"מ רבי יחזקאל לוינשטיין כתב בח"ד עמוד קנ"ג זכורני בהיותי בשנת תרפ"ג בראדן, אז היתה רעידת אדמה ביפן, בתחילה אמרו שמתו רבע מליון אנשים, ואח"כ נתברר שרק מחצית ממספר זה מתו שם, ואמר הח"ח שהסיבה שזה קרה הוא רק כדי שאנו נתעורר בתשובה, והיה מזכיר דברי חז"ל הנ"ל. ארבע שנים עסק בזה הח"ח.

ידידי הגאון רבי ליפא זייצ'יק שליט"א, משגיח רוחני בישיבת קמניץ לצעירים, מספר כי שמע פעם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, כי מה שזכה ה'חפץ חיים' שספריו התקבלו על לב ההמון בכל תפוצות ישראל באהבה וחיבה יוצאים מגדר הרגיל

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבֹו" (ויקרא י"ג, כ"ו)

בגמרא בערכין (שם) אמרו: "אמרי לה רבי יהושע בן לוי, מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד יושב מחוץ למחנה מושבו? אלא מפני שהוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה - בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבֹו".

באחד מכתיוסי הרבנים התכופים שהיה מוכנס מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, לפעול ולהפעיל פעולות רוחניות שונות שהזמן גרמן, נעמד גאון הדור מרן רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל, בעל ה'אחיעזר' ורבה של וילנא, ופתח בדברי שבח על ה'חפץ חיים'. וכה אמר:

חז"ל אומרים במשנה ביומא (א, ז): 'בקש כהן גדול להתנמנם, פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה, ומזרזים אותו שלא ישן עד תחילת העבודה במקדש'.

"בדורנו", אמר רבי חיים עוזר, "פני הדברים השתנו. כיום פרחי הכהונה הם המבקשים להתנמנם, כל אחד מאיתנו חפץ לשבת בפינתו בשובה ונחת על התורה והעבודה, ואילו הכהן הגדול של דורנו, הוא רבינו ה'חפץ חיים' שליט"א, עומד ומכה עבורנו באצבע צרדה לעורר את כולנו לבל נתנמנם".

הגדרה זו למעשה מקיפה את אופיו ומגוון פעולותיו של ה'חפץ חיים' בכל מהלך חייו. הוא היה המעורר הגדול בכל תחומי החיים, שהתנשא כארי לחזק את ענייני התורה, הדת וההלכה בישראל, ועורר בכל כוחותיו ללא הרף על שמירת התורה בטהרתה וקדושתה. בחיבוריו הרבים הקיף הרבה חולשות אשר בני אדם דשים בעקיבן, עליהן שם היצר מבטחיו. עמד בפרץ, גדר גדרים ותיקן סייגים להרחיק ממכשולות מצויות.

אך ודאי יותר מכל, נקשר שמו של ה'חפץ חיים' עם ענין שמירת הלשון. נושא זה היה קרוב אל ליבו עד מאוד, ועבורו הקדיש את מיטב זמנו וכוחותיו. בשנת תרל"ג הוציא לראשונה את חיבורו המפליא 'חפץ חיים' בעילום שם, חיבור שגרם להדים נרחבים והתעוררות גדולה בכל מקום אליו בא. כל העדות והחוגים היו תמימי דעה באשר לנחיצות החיבור, והרבו לזרז את חשיבות העיסוק בו, ומאז צאתו התהווה מהפך של ממש בתודעת הציבור על גודל חומר עוון לשון הרע.

ידידי הגאון רבי ליפא זייצ'יק שליט"א, משגיח רוחני בישיבת קמניץ לצעירים, מספר כי שמע פעם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך

זצ"ל, כי מה שזכה ה'חפץ חיים' שספריו התקבלו על לב ההמון בכל תפוצות ישראל באהבה וחיבה יוצאים מגדר הרגיל, לפי שכל עבודתו בכתבם היתה מתוך כוונה זכה וטהורה להגדיל שם שמים, ובעת שחיברם לא עבר במוחו אף לא ההרהור קל, דק שבדק עד אין נבדק, להתגדל ולהתפאר על ידם, ולכן זכה למה שזכה.

במכתבו של ה'חפץ חיים', מחודש אייר תרפ"ו, הוא מעיד על עצמו: "הנה בחסד השם יתברך הגעתי לגבורות, וכמעט כל ימי לא הסחתי דעתי מלהתבונן אודות חלק הדיבור בכללו... והוא כעין הפקר להרבה מהמונים שחושבים בדעתם כי זה רק מנהג טוב וישר להזהר מזה, ובאתי לעורר רק לנבונים שבאומה שיש להם ידיעה בתורה, ומכל מקום לא שוו בדעתם איסור זה לאיסור מרק נבילה וטריפה, שיפעם לו ליבו על זה כמה חדשים".

אולם ה'חפץ חיים' לא היה רק בבחינת 'נאה דורש' אלא גם 'נאה מקיים'. פיו היה זך ונקי, קדוש וטהור. כפי שמעיד בנו הגאון רבי אריה ליב זצ"ל, בחיבורו 'דוגמא מדרכי אבי', כי בכל שבעים השנים שהכיר את אביו, מעולם, אבל מעולם, לא שמע מפיו אף לא מילה גנאי אחת, על שום אדם ובכל מצב שהיה.

ידוע הסיפור, שכאשר פנה ה'חפץ חיים' אל הגאון רבי ברוך מרדכי ליפשיץ זצ"ל, רבה של נובהרדוק, לקבל הסכמה לחיבורו 'חפץ חיים', הוא אמנם הביע קורת רוח רבה מהספר, מעיונו ומהיקפו, ואף הסכים עם ה'חפץ חיים' על הנחיצות הגדולה להוציאו לאור, מכל מקום סירב להעניק הסכמה מיד, וביקש מ'החפץ חיים' שישתהה

בזמן זה ביקש הרב ליפשיץ מאחד מבני הבית לפתוח עימו בשיחה לתהות על קנקנו ולעמוד על טיבו, ולבחון אם אכן הוא זהיר בתחום הדיבור, עליו הוא מעורר בחיבורו. השיחה התארכה שעות ארוכות, כמעט יום שלם, נשאו ונתנו עימו בעניינים רבים ושונים בכוונה להכשילו, אך למרות הנסיונות החוזרות ונשנות לא הצליחו להוציא מפי ה'חפץ חיים' כל מילת גנאי, או אבק לשון הרע ורכילות על שום אדם, מילותיו היו נקיות ומבוררות בקפידה. לאחר שנכח רבה של נובהרדוק, כי ה'חפץ חיים' הינו דברן גדול ומעורה בדעת הבריות, ואף על פי כן שולט שליטה מעולה במוצא פיו, נעתר להעניק הסכמה על ספרו.

בשיחתו של הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל, בפני תלמידיו בישיבת 'בית אריה', הוא חשף פעם סיפור מופלא המעיד על זהירותו הגדולה של ה'חפץ חיים' בעוון לשון הרע, לו היה עד בעצמו בשנות עלומיו. הסיפור השתמר בזכרוננו של אחד השומעים, הרב הגאון רבי אליהו ויספיש שליט"א, והתפרסם בספר הנפלא 'מאיר עיני ישראל' (חלק ב), וכה סיפר:

"באחד הימים בעת שלמדתי בבית הכנסת הגדול בעיר מולדתי 'אורלא' הרוסית הסמוכה לביאליסטוק, נכנס לפתע ה'חפץ חיים' בכבודו ובעצמו, שהיה מסתובב באותן תקופות בעיירות ברחבי רוסיה לצורך מכירת ספריו על שמירת הלשון. בבית הכנסת זה, לוח ה'שית' ה' לנגדי תמיד, של עמוד החזן היה מונח צמוד לנרות שדלקו, ולא היתה זכוכית שהבדילה בין הנרות לבין ה'שית' - הכתוב על גבי קלף. הפוסקים אסרו לעשות כן, כי מחום האש עלולים להימחק השמות הקדושים הכתובים בקלף ולבוא לידי בזיון, וב'משנה ברורה' (סימן א ס"ק ד) כתב ה'חפץ חיים' במפורש, כי יש למחות ביד העושים כן.

כאשר ה'חפץ חיים' הבחין בזה, שאל את אחד האנשים שעמדו בקרבתו לפשר הדבר: "מדוע אין זכוכית על לוח הקלף?". הלה הצביע בידו על איש אחר שעמד סמוך, ואמר ל'חפץ חיים': "הנה הוא גבאי בית הכנסת, ואינו רוצה לשים זכוכית".

מיד זעק ה'חפץ חיים' בחרדה עצומה: "לשון הרע! לשון הרע! וכי אני שאלתי מי לא שם את הזכוכית? הלוא רק שאלתי מדוע אין זכוכית", ומיד נמלט מבית הכנסת כל עוד נפשו בו, כנראה כדי שלא יוודע לו בהמשך מיהו הגבאי.

רבי אריה תיאר בשיחתו: "לקול זעקותיו ולמראה הזדעזעותו של

**כאשר ה'חפץ חיים' הבחין בזה,
שאל את אחד האנשים שעמדו
בקרבתו לפשר הדבר: "מדוע
אין זכוכית על לוח הקלף?".
הלה הצביע בידו על איש אחר
שעמד סמוך, ואמר ל'חפץ חיים':
"הנה הוא גבאי בית הכנסת,
ואינו רוצה לשים זכוכית"**

ה'חפץ חיים' הייתי בטוח כי נחש הכישו". והוסיף לומר: "המראה הזה כה השפיע עלי, אף יותר מכל ספרי המוסר שלמדתי בחיי. מאז נכנס בי פחד של ממש לדבר או לשמוע לשון הרע".

הרה"ג רבי יוסף זיבלד שליט"א, מחנך ותיק בת"ת תשב"ר בבני-ברק, מספר כי בילדותו שמע כמעין זה מפי הרב הצדיק רבי העניך טבולסקי זצ"ל, מאנשיו הקרובים של ה'חפץ חיים', שזכה להתלוות אליו רבות בעיקר במסעותיו לתפוצות. בערוב ימיו שימש רבי העניך כגבאי בית הכנסת 'הגר"א' בשכונת שערי חסד בירושלים, שם זכה רבי יוסף לשמוע מפיו זכרונות מה'חפץ חיים':

פעם עורר ה'חפץ חיים' בפני באי בית מדרשו, כי יש להזהר בשבת מלהשתמש בסידורים שנקרעו בו הדפים, כי בחיבור חצאי אותיות שבשני חלקי הדף יתכן ויש בזה משום 'כותב', על כל פנים לפי דעת חלק מהפוסקים.

אחד הנוכחים הגיב כמשיח לפי תומו: "והלוא בכל בתי הכנסיות ישנם כאלה סידורים שנקרעו בהם הדפים". אך עוד לפני שהספיק לסיים את המשפט, מיד תפס ה'חפץ חיים' את שתי התנוכים, אטם בהם את אוזניו, והוכיח את האיש על פניו: "מדוע תדבר סרה על כל בתי הכנסיות והמדרשות...".

אלו דוגמאות קלושות הממחישות לנו מעט מזהירותו העצומה של ה'חפץ חיים', מכל סרך ואבק לשון הרע.

(מתוך אוצרותיהם אמלא)

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

מרחוק תפס מיד הרבי את מחשבתו, ופתח ואמר באמרי פיו: "יש אנשים שמתעורר בלבם תאוה לתפוחים, אבל היות שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה לכן הם נאלצים לברך תחילה. אמנם יש כאלו שהם תאבים לעשות ברכה לה', אבל מכיוון שאסור לעשות ברכה לבטלה לכן הם נאלצים לאכול תפוחים...

גאב"ד חרדים - הרה"ג רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על מצוות ספירת העומר

מ"ב, וכן במשנה פאה פ"ח מ"ה. ומסכת שבת ק"מ ע"ב. ובירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ה. ובנוסף שנינו בגמרא (מנחות ע"ב ע"ב) "שיירי מנחות נאכל לכהנים", וקשה לומר שהכהנים אכלו מאכלי בהמות. אך מנגד כפי הנזכר, הרי לן דברי רבן גמליאל במנחת סוטה שאומר ששעורים מאכל בהמה היא. וכך מצינו גם בפסחים (ג' ע"ב) "השעורים והתבן לסוסים". וכן בביצה (כ"ט ע"א) "לא ימדוד אדם שעורים לפני בהמתו ביום טוב".

אם כן שומה עלינו להבין ולדעת מה טיבם של השעורים הללו, הלנו הם או לבהמותינו.

מותר האדם מן הבהמה אין:

אלא על כרחינו מוכח לן מכאן, שהשעורה כלולה משניהם וראויה היא הן למאכל אדם והן למאכל בהמה, ובכך היא שונה משאר הדגנים שהם ראויים רק למדבר או להיפך רק לחי. ומענתה יש לנו לבאר מה טעם ציוותה תורה להביא את מנחת העומר ממאכל כזה דווקא, שהיא מאכל אדם ובהמה גם יחד.

אלא לימוד גדול בא לן השעורה ללמד. להתבונן ביסוד נפלא זה העולה ובא בעתו ובזמנו של מועד יציאת ישראל ממצרים והכנתם לקבלת התורה מסיני.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים:

בימים הללו כלל ישראל מקיים מצוות ספירת העומר דבר יום ביומו, מעלה הוא על זכרוננו דברי הימים של קיום מצוותה כתיקונה בימים ההם, כאשר ממחרת הפסח הביאו לבית המקדש את עומר התנופה, ומתוך ציפייה כי במהרה נזכה להחזרת עבודת בית המקדש למקומה.

במצוות העומר לימדונו חז"ל (מנחות ס"ח:) שהייתה באה מן השעורים, ואינה באה לא מהחטים ולא משאר מיני דגן. ולכאורה עניין זה צריך ביאור וראוי להבינו באר היטב, כי הרי השעורים פחותים הם במעלתם מן החטים, וכפי שמוכח לן מסדר שבעת המינים שבמקרא (דברים ח' ח') "ארץ חטים ושעורה" וגו', חיטה קודמת לשעורה, וכידוע הכלל שאמרו חז"ל כל הקודם בפסוק קודם אף בברכה משום חשיבותו. אם כן למה ציוותה תורה להביאה מן השעורים דווקא? ובכן במה הוא שונה משאר מנחות שהיו באות רק מן החטים ולא מן השעורים, והיא מנחתה רק מן השעורים.

וביותר צריך ביאור לפי טעם המצווה שמבאר החינוך (מצווה ש"ב) שמנחת העומר באה לאות הכרת הטוב לה' יתברך על התבואה החדשה שנתן לנו לאכלה, תמוה למה אנו מביאים כהכרת הטוב ממאכל בהמותינו, ולא ממה שאנו אוכלים לשובע נפשנו.

ולאידך גיסא יש להבין ולברר, אם כדאמרן ששעורה מאכל בהמה היא, איך ייתכן שהיא אחת משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל! האם זהו שבחה של הארץ, שיש בה כדי להאביס את בהמותינו במאכלם. ולא זו בלבד, אלא שמפורש בדברי הימים (ב' ב') ששלמה המלך נתן את מזונם של חוטבי העצים לבנין בית המקדש שעורים, משמע שמאכל אדם הוא ולא מאכל בהמה. ואין לומר שרק לחוטבי עצים חשוב כמאכל ולא לשאר בני אדם, שהרי מצינו שהוא עלה על שולחן מלכים כמו שכתוב אצל דוד מלך ישראל (שמואל ב' י"ז י"ח) שאכלו במחניים "חטים שעורים קמח וקלי ופול ועגשים". ואף אמא של מלכות רות המואבייה לקטה לעצמה משדה בועז כאיפה שעורים (רות ב' י"ז), גם ביחזקאל (מ"ה י"ג) כתיב "זאת התרומה אשר תרימו וגו' ושיתם האיפה מחומר השעורים", משמע שמאכל אדם המה שהרי מאכל בהמה פטור מדאורייתא מתרומות ומעשרות. (וכן עוד הרבה בכתובים שהשעורה כמאכל אדם ייחשב וכדמצינו אצל אלישע - מלכים ב' ד')

באותו עת עמד מן הצד מאן דהו שהיה רחוק מעדת החסידים, וחשב בלבו בזלזול על הרה"ק שאוכל ונהנה מתפוחי עוה"ז, ואמר לנפשו בחמדה, מי ייתן שאהיה גם אני רבי כי אז יעלה בידי למלאות את עצמי בתפוחים טעימים לתאוות נפשי...

בכל לבבך ובכך נפשך: הוא תכלית עשיית המצוות בכלל, ועבודת ה' בפרט. שתהא מתוך חובת הלבבות. כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצווה היום וג"ו בפ"ך ובלבבך לעשותו (דברים ל' י"ד) ובוחר לבות ה' (משלי י"ז ג'). וזהו מה שצווה הבעש"ט בצוואתו שנזכה לעבוד את השי"ת בעבודה תמה (יומא כד') במחשבה בדיבור ובמעשה, לא די במעשה המצווה לבד, אלא ה' יראה ללבב (שמואל א' ט"ז ז').

זה כלל גדול בתורה: יסוד זה של 'חובת הלב' הוא לא רק באכילה ושתייה אלא כלל גדול לכל התורה כולה שעל ידה יכול האדם לקיים את מצוות ה' כראוי וכנכון, ובפרט בעיתותי תורה או בזמני תפילה שלא תהא תפילתו מן השפה לחוץ וכמצוות אנשים מלומדה, אלא כמונה מעות וכעומד לפני המלך, שאז אין לך דבר שעומד בפניה, תפילה ששוברת את כל המחיצות המבדילות.

מפורסם הסיפור שאירע בבית מדרשו של הבעש"ט הקדוש. היה זה בבצורת של עצירת גשמים כשכולם שאלו למטר. ראה הבעש"ט את אותו עם הארץ בעת הגיעו לפרשת קריאת שמע לפסוק 'ועצר את השמיים ולא יהיה מטר' התחיל הכפרי לבכות לצעוק בקולות וברקים 'ועצר את השמיים!'... בבערותו פירש מילת 'ועצר' היינו שיבצור ויסחוט ה' את העננים בשמיים, עד אשר 'ולא יהיה מטר' בעננים אלא כל המטר ירד מהם למטה ארצה... חזקה על תפילה שלא שבה ריקם, ואכן מיד נתכסו השמיים בעבותות ומטר החל למטור ארצה.

והסביר הבעש"ט שעל אף שתפילת אותו עם הארץ בשגגה הייתה הפוך ממשמעותה ומפירוש מילותיו, עם כל זה כיוון שבא בכוונה מעומק לב אין דבר שיכל לעמוד בפניה, ודווקא תפילתו בשגגה הוא זה שפתח לנו את אוצרות השמיים למטר השמים תשתה מים. זהו כוחה של תפילה שבא מחובת הלבבות. רחמנא ליבא בעי. ואנו אין לנו אלא לעשות חשבון הנפש אם בתפילת עם הארץ ככה הרי על אחת כמה וכמה בתפילה בכוונה מעומק לב שהיא בוקעת רקיעים

המשך בעמוד 22

יצאת מצרים והדרך שעברו ישראל עד לקבלת התורה בהר סיני, הוא דרך המסורה לאדם בעבודת הבורא - להתרומם מהארציות ומהבהמיות. להרים את הראש מעל הקרקע ולא לשקוע באבוס הפרה! "מותר האדם מן הבהמה אי"ן" יתרון האדם מן הבהמה הוא במידת ה'אין', בכך שהוא יכול לבטל את מאכלו לאי"ן לא לשם הנאת גופו בלבד אלא להניפו תנופה לשם שמים, ועל ידי זה ישפע שפע רב שיזכה לזכך את גופו שתהא ראויה לקבלת התורה. הן כך אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו כ"ו. תוספת כתובות ק"ד ע"א) "עד שהאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו". על האדם לקדש עצמו במותר לו, ולהתנהג להיפך מדרכי מצרים שהיו משוקעים ושבוים בידי תאוותיהם והנאותיהם, ועבודת האדם היא לצאת ולהיחלץ מהם ולהתענג בתענוגים של רוח קדושה וטהרה, כראוי לאדם הנברא בצלם.

איזו היא אכילה לשם שמיים?

מסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות בדור הקודם, שלעת זקנתו נחלש עד מאד ולא היה ביכולתו לאכול, והוצרכו להאכילו על ידי עירוי. בעת אכילתו מתוך עירוי היה מוריד דמעות שליש בוכה מנהמת לב, דבר ששיבר את לב כל הסובבים בראותם צרת רבם. אולם לא נקל עלה בידיהם לבאר את פשר בכייתו, עד שבסוף אחרי הפצרות מרובות התברר סיבת הבכי שבשלו שפך דמעות כמים. "בוכה אני בעת האכילה, כי כעת שאני נאלץ לאכול מתוך העירוי אני מפסיד ברכה שלפניו וברכה שלאחריו. לא כן אם הייתי אוכל כדרך כל אדם בפה כי אז הייתי יכול לברך עתה בכפלים! אין לא אבכה על שני ברכות אלו שהפסדתי ולא עלה לשמים".

שומו שמים והטו אוזניים! לא בכה על ייסוריו ולא על חולשתו, גם לא בכה על מור גורלו, על מה בכה, על שלא יכול לברך באוכל תחילה. זוהי אכילה לשם שמיים - תכלית עבודת העומד.

היה מעשה אצל הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע שפעם בעת עריכת שולחנו הטהור הביאו לפניו תפוחים, שבימים ההם היו יקר המציאות, ולקח הרה"ק מהפירות שלפניו וברך עליהם בכוונה ואכלם. באותו עת עמד מן הצד מאן דהו שהיה רחוק מעדת החסידים, וחשב בלבו בזלזול על הרה"ק שאוכל ונהנה מתפוחי עוה"ז, ואמר לנפשו בחמדה, מי ייתן שאהיה גם אני רבי כי אז יעלה בידי למלאות את עצמי בתפוחים טעימים לתאוות נפשי...

מרחוק תפס מיד הרבי את מחשבתו, ופתח ואמר באמרי פיו: "יש אנשים שמתעורר בלבם תאוה לתפוחים, אבל היות שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה לכן הם נאלצים לברך תחילה. אמנם יש כאלו שהם תאבים לעשות ברכה לה', אבל מכיוון שאסור לעשות ברכה לבטלה לכן הם נאלצים לאכול תפוחים... הדברים נכנסו ללב אותו אדם, עד שנעשה בעל תשובה וחסיד גמור בלב ונפש עת זכה שתהיה אכילתו לשם שמיים. מה נאמר ומה נדבר הלואי עלינו כאלו תאוות, תאוה של ברכות לה', תאוות של עבודת ה', וזהו מה שאנו מבקשים (לפני הנחת תפילין) "לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש".

"שמעתי עליך שאתה 'ראש המדברים' במקוה, וסביבך מתרכזים רוב היהודים שם, אני רוצה לבקש ממך שבלכתך למקוה אל תדבר ובזכות זה תזכה לבן זכר"

כשהרה"ק מזוועה להבטיח בן זכר תמורת הימנעות מדיבור במקוה

הרב בנימין בירנצוויג

"וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִשְׁהָר שְׁתֵּי צִפְּרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת" (ויקרא י"ד, ד')

פירש רש"י לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא מעשי פטפוט דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטים תמיד בצפצוף קול. שאל החפץ חיים לפי דברי רש"י אלו היה צריך להיות שכל אדם המדבר לשון הרע נגעים היו באים עליו, איך אם כן רואים אנו אנשים רבים המדברים לשון הרע ואין נגעים באים עליהם?

אלא אמר החפץ חיים, אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו שומר מצרעת נפשו, וביאר בנחל קדומים ידוע שכל מה שהקב"ה מעניש את האדם הכל לטובתו כדי שיתגקע מעונותיו ולפעמים כדי שיעשה תשובה, ולכן בזמן שהיה בית המקדש קיים היה לנו כהן מטהר, אם נכשל אדם בעניין לשון הרע, היה הקב"ה מביא עליו עונש הנגעים והיה תועלת גדול מזה העונש, כי בראותו את גודל עונשו ובזיונו שהוא צריך לשבת בדד מחוץ למחנה ואינו רשאי לבוא אף במחנה ישראל ומודיע צערו לרבים, ממילא היה נכנע מאוד מעונו ומקבל עליו להיזהר מעוון המור הזה ולפייס למי שדיבר עליו.

והנה כל זה בזמן שהיה בית המקדש קיים, מה שאין כן עתה בעונותינו הרבים שאין לנו לא מקדש לא קרבנות ולא כהן מטהר, אם היה הקב"ה מביא את הנגעים על גופו, היה נשאר בטומאתו לעד ולא היה אפשר לו להינקות מזה, על כן נשאר הנגע שבא על ידי חטא זה דבק רק בנפשו ואין בולטים על גופו מבחוץ.

ומצד השני השכר על השומר פיו ולשונו:

מעשה נפלא היה באחד האחים לבית משפחת שוואב, שבא מגרמניה לראדין ללמוד אצל מרן החפץ חיים.

טרם נפרד לביתו, אמר לו החפץ חיים שני דברים!

האחד היה מפתיע עד מאוד! בקשה ממש לא שגרתית ובפרט לא לכהן הגדול מאחיו! 'ספור את ימי אשר בפי' בקש הח"ח מהרב שוואב! הרב שוואב על אף אי הנעימות קיים את ציווי רבו וספר את שיניו של הח"ח, והנה זה פלא כל שיניו היו שלימות והוא בגיל תשעים ומעלה!

אמר לו החפץ חיים: תספר בגרמניה, שראית זקן מופלג שלא דיבר לשון הרע, וכל שיניו היו שלמות כבריאתן!

הדבר השני שאמר לו הח"ח: היודע אתה מדוע אני כהן ואתה לא? וענה הח"ח: משום שכמשה רבינו קרא 'מי לה' אלי! סבא שלך לא הצטרף לגיונו של שבט לוי, וסבא שלי כן...

מסופר על הצדיק ר' שלומקה מזוועל זיע"א, שהנה ניגש אליו ומספר לו בבכי רב, שהוא חשוך ילדים זה זמן רב.

אומר היהודי לרבי: אשתי הגיעה למצב כזה שהורתה לי לבקש ברכה מהרבי, ואמרה שאין לי מה לבא הביתה בלי הבטחה מהרבי שיולדו לי ילדים. אני מבקש מהרבה שירחם עלי ויבטיח לי זרע של קיימא' בכה היהודי.

הרבי הרהר לעצמו כמה דקות, ואחר כך אמר ליהודי: תראה, אתה מבקש ממני שאבטיח לך, אני מוכן, אבל בתנאי שגם אתה תבטיח שגם אתה תבטיח לי כמה דברים! כמובן שהיהודי נתן את הסכמתו ועדו בטרם שמע את דרישותיו של הרבי ענה 'הן'.

ואז אמר לו הרבי: שמעתי עליך שאתה 'ראש המדברים' במקוה, וסביבך מתרכזים רוב היהודים שם, אני רוצה לבקש ממך שבלכתך למקוה אל תדבר. ושנית, שמעתי שהדיבורים שלך אינם מסתיימים במקוה, אלא גם כשאתה מגיע להתפלל בבי הכנסת אינך מהשומרים על שתיקה מוחלטת, ונחשב כאחד מהדוברים הראשיים. אם תבטיח לי שתפסיק לדבר במקוה ובבית כנסת, אני מבטיח לך בן זכר.

כמובן שהיהודי קבל על עצמו את הדברים, ואלא שנפגשו עמו במקומות הנ"ל לא ידעו מה קרה לו... וכך למרות שהסתכלו עליו כאחד שירד מדעתו, כי היה רגיל כל היום לפטפט, בכל זאת המשיך לקבל על עצמו בזיונות אלו כדי לזכות לברכת הרבי.

הרופא לא נסחף למהירותה של הנערה והחל בהכנות ארוכות לקראת היציאה לבית החולה, הוא הוציא באיטיות את חליפתו מהארון, הבריש את כובעו כאילו הוא הולך לאירוע מלכותי, ענב עניבה וצחצח את נעליו, משל היה עתה ערב שבת...

מיהו הרופא המהולל של אניפולי?

הרב ישראל ליוש

אך יש רפואה הבאה אחרי מחלות, מכאובים וייסורים, שנראה כי לוקים בה בשבט משפט של אדון המעניש את עבדיו. אך האמת, כי 'אני ה' רופאך', לאחר ששבים בתשובה שלמה על המעשים הרעים שגרמו לייסורים והמחלות, מביא הקב"ה מזור למכאובים, ואז מבינים כי גם 'אני ה' רופאך' הנרמז בנוטריקון חודש אדר, יש בו רחמים גדולים, כי המחלות באו ולטהר את הנשמות מקליפות החטאים, והרפואה באה לאחר תשובה אליו באמת ובתמים, בלב שלם.

כמה יאה לקשט את מאמרנו בזרו של מרן ה'חפץ חיים' זי"ע, שמחלק בין ריפוי של הקב"ה, עליו נאמר 'כי אני ה' רופאך', לבין ריפוי של רופא בשר ודם, שאמנם נדרש מהפסוק 'ורפא ירפא' שניתן לו רשות לרפא, אך יכולתו מוגבלת, כפי שנאמר 'ורפא ירפא', הוא זקוק לרפא ולחזור ולרפא. מה שאין כן, הקב"ה מרפא את החולה בשלמות בפעם אחת, כדכתיב 'אני ה' רופאך'. זאת תפילתנו - מסביר החפץ חיים - 'רפאנו ה' ונרפא', שכן כאשר הקב"ה ירפא אותנו, תהיה הרפואה מושלמת ותמידית.

"חולה מסוכן אני" - תינה החסיד את צערו לפני האדמו"ר רבי מרדכי מנישכין זי"ע, "ואני מבקש עצה למחלתי..." "סע אל הרופא באניפולי" - הציע האדמו"ר. החסיד עשה כמצוות רבו, וכשתקווה רבה בליבו הגיע לאניפולי והחל לברר אצל אנשי העיר על מקום מגוריו של הרופא. להפתעתו, תושבי העיר כלל לא הבינו על מה

דורשי רשומות דרשו ש'איר' הוא נוטריקון: 'אני ה' רופאך'. ויש שדרשו עוד שגם 'אדר' מורה על אותו נוטריקון: 'אני ה' רופאך'. החילוק ביניהם ש'איר' הוא בשם הוי"ה ככתיבתו, ו'אדר' הוא בשם אדנות כקריאתו. ונראה ששתי בחינות בכח ה'רופא חולים' נאמרו כאן, האחד נרמז בשם הוי"ה והשני בשם אדנות, והדרשות דורשים ביאור!

כתיב: 'זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור', בעולם הבא נקרא שמו של הקב"ה כפי שהוא נכתב ב'י"ה', אבל כאן בעולם הזה אינו נקרא ככתיבתו, אלא באדנות. והטעם בזה כי שם הוי"ה מורה על הרחמים והחסד, כפי שמובא במדרש רבה (פ' שמות): "כאשר אני מרחם על עולמי אני נקרא הוי"ה". ושם אדנות מורה על הדין והמשפט. הקב"ה במהותו כולו טוב, מרחם על בריותיו ורצונו רק להיטיב איתם, אך שלמות טובו נראית רק בעולם הבא - עולם האמת. אולם כאן בעולם הזה, כלפי חוץ, בקריאתו, פעמים שהוא נראה כאדון על עבדיו המנהיג אותם בדין, בשבט שופטים המענישים את שפוטיהם, ואין טובו נראה לעין כל.

המהרש"א (קידושין עא א) מוסיף בזה, שלכך נקרא ראש השנה שהוא יום דין 'יום הזיכרון', ע"ש צורת הזכרת שמו ית' שהיא באדנות, כי הוא מורה על הדין והמשפט, והוא מרומז בשם 'אדני': א' הוא 'ראש השנה', י' זהו 'יום הכיפורים', וביניהם מילת 'דין', כי באותם הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, יושב הקב"ה על כס המשפט ודן את בראיו.

א' בגמרא (סנהדרין קא א) אמר ליה ר' אבא לרבה בר מרי, כתיב: 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', וכי מאחר שלא שם, רפואה למה? אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן, מקרא זה מעצמו נדרש, שנאמר: 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, אם תשמע, לא אשים, ואם לא תשמע, אשים, אעפ"כ כי אני ה' רופאך'.

עפ"י דברי הגמרא הנזכרים, נבין את שתי הבחינות בכח ה'אני ה' רופאך', הנרמזים בשני הנוטריקון, של שם הוי"ה ושל שם אדנות. יש בחינה של רפואה שהיא נראית לעין כל כטוב מוחלט וכרחמים וחסדים, והיא בריאותנו התמידית, שמסיר מאיתנו כל מחלה, ודואג שכלל לא נחלה בהם, וזה נרמז בנוטריקון חודש אדר, כי שם הוי"ה מרמז על חסדיו ורחמיו ית'.

המשך בעמוד 23

רבותי! אגעואלדיגער נקודה!

אגעואלדיגער יסוד!

לפלוני יש חסרונות? אז מה? גם לאבא שלך יש חסרונות, גם לבן שלך יש חסרונות! יתרה מכך, גם לך יש חסרונות! ובכל זאת על מי שואהבים - אין כל תאוה לדבר לשון הרע!

מהכפרה - נבין את חומרת העוון

ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב... וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלושה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן (יד, ד')

לא מזמן הייתי בבית חולים. באמצע היום לקח אחד החולים ששכב לידי בדום לב. מיד הביאו מכונת הנשמה, ועוד מכונות גדולות ומפחידות שאיני יודע איך קוראים להן. הייתי על ידו ממש, מצדם היו מוציאים אותי מהחדר ברגעים המפחידים הללו, רק עקב מצבי

המשך מעמוד 11 | הגה"ח רבי מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

אבל זאת בוודאי עלינו להתעורר לקיים 'אל יתהלל החכם בחכמותו, הגבור בגבורתו והעשיר בעשרו', כי הכל נמש ברגע אחד, בקורונה קטנה הכל מתבטל, ומתגלה כי הקב"ה לבדו מלך על כל הארץ. זה וה'חשבון הנפש' שזה הזמן להתבונן בו. בפרט מי שאין לו עבודה ביומא דפגרא הדין. יש לו יותר זמן לחשב חשבוננו של עולם ולשוב בתשובה, כיון שהקב"ה באמת בעל הבית על הכל, ועשה כל זאת כדי שאנו ניקח מוסר, ונשוב אליו יתברך.

כמה גדולים מעשי אלוקינו

עוד יש להתבונן בגדולת ה', שלא עלה על דעת אדם לפני כמה שבועות, שהקב"ה יכול בבת אחת להשבית את כל משחקי הכדור

המשך מעמוד 15 | הרה"ג רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

ושוברת את כל המסכים המבדילים.

ולדרגה הזאת של להיות דבוק בה' בחובת הלבבות לא רק במילי דשמיא אלא גם מילי דארעא זכו בני ישראל עת יציאתם מטומאת מצריים, ולכן דווקא אז קיבלו את מצוות ספירת העומר לתקן בזה את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו להניף את השעורה והמאכלים לשם ה'.

ובזה יש לפרש מה שהקשו במפרשים לבאר עניין עיבור השנה למועד חודש האביב שהיא נקבע לפי הבשלת השעורה - והשעורה אביב (וראה אבן עזרא שמות י"ג ד', שמות כ"ג ט"ז) ולכאורה מה מלמדנו השעורה שלפיה קובעים את חודש האביב ועשית פסח, אלא הא גופא מלמדנו השעורה שעיקר חיי האדם צריך להיות מתוך

הייתי מוכרח להישאר. מה שנעשה שם, מהומה שלמה!

ממה שנזקק החולה לכאלו מכונות, ולכל כך הרבה אנשי צות -

הבנתי שמצבו חמור ביותר, ה' ישמרנו!

תראו לאיזו כפרה זקוק המצורע - אומר הסבא מקלם זצ"ל - ותבינו

באיזו מחלה קשה הוא לקה, ה' ישמור!

הבה נראה. המצורע זקוק לרפואתו, כדי לטהר אותו: שתי ציפורים

חיות טהורות, ועץ ארז, ואזוב, ושני תולעת, וגילוח. שני כבשים

וכבשה אחת - לאשם, לעולה ולחטאת. שלושה עשרונים סולת, ולוג

שמן, וצריך לתת דם ושמן על הבורח ועל האוזן.

כמה מכשירים ענקיים מביאים אליו!

וכל זאת בעולם הזה. ומה קורה אם, חלילה, צריכים להתעסק אתו

בעולם הבא? - - -

מה אנו לומדים מכך? על כח הדיבור, מה שאפשר, רחמנא ליצלן

להפסיד בדיבור אחד. מבהיל ומרעיד!

(מתוך יחי ראובן)

שבעולם, כל תיאטרוני העולם סגורים, בטלים ומבוטלים, כל הקונצרטים בכל יבשת אמריקה ואירופה, הכל מושבת. כמה גדולים מעשי אלוקינו.

אין הכי נמי שהקב"ה הראה את כבודו במידת הדין אבל לדברי רש"י בתהילים, הרי כל זמן שמדת הדין סוגרת את התיאטרונים, הפלא ופלא. אך אם ח"ו זה מתחיל להפריע את הישיבות והחדרים, אינו דבר פשוט, בזה צריכים כבר גדולי ישראל להחליט מה לעשות, בוודאי לא שר הבריאות, רק גדולי ישראל יבררו מה ההלכה מחייבת בזמן כזה. אבל בוודאי עלינו להתעורר בתשובה מהסימנים הללו שהקב"ה שולח בעולם.

(מתוך 'מומשקה ישראל' פרשת ויקהל פקודי תש"פ)

מרא דחושבנא חשבון הנפש על מהות החיים האם נמשל כבהמות נדמה, או לצאת ממצרים ולעשות פסח לה' על ידי שיפסח וידלג מעל הבהמות.

זהו מצוות העומר ללמד את האדם תבונה שלא יהא בהול על אכילתו שאז חלילה לפתח חטאת רובץ אלא מקודם להקריב קרבן עומר תנופה לה' (ויקרא כ"ג ט"ו) להניף את עצמו ואת גופו תנופה לה' שלא יהא מושקע באכילתו באבוס בהמה.

וזהו וספרתם לכ"ם היינו לתקן את ה'לכם' שלא יהא רק בחומרי ובבהמי בבחינת לכם, אלא בלתי לה' לבדו - וביזה נזכה במהרה למקרא שכתב 'ונשגב ה' לבדו'. אמן.

(קטעים נבחרים מתוך שיחה)

מכך, אפשר היה לספק לך את הנאת הלידה. עד כמה זה מחזק להתרחק כמטחוני קשת מההנאה הגדולה שיש בדיבורי לשון הרע, כמה מרוויחים בכל התגברות על דיבור אסור ולשון הרע, כנגד זה משאירים לעצמנו זכות בעוד הנאה חיובית כאן בעולם הזה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

המשך מעמוד 17 | הרב ישראל ליוש

עניבה וצחצח את נעליו, משל היה עתה ערב שבת... כאשר ראתה הנערה שהרופא אינו מבין את נחיצות הענין ומשתהה לצאת לדרך, התמלאה בייאוש ובצרתה החלה לעקוב בקול מעומק ליבה: "ריבונו של עולם! אם הרופא לא בא לרפא את אבי, אנא רפא אותו אתה! אנא ה' הושיעה נא...!". "שובי לביתך" - אמר הרופא לנערה הבוכייה - "כי כבר הוטב מצבו של אביך...!". הנערה מיהרה לביתה ואכן שמחה לראות כי חל שינוי לטובה במצבו של אביה, ולאחר זמן מה נרפא כליל ממחלתו. לימים נשאל דוקטור גארדיה: "מדוע השתהה לבוא לרפא את החולה?", וענה: "כאשר באה אלי הנערה וביקשה שאבוא לרפא את אביה, הבנתי מדבריה כי מצבו קשה מאוד, ובדרך הטבע אין לי מה להציע לרפואתו, אמרתי בלבי, אתנהג כך שהנערה תבין שאין לה על מי להישען אלא על אבינו שבשמיים, וכך היא תפנה אליו מעומק לבה, והישועה בוא תבוא...".

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

ויהיה לתקופת השנה התקיימה הבטחתו של הרבי, ונולד לו בן זכר, הרבי התכבד בסנדקאות ולארח מכן שאל האב המאושר את הרבי: איזה מידה כנגד מידה יש כאן בשתיקה זו שבזכותה זכיתי לבן זכר? השיב לו הרבי: מבוא בשם הרבי מקוריץ, שהקב"ה קוצב לכל אחד את מידת ההנאות שיהנה כאן בעולם הזה, בזמן שהנך מדבר במקוה ובבית הכנסת את דיבורי החול, הנך ממלא את קצבת ההנאה שהקב"ה הקציב לך, ולא נשאר לך יותר זכות ליהנות מההנאה שבלידת הילד, כשאר הפסקת לדבר, ואז לא נהנית יותר

הוא שח, "מעולם לא היה באניפולי רופא...". "ומה אתם עושים כאשר הנכם חולים וזקוקים לרופא?" - התעניין החסיד, "אין לנו אלא להישען על 'רופא כל בשר', אנחנו מתפללים לאבינו שבשמיים ובוטחים בו שירפא אותנו...!". מאוכזב שב החסיד על עקבותיו ונכנס שוב אל רבי מרדכי וסיפר לו כי הוא שלח אותו למקום שאין שם כלל רופא, "שאלת את תושבי העיר מה הם עושים כאשר הם נזקקים לרופא?" - שאל אותו האדמו"ר, "הם בוטחים בקב"ה...". - השיב החסיד, "שוטה!" - אמר לו הרבי - "אל הרופא הזה שלחתי אותך... כי אני ה' רופאך...!".

נערה יהודייה נכנסה בהיסטריה לביתו של הרופא היהודי רבי אהרן גארדיה זצ"ל, וזעקה שאביה חולה מאוד ומצבו אנוש, ובקשה ממנו שיבוא לביתו לבדוק ולרפא אותו. הרופא לא נסחף למהירותה של הנערה והחל בהכנות ארוכות לקראת היציאה לבית החולה, הוא הוציא באיטיות את חליפתו מהארון, הבריח את כובעו כאילו הוא הולך לאירוע מלכותי, ענב

המשך מעמוד 20 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

מרפאת השיניים הטובה ביותר!

ראוי לציין כי מדובר בתקופה שלפני קרוב למאה שנים כשרפואת השיניים עוד לא היתה מפותחת כהיום, ובמקרים רבים - אנשים מבוגרים נותרו כמעט ללא שיניים בכלל, וה'חפץ חיים' כבר היה בן למעלה מתשעים! ואז חיך אליו ה'חפץ חיים' והגיב: 'אני שמרתי על הפה שהבורא נתן לי. אז הוא שמר על הפה שלי!' כי אכן, מתברר ששמירת הפה מלשון הרע, לא רק שהיא מועילה לאורך ימים, לא רק שהיא מטיבה את איכות החיים, זו גם סגולה לחיוך בריא ומלא, בעל 32 שיניים שלמות ותקינות. הבה נוותר על דיבורי הלשון הרע, הבה נשמור את הפה, הבה נוודא כי עד זקנה ושיבה ילווה אותנו חיוך צחור שיניים!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

היה זה לעת זקנותו של ה'חפץ חיים' זצ"ל. הוא שכב במיטתו תשוש וחסר כוחות, ואל החדר נכנס אחד מתלמידיו. בתום דברי שלום וברכה - ביקש ה'חפץ חיים' מהתלמיד כי יפתח את פיו ויביט פנימה...

התלמיד התפלל. הוא ידע שהוא ביחסים קרובים עם רבו, אך אין זה נעים... מצד שני - רבו מבקש ממנו משהו, ואיך יסרב? הוא היסס בתחילה, אך כשה'חפץ חיים' הפציר בו בשנית ובשלישית - נענה לאתגר ופתח את פיו של הגאון. 'הבט נא וראה את שיניי' - ביקש ה'חפץ חיים', והתלמיד הנדהם החל מתבונן בהן. 'עכשיו ספור אותן בבקשה' - המשיך ה'חפץ חיים', מטיל הלם ומבוכה של ממש על התלמיד שאינו יודע את נפשו לנוכח המשימה המוזרה...

'32 שיניים!' - קבע התלמיד לאחר הספירה, 'כולן בריאות, שלמות, תקינות ופעילות. באמת נדיר!' - ציין התלמיד בהתפעלות, וכאן